

**AZ ÁVH SOMOGY MEGYEI OSZTÁLYÁNAK
HANGULAT- ÉS HELYZETJELENTÉSEI
(A KÖZSÉGEK FELTÉRKÉPEZÉSE)**

FORRÁSKÖZLÉS

(KÉZIRAT)

**MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA
KAPOSVÁR
2017**

A bevezetőt írta: Balogh Eszter és Kiss Norbert Péter
A szöveggondozást Balogh Eszter, Farkas Péter, Kiss Norbert Péter és Polgár Tamás végezte
Szerkesztette: Kiss Norbert Péter
Lektorálta: dr. Szántó László

A forrásközlés a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) támogatásával készült.

MNL SOMOGY MEGYEI ELÉVELTÁRA

TARTALOMJEGYZÉK

A FORRÁSOKRÓL ÉS A FORRÁSKÖZLÉS MÓDSZERTANÁRÓL	6
BELPOLITIKA AZ ÁTMENET IDŐSZAKÁBAN (1945–1950).....	7
A GAZDASÁG ÉS A TÁRSADALOM SZOVJETIZÁLÁSA.....	10
AZ ÁVÓ-TÓL AZ ÁVH-IG	14
FELHASZNÁLT IRODALOM	15
A FORRÁSOKBAN ELŐFORDULÓ PÁRT-, TÖMEG- ÉS EGYÉB SZERVEZETNEVEK RÖVIDÍTÉSEINEK JEGYZÉKE.....	17
Alsóközség feltérképezése.	18
Bábonymegyer község feltérképezése.....	23
Balatonboglár feltérképezése.	28
Balatonendréd község feltérképezése.....	33
Balatonkiliti község feltérképezése	36
Balatonőszöd község feltérképezése.	42
Balatonszárszó község feltérképezése.....	45
Balatonszemes község feltérképezése	50
Bálványos község feltérképezése	54
Bárdudvarnok község feltérképezése.....	59
Berzence község feltérképezése.....	63
Böhönye község feltérképezése.....	67
Bószénfa község feltérképezése.....	73
Buzsák község feltérképezése.....	75
Csurgó község feltérképezése	80
Drávaszentes község feltérképezése.....	86
Ecseny község feltérképezése.	88
Felsőmocsolád község feltérképezése.....	90
Fonó község feltérképezése.....	93
Gadács község feltérképezése.....	96
Gadány község feltérképezése.....	98
Gálosfa község feltérképezése.....	102
Gamás község feltérképezése.....	106
Gölle község feltérképezése.....	109
Iharosberény község feltérképezése.....	111

Kálmánca község feltérképezése.....	115
Kaposfüred község feltérképezése.....	119
Kaposhomok község feltérképezése.....	124
Kastélyosdombó község feltérképezése.....	126
Kercseliget község feltérképezése.....	128
Kiskeresztúr község feltérképezése.....	131
Komlósd község feltérképezése.....	133
Kőröshegy község feltérképezése.....	138
Kötcse község feltérképezése.....	143
Kutas község feltérképezése.....	147
Lakócsa község feltérképezése.....	152
Libickozma község feltérképezése.....	157
Magyaratád község feltérképezése.....	160
Mike község feltérképezése.....	163
Miklósi község feltérképezése.....	166
Mosdós község feltérképezése.....	169
Nágocs község feltérképezése.....	171
Nagyálláspuszta feltérképezése.....	175
Ordacsehi község feltérképezése.....	177
Osztopán község feltérképezése.....	182
Pusztaszemes község feltérképezése.....	185
Rinyaszentkirály község feltérképezése.....	189
Somodor község feltérképezése.....	191
Somogyaszaló község feltérképezése.....	194
Somogydöröcske község feltérképezése.....	197
Somogyeszti község feltérképezése.....	200
Somogyjád község feltérképezése.....	203
Somogymeggyes község feltérképezése.....	206
Somogyzentpál község feltérképezése.....	210
Somogyszil község feltérképezése.....	215
Somogytarnóca község feltérképezése.....	217
Somogyvamos község feltérképezése.....	220
Szabadi község feltérképezése.....	224

Szentlászlópuszta feltérképezése.....	226
Szulok község feltérképezése.....	228
Tarany község feltérképezése.....	233
Toponár község feltérképezése.....	236
Vízvár község feltérképezése.....	239

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

A FORRÁSOKRÓL ÉS A FORRÁSKÖZLÉS MÓDSZERTANÁRÓL

Az alábbiakban közölt és bemutatott forráscsoport az MNL Somogy Megyei Levéltára XXXV. 33. számú, a Magyar Dolgozók Pártja Somogy Megyei Bizottsága iratai nevű fondjának részét képezi. A címe: „Az ÁVH megyei osztályának hangulat- és helyzetjelentései (A községek feltérképezése)”, évköre 1950-re datálódik.¹ A források jelentések egy-egy községről, melyeket az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) járási osztályain készítettek, majd felterjesztettek a megyei osztályhoz. A jelentések felépítése egységes: mindegyik az adott község statisztikai adataival indít (földterület mennyisége, megoszlása, lélekszám és társadalmi tagozódás, felekezeti és nemzetiségi viszonyok, a községben működő párt- és tömegszervezetek, valamint azok létszáma), majd rátér „a múlt rendszer exponenseinek” (pártok, pártvezetők, klerikális reakció, kulákok, volt csendőrök, rendőrök, Volksbund-tagok stb.) felderítésére, róluk részletes adatokat közöl, szól az 1945-ös, az 1947-es és az 1949-es választások eredményéről, s végül a község jelenlegi politikai élete címszóval a mezőgazdasági munkák állásáról, a tszcs-k szervezéséről, a reakciós elemek tevékenységéről ír. Mint a felsorolásból is kitűnik, ezen jelentések azzal a céllal készültek, hogy feltérképezzék helyi szinten a reakciónak minősített elemeket, feltárják azok tevékenységét. Ebből következően hangsúlyozandó, hogy **a jelentések erős forráskritikával kezelendők**, hiszen keletkezésük idején mindenki reakciónak, ellenségnek, felforgatónak minősült, aki kicsit is más nézeteket vallott, mint az uralkodóvá tett kommunista ideológia – s ez vonatkozik az egyes települések múltjának, az 1930-as, 1940-es évek közszereplőire is.

Az iratcsomó 61 község és 2 pusztá jelentését tartalmazza² (a megyében 1950-ben 250 település önálló létezett, tehát a jelentések Somogy községeinek kb. negyedét fedik le), a többi nem került be levéltárba, hollétükről nem tudunk. Az alatt közölt jelentések mellett a megadott jelzet alatt ún. hivatalos emlékeztetőnek nevezett feljegyzések is találhatóak, melyek tulajdonképpen a megyei összesítő napi jelentések az 1950. augusztus 3–31. közti időszakra, ezek szövegét jelen publikáció nem tartalmazza.

Az alatt közölt iratok speciális és igen ritka forrástípust képeznek. Az ÁVH megyei főosztálya a megyei pártbizottság titkársága részére rendszeresen készített jelentéseket, rendszeres összefoglalókat, illetve egyes témákban, valamint eseményekről végzett nyomozásokról tett jelentéseket, feljegyzéseket, de a községek feltérképezése csak néhány megyében készült el, illetve maradt fenn. Ehhez hozzá kell tenni azt is, hogy az MDP-nek megyékben működő párt-szerveinél keletkezett iratok nyilvántartásainak sorsa ismeretlen, ezért nem tudható, hogy a pártközpont milyen tartalmú titkos átíratára alapján utasították az ÁVH helyi osztályait ezen jelentések elkészítésére. Mindezek folytán csak feltételezhető, hogy a községek feltérképezésének apropóját az 1950 októberére kiírt tanácsválasztások adták.

A forrásokat úgy hozzuk nyilvánosságra, hogy a lehető legtöbb információt közöljük, amit tartalmaznak, viszont több esetben szükséges volt anonimizálni egyes részleteket a személyes adatok védelme miatt. Ilyen a-már rágalmozásszámba menő személyiségi, pszichikai jellemzés, az egészségügyi állapotra, kóros szenvedélyekre, szexuális életre, szélsőjobboldali pár-

¹ Az irat pontos jelzete: MNL SML XXXV. 33. 33. f. A Magyar Dolgozók Pártja Somogy Megyei Bizottsága iratai. E. állag: Titkári iratok, 15. ö. e.: Az Államvédelmi Hatóság Somogy Megyei Osztályának hangulat- és helyzetjelentései (A községek feltérképezése). Az őrzési egységen belül az egyes településekről szóló jelentések alfabetikus sorrendben, paginálva találhatóak meg.

² A Kaposhomok, Kercseliget, Mosdós és Szabadi községek feltérképezéséről szóló jelentések két példányban is fennmaradtak, a Nágocs, Somogydöröcske és Toponár községekről szóló jelentések befejezetlenek, a szöveg egy ponton megszakad és nem található folytatásuk az iratcsomóban.

tokban és tömegszervezetekben való részvételre vonatkozó kitételek. Ezeket a szöveghelyeket [...] jellel jelöltük.

A forrásközlés során arra törekedtünk, hogy a szövegeket a mai helyesírási, nyelvhelyességi szabályoknak és elveknek megfelelően írjuk át. A nyilvánvaló elütéseket, gépelési és központosítási hibákat javítottuk. Ahol nem lehetett az értelemzavaró fogalmazási, grammatikai hibákat a szövegben javítani, vagy következetesség figyelhető meg ezek használatában, ott a [sic!] jelet alkalmaztuk, illetve magyarázó lábjegyzetet fűztünk a szöveghez. Egységesítettük a különböző párt- és tömegszervezetek s egyéb intézmények neveinek rövidítését a mai helyesírásnak megfelelően.

Mielőtt azonban a jelentéseket közölnénk, szükségesnek látszik a korszakot, melyről és melyből szólnak, röviden bemutatni.

BELPOLITIKA AZ ÁTMENET IDŐSZAKÁBAN (1945–1950)

A második világháború viharai után az egyik legfontosabb feladat volt Magyarország állam- és közigazgatásának újjászervezése. Az államiság reorganizációja 1944 telén kezdődött meg, s ennek eredményeképpen 1944. december 21-én Debrecenben 230 fővel megtartotta első ülését az Ideiglenes Nemzetgyűlés. „*A magát a nemzeti akarat kifejezésére hivatottnak tekintő Ideiglenes Nemzetgyűlés fontossága leginkább létrejöttében jelölhető meg. Az alkotmányossági szempontból jelentősége ugyan több mint szimbolikus, ennek ellenére inkább volt virtuális – és csonka – parlament, amelynek működését a debreceni megalakulás másnapján már fel is függesztették. [...] Lényeges volt viszont, hogy megszüntette a közjogi interregnumot, és felhatalmazása nyomán az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. január 20-án aláírhatta a nagyhatalmak képviselőivel a fegyverszüneti egyezményt.*”³ Újjáalakultak azok a pártok, melyek a következő években jelentős szerepet játszottak hazánk történelmében: a Magyar Kommunista Párt (MKP), a Független Kisgazda-, Földmunkás és Polgári Párt (FKGP), a Szociáldemokrata Párt (SZDP) és a Nemzeti parasztpárt (NPP). A felsoroltakon kívül még az újonnan alakult Polgári Demokrata Párt (PDP) kapott szerepet a megalakuló koalíciós kormányban.

A hadi események azonban ezek alatt és ezek után is folytatódtak, a Dunántúlon, így Somogy vármegyében is még állt a front: a kivonuló német és a bevonuló szovjet csapatok fegyverrohogásától volt hangos a terület. Magyarország 1945. január 20-án írta alá a fegyverszüneti megállapodást, a harcok azonban csak az év tavaszára csendesültek el. A korabeli hivatalos álláspont szerint április 4-én hagyta el az utolsó német katona Nemesmedvesnél az országot, s ezt a napot nyilvánították a felszabadulás ünnepévé. Valójában április 4-én Nemesmedves szovjetek általi elfoglalásával a német csapatok közigazgatásilag önálló községet már nem tartottak, április 11-én a Pinkamindszenthez tartozó Dénes- és Kapuy-major szovjet kézre került, s ezzel fejeződött be a „felszabadulás”.

A fennebb említett pártok képviselőiből álló Ideiglenes Nemzeti Kormány a harcok elültével, 1945 áprilisában költözött át Budapestre, s ott folytatta tevékenységét. Az 1945-ös év egyik legjelentősebb intézkedése az államiság újjászervezése mellett a földreform végrehajtása volt, melynek során megkezdték az 1 000 kataszteri holdon felüli birtokok teljes, a 200 kataszteri holdnál nagyobb birtokok ezen felüli részének kisajátítását és felosztását.

A közhivatalok dolgozóit igazolási eljárás alá vonták, sokukat elbocsátották, s helyükre új emberek kerültek – főként politikai szempontok alapján kiválogatva. Az elmúlt rendszerek

³ Gyarmati György: A Rákosi-korszak. Rendszerváltó fordulatok évtizede Magyarországon, 1945-1956. ÁBTL – Rubicon, Bp., 2011. [A továbbiakban: Gyarmati, 2011.] 39-40. p.

politikai exponensei, katonai és közigazgatási vezetői, jórészt elmenekültek, s akik maradtak, azok állásukat, egzisztenciájukat, javaikat elvesztve voltak kénytelenek élni.

1945. november 4-én megtartották a nemzetgyűlési választásokat, mely igen meglepő eredményt hozott a hatalmat egymagukban megragadni készülő kommunisták számára: elsőprő fölényrel, 57,02%-os többséggel nyertek a kisgazdák, s az MKP a voksoknak mindössze 16,96%-ával a harmadik helyen végzett, a 17,40%-ot elérő SZDP után. A Parasztpárt 6,88%-ot, a PDP 1,62%-ot, az újonnan alakult, s a Szövetséges Ellenőrző Bizottság által engedélyezett polgári-baloldali arcú Magyar Radikális Párt pedig 0,12%-ot szerzett. A hagyományosan az agráriumhoz kötődő Somogy megyei eredmények még egyértelműbb képet mutatnak: az FKGP a szavazatok 76,99%-át kapta meg, az SZDP 9,08%-ot, az NPP 5,78%-ot, a PDP pedig 1,48%-ot. A választások eredményéhez hozzájárult többek között az is, hogy a gyűjtőpártnak nevezett Kisgazdapárt „elsődleges bázisán túl [...] jószerével a társadalom minden rétegéből magához tudta vonzani azok szavazatát, akik fenntartással fogadták a szovjetek által favorizált – vagy legalábbis hozzájuk közelebb állónak tekintett – pártokat.”⁴

A voksolás egyértelmű eredménye ellenére az FKGP mégsem alakíthatott egyedül kormányt, kénytelen volt koalícióra lépni a többi párttal. A Nemzetgyűlés elnöke a kisgazdapárti Nagy Ferenc lett, míg a kormányfői posztot a szintén FKGP-s Tildy Zoltán töltötte be. A legfontosabb miniszteriális pozíciót, a belügy irányítását a SZEB elnöke, Vorosilov marsall fellépésének hatására az MKP-s Nagy Imre kapta meg (akit nem sokkal később a szintén kommunista Rajk László váltott fel).

1946. február 1-jével rendezték az ország államjogi helyzetét is, kikiáltották a köztársaságot, melynek elnöke Tildy lett, a miniszterelnöki székbe Nagy Ferenc került, az ő helyére pedig a szintén kisgazdapárti Varga Béla került. A megyei és a helyi szintű közigazgatás, valamint a legtöbb közintézmény élére – az FKGP jelentős választási győzelme ellenére – főként a baloldali pártok emberei kerültek.

1946 tavaszán az MKP, az SZDP, az NPP és a Szakszervezeti Tanács részvételével megalakult a Baloldali Blokk, mely a Kisgazdapárttal kezdett versengésbe a hatalmi pozíciókért, megkezdődött az FKGP széttzilálása. Ennek egyik első lépése volt 60 kisgazdapárti képviselő kizáratásának követelése arra hivatkozva, hogy nincs helyük a demokratikus parlamentben. Az FKGP ennek részben tett eleget: 20 képviselőjét, mandátumuk megtartása mellett, kizárta tagjai sorából, akik Sulyok Dezső vezetésével megalakították a Magyar Szabadság Pártot. A kisgazdák szorgalmazták az önkormányzati választások mielőbbi megtartását, amit az MKP minden eszközzel igyekezett megakadályozni, hiszen tudni lehetett, hogy nincs esélyük az FKGP-vel szemben a vidéki Magyarországon a vezetést megszerezni. A kommunisták egyrészt ún. népítéletek szervezésével akadályozták a kisgazdák törekvését, másrészt a B listázással. A népítéletek során az MKP támogatásával és buzdításával helyi szinten az utcára vonulók a közigazgatásban maradt, illetve „visszaszivárgott” reakciós tisztviselők eltávolítását követelték. A B listák szintén a politikai tisztogatást célozták: leváltották a kisgazdákkal szimpatizáló, reakciónak kikiáltott tisztviselőket, s helyükre kommunista kádereket ültettek.

A Baloldali Blokkba tömörült pártok, élükön az MKP-val, a továbbiakban is a Kisgazdapárt ellen törtek: követelték annak önmegtisztítását, azzal vádolták, hogy nemhogy megtűri, de védelmezi is a reakciós elemeket. A kommunista párt vezetésével 1946 folyamán „leleplezték” az ún. „köztársaság-ellenes összeesküvést”. A koncepciók per során a vádlottaktól a kisgazdák vezetőire nézve terhelő vallomást akartak kicsikarni, s több kisgazda képviselőt is őrizetbe vettek. A fő célpont az FKGP főtitkára, Kovács Béla volt, akit végül letartóztattak, s a szovjetek elhurcolták, s bírósági ítélet nélkül 25 év kényszermunkára ítélték. A több száz vádlott elítélésével járó persorozat végén az épp Svájcban tartózkodó Nagy Ferencre is sor került: azzal vádolták meg, hogy tudott az összeesküvésről. Családja és saját maga biztonságának

⁴ Gyarmati, 2011. 62. p.

megóvása érdekében lemondott miniszterelnöki posztjáról, s emigrációba vonult. Helyére a kommunistákat mindenben kiszolgáló kisgazdapárti Dinnyés Lajost ültették. Varga Béla, az Országgyűlés elnöke, miután értesült, hogy ellene is kiadták a letartóztatási parancsot, önként hagyta el az országot. Rajtuk kívül az FKGP kizárt a tagságából minden olyan személyt, akivel szemben a kommunistáknak fenntartásaik voltak. Az eseménysorozat hatására a baloldali pártok egyes vezetői is az emigrációt választották, s több diplomata is lemondott pozíciójáról. Az MKP a Kisgazdapárt ellehetetlenítése és feldarabolása (szalámitaktika) után, saját sikerében bízva, 1947-ben kikényszerítette a választásokat, melyeket „kékcédulás választások”-ként ismerünk. „Az elnevezés a kék háttérnyomású ideiglenes választói névjegyzékkivonatoknak állít emléket. Azok adhatták le szavazataikat ilyen szelvény birtokában, akik a voksolás napján nem tartózkodtak állandó lakhelyükön (pl. vasutasok).”⁵ Ezeket a kékcédulákat a kommunisták – gyorsan leleplezett – csalásra használták fel, de azzal is akadályozták a valószínűleg nem rájuk szavazó állampolgárok voksolását, hogy nem kézbesítették nekik az összeíróleveket vagy egyszerűen visszatartották szavazási jogosítványukat. A választások eredményéből szembetűnően kitetszik a kommunisták törekvésének sikere: az FKGP 15,40%-ot ért el, korábbi szavazatainak többsége megoszlott az utódpartok között. A szalámitaktika, az FKGP feldarabolásának hatására jött létre a Barankovics István vezette Demokrata Néppárt (DNP), a Pfeiffer Zoltán vezette Magyar Függetlenségi Párt (MFP), a Balogh Zoltán vezette Független Magyar Demokrata Párt (FMDP), melyek, kiegészülve az ellenzékhez tartozó PDP-vel, MRP-vel és Keresztény Női Táborral (KNT), együttesen a szavazatok 39,12%-át kapták meg, s ha idevesszük a Kisgazdapártot is, ezek együtt 54,52%-ot szereztek. A Baloldali Blokk pártjaira összesen a választóknak 45,48%-a voksolt, az MKP egymaga 22,27%-ot ért el. Somogyot tekintve az eredmény a következőképpen fest:

A párt nevének rövidítése	Eredmény %-ban
DNP	32,62
FKGP	17,37
MKP	13,17
MFP	9,97
SZDP	9,53
NPP	9,40
FMDP	5,17
PDP	1,59
MRP	1,17
<i>Baloldali Blokk pártjai összesen:</i>	<i>32,10</i>
<i>Ellenzéki pártok az FKGP nélkül:</i>	<i>50,52</i>
<i>Ellenzéki pártok az FKGP-vel:</i>	<i>67,89</i>

Az 1947-es választások somogyi eredményei⁶

A fennebb vázolt választási eredmények láttán a kommunisták mégsem örülhettek igazán, hiszen, mint már írtuk, az ellenzéki pártok együttesen a voksoknak nagyobb részét szereztek meg, mint a Baloldali Blokk, amely így nem jutott – Rákosi prognózisának megfelelően – abszolút többségbe a parlamentben. A helyzeten azzal javítottak, hogy koholt vádak alapján

⁵ Gyarmati, 2011. 106. p.

⁶ Az adatok forrása: Hubai László: Magyarország XX. századi választási atlasza (1920-2000). Bp., 2001. CD-ROM melléklet. (A továbbiakban: Hubai, 2001. CD-ROM.)

megsemmisítették a Választási Bírósággal az MFP-re adott szavazatokat, s ezzel a lépéssel a Blokk pártjai már elérték az abszolút többséget a parlamentben – immáron az FKGP nélkül is. Az ellenzéki pártok vezetői a következő években sorra hagyták el az országot, az FKGP már nem jelentett számottevő erőt, így az MKP-t a teljes hatalomátvételtől már csak saját szövetségesei választották el. A szociáldemokratákkal való egyesülés 1948-ban következett be: az egyesülést ellenző SZDP-s politikusokat a párt ideiglenes vezetésével megbízott Marosán György (a pártelnök Szakasits Árpád Moszkvában tartózkodott) megfosztotta párttagságától. A későbbiek folyamán több tízezer tagtól szabadult meg az SZDP helyi szinten is, s végül az 1948. június 12–14. között tartott egyesülési kongresszussal az MKP és az SZDP Magyar Dolgozók Pártja (MDP) néven egyesült. Az MDP elnöke Rákosi Mátyás lett.

1948. június 16-án iktatták törvénybe az egyházi iskolák államosítását, mely aktus „*a kommunista ideológia egyik központi elemének, az ateista világnézet hatalmi-politikai érvényesítésének része volt.*”⁷ Az iskolaállamosítás ellen elsősorban a katolikus papság tiltakozott, élén Mindszenty József esztergomi érsekkel, hercegprímással. Mindszenty nyíltan vállalta kommunistaellenességét, s már régóta megfigyelés alatt tartották. Az egyházi reakció elleni küzdelem jelszavának örvén végül 1948 karácsonyán letartóztatták, majd koncepciós pert rendeztek ellene.

1948 nyarán Tildy Zoltánt lemondásra kényszerítették, helyére pedig Szakasits Árpádot ültették a köztársasági elnöki székbe. Rajk László belügyminiszter helyére Kádár János került, aki a Péter Gábor vezette s mindenki által rettegett Államvédelmi Osztályt (ÁVO), a gazdasági rendszert és az útlevelügyeket intéző hivatalt egyesítette Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága (ÁVH) néven, amelyet a továbbiakban is Péter Gábor vezetett.

1949-ben folytatódott a teljes kommunista hatalomátvétel, az intézményrendszer és a közigazgatás párturalom alá rendelése: feloszlottak a nemzeti bizottságok, feloszlatták a Közigazgatási Bíróságot, működni kezdett az Országos Munkaerő-gazdálkodási Hivatal, létrejött a Magyar Nemzeti Függetlenségi Népfront (MFNF, Népfront). Eddigre megszűnt a Barankovics vezette DNP, valamint a Slachta Margit vezette KNT. A Népfrontba az MDP, az NPP, az FKGP vett részt, illetőleg az utóbbi két párt maradványának azon képviselői, akik hűségesek voltak a kommunisták iránt. Az 1949-es választásokon már csak a Népfront állíthatott listát, csak erre lehetett szavazni, s az akkoriban közzétett adatok szerint 95-96%-os volt a Népfront győzelme – valójában azonban 85-92% között mozgott a voksok megoszlása. Az új parlament 1949. augusztus 20-án életbe léptette az új alkotmányt, mely Magyarországot népköztársasággá nyilvánította. A továbbiakban folytatódtak az államosítások és központosítások – úgy az iparban, mint a társadalmi létszféra minden területén, valamint megindult a belső ellenség keresése, sorra zajlottak a politikai koncepciós perek. Ezek közül az egyik leghírhedtebb Rajk László egykori belügyminiszter, akit „trockista”, majd „titoista” összeesküvéssel vádoltak meg. Rajkot és két társát 1949. október 15-én kivégezték.

1950-ben a közigazgatás szovjet mintájú átalakításával, a tanácsrendszer bevezetésével zárult le a kommunista párt egyeduralmának kiépítése.

A GAZDASÁG ÉS A TÁRSADALOM SZOVJETIZÁLÁSA

Az 1949 utáni kommunista gazdaságpolitika két célt tűzött ki maga elé: a nehézipar dominanciájának biztosításával történő iparosítást és a mezőgazdaság kollektivizálását, a szervezetkeztetést. A nehézipari fejlesztést a NATO 1949-es megalakulása, illetve a koreai konfliktus

⁷ Gyarmati, 2011. 126. p.

következtében várhatóan bekövetkező világháborúra való katonai felkészülés mellett az önelátás igénye tette szükségessé.⁸

A gazdaságpolitikai célok minél előbbi megvalósítása érdekében az első ötéves terv időszakában, 1950 és 1954 között 67 milliárd forintot fektettek a gazdaságba.⁹ Gyarmati György a beruházási terveket és azok teljesítését összegezve a következő megállapításra jutott: „*az iparfejlesztésre majd ugyanannyit szántak, mint az összes többi szféráéra együttvéve*”.¹⁰ A ráfordítások eredményeként az ipar dinamikusan fejlődött. Ugyanakkor a Magyarország adottságait figyelmen kívül hagyó fejlesztési stratégia a gazdaságban jelentős károkat okozott. A Gerő Ernő által hangoztatott célkitűzés megvalósításához, mely szerint Magyarországot a „*vas és acél országává*” kell tenni, nem álltak rendelkezésre hazai nyersanyagforrások (feketeszen, nyersvas), ezért az ország nagyarányú importra szorult. Ezzel szemben az alapanyagokkal rendelkező könnyűipari ágazatok (pl. textilipar) fejlesztését elhanyagolták. Súlyos hibának tekinthető, hogy az új építkezések miatt a felújítások háttérbe szorultak. A korszerűsítések elmaradása miatt gyakoriak voltak a géphibákból következő leállások, ami termeléskiesést eredményeztek.¹¹

A minőségi szempontok teljes mértékben háttérbe szorultak, csak a mennyiség számított. A termelésben kiemelt szerepet játszott az Országos Tervhivatal,¹² amely meghatározta, hogy miből mennyit kell termelni. A mennyiségi elvek dominanciája a versenymozgalmak elterjedésében is megmutatkozott. Az infrastrukturális fejlesztéseket (vasút, gépkocsigyártás) szintén elhanyagolták.¹³

A kommunisták legfőbb agrárpolitikai célkitűzése a kollektivizálás végrehajtása volt. A szövetkezeti irányelvek rögzítésére 1948. április 22-én került sor. A szervezést a fokozatoság és az önkéntesség lenini elveinek tiszteletben tartásával, állami támogatással akarták lebonyolítani. A Tájékoztató Iroda¹⁴ 1948. júniusi határozata szólított fel a kollektivizálás ütemének felgyorsítására, amivel megkezdődött a korábban rögzített elvektől való egyre erőteljesebb elkanyarodás. Az új helyzetnek megfelelően az MDP 1948. július 10-11-én megtartott első szövetkezeti konferenciáján Gerő Ernő már egy meggyorsított kollektivizálási programot sürgetett. A megváltozott célok Rákosi 1948. augusztus 20-i kecskeméti és az MDP KV 1948. november 27-i ülésén elmondott beszédében elhangzottak.¹⁵ A kommunista elképzelések 1949-ben határozattá emelkedtek. A tszcs-k alakításával és működésével az 1948. december 18-ai kormányrendelet foglalkozott, amely a szövetkezetek három fejlettségi szintjét különböztette meg.¹⁶ A szövetkezetek gépi erővel való ellátása érdekében 1948-ban a gépállomások¹⁷ szervezése is megkezdődött.

⁸ Romsics Ignác: Magyarország története a XX. században. Bp., 2005. 347. p. (A továbbiakban: Romsics, 2005.)

⁹ Romsics, 2005. 347. p.

¹⁰ Gyarmati, 2011. 177. p.

¹¹ Romsics, 2005. 348-349. p.

¹² 1947-ben hozták létre. Az első hároméves terv időszakában (1947–1949) jelentős szerepet töltött be a magyar gazdaság szovjet mintára történő átalakításában. Tevékenysége az 1950-es évek elejétől a gazdaság egészére irányult. Feladata a távlati és az operatív gazdasági tervjavaslatok kidolgozása, és az aktuális ötéves terv végrehajtásának ellenőrzése volt. Elnökét az Országgyűlés választotta, aki tagja volt a kormánynak is. <http://www.rev.hu/sulinet45/szerviz/kislex/kislexis.htm> (2017. június 13.)

¹³ Romsics, 2005. 348–350. p.

¹⁴ A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája (Kominform) 1947 szeptemberében megalakult, Moszkvából irányított, nemzetközi kommunista szervezet.

¹⁵ „*Nekünk ezt a kérdést 3-4 éven belül oda kell vinni, hogy a magyar parasztság 90%-a rendes szocialista közös társasművelésben művelje a földjét.*” Szakács Sándor: A földosztástól a kollektivizálásig, 1945–1956. In: A magyar agrártársadalom a jobbágyság felszabadításától napjainkig. Szerk.: Gunst Péter. Bp., 1998. 331. p. (A továbbiakban: Szakács, 1998.)

¹⁶ Az I. típusú tszcs-ken a tagság a vetésig közösen végezte a munkát, majd azt követően egyénileg dolgozott. A II. típusú csoportokban a tagok a betakarítást is közösen végezték, majd a közös költségeken felüli jövedelmet a föld arányában szétosztották. A legfejlettebb III. típusú csoportok minden munkát közösen végeztek, a tiszta

A szövetkezetesítés alapjait az 1945. évi földreform teremtette meg. A földreform legfontosabb következménye a kistermelői birtokrendszer általánossá válása volt. Az intézkedés az ország területének 35%-át érintette, amelynek több mint 93%-át cselédek, mezőgazdasági munkások és törpebirtokosok kapták, ami a földnélküliek arányának jelentős csökkenésével járt együtt. Az agrárnépesség társadalmi összetétele átalakult: az eddig nagyobb területtel rendelkező földbirtokos osztály eltűnt, míg az 5-20 kat. hold közötti földbirtokkal rendelkezők aránya megnövekedett.¹⁸ 1949 végéig országsszerte kb. 1300 tszcs jött létre, 27 fős átlaglét-számmal, 232 hold átlagterületen. A tagságot elsősorban agrárproletárok és törpebirtokosok alkották, a történeti parasztság tszcs-k iránti érdeklődése elenyésző volt. A vezetőségét, főként annak elnökét az MKP-hoz hű tagokból választatták meg. A fejlesztési eredmények megvalósítását számos gazdasági és politikai eszköz segítette elő. Kezdetben a tszcs-be való belépést a kollektív gazdálkodás előnyeire hivatkozva próbálták elérni. A gazdasági kényszer változatos eszköztárának alkalmazása a szövetkezetesítés gyorsított programjának megindításától, 1948–49-től vált bevett gyakorlattá.

A beszolgáltatási mennyiségeket – a termelésben bekövetkező változásokat, a földrajzi jellegzetességeket és a gazdaság teljesítőképességet figyelmen kívül hagyva – országos szinten határozták meg. Az irányszámokat ezt követően bontották le kisebb földrajzi egységekre (megye, járás, község, tszcs, egyén).¹⁹ A tszcs-tagság az egyénileg dolgozó parasztnál kedvezőbb adókulcsok szerint adózhatott. A gépállomások szolgáltatásainak igénybevétele és használatának díja a magángazdaságok számára erősen korlátozott volt.²⁰ A gyakorta alkalmazott tagosítások során a létrejövő tszcs-k tagjainak külön táblákban fekvő parcelláit egyesítették a nagyüzemi termelésre alkalmas, egybefüggő földterületté. A tagosítás által a legjobb földek a tszcs-k tulajdonába kerültek.²¹ A tagság megszervezésénél és új szövetkezetek alakításánál nagy szerep jutott a gyakran erőszakos agitációnak. Az agitáció többféle formáját alkalmazták: házi agitáció, gyűlések szervezése, a legjobban dolgozó tszcs-kbe szervezett látogatások. Legsúlyosabb helyzetben a hatalom ellenségének, illetve a termelőszövetkezeti mozgalom gátjának tekintett kulákok, a 25 kat. hold feletti földbirtokkal rendelkező közép- és gazdagparasztok kerültek: a földjükhez való ragaszkodásuk és az alsóbb paraszti rétegekre gyakorolt befolyásuk folytán ők voltak a szövetkezetesítés legfőbb ellenzői. A tszcs-tagság megállapításának legfőbb szempontja is e réteg kizárása volt. A kulákság gazdasági ellehetlenítését különféle intézkedések, korlátozások szolgálták: különadók, hitelképesség elvétele, gazdasági épületek elvétele stb.²²

feleslegből a tagok munkaarányosan részesültek. Lásd: Király István Szabolcs: Mezőgazdasági termelőszövetkezetek Somogyban (1948–1989). Kaposvár, 2006. 14. p. (A továbbiakban: Király, 2006.)

¹⁷ Állami tulajdonú mezőgazdasági nagygéppark. 1948 áprilisában rendelkeztek a gépállomások felállításáról, de az elsőt már 1947 novemberében létrehozták Kiszálláson. A mezőgazdaság gépesítését szovjet mintára kizárólag állami tulajdonú nagygépekkel akarták megoldani. A gépállomások hálózata 1950-re épült ki, 361 létesült az országban. A mezőgazdaság fejlesztésére szánt beruházások felét gépállomások felállítására fordították. <http://www.rev.hu/sulinet45/szerviz/kislex/kislexis.htm> (2017. június 13.)

¹⁸ Király, 2006. 9–11. p.

¹⁹ Benke József: Demokratikus és szocialista agrárátalakulás, 1945–1970: különös tekintettel Somogyra. Kaposvár, 1974. 110–117. p.

²⁰ 1952-ben például az egyénileg gazdálkodó parasztok 6,5-szer magasabb adót fizettek a tsz-tagoknál. Lásd: Steinbach Antal: A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége 1953. júniusi határozatának agrárpolitikai előzményei. Bp., 1985. 24. p.

²¹ A tagosításon ingatlanserét érthetünk, olyan módon, hogy a jobb minőségű, termékenyebb földek a tsz-tagság tulajdonába kerüljenek át.

²² Rákosi szerint: „a kulák politikai kategória. Lenin szerint a legveszedelmesebb kategória, amely a tőkés veresége után megmarad. (...) a kulákság ellenség, ennek megfelelően kell vele bánni.” Rákosi Mátyás: Visszaemlékezések 1940–1956. Bp., 1997. 818. p.) A cél, tehát: „a kulák elszigetelésének, gazdasági és politikai befolyása szűkítésének előmozdítása. Minden egyéb szempontot, így a termelés megszervezésének szempontját is alá kell rendelni ennek a célnak.” Szakács, 1998. 332. p)

A szövetkezetek létrehozása elsősorban politikai kérdésnek számított, a pártvezetés a tszcs-ken belül pártszervezetek létrehozásával igyekezett képviseltetni magát. Az intézkedések hatására a magyarországi termelőszövetkezetek száma 1948 és 1953 között 468-ról 5000 fölé emelkedett, a tagságuk 13 ezerről 370 ezerre, az általuk megművelt földterület 76 ezerről csaknem 2,5 millió holdra nőtt. Ezzel párhuzamosan az egyénileg gazdálkodók száma 400 ezerrel csökkent. A szövetkezetesítés a megművelt földterületek nagyságának csökkenését, a vetésszerkezet módosulását, a technikai korszerűsítés elmaradását, illetve a talajerő visszapótlásának háttérbe szorulását eredményezte. Mindezen jelenségek legfőbb magyarázata a szakértelem és a motiváció hiánya. A kulákság kizárásával pont az a réteg nem képviseltette magát a szövetkezetekben, amely gazdálkodási tapasztalatokkal és ismeretekkel rendelkezett. A földreform során újonnan földhöz jutott tszcs-tagok számára „a munkaegységekre alapozott érdekeltségi rendszer [...] idegenül hatott”.²³

Magyarország népessége 1949-ben 9 204 799 fő volt, és 1980-ig dinamikusan növekedett.²⁴ 1949-ben az ország népsűrűsége 99 fő/km² volt.²⁵ Az 1949-es népszámlálás adatai szerint a magyar társadalom 67,8 %-a a római katolikus, 21,9 %-a a református, 5,2 %-a az evangélikus, 2,7 %-a a görög katolikus, 1,5 %-a az izraelita, 0,7 %-a görögkeleti, az unitárius és a baptista hitet követte. Az ország népességének 0,1 %-a felekezeten kívülinek vallotta magát.²⁶

A túlzott iparfejlesztés, valamint a kollektivizálás következtében 1950 és 1953 között az életszínvonal csökkent. 1951-ben ismételten sor került a jegyrendszer bevezetésére. A jegyrendszer lényege, hogy korlátozza és szabályozza a lakosság egyéni fogyasztását. A szűkösen rendelkezésre álló közszükségleti cikkeket csak meghatározott mennyiségben, a hatóság által kiadott „jegy” ellenében lehet beszerezni. Elsődlegesen az alapvető élelmiszerek, bizonyos iparcikkek (pl. a ruházat) körére terjed ki. A jegyrendszer legfőbb célja, hogy ezekhez a termékekhez mindenki hozzájusson, ha nem is azonos mértékben: többre jogosultak pl. a vezetők, a nehéz fizikai munkát végzők, háború esetén a katonák. A jegyrendszer bevezetése nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, így 1952 elejére fokozatosan felszámolták.²⁷

Az 1949-es politikai átmenetet követően elkezdődött a magyar társadalom szovjet mintájú átrendezése. A végbemenő politikai és gazdasági változások következtében a magyar társadalom átalakult. Az 1945-ös földosztás következményeként jelentős mértékben lecsökkent a földnélküli parasztok száma. A paraszti társadalom meghatározó csoportjává az 5–10 és a 10–15 kat. hold földdel rendelkezők váltak. A társadalmi változások eredményeképpen a nagyon gazdagok kis csoportja és a teljesen nincstelenek hatalmas száma egyaránt eltűnt.²⁸

1949-ben a keresők és a népesség több mint a fele a mezőgazdaságból élt, viszonylag alacsony létszámú maradt a munkásság csoportja, valamint a szellemi foglalkozásúak aránya, és megközelítőleg ezzel azonos létszámú a kereskedelemben és a közlekedésben foglalkoztattak csoportja is. A kollektivizálás hatására tömegesen kényszerültek ideiglenes vagy végleges foglalkozás- és lakóhely-változtatásra. 1949 és 1954 között 360 ezer agrárkereső hagyta el a mezőgazdaságot. A paraszti sorból kilépők többnyire szakképzettség nélküli, nehéz fizikai munkával járó ipari foglalkozásúak (segédmunkások) lehettek. Az államosítások befejeztével a közép- és kisvállalkozók, kisiparosok, kiskereskedők jelentős része (félmillió fő) kényszerült állásváltásra. A segéd-, betanított és szakmunkás, valamint az agrárproletár és szegényparaszti csoportok tagjai tömegesen váltak szellemi foglalkozásúakká és vezetőkké, s

²³ Romsics, 2005. 352. p.

²⁴ Valuch Tibor: Magyarország társadalomtörténete a XX. század második felében. Bp., 2005. 33. p. (A továbbiakban: Valuch, 2005.)

²⁵ Valuch, 2005. 48. p.

²⁶ Valuch, 2005. 270. p.

²⁷ <http://www.rev.hu/sulinet45/szerviz/kislex/kislexis.htm> (2017. június 13.)

²⁸ Romsics, 2005. 360–361. p.

ugyancsak tömeges volt a mezőgazdasági foglalkozásuk ipari segéd- és betanított munkássá válása. Az 1949 utáni időszak elitváltással is együtt járt. Az 1949 előtti vezető és értelmiségi csoportok helyét a kommunista célokat teljes mértékben kiszolgáló, új a MKP-hoz hú réteg vette át.²⁹

AZ ÁVO-TÓL AZ ÁVH-IG

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány nagy hangsúlyt fektetett a rendvédelem helyreállítására is. 1945. május 10-én hirdették ki az 1.690/1945. M. E. sz., a közbiztonság megszervezéséről és egységes irányítás alá helyezéséről szóló rendeletet.³⁰ A rendelet kimondta a csendőrség kollektív bűnösségét és feloszlatta azt, s létrehozta a Magyar Államrendőrséget. Az államrendőrség a belügyminiszter közvetlen felügyelete alatt állt, hatásköre kiterjedt a közbiztonságra, az államrendészetre (politikai rendészetre), az igazgatási rendészetre (a hatáskörébe utalt közigazgatási ügyekben), a rendőri büntetőbíráskodásra (a hatáskörébe utalt kihágásokban), a volt csendőri teendőkre és a végrehajtó szolgálat valamennyi közigazgatási, közbiztonsági és állambiztonsági (politikai) ügyére, valamint azokra az ügyekre, melyeket külön törvény vagy rendelet a rendőrség hatáskörébe utalt.

Az új rendőrség egyik osztályként kezdte meg működését a Politikai Rendészeti Osztály (PRO), melynek munkáját – a rendőrségi szervezethez hasonlóan – területi alapon kétfelé osztották: Péter Gábor lett a Budapesti Főkapitányság, Tömpe András pedig a Vidéki Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztálya vezetője.³¹

Az 1946. október 6-án kihirdetett 553.900/1946. B. M. sz. rendelet a két szervezeti egységet összevonta, így jött létre országos hatáskörrel a Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztálya (ÁVO). Az ÁVO papíron az államrendőrség egyik osztály maradt, valójában azonban a belügyminiszter közvetlen irányítása alá került.³²

A következő szervezeti változás 1948-ban következett be a 288.009/1948. és a 288.010/1948. sz. B. M. rendeletekkel, melyek létrehozták a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatóságát (BM ÁVH), az élén Péter Gáborral.³³

A politikai rendészet szervezete 1949-ben ismét átalakult: a 4.335/1949. MT sz. rendelet (1948. december 28.) 1949. január 1-jei hatállyal összevonta a BM ÁVH-t és a Honvéd Határőrséget Államvédelmi Hatóság (ÁVH) néven, mely a Minisztertanács közvetlen alárendeltségébe került, amivel „*lényegében egy államvédelmi minisztériumot hoztak létre, azzal a megkötéssel, hogy noha a belügytől szervezetileg elszakították, a minisztertanácsban kijelölt felelőse a belügyminiszter maradt.*”³⁴ Az ÁVH vezetője továbbra is Péter Gábor maradt. Az ÁVH 1950 februárjában megkapta a katonai elhárítást is.

A „párt öklének” is nevezett és az első számú közellenségnek tartott ÁVH-t 1956-ban, a forradalom alatt megszüntették.

²⁹ http://www.rev.hu/sulinet45/tanulm_tars/tars.htm (2017. június 13.)

³⁰ Magyar Közlöny, 26. szám. (1945. május 10.) 3–4. p.

³¹ Müller Rolf: Politikai rendőrség a Rákosi-korszakban. [Bp.], 2012. 14. p. (A továbbiakban: Müller, 2012.)

³² Lásd: Müller, 2012. 22. p.

³³ Lásd: Müller, 32. p.

³⁴ Müller, 2012. 43. p.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Levéltári források:

- MNL Somogy Megyei Levéltára. IV. 403. Somogy Vármegye Központi Választmányának iratai. Az 1945-ös nemzetgyűlési választások iratai.
- MNL Somogy Megyei Levéltára. VI. 502. Somogy vármegye tankerületi főigazgatójának (Somogy Vármegye Tanfelügyelőségének) iratai. Tanítói minősítési lapok.
- MNL Somogy Megyei Levéltára. XXX. Szövetkezeti fondok raktári jegyzékei.

Könyvészeti források:

- Benke József: Demokratikus és szocialista agrárátalakulás, 1945–1970: különös tekintettel Somogyra. Kaposvár, 1974.
- Gyarmati György: A Rákosi-korszak. Rendszerváltó fordulatok évtizede Magyarországon, 1945-1956. ÁBTL – Rubicon, Bp., 2011.
- Hubai László: Magyarország XX. századi választási atlasza (1920-2000). Bp., 2001. CD-ROM melléklet.
- „A késő idők emlékezetében éljenek...” A Dunántúli Református Egyházkerület lelkészeinek önéletrajzai (1943). Szerk.: Kránitz Zsolt. Pápa, 2013.
- Kiss Tamás: Nágocs története 1945-ig. Bp., 2000.
- Leskó László: Miért zendült a falu? A vérző Berzence. Szabad Föld, 1989. augusztus 22.
- Magyar helységnév-azonosító szótár. Szerk.: Lelkes György. Bp., 1992.
- Magyar Közlöny, 26. szám. (1945. május 10.)
- Magyarország földbirtokosai és földbérlői. (Gazdacímtár.) A 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok és földbérletek az 1935. évi adatok alapján. Bp., 1937.
- Müller Rolf: Politikai rendőrség a Rákosi-korszakban. [Bp.], 2012.
- Pfeiffer János: A veszprémi egyházmegye történeti névtára (1630–1950). München, 1987.
- Romsics Ignác: Magyarország története a XX. században. Bp., 2005.
- Somogy megye földrajzi nevei. Szerk.: Papp László és Végh József. Bp., 1974.
- A Somogy Megyei Ügyvédi Kamara emlékkönyve. Szerk.: Szántó László. Kaposvár, [1999].
- Somogy vármegye. Főszerk.: Csánki Dezső. Bp., [1914].
- Steinbach Antal: A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége 1953. júniusi határozatának agrárpolitikai előzményei. Bp., 1985.
- Szakács Sándor: A földosztástól a kollektivizálásig, 1945–1956. In: A magyar agrártársadalom a jobbágyság felszabadításától napjainkig. Szerk.: Gunst Péter. Bp., 1998.
- V. M.: Hittek a közösség erejében. Somogyi Néplap, 1988. december 2.
- Valuch Tibor: Magyarország társadalomtörténete a XX. század második felében. Bp., 2005.
- Vida István: Magyarországi politikai pártok lexikona (1846–2010). I. kötet. Parlamenti választásokon jelöltet állító pártok. Bp., 2011.

Internetes hivatkozások:

- <http://www.rev.hu/sulinet45/szerviz/kislex/kislexis.htm> (2017. június 13.)
- http://www.rev.hu/sulinet45/tanulm_tars/tars.htm (2017. június 13.)
- 1949. évi népszámlálás. 9. Demográfiai eredmények. Bp., 1950. https://library.hungaricana.hu/hu/view/NEDA_1949_09/?pg=194&layout=s (2017. június 9.)
- 1949. évi népszámlálás. Vallás adatok százalékos megoszlása településenként. Bp., 1996. https://library.hungaricana.hu/hu/view/NEDA_1949_vallasi_adatok/?pg=62&layout=s (2017. június 9.)
- http://kutato.csvmrgk.hu/hiresseg/ecsy_odon_istvan_dr (2017. június 5.)
- <http://lexikon.katolikus.hu> (2017. június 9.)
- http://tortenelmitar.hu/index.php?option=com_content&view=section&id=7&Itemid=67&lang=hu (2017. június 4.)
- <http://www.szombathely-lutheran.hu/egyhaztortenet/egyhazmegye-3.html> (2017. június 5.)
- <http://www.macse.org/gudenus/mcsat/fam.aspx?id=95671> (2017. június 5.)
- http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/tab/tabi_kilato_2004_2005/pages/tk_2004_009_emlekeim.htm (2017. június 5.)
- <http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/index.html> (2017. június 4.)
- <http://mult-kor.hu/cikk.php?id=16550> (2017. június 5.)
- <http://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/> (2017. június 5.)
- <http://www.asziv.hu/tortenet/szabo-ferenc-sj-szazeves-magyar-jezsuita-rendtartomany-folyoiratairol> (2017. június 5.)
- <http://www.gyogyszeresztortenet.hu/wp-content/uploads/2016/01/Gy%C3%B3gyszer%C3%A9szett%C3%B6rt%C3%A9net-2003-2.-sz%C3%A1m.pdf> (2017. június 6.)
- http://ehistory.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=5313&catid=77%3An&Itemid=67&lang=de (2017. június 9.)
- http://refkoroshegy.shp.hu/hpc/web.php?a=refkoroshegy&o=3MmI4JFmg_ (2017. június 7.)
- <http://mek.oszk.hu/02100/02115/html/> (2017. június 9.)
- http://somojyjad.blog.hu/2012/07/21/reformatus_lelkedesek_somojyjad (2017. június 5.)
- Récsei Balázs: Somogy megye településeinek, jegyzőségeinek és körjegyzőségeinek közigazgatási adattára 1872–1950. <https://smarchive.000webhostapp.com/index2.php?m=57> (2017. június 9.)
- Récsei Balázs: Somogy megye községeinek közigazgatási adattára 1950–1990. <https://smarchive.000webhostapp.com/index2.php?m=156> (2017. június 9.)

A FORRÁSOKBAN ELŐFORDULÓ PÁRT-, TÖMEG- ÉS EGYÉB SZERVEZETNE- VEK RÖVIDÍTÉSEINEK JEGYZÉKE

ÁMG: Állami Mezőgazdasági Gépállomás.

DÉFOSZ: Dolgozó Parasztok és Munkások Országos Szövetsége, 1948-ban kommunista kezdeményezésre alakult falusi tömegszervezet.

DISZ: Dolgozó Ifjúság Szövetsége, 1950-ben létrejött ifjúsági szervezet, mely a 14–26 év közötti fiatalokat tömörítette, s többek között a párt káderutánpótlását biztosította

EPOSZ: Egységes Parasztfjúság Országos Szövetsége, 1948 –1950 között működött ifjúsági szervezet, mely a falusi fiatalokat tömörítette.

FKGP: Független Kisgazda-, Földmunkás és Polgári Párt.

KIOSZ: Kisiparosok Országos Szövetsége, az ipartestületek helyett létrehozott, a kisiparosok érdekvédelmét szolgáló testület.

KISOSZ: Kiskereskedők Országos Szövetsége, az ipartestületek helyett létrehozott, a kiskereskedők érdekvédelmét szolgáló testület.

MADISZ: Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség, a párton kívüli 15–24 éves ifjúságot tömörítő tömegszervezet, melyet 1944-ben a kommunisták kezdeményezésére hoztak létre.

Mállerd: Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek, az államosított erdők kezelésére megalapított szervezet.

MDP: Magyar Dolgozók Pártja, az MKP és az SZDP 1948-ban történt erőszakos egyesítésével létrejött párt, mely az állampárt szerepét töltötte be.

MÉP: Magyar Élet Pártja, korábban Egységes Párt (EP), illetve Nemzeti Egység Pártja (NEP), 1922-től kormánypárt, 1944-ben, a német megszállás után sem oszlatták fel. 1945-ben a fasiszta szervezetek közé sorolták és feloszlatták.

MKP: Magyar Kommunista Párt.

MNDSZ: Magyar Nők Demokratikus Szövetsége, 1945-ben a kommunisták kezdeményezésére alapított, a nőket tömörítő tömegszervezet.

MSZT: Magyar-Szovjet Társaság, 1945-ben Magyar-Szovjet Művelődési Társaság néven alakult szervezet, melyet a két nép barátságának elmélyítésére hoztak létre. 1948-ban Magyar-Szovjet Társaságra változott a neve, s kommunista tömegszervezetté alakult át.

NPP: Nemzeti Parasztpárt.

SZDP: Szociáldemokrata Párt.

SZHSZ: Szabadságharcos Szövetség (MSZHSZ, Magyar Szabadságharcos Szövetség), 1948-ban létrehozott tömegszervezet, mely a kommunisták irányításával politikai felvilágosító munkát végzett, a sport- és szabadidős tevékenységeket szervező félkatonai szervezet, a Magyar Honvédelmi Szövetség (MHSZ) egyik elődje.

SZOT: Szakszervezetek Országos Tanácsa, a szakszervezeteket összefogó és irányító testület, melyet 1948-ban hoztak létre a megszüntetett Szakszervezeti Tanács helyett.

SZÖVOSZ: Szövetkezetek Országos Szövetsége, 1949-ben létrehozott szervezet a különféle szövetkezetek irányítására, összefogására.

tszcs: termelőszövetkezeti csoport.

UFOSZ: Újbirtokosok és Földhözjuttatottak Országos Szövetsége.

Tárgy: Alsok¹ község feltérképezése.

Jelentés

Csurgó, 1950. augusztus 9.

Jelentem, hogy fenti tárgyú ügyben a nyomozást lefolytattam, melynek során az alábbiakat állapítottam meg.

Alsok község összes földterülete ²	3 382 kat. h.
ebből 18 kulák kézen van	488 kat. h.
középparasztok kezén van	2 280 kat. h.
újjgazdák kezén van	867 kat. h.
kisparasztok kezén van	155 kat. h.
tszcs-k ³ kezén van	235 kat. h.

Állami gazdaság a községben nincsen, ez ideig a községben még tagosítás nem volt.

A községben 1 termelészövetkezeti csoport van, amely a nyár folyamán alakult, jelenleg még működési engedélye nincsen. Tagjainak létszáma 21 család, 40 tag, a csoport területe 235 kat. h.

Az összlakosság létszáma 1 021 fő,⁴ ebből 18 család kulák, középparaszt 83 család, kisparaszt 233 család, újjgazda 44 fő, 15 család teljesen föld nélküli napszámos, 4 kereskedő, 8 család értelmiségi.

A községben egyedül MDP⁵ működik, ennek 13 tagja van és 5 tagjelöltje. Tömegszervezetek a DISZ 38 taggal, MNDSZ 26 taggal, DÉFOSZ 150 taggal, más tömegszervezet a községben nincs.

A község lakossága 90%-ig református, így a községben egyedül a református egyház működik, a másik 10% evangélikus.⁶ Ezek istentiszteletre Csurgóra járnak be, mivel evangélikus papjuk nincsen. Más egyház, illetve felekezet vagy szekta nincsen.

A község lakossága 8 család kivételével magyar, ez a 8 család az 1944–46-os években lett Jugoszláviából áttelepítve.

A községben állami szervek a körjegyzőség, postakirendeltség.

A községben a Horthy-fasizmus ideje alatt a MÉP működött 1938-ig, majd 1938-ban, az FKGP megalakulásakor teljesen átvette az FKGP a vezető szerepet a községben.

¹ Község a Csurgói járásban, 1872–1950 között körjegyzőségi székhely volt. 1950-ben egyesítették Csurgó nagyközséggel. A közigazgatás-történeti adatok forrásai:

Récsei Balázs: Somogy megye településeinek, jegyzőségeinek és körjegyzőségeinek közigazgatási adataira 1872–1950. <https://smarchive.000webhostapp.com/index2.php?m=57> (2017. június 9.);

Récsei Balázs: Somogy megye községeinek közigazgatási adataira 1950–1990.

<https://smarchive.000webhostapp.com/index2.php?m=156> (2017. június 9.)

² Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 3 382 kat. hold (1 946 ha). Az adatok forrása: 1949. évi népszámlálás. 9. Demográfiai eredmények. Bp., 1950. 119–123. p. Elérhető:

https://library.hungaricana.hu/hu/view/NEDA_1949_09/?pg=194&layout=s (2017. június 9.)

³ 1950-ben alakult meg a III. típusú csurgó-alsoki Új Élet Termelészövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött. Önálló alsoki tszcs-re vonatkozóan nem találtunk adatot. A tszcs-kre vonatkozó adatok forrása: MNL SML XXX. Szövetkezetek nevű fond raktári jegyzékei.

⁴ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatközlés idején 1 027 főt számlált a település. Az adatok forrása: 1949. évi népszámlálás. 9. Demográfiai eredmények. Bp., 1950. 119–123. p. Elérhető:

https://library.hungaricana.hu/hu/view/NEDA_1949_09/?pg=194&layout=s (2017. június 9.)

⁵ A forrásokban előforduló párt- és tömegszervezetnevek rövidítéseinek feloldása és magyarázata a rövidítés-jegyzékben olvasható; azokat a rövidítéseket, melyek ritkán fordulnak elő, lábjegyzetben is feloldottuk.

⁶ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Alsok lakosságának 32,1%-a a római katolikus, 0,1%-a a görög katolikus, 63,6%-a a református, 4,0%-a az evangélikus és 0,2%-a az izraelita hitet követte. Az adatok forrása: 1949. évi népszámlálás. Vallás adatok százalékos megoszlása településenként. Bp., 1996. 61-65. p. Elérhető: https://library.hungaricana.hu/hu/view/NEDA_1949_vallasi_adatok/?pg=62&layout=s (2017. június 9.)

A MÉP elnöke volt Gelencsér István, szül.: 1894. március 6., Alsok, fm.,⁷ nős, felesége, 1 lánygyereke van. Apja: György, anyja Füstös Erzsébet, vagyona 20 hold föld. Alsok, Gólai út 192. sz. alatti lakos.

Nevezett középparaszt családból származik, Alsok községben nevelkedett, 6 elemi iskolája van, amit Alsok községben végzett. Katona volt az első világháború idején, többet katonai szolgálatra nem hívták be. 1934-ben, amikor Alsok községben megalakult a MÉP, annak először tagja, majd később elnöke lett. Az elnöki tisztséget töltötte be egészen 1938-ig, amikor a MÉP az akkor újonnan megalakuló FKGP-ba olvadt bele. Nevezettnek van egy lánya, aki férjnél van, Alsok községben egy kulák felesége. Így a nevezett, mint általában a község többi középparasztjai, vérségi kapcsolatban áll a község többi kulákjaival. A felszabadulás után továbbra is megmaradt az FKGP-ban, melynek keretén belül választási agitációkat is tartott. Jelenleg is az FKGP tagjának vallja magát, erősen jobboldali beállítottságú. Baráti kapcsolatot tart fent Pecsét József 25 holdas kulákkal, aki szintén a MÉP-nek volt tagja és titkára, azon kívül Csonka Jenő református lelkészszel.⁸

Pecsét József szül.: 1900. február hó 2-án Alsok községben, fm.,⁹ kulák, 25 hold földje van, nős, anyja: Cserti Erzsébet, apja: János, lakik Alsok, 65. sz. Nevezett szegényparaszt családból származik, vagyona nőüléskor hozományként kapta. Alsok községben nevelkedett, iskoláit is ott végezte. Katona volt 1924-ben, ekkor töltötte le a tényleges idejét, a katonaságnál utolsó rendfokozata tizedes. 1934-től az Alsok térségében megalakuló MÉP-nek lett a tagja, majd titkára. Titkári tisztséget töltött be 1938-ig, amíg a MÉP az akkor megalakuló FKGP-ba bele nem olvadt. A felszabadulás után az FKGP-nak lett a tagja, erősen jobboldali beállítottságú. Rokoni kapcsolatban áll a község összes kulákjaival.

1938-tól a felszabadulásig, sőt az 1949. évi választásokig az FKGP volt a község legerősebb pártja, a felszabadulás előtt a községben más párt fentiekén kívül nem működött. Az FKGP-nak vezetője volt Lőci József, akit mint megbízhatatlan személyt a határsávból kitelepítettek; Pókos József kulák, aki meghalt.

Polgár István szül.: 1896. július hó 28-án Alsok községben, fm.,¹⁰ nős, vagyona 29 hold föld, iskolai végzettsége 6 elemi. Katona volt, apja János, anyja: Pap Erzsébet, lakik Alsok, 164. sz. Nevezett 8-10 holdas kisparaszt családból származik, nőülése által és szüleitől való öröklése során lett kulák. Alsok községben nevelkedett, iskoláit itt járta. Katona az 1914-es háborúban volt. Mint szakaszvezető szerelt le. 1938-ban az FKGP vezetőségi tagja lett, erősen jobboldali beállítottságú volt. A felszabadulás után az FKGP-nál maradt tag, jelenleg is annak vallja magát. Erősen jobboldali beállítottságú, szoros barátságban van Csonka Jenő községi református pappal, aki szintén kulák, egyházi birtoka volt 45 hold, amit már elvesztett tőle. Rokoni kapcsolatban áll a község összes kulákjaival. Látszólag politikával nem foglalkozik, nyílt demokráciaellenes tevékenységet nem fejt ki.

Berkes József szül.: 1898. július 19-én Alsokon, földműves, nős, vagyona 35 hold föld, 1 ház, 2 ló, apja: József, anyja: Mezei Erzsébet, lakik Alsok, 50. sz.

Nevezett kulákcsaládból származik, földjét apjától örökölte, Alsok községben nevelkedett, iskoláit is itt járta, majd annak elvégzése után szüleinek segített egészen addig, míg tényleges katonai szolgálatra be nem vonult. Katona, az első világháború alatt szerelt le rendfokozat nélkül. Leszerelése után rövidesen megnősült, elvesztette egy kuláknak a lányát, akitől szintén örökölni fog 25 hold földet. A múltban a községben mint kulák, tagja volt a képviselő-

⁷ földműves

⁸ Csonka Jenő 1901-ben született a Veszprém megyei Vörösberény községben. 1927-ben nevezték ki segédlelkésznek Alsokra, 1929-ben helyettes lelkész lett. 1929-ben áthelyezték Szennára, majd 1930-ban Kutasra, immár rendes lelkészként. 1931-től ismét Alsokon működött lelkészi minőségben. „A késő idők emlékezetében éljenek...” A Dunántúli Református Egyházkerület lelkészeinek önéletrajzai (1943). Szerk.: Kránitz Zsolt. Pápa, 2013. 652–655. p. (A továbbiakban: Lelkeszi önéletrajzok, 2013.)

⁹ földműves

¹⁰ földműves

testületnek, majd az FKGP megalakulásakor annak vezetőségi tagja lett. Jelenleg is az FKGP tagjának vallja magát. Erősen jobboldali beállítottságú, amit bizonyít az is, hogy az 1945., 1947. évi választásokon az FKGP részére agitált, a 1949-es választáson Népfront¹¹ elleni agitációt fejtett ki. Baráti kapcsolatot csak kulákokkal tart fent, például Fekete Sándor 25 holdas kulák párton kívüli, Pókos István 25 holdas kulák és Berkes Mihály 28 holdas kulákokkal, akikkel gyakran össze szoktak járni. Ezekre az összejövetelekre el szokott látogatni Csonka Jenő ref[ormátus] lelkész.

Az 1945.¹² és 1947.¹³ évi választásokon Alsóközségben az FKGP kapott legtöbb szavazatot, fő hangadója a fent leírt személyek voltak, azonkívül hangadó volt még Csonka Jenő református lelkész, aki született 1901. évi augusztus hó 6-án Vörösberény¹⁴ községben, nős, apja: Ferenc, anyja: Jákói Jozefa, Alsók, 40. sz. alatti lakos.

Nevezett kb. 25 éve jött Alsóközségbe, ref[ormátus] lelkész, azóta állandóan a községben van, katoná nem volt. A múltban az FKGP-nak volt tagja, annak a felszabadulás után is tagja maradt. Vagyona jelenleg nincsen. 1950. év elején 45 hold egyházi birtokot adott át az államnak. Erősen jobboldali beállítottságú, amit bizonyít az is, hogy baráti kapcsolatot a községben kizárólag csak kulákokkal tart fent. Szoros baráti kapcsolatot tart fent Écsi [sic!] Ödön István gimnáziumi igazgatóval,¹⁵ Pecsét József 25 holdas kulákkal, Berkes József 35 holdas kulákkal és Gyulai Lajos tanítóval,¹⁶ aki nyugatos, volt katonatiszt.

Az 1949. évi választásoknál a fent leírt kulákok agitáltak a Népfront ellen.

Az iskolák államosításánál, mivel a községben felekezeti iskola nem volt, sem tömegmegnyilvánulást, sem ellenséges megnyilvánulást nem lehetett észlelni. A Mindszenty-

¹¹ Értsd: Magyar Függetlenségi Népfront. Bővebben lásd a bevezetőben!

¹² Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 492 szavazat (83,67%);
- Nemzeti Parasztpárt: 43 szavazat (7,31%);
- Magyar Kommunista Párt: 26 szavazat (4,42%);
- Szociáldemokrata Párt: 21 szavazat (3,57%);
- Polgári Demokrata Párt: 6 szavazat (1,02%);
- összesen: 588 érvényes szavazat (99,49%) és 3 érvénytelen szavazat (0,51%).

A választási adatok forrása, ha nem jelezzük külön: Hubai, 2001. CD-ROM.

¹³ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Független Magyar Demokrata Párt: 493 szavazat (77,03%);
- Független Kisgazdapárt: 41 szavazat (6,41%);
- Magyar Kommunista Párt: 37 szavazat (5,78%);
- Szociáldemokrata Párt: 29 szavazat (4,53%);
- Demokrata Néppárt: 17 szavazat (2,66%);
- Polgári Demokrata Párt: 7 szavazat (1,09%);
- Nemzeti Parasztpárt: 7 szavazat (1,09%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 6 szavazat (0,94%);
- Magyar Radikális Párt: 3 szavazat (0,47%);
- összesen: 640 érvényes szavazat (99,84%) és 1 érvénytelen szavazat (0,16%).

¹⁴ Település Veszprém megyében, 1971-ben beolvadt Balatonalmádiba. A településekre vonatkozó adatok forrása: Magyar helységnevezés-azonosító szótár. Szerk.: Lelkes György. Bp., 1992.

¹⁵ Écsi Ödön István a Csurgói Református Gimnázium tanára és igazgatója. 1896-ban született Nemeskiszfaludon. A Csurgói Református Gimnáziumban érettségizett, majd az Eötvös Kollégium diákja lett, ahol 1920-ban magyar, latin, valamint görög nyelv és irodalom szakos tanári oklevelet szerzett. 1920 őszétől a csurgói gimnáziumban tanár és könyvtárvezető lett. Szak- és szépirodalmi műveket írt, újságot szerkesztett. Később szakfelügyelő lett a Pécsi Tankerületbe. 1946-ban a csurgói gimnázium igazgatójává nevezték ki. 1951-ben leváltották az igazgatói székéből. 1954-ben az új szigetvári gimnáziumba került tanárnak, ahol 1958-ig az igazgatóhelyettesi pozíciót is betöltötte. Nyugdíjában a Várbarát Kör és a Zrínyi-kultusz megeremlítője volt Szigetváron. 1969. január 3-án hunyt el Szigetváron, a nagykanizsai temetőben helyezték örök nyugalomra.

http://kutato.csvmrgk.hu/hiresseg/ecsy_odon_istvan_dr (2017. június 5.)

¹⁶ Gyulai Lajos 1926-tól működött a községben mint az Alsóki Református Elemi Népiskola tanítója. MNL SML VI. 502. Somogy vármegye tankerületi főigazgatójának (Somogy Vármegye Tanfelügyelőségének) iratai. Tanítói minősítési lapok. (A továbbiakban: MNL SML. Tanítói minősítési lapok.)

üggyel¹⁷ kapcsolatban sem volt semmilyen megmozdulás. Ez főleg annak tudható be, hogy a községben római katolikusok nincsenek.

A községben a csépelést és aratást 4 nappal a kitűzött határidő előtt hajtották végre. Tarlóhántást teljes egészében befejezték, azonban Lóci József kuláknak a földjén, akit az 1950. évi kitelepítéseknél kitelepítettek, és Pókos János kulák, aki Budapestre költözött, földjén a tarlóhántás nincsen még elvégezve. A beszolgáltatás a községben nehezen folyik a dolgozó kis- és középparasztoknál, ez főleg a községben elterjedt rémhíreknek tudható be, ugyanis a községben háborús rémhírek tapasztalhatók.

A termelészövetkezettel kapcsolatban a községben a dolgozó kis- és középparasztok tartózkodó álláspontra helyezkedtek, még a kisparasztság részéről lehet tapasztalni valami érdeklődést a termelészövetkezet iránt, ezt bizonyítja az is, hogy a községben most alakult meg a termelészövetkezeti csoport, ennek tagjai mind szegény- és kisparaszttok. A középparasztok azonban a kuláksággal karöltve igyekeznek a csoport működését akadályozni, vagyis a már meglévő csoportot felbomlasztani, olyan formában, hogy azt terjesztik a községben, nem érdemes belépni a csoportba, mert itt van a most alakult termelőcsoport, és máris rengeteg adósága van. Azonkívül a kulákság úgy igyekezik bomlasztani a termelőcsoportot, mint például Pókos István 25 holdas kulák, aki az alkalmazottját, Aradi Mátyás szegényparasztot a csoport megalakulásakor beküldte a termelőcsoportba, és most, amikor a csoport valamennyire beindult, otthagya¹⁸ vele a csoportot, azzal, hogy sok a csoport tartozása, és ő nem hajlandó hitelbe dolgozni a csoportnak. A községben a kulákok között a hangadók a fent leírt személyek, akik Pecsét József, Pecsét János és Berkes József kulákoknál szoktak összejárni, ezeken az összejöveteleken részt szokott venni a református pap is. Feltűnő volt a községben az, hogy ezeket az összejöveteleket még a legnagyobb dologidőben sem halasztották el. Az összejövetel rendszeres, azt minden héten kb. kétszer a fent említett helyen meg szokták tartani, hogy milyen célból, azt ez ideig megállapítani nem tudtam.

A községben katolikus pap nincs, a jelenlegi református pap, mint kulák, a rendszer ellensége. Ez kitűnik abból, hogy állandóan kulákok társaságában van. A békefelhívást aláírta. A református egyház és az állam közti megegyezéskor látszólag minden vonakodás nélkül belement a megegyezésbe, azonban, mint már említettem, erősen jobboldali magatartást tanúsít. A pap tömegbefolyása a községben úgy a kulákokra, mint a szegényparasztságra kiterjed, általában a község egész lakossága a pap befolyása alatt áll. A községben egyáltalán nem működik semmilyen szekta, sem vallásos egyesület. A felszabadulás óta a községben demonstrációs felvonulás vagy tüntetés ez ideig nem volt.

A községben 1 volt csendőr és egy nyugatos volt katonatiszt van. Alsokban az 1944-es években Nyilaskeresztes Párt nem volt, azonban a csurgói Nyilaskeresztes Párttól meg volt bízva [...], hogy Alsok községben a nyilasok által kiadott utasításokat mint községi katonai parancsnok hajtsa végre. Nevezett személy aktív részese volt Alsok községben a levették nyugatra szállításának.

Az alsoki termelészövetkezeti csoporthoz több ízben kilátogatott László János csurgói lakos, volt csurgói tszcs-elnök, ahonnan kizárták, és látogatási alkalmával olyan rémhíreket terjesztett a csoporttagok között, hogy bolond lesz, aki megmarad tagnak, mert nézzék meg a csurgói

¹⁷ Mindszenty József (1892–1975) esztergomi érsek 1948-as letartóztatása és 1949-es koncepció per. Mindszentyt 1948. december 26-án tartóztatták le hűtlenség és a köztársaság megdöntésére irányuló bűncselekmények miatt. A koncepció per ítélete életfogytiglani fegyház volt, azonban egészségi állapotára való tekintettel gy idő után ezt házi őrizetre változtatták. Pfeiffer János: A veszprémi egyházmegye történeti névtára (1630–1950). München, 1987. 635. p. (A továbbiakban: Pfeiffer, 1987.)

¹⁸ Értsd: otthagya.

tszcs-t,¹⁹ ahonnan ő ki lett dobva, az ottani munkásoknak még enivalójuk is alig van, és bár az idén jó termés volt, mégis két személy kap 6 mázsa búzát egész évi munkája fejében. Alsóközségben általában a középparasztságot nem lehet a kulákságtól leválasztani, mert általában a község minden középparasztja és kulákja között vérségi kapcsolat áll fent. Az utóbbi időben a községben szabotázs cselekmény miatt eljárás senki ellen nem indult.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

¹⁹ Csurgón 1948. október 1-jén alakult meg a III. típusú Zrínyi Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött. 1950-ben újabb három tszcs alakult: a Kossuth Tszcs, a csurgó-alsóki Új Élet Tszcs, valamint a Petőfi Tszcs. Mindhárom III. típusú volt, s az előző kettő 1956 végén, a harmadik 1952-ben szűnt meg.

Tárgy: Bábonymegyer²⁰ község feltérképezése.

Jelentés

Tab, 1950. augusztus 18.

Jelentem, hogy Bábonymegyer községet az alábbiak szerint térképeztem fel.

A község összes földterülete 4 499 kat. h.,²¹ ebből a kulákok tulajdonában van 904 kat. h., de ebből a területből csak 591 kat. h-t művelnek, a többi kishaszonbérletbe van általuk kiadva. A középparasztok kezén 1 749 kat. h., az újgazdák és kisparasztok kezén 1 834 kat. h., a tszcs²² tulajdonában 178 kat. h. A község területén állami gazdaság van, azonban tulajdonjoga földingatlanon nincs, bérletként használ 147 kat. h-t.

A községben tagosítás ez ideig nem volt. Ezen községben tszcs egy van 14 családdal, melynek földterülete 178 kat. h., ami kb. 140 darabban van, amely lehetetlenné teszi a táblás gazdálkodást.

A község lélekszáma 1 516 fő,²³ melyből 23 kulák van, 134 középparaszt, melyeknek földingatlana 10 holdtól 23 holdig terjed. Kisparaszt 290 fő, újgazda 77 fő, melyeknek a felszabadulás előtt egyáltalán földingatlanjuk nem volt. Munkás 19 fő van, melyeknek egy része a tabi gépállomáson dolgozik. Értelmiségiek száma 15, iparos és kereskedő összesen 28 fő.

A községben csak az MDP működik mint politikai párt, ennek taglétszáma a bábonyi részen 18 fő, a megyeri részen 10 fő. Tömegszervezetek a bábonyi részen MNDSZ 35 taggal, DISZ 12 taggal, DÉFOSZ 77 taggal, míg a megyeri részen MNDSZ 26 taggal, DISZ 32 taggal, DÉFOSZ 63 taggal rendelkezik.

A község egyházi felekezetei szerint római katolikusra, református és evangélikus vallásúakra tagozódik.²⁴ Mind a három vallásnak a községben lakik a papja. Nemzetiségi szempontból az egész község magyar.

Állami szervként található a községben egy jegyzőség, adóhivatal, postahivatal, állami iskola, valamint vasútállomás.

A felszabadulás előtt mint politikai párt a Magyar Élet Pártja volt a község mindkét részéről. Ez a párt volt a legbefolyásosabb a község lakosságára. A bábonyi részen Erdélyi István, az akkori jegyző volt a MÉP vezetője, aki jelenleg Siófokon lakik. Fő hangadója volt Lukács József, 32 holdas kulák, aki Bábonymegyeren 1894. X. hó 21-én született, apja: n[éhai] József, anyja: Varga Júlia, nős, Vince Etellel, két családjá²⁵ van, Kisgazdapárt tagja, iskolai végzettsége 6 elemi, vagyona 1 ház gazdasági épületekkel, 32 hold föld, 5 szarvasmarha, három ló, 11 sertés és gazdasági felszerelés. Lakik Bábonymegyer, 44. szám alatt.

A megyeri részen az alábbi személyek voltak hangadók a MÉP vezetőségében:

Takács Károly, aki Nágocson 1893. október 15-én született, apja: n[éhai] István, anyja: n[éhai] Mészáros Apollónia, nős Eke Ilonával, iskolai végzettsége 6 elemi, foglalkozása kocsmáros, Kisgazdapárt tagja, vagyona 1 ház, 13 ½ hold föld, korcsma üzletberendezéssel, 4 ló, 7 sertés, gazdasági felszerelés. Lakik: megyeri rész, 113. sz. alatt.

Takács István, aki Nágocson 1897. március 6-án született, apja: n[éhai] István, anyja: Mészáros Apollónia, nős Ekecs Máriával, földműves, Kisgazdapárt tagja, vagyona 1 ház, 16 hold föld, iskolai végzettsége 6 elemi, lakik: Bábonymegyer, megyeri rész, 46. sz.

²⁰ Nagyközség a Tabi, 1969 után a Siófoki járásban, mely 1927-ben jött létre Nagybábonny és Koppánymegyer egyesüléséből. 1950-ig önálló jegyzőséget tartott fenn, 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

²¹ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 4 499 kat. hold (2 589 ha).

²² Bábonymegyeren az első (III. típusú) tszcs 1949-ben alakult meg Dózsa Termelőszövetkezeti Csoport néven, mely 1956 végéig működött.

²³ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 522 főt számlált a település.

²⁴ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Bábonymegyer lakosságának 50,1%-a a római katolikus, 27,2%-a a református, 22,7%-a az evangélikus és 0,1%-a az izraelita hitet követte.

²⁵ Értsd: gyermeke.

Bábonyi részen a MÉP fő hangadói voltak még Furján József, aki Felsőireg²⁶ községben 1882. szeptember 29-én született, apja: n[éhai] József, anyja: n[éhai] Kocor Zsuzsanna, nős Kis Máriával, földműves, vagyona: 1 lakóház gazdasági épületekkel, 20 hold föld gazdasági felszereléssel, 3 szarvasmarha, 3 ló és 10 sertés. Kisgazdapárt tagja, iskolai végzettsége 6 elemi. Lakik Bábony, 13. házszám alatt.

Lukács János, aki Bábonymegyér községben 1893. február 15-én született, apja: n[éhai] János, anyja: Gál Etel, nős Bartos Zsuzsannával, földműves, iskolai végzettsége 6 elemi, Kisgazdapárt tagja, vagyona 1 lakóház gazdasági épületekkel, 36 hold föld gazdasági felszereléssel, 6 szarvasmarha, 3 ló és 17 sertés. Lakik Bábony, 131. sz. alatt.

Benecki János, aki Bábonymegyér községben 1889. október 24-én született, apja: n[éhai] János, anyja: n[éhai] Gál Éva, nős Vázsonyi Máriával, Kisgazdapárt tagja, iskolai végzettsége 6 elemi, vagyona 1 lakóház, 11 és ½ hold föld, lakik Bábony, 41. szám alatt.

Katona József, aki Tamási²⁷ községben 1904. március 24-én született, apja: n[éhai] József, anyja: n[éhai] Nikodém Júlia, nős Varga Juliannával, földműves, iskolai végzettsége 6 elemi, vagyona 1 lakóház gazdasági épületekkel, 26 és ½ hold föld gazdasági felszereléssel és 6 szarvasmarha, 8 sertés, jelenleg a Kisgazdapárt tagja. Bábony, 47. szám alatt lakik.

Dobos Péter, aki Bábonymegyér községben 1903. augusztus 1-én született, apja: n[éhai] István, anyja: n[éhai] Szőke Lídia, nős Walter Terézszel, földműves, vagyona 1 lakóház gazdasági épületekkel, 34 hold föld gazdasági felszereléssel, 2 szarvasmarha, 2 ló és 4 sertés. Kisgazdapárt tagja, iskolai végzettsége 6 elemi, Bábony, 175. sz. alatti lakos.

Dobos Jenő, aki Bábonymegyér községben 1901. szeptember 30-án született, apja: n[éhai] Miklós, anyja: Dömötör Mária, nős Álló Erzsébettel, gazdálkodó, Kisgazdapárt tagja, iskolai végzettsége érettségi, vagyona 2 lakóház nagy gazdasági épületekkel és 82,5 hold föld, melyből az állami gazdaság és a helyi tszcs bérel 70 kat. h.-t, 1 kisparaszt 2 holdat, így csak 10 hold földön gazdálkodik. Lakik Bábony, 7. szám alatt.

A fent nevezett MÉP vezetők és fő hangadók a felszabadulás után a Kisgazdapárt tagjai voltak, majd a Parasztszövetségnek,²⁸ és a jobboldali beállítottságukat az a tény is igazolja, hogy az 1947-es választáskor már a Barankovics²⁹ és a Pfeiffer-párt³⁰ mellett agitáltak.

A fenti személyek nagy befolyást tudnak gyakorolni a községben lakó kis- és középparasztságra, amit az a tény is igazol, hogy a múltban a kis- és középparasztságot magukkal vitték a MÉP-be, a felszabadulás után pedig a Kisgazdapártba, ahol szintén a fenti személyek voltak a vezetők. Az MKP csak a 47-es választásra tudott nagy nehezen megalakulni, mert a fenti személyek a megalakulást minden formában gátolták.

Tiszta képet mutat a község lakói politikai álláspontjára az 1945-ös választási eredmény,³¹ mikor is a Független Kisgazdapárt 661 szavazatot kapott, ami az összes szavazatok 71%-át tette ki, míg a Nemzeti Parasztpárt 170 szavazattal 18%-ot, az MKP 55 szavazattal 6%-ot, a Szocdem 40 szavazatot 5%-al.

²⁶ Település Tolna vármegyében, 1938-ban Szemcséddel egyesült, így jött létre Iregszemce.

²⁷ Település Tolna megyében.

²⁸ Magyar Parasztszövetség: 1941-ben alakult érdekvédelmi tömörülés, mely a magyar parasztság érdekében munkálkodó politikusokat fogta össze, szoros összefonódásban a Független Kisgazdapárttal. Elnöke Nagy Ferenc, főtitkára Kovács Béla lett. 1947-ben több vezetőjét és tagját letartóztatták és perbe fogták koholt vádak alapján a Magyar Kommunista Párt vezetésével. 1948-ban a Magyar Parasztszövetség feloszlatta önmagát. <http://lexikon.katolikus.hu/M/Magyar%20Parasztsz%20C3%B6vets%20C3%A9g.html> (2017. június 9.)

²⁹ Értsd: a Barankovics István által alapított Demokrata Néppárt (DNP).

³⁰ Értsd: a Pfeiffer Zoltán által alapított Magyar Függetlenségi Párt (MFP).

³¹ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 589 szavazat (72,09%);
- Nemzeti Parasztpárt: 153 szavazat (18,73%);
- Szociáldemokrata Párt: 39 szavazat (4,77%);
- Magyar Kommunista Párt: 36 szavazat (4,41%);
- összesen: 817 érvényes szavazat (99,76%) és 2 érvénytelen szavazat (0,24%).

Az 1947-es választási eredmények³² már tisztábban mutatják a fenti kulákok és a helyi katolikus, református és evangélikus papok demokráciaellenes munkáját, mert ezen a választáson a Barankovics-párt 234 szavazattal 25%-ot, a Pfeiffer-párt 280 szavazattal 30%-ot, a Kisgazdapárt 127 szavazattal 14%-ot, az MKP 125 szavazattal 15%-ot, míg a Nemzeti Parasztpárt 160 szavazattal 17%-ot kapott. Mindkét választásnál a fő hangadók ugyanazok voltak, mint a már fent felsorolt MÉP hangadói.

Az 1949-es választásoknál a Népfront ellen agitáló egyén nem volt, a község szavazólakossága a Népfrontra szavazott.

A község lakossága erős klerikális befolyás alatt áll. Nagyon vallásosak, vallásra való tekintet nélkül. A papok közül a helyi katolikus pap, névileg Kovács Sándor,³³ aki az iskolák államosításakor kijelentette, hogy ő a püspöke utasítását követi, át nem adja az iskolát semmi körülmények közt. Általában a plébános úgy cselekszik, ha előzőleg megtudja, hogy a Népfront valamilyen gyűlést akar rendezni, akkor ő feltétlen valamilyen litániát vagy imaestet rendez, amivel természetesen elvonja a közönséget a gyűlésekről. A békeívet nem írta alá, ekkor azt mondta, ha a püspöki kar aláírja, akkor ő is, de előbb nem. A katolikus papok békekongresszusa előtti héten a megyebizottságtól voltak nála, hogy menjen fel Pestre a kongresszusra, azonban nem volt hajlandó felmenni.

A katolikus pap jó viszonyt tart fenn úgy az evangélikus, mint a református lelkésszel, ugyanígy a helyi kuláksággal vallásra való tekintet nélkül. A katolikus paphoz rendszeresen bejár Takács István 15 holdas középparaszt és Németh József újonnan földhöz juttatott, aki Takács csal is nagyon jó viszonyban van. Ezen személyek szoktak minden olyan dolgot csinálni, ami az olyan egyházi körmenetek stb. rendezésével jár.

A kulákok közt fő hangadó Dr. Sebők József, aki Bábonygyer községben 1914. augusztus 11-én született, apja: n[éhai] József, anyja: n[éhai] Dobos Zsófia, nős Perlaki Máriával, Kisgazdapárt tagja, iskolai végzettsége jogi egyetem (ügyvédbojtár volt), vagyona: 2 nagy ház gazdasági épületekkel, 58 kat. hold föld gazdasági felszereléssel, 5 szarvasmarha, 5 ló, 12 sertés. Nevezett a tszcs-nek bérbe adott 13 holdat, kisparasztoknak 21 holdat, így csak 24 holdon gazdálkodik, Kisgazdapárt tagja, Bábonygyer, 151. szám alatti lakos. Nevezett nagyon jó viszonyt tart fent Schád Ottó evangélikus lelkésszel,³⁴ akivel állandóan összejár.

Ugyancsak Schád Ottó evangélikus lelkészhez bejár Tober Aladár, aki Bábonygyer községben 1922. május 8-án szül., apja: n[éhai] Herman, anyja: Rup Katalin, nős Horváth Júliával, gazdálkodó, iskolai végzettsége 8 gimnázium, vagyona 2 nagy ház gazdasági épületekkel, 61 és ½ hold föld gazdasági felszereléssel, 5 szarvasmarha, 5 ló, 16 sertés. Nevezett e földmennyiségből 22 holdat kisparasztoknak kishaszonbérletbe adott, a többi ő munkálja. Ez év június 20-án 18 hold földet felajánlott az államnak minden ellenszolgáltatás nélkül.

³² Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Nemzeti Parasztpárt: 235 szavazat (29,75%);
- Demokrata Néppárt: 157 szavazat (19,87%);
- Magyar Kommunista Párt: 124 szavazat (15,70%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 123 szavazat (15,57%);
- Független Kisgazdapárt: 87 szavazat (11,01%);
- Szociáldemokrata Párt: 44 szavazat (5,57%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 15 szavazat (1,90%);
- Polgári Demokrata Párt: 3 szavazat (0,38%);
- Magyar Radikális Párt: 2 szavazat (0,25%);
- összesen: 790 érvényes szavazat (98,26%) és 14 érvénytelen szavazat (1,74%).

³³ Kovács Sándor (1919–1981) köröshegyi és lajoskomáromi (Veszprém megye) szolgálat után 1944. november 14. és 1950. szeptember 5. között volt lelkész Bábonygyeren, ahonnan Veszprémbe, Romándra (Veszprém megye), majd később Balatonlellére helyezték át. Pfeiffer, 1987. 635. p.

³⁴ Schád Ottó (1910–1979) 1932–1940 között helyettes lelkész, 1940–1957 között lelkész volt Bábonygyeren. 1950-ben Tabon is ő látta el helyettes lelkészként az ottani evangélikus hívek gondozását.

<http://www.szombathely-lutheran.hu/egyhaztortenet/egyhazkozseg6d07-9.html?page=0.8> (2017. június 5.)

Ugyancsak a fenti paphoz jár Lukács János, aki Bábonymegyeren 1893. február 15-én született, apja: n[éhai] István, anyja: Gál Etel, nős Barta Zsuzsannával, Kisgazdapárt tagja (volt MÉP-tag), vagyona 1 ház, 36 hold föld, 6 szarvasmarha, 3 ló, 17 sertés és a földhöz szükséges gazdasági felszerelés. Iskolai végzettsége 6 elemi, lakik Bábony, 131. szám alatt.

A papi csoporthoz tartozik még Lukács József, akinek személy adatai a MÉP vezetőségénél szerepelnek.

Schád Ottó, aki Lajoskomárom³⁵ községben 1910. november 15-én született, apja: n[éhai] Boldizsár, anyja: Opel Eszter, nős Máninger Piroskával, foglalkozása evangélikus lelkész, iskolai végzettsége teológia, 30 hold lelkészi javadalmi földje van, melyből 13 holdat kispapasztoknak bérbe adott, állatállomány 2 szarvasmarha, 2 sertés. Ezen személy állandó összeköttetésben van a fenti kulák személyekkel és egymás lakására járnak. Látszólag jónak tartja a demokráciát, a békeívet aláírták, Dusza Béla református lelkésszel³⁶ részt vesznek minden tömegmegmozduláson, azonban az igazi álláspontjuk nem az. Hetenként vallásos estét tartanak, férfiaknak és nőknek egyaránt. Hetenként külön bibliakör van, amelyen főleg nők vesznek részt. A tömegekre nagy a befolyásuk.

A megyeri részen Kovács Sándor r[ómai] k[atolikus] plébános, aki Györgyszentmártonban³⁷ 1919. május 18-án született, iskolai végzettsége teológia, ezen pap a község megyeri részén Rózsafüzér Társulatot³⁸ szervezetett, melyben főleg idősebb asszonyok vannak egy-két fiatal kivételével.

A községben volt csendőr, rendőr, stb. nincs. Hivatásos katonatiszt volt Dusza Béla hadnagyi rangban, aki jelenleg ref[ormátus] lelkész a községben. Leventeoktató volt Dr. Sebők József kulák és Beneczki János középparaszt. Személy adataik fentebb szerepelnek. A községben özv. Pongrácz Dezsőné szül. Jeszenák Paula,³⁹ aki Rakospalotán⁴⁰ 1902. július 1-én született, apja: n[éhai] Pál, anyja: Májer Györgyi, volt földbirtokos, akinek 550 hold birtoka volt majornal, jelenleg 100 van, amit az állami gazdaságnak adott bérletbe. Ezen személyen kívül más volt arisztokrata nincs.

A községben a bábonyi részen lévő tszcs nagyon rossz propaganda a helyi lakosság és a környék részére. Ennek oka az, hogy ez év februárjában alakult, és nem volt fogatuk, és traktort későn kaptak a tabi gépállomástól, így lemaradtak az egyénileg dolgozók mögött, amely megmutatkozott a növényápolás terén is. Rossz fényt vetett a községben az, hogy a csoport tagjai egyénileg arattak, bár a csoportgyűlésen határozatot hoztak a kollektív aratásra, de éppen a párttitkár tagadta meg a kollektív aratást, és ezt követte később a többi tag is. A behordásnál szintén egyénileg dolgoztak, külön szérűre hordtak, úgyhogy semmiféle tszcs formája

³⁵ Település Fejér megyében, 1950 előtt Veszprém megyéhez tartozott.

³⁶ Dusza Béla református lelkész, belmissziói előadó, a Bethánia Szövetség tagja, 1890-ben született Özörényben (Gömör-Kishont vármegye, ma Szlovákia), s 1951-ben hunyt el Bábonymegyeren.

<http://www.macse.org/gudenus/mcsat/fam.aspx?id=95671> (2017. június 5.)

Sziji Zoltánné Dusza Janka emlékezése szerint édesapja, Dusza Béla református lelkész 1919-ben került Bábonymegyerebe.

http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/tab/tab_i_kilato_2004_2005/pages/tk_2004_009_emlek_eim.htm (2017. június 5.)

³⁷ Értsd: Györgyszentmártonban. Település Győr-Moson-Sopron megyében, 1964-től neve Pannonhalma.

³⁸ Az egyház egyik legelterjedtebb testvérülete. Célja a tagok megszentelése a rózsafüzér imádkozása által. A tagok egyformán részesednek a rózsafüzér lelki javaiból, s vállalják, hogy hetenként egyszer elimádkozzák a 15 tizedes rózsafüzért.

<http://lexikon.katolikus.hu/R/R%C3%B3zsaf%C3%BCz%C3%A9r%20T%C3%A1rsulat.html> (2017. június 4.)

³⁹ A Pongrácz család az 1935. évi gazdacímár szerint 257 hold saját és 207 hold bérelt földet bírt a községben. Magyarország földbirtokosai és földbérlei. (Gazdacímár.) A 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok és földbérletek az 1935. évi adatok alapján. Bp., 1937. 261. p. (A továbbiakban: Gazdacímár, 1937.)

⁴⁰ Egykori Település Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében, 1950-ben Budapesthez csatolták, jelenleg a főváros XV. kerületének része.

nem volt. A tszcs 178 holdja 185 parcellában van, így a nagyüzemi gazdálkodást tagosítás nélkül nem lehet érvényesíteni. A lakosság általában nem híve a közös gazdálkodásnak.

Az állami gazdaságról a lakosságnak szociális helyzetre való tekintet nélkül nem a legjobb a véleménye. Ugyanis a községben az állami gazdaságnak 20 hold búzavetése volt, amelyen csak 200 kereszt búzát termeltek, amit meg kellett volna termelni 5 holdon is. Arató munkásokról nem gondoskodtak időben. A cséplőgépet nem javították ki időben, amikor csépelni akartak, akkor vették észre, hogy még rossz a gép. Általában nem jár elől jó példával a lakosság előtt.

Az aratás, tarlóhántás, cséplés rendben folyt le, mindenki teljesítette a kötelességét. Lemaradás saját hibából nem volt. A község a beszolgáltatási előírást nem tudja kenyérgabonából fedezni, tekintve, hogy annyi termése nincs. Az elmúlt esztendőben, amikor lényegesen jobb volt a termés kenyérgabonából, akkor is csak 75%-ra tudta teljesíteni a beszolgáltatását.

A kulákság a termés eredményének megfelelően beadta a gabonáját. Dobos Jenő 82 holdas kulák (személyi adatai fentebb szerepelnek) szemetes gabonát vitt be a magtárba, majd összekeverte a búzát és a rozst. Büntetve ez ideig még nem lett. Lukács József bábonyi kulák 300 négyszögöl zabját július 30-án még nem aratta le. Ezért feljelentés lett ellene téve, büntetést azonban nem kapott.

Ezen két szabotálásnak mondható cselekmény kivételével más szabotálás nem történt.

Általában a község lakossága nem a legjobban viszonylik népi demokráciánkhoz, szükséges lenne a hangadó kulákok közül egy párat megrendszabályozni, ami véleményem szerint a kisparasztság soraiban jó hatást váltana ki, és ezen keresztül a helyi kulákság még jobban elvesztené befolyását a kis- és középparasztnak felett.

MNL SOMOGY MEGYEI KÖZGYŰLÉS ELNÖKI IRODA

Tárgy: Balatonboglár⁴¹ feltérképezése.

Jelentés

Kaposvár, 1950. augusztus 7.

Jelentem, hogy a tárgyban nevezett községről feltérképezésem során az alábbiakat állapítottam meg:

A község gazdasági helyzete:

Az összes földterület 3 692 hold.⁴²

A földmegoszlás a következő:

föld nélküli	223 gazda
0-5 holdig	596 gazda
5-10 holdig	75 gazda
10-20 holdig	166 gazda
20-25 holdig	66 gazda
25 holdon felül	67 gazda

Az összes földterületből 689 hold szántó, 61 hold kert, 136 h. rét, 53 h. erdő, 329 h. legelő, 108 h. szőlő. Földadó alá nem eső terület 2 315 hold.

A községben tszcs nincs.⁴³

Egy állami gazdaság van, melynek területe 275 hold. A községben eddig tagosítás nem volt.

A falu politikai helyzete:

Az összlakosság létszáma 2 442 személy.⁴⁴ Ebből 10 kulák, 208 ipari munkás, 486 iparos, 135 kereskedő, 145 tisztviselő, 273 nyugdíjas.

A politikai pártok közül az MDP-nek 137 tagja van, a tömegszervezetek közül az MNDSZ 110, a DÉFOSZ 206, az MSZT⁴⁵ 180, a DISZ 67, a KISOSZ 70, a KIOSZ pedig 35 taggal működik. A tömegszervezetek az MDP irányítása alatt működnek.

Egyházak:

A községben csak róm[ai] kath[olikus] egyház van.⁴⁶ 1 róm[ai] kath[olikus] templom van. A róm[ai] kath[olikus] pap Szörényi Kálmán.⁴⁷

A község magyar nemzetiségű, magyar anyanyelvű 100%-ig.

Állami szervek:

Önálló jegyzőség, községi adóhivatal, rendőrőrs, posta, vasút, forgalmi adóhivatal, hajóállomás, ÁVH őrs, állami gazdaság, Tüzért N. V.⁴⁸

Ellenséges elemek:

A múlt rendszer alatt a lakosság túlnyomó része kiscgazdapárti tag. A Kiscgazdapárt fő hangadója Gál [sic!] Gaszton⁴⁹ földbirtokos volt, aki meghalt. A felszabadulás után Gál [sic!]

⁴¹ Nagyközség a Lengyeltóti, 1950 után a Fonyódi járásban. 1908-ig neve Boglár. 1872-1901 között a Lellei körjegyzőség társközsége, 1901 és 1921 között körjegyzőségi székhely. 1921-ben nagyközséggé nyilvánították, 1950-ig önálló jegyzőséget tartott fenn. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁴² Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 3 693 kat. hold (2 125 ha).

⁴³ Balatonbogláron az első (III. típusú) tszcs 1950 szeptember 15-én alakult meg Dózsa Termelőszövetkezeti Csoport néven, mely 1956 végéig működött.

⁴⁴ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint az adatfelvétel idején 2 443 főt számlált a település.

⁴⁵ Magyar-Szovjet Társaság

⁴⁶ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Balatonboglár lakosságának 91,9%-a a római katolikus, 5,1%-a a református, 2,1%-a az evangélikus, 0,1%-a a görögkeleti és 0,5%-a az izraelita hitet követte.

⁴⁷ Szörényi Kálmán balatonszabadi, látrányi, babócsai szolgálat után került Balatonboglárra káplánnak 1943. július 1-jével, 1944. május 16-tól plébánoshelyettes volt 1952. szeptember 2-ig, amikor áthelyezték, előbb Sávolyra, majd Balatonszemesre. Pfeiffer, 1987. 1000. p.

⁴⁸ nemzeti vállalat

⁴⁹ Gaál Gaszton (1868–1932) földbirtokos, politikus, 1919–1920-ban Somogy vármegye főispánja, 1906-ban (Függetlenségi és 48-as Párt) és 1920-ban (Országos Kiscgazdapárt) országgyűlési képviselő lett, 1921-től a Nemzetgyűlés elnöke. 1922-ben az Egységes Párt elnökévé választották. 1926-ban többedmagával megalapította

Gaszton unokaöccse,⁵⁰ Gál [sic!] Olivér⁵¹ lett az FKGP vezetője. Gál [sic!] Olivér szül.: 1899. II. 1-én Budapesten, anyja: Chernel Jozefina, nős, két gyermeke van, foglalkozása: nagybirtokos, gazdálkodó, vagyona 20 hold föld és testvére házában lakik.

A múltban anyjával együtt a Kisgazdapártnak volt a képviselője.

Csurai Mihály 38 holdas és Pintér János 22 holdas kulákokkal barátkozik. Nevezett két kulák a felszabadulás előtt képviselővé választása érdekében korteskedtek. A felszabadulás után is a választásoknál ők agitáltak a legjobban a Kisgazdapárt mellett. Nevezettek 1947-ig, amikor Varga Béla⁵² volt FKGP vezetőségi tag és képviselő Amerikába disszidált, FKGP vezetőségi tagok voltak. [...]

Csurai Mihály, sz.: 1889. július 14-én Balatonlellén, anyja: Molnár Rozália, foglalkozása: földműves, kádár és borkereskedő, nős, egy gyermeke van. A felszabadulás előtt Gálékkal [sic!] együtt dolgozott, azoknak korteskedett. A felszabadulás után a Kisgazdapárt tagja lett. A 47-es választásoknál ő volt a Kisgazdapárt fő hangadója, de azóta a Kisgazdapárt fokozatosan gyengülni kezdett, 1949-ben tartottak utoljára gyűlést, és ma már feloszlóban vannak. Jelenlegi magatartása passzív, félnék természetű.

Pintér János 1898. november 17-én született Visz községben, anyja: Podegrác Klára, nős, egy gyermeke van, foglalkozása: földműves, vagyona: 22 hold föld. A felszabadulás előtt szintén Gál [sic!] Gasztonnak korteskedett, [...], jobboldali magatartást tanúsított.

Varga Béla a Nyilaskeresztes Pártnak volt vezetője, 1948-ban Amerikába disszidált.

A múlt rendszer többi fő hangadója szintén disszidált a községből.

Az 1945-ös választás eredménye:

FKGP 994, MKP 96, SZDP 170 szavazat.⁵³

Az 1947-es választás eredménye:

MKP 350, SZDP 240, Barankovics[-párt]⁵⁴ 740, Balogh-párt⁵⁵ 92, Pfeiffer[-párt]⁵⁶ 30 szavazat.⁵⁷

az Agrárpártot, mely 1930-ban beolvadt a Független Kisgazdapártba, aminek 1931-ben Gaál Gaszton lett az elnöke, s ismét országgyűlési képviselői mandátumot is szerzett.

<http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC04834/04845.htm> (2017. június 4.)

⁵⁰ Gaál Olivér a forrásban közöltekkel ellentétben Gaál Gasztonnak a fia volt.

⁵¹ Gaál Olivér (1899-1955) birtokos, politikus, 1936-ban országgyűlési képviselő az FKGP színeiben, 1945-ben az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja, nemzetgyűlési képviselő, 1945-46-ban az FKGP Somogy megyei szervezetének elnöke.

http://tortnelmitar.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=4104&catid=65%3Ag&Itemid=67&lang=hu (2017. június 4.)

⁵² Varga Béla (1903-1995) katolikus pap, 1929-től plébános Balatonbogláron (templomot és plébániaházat építtetett a községben), politikus, 1937-ben a Független Kisgazdapárt alelnökévé választották. 1939-ben parlamenti képviselő lett. A második világháború alatt a lengyel menekültek ügyét intézte, Balatonbogláron ifjúsági tábort, internátust, iskolát szervezett a számukra, segítette a menekült francia katonákat is. 1945-ben bekerült az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe, majd nemzetgyűlési képviselő lett, 1946-ban a miniszterelnökké kinevezett Nagy Ferenc utódként a Nemzetgyűlés elnökévé választották. 1947-ben emigrált, s svájci tartózkodás után az Egyesült Államokban telepedett le, ahol a magyar emigrációban tevékeny szerepet játszott.

http://tortnelmitar.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=6361&catid=94%3Av&Itemid=67&lang=hu (2017. június 4.), valamint Pfeiffer, 1987. 220. p.

⁵³ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 984 szavazat (78,28%);
- Szociáldemokrata Párt: 159 szavazat (12,65%);
- Magyar Kommunista Párt: 94 szavazat (7,48%);
- Polgári Demokrata Párt: 13 szavazat (1,03%);
- Nemzeti Parasztpárt: 7 szavazat (0,56%);
- összesen: 1 257 érvényes szavazat (99,37%) és 8 érvénytelen szavazat (0,63%).

⁵⁴ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

⁵⁵ Értsd: a Balogh István által alapított Független Magyar Demokrata Párt (FMDP).

⁵⁶ Lásd: 30. sz. lábjegyzet!

⁵⁷ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

Az 1949-es választás eredménye:

A Népfront 1 404 szavazatot kapott, 24-en szavaztak ellene, ezek közül 5 apáca volt.

Az 1945-ös választásoknál több esetben előfordult, hogy az MKP plakátjait leszaggatták. Az 1949-es választásoknál a Népfront ellen agitáció nem volt.

Az iskolák államosítása és a Mindszenty-ügyben⁵⁸ a lakosság között ellenhangulat nem volt, az államosítást mindenki örömmel fogadta.

Varga Béla szökése óta a község hangulata megváltozott, mint jó szónok, a Ház elnöke volt, templomot, kultúrházat építtetett az egyháznak, de nagy lábon élt és ezért a község lakossága nem kedvelte.

A község jelenlegi politikai helyzete:

Az aratás az MDP irányítása mellett június 29-re befejeződött. A tarlóhántás is befejeződött július 18-ra. Ezekben a munkálatokban a község első helyre került a járásban. A beszolgáltatás az október 1-i ütemtervhez viszonyítva 58%. Lemaradás nincs, a lakosság – a kulákok is – a terményt a géptől vitték a szövetkezetbe.

A községben a tszcs iránt nagyon tartózkodóak. Ez ideig 10 jelentkező van, de a tszcs-t még mindig nem alakították meg. Az állami gazdaságról a kisparasztság jó véleménnyel van, azonban a kulákság nem jó szemmel nézi, hogy az állami gazdaság állatállománya fejlődik, és hogy a gépesítés megkönnyíti az ott dolgozók munkáját, s keresetük is több lesz.

Mivel a községben üzem nincs, így a Sztahanov-mozgalom⁵⁹ nincs kifejlődve, ellenséges uszítás a normarendezés ellen nem tapasztalható.

Ellenséges elemek tevékenysége.

Kulák van a községben, de ezek olyan félénkek, hogy egyáltalán nincs megnyilvánulás, általában az adót és a beszolgáltatást igyekeznek rendezni, hogy nehegy meggyűljön a bajuk a hatósággal. A kulákok a Kisgazdapártban voltak tömörülve, de mióta a párt nem működik, nekik sem lehet hallani a hangjukat.

Gál [sic!] Olivér és Márta, akiknek 500 hold földjük volt, jelenleg 20 hold földön gazdálkodnak, a többit átadták az állami gazdaságnak, természetesen a kuláknyilvántartásban meg lehet őket találni. Nevezettek politikailag nem nyilvánulnak meg.

Klerikális front.

A Fonyódi járásban lévő papok közül a felkérés ellenére sem mentek el a papi értekezletre, Budapestre. Szörényi Kálmán plébános nem írta alá a békeívet sem. Ellenben azt hangoztatta, hogy ő egész életében a békéért küzdött, de nem látja helyesnek azt aláírni. Nevezett plébános a kulákokkal tart fent kapcsolatot, olyan formában, ha találkozik velük az utcán, akkor igen sokáig elbeszélget velük.

20 apáca volt a községben, de azok egyik napról a másikra civilbe öltözve eltűntek. Sajnálkozás nem volt tapasztalható eltűnésükkkel kapcsolatban.

A körmeneteket még szokták tartani a szokásos időben és ilyenkor a lakosság 60%-a felvonul. De ezt nem a pap személye okozza, hanem meggyőződésből vonulnak fel. Az utóbbi időben

-
- Demokrata Néppárt: 836 szavazat (48,92%);
 - Magyar Kommunista Párt: 289 szavazat (16,91%);
 - Szociáldemokrata Párt: 270 szavazat (15,80%);
 - Magyar Függetlenségi Párt: 105 szavazat (6,14%);
 - Független Magyar Demokrata Párt: 91 szavazat (5,32%);
 - Független Kisgazdapárt: 74 szavazat (4,33%);
 - Magyar Radikális Párt: 25 szavazat (1,46%);
 - Polgári Demokrata Párt: 13 szavazat (0,76%);
 - Nemzeti Parasztpárt: 6 szavazat (0,35%);
 - összesen: 1 709 érvényes szavazat (99,48%) és 9 érvénytelen szavazat (0,52%).

⁵⁸ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

⁵⁹ Alekszej Grigorjevics Sztahanov (1906–1977) szovjet bányász, élmunkás, a sztahanovista mozgalom névadója, akit a sztálini propaganda idollá emelt.

ugyan csökkent a templomba járók száma, mert volt alkalom, míg mise alatt félig, az előtt pedig az utcán is álltak. A templomba járók az idősebbek közül kerülnek ki, míg a fiatalabbak nem járnak templomba.

Vallási egyesületek és szekták nem működnek. Tüntetés vagy demonstrációs felvonulás nem volt.

A múlt rendszer exponensei:

Kovács József, Balatonboglár, 1917. IX. 22., anyja: Kovács Anna, volt csendőr szakaszvezető, Balatonboglár, Zrínyi u. 22. szám alatti lakos. A felszabadulás előtt a csendőrségnél teljesített szolgálatot és [...] Két hold földje van, jelenleg az üdülőtelepen mint kisegítőmunkás dolgozik. Jelenleg csendesen viselkedik, a többi csendőrökkel tartja a kapcsolatot.

Volt csendőrök:

Kovács Lőrincz, Döröcske,⁶⁰ 1894. VIII. 20. Anyja: Molnár Rozália, volt cső. tőrm.⁶¹ B[alaton]boglár, Dózsa u. 42. szám alatti lakos.

Fülöp Sándor Balatonboglár, 1897. X. 17. Anyja: Szentes Rozália, volt cső. főtőrm.⁶² B[alaton]boglár, Zrínyi u. 16. szám alatti lakos.

Vörös Ferenc, Galambok,⁶³ 1916. V. 19. Anyja: Halas Júlia, volt cső.szky.⁶⁴ B[alaton]boglár, Attila u. 1.

Vaszari József, Simonmajor,⁶⁵ 1878. Anyja: Pintér Zsófia, volt cső. alhdgy.⁶⁶ B[alaton]boglár, Szent István u. 78.

Nevezettek mind a községben tartózkodnak, néha szoktak együtt beszélgetni, de komolyabb megnyilvánulás nem volt tapasztalható részükről. Általában napszámos munkából élnek.

Jobboldali SZDP

Pintér Pál, Komárom, 1901. X. 10., anyja: Fekete Teréz, Balatonboglár, Dózsa u. lakos.

Kovács Ferenc, Bboglár, 1908, anyja: György Julianna. Kereskedő, B[alaton]boglár, Dózsa u. 68.

Ónodi Sándor, Dióskál,⁶⁷ 1887, anyja: Farkas Anna. Balatonboglár, Dózsa út 78.

Barankovics-párt⁶⁸

Borsat István, Alsópáhok,⁶⁹ 1901, anyja: Ágoston Anna. B[alaton]boglár, Zárda u. 18.

Morin Kázmér, Szomajom,⁷⁰ 1901, anyja: Koronika Margit. Balatonboglár, Dózsa u. 19.

Filipszki Péter, Budapest, 1894, anyja: Csernok Anna. B[alaton]boglár, Zrínyi u. 42.

Vitézek.

Ónodi Sándor, Dióskál,⁷¹ 1887, anyja: Farkas Anna. B[alaton]boglár, Dózsa u.

Harangozó József, B[alaton]boglár, 1899, anyja: Kadmiczkó Éva, B[alaton]boglár, Kossuth Lajos u. 17.

Volt katonatisztek.

Osztovcics Zsigmond, Temesszékás,⁷² 1880, anyja: Rác Anna, volt h.⁷³ őrnagy, B[alaton]boglár, Kísfaludi u. 8.

Vén Zoltán, Bodola⁷⁴, 1893. Anyja: Erdős Ida. Volt honv. ezr.⁷⁵ Balatonboglár, Dózsa u. 126.

⁶⁰ Település Somogy megyében, neve 1908-tól Somogydöröcske.

⁶¹ csendőr törzsőrmester

⁶² csendőr főtörzsőrmester

⁶³ Település Zala megyében.

⁶⁴ csendőr szakaszvezető

⁶⁵ Település Tolna megyében, neve 1936-tól Fácánkert.

⁶⁶ csendőr alhadnagy

⁶⁷ Település Zala megyében.

⁶⁸ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

⁶⁹ Település Zala megyében.

⁷⁰ Település Somogy megyében, neve 1942-től Kaposfő.

⁷¹ Település Zala megyében.

⁷² Település az egykori Temes vármegyében, ma Románia.

⁷³ honvéd

Muraközi Béla, Gyöng, ⁷⁶ 1890, anyja: Ninkosz Jozefin, volt honv. szdos ⁷⁷. B[alaton]boglár, Petőfi u. 11. sz.

Nevezett volt honvédtisztek mind idősebbek, a nyugdíjukból élnek. Politikai megnyilvánulásuk nincs.

Borsat István, Alsópáhok, ⁷⁸ 1900. Anyja: Ágoston Anna, B[alaton]boglár, Zárda u. 16. Több alkalommal felszólalt a DÉFOSZ-gyűléseken, amikor a tszcs-ról volt szó, s azt mondta, hogy a föld csak úgy van jól megmunkálva, ha azt lóval és nem traktorral szántják. A gép az maguknak való. Több alkalommal voltak felszólalásai, ami miatt kitiltották a gyűléseken való megjelenésről. Nevezett 4 holdas kisparaszt, ő alakította meg a Barankovics-pártot, jobboldali beállítottságú, rendszerellenes, ideges természetű.

A legutóbbi időben történt fontosabb események

Az aratástól a cséplés és beszolgáltatásig az ütemterv szerint ellenséges tevékenység nélkül folynak a munkálatok. Egyedül Borsat István gépénél történt törés, de a rendőrség nyomozása folytán megállapítottam, hogy nem szándékos, hanem az alkatrész kopásából kifolyólag fordult elő a törés. Emiatt a munkálatokban fennakadás nem történt.

A községben 3 földműves-szövetkezet van, áruhiány nem tapasztalható. Van még egy népbolt, egy Fűszért ⁷⁹, egy Közért ⁸⁰, mely üzletek igyekeznek kielégíteni a lakosság igényeit.

A lakosság nagy része újjazda, akik a földjük jövedelméből élnek, míg családtagjaik különböző pensiókban [sic!] találnak kereseti lehetőséget. A községben egy malom van, melyet most államosítottak, napi teljesítménye 150-160 q.

A fürdőszézon beálltával állandóan 1 000-1 200-zal szaporodik a község lakossága, akik a SZOT ⁸¹ által vannak beutalva, vagy magán pensiókban [sic!] laknak. Évenként átlag 10-12 000 idegen fordul meg a községben.

Általánosságban a hangulat az idősebbek között az, hogy kívánják, hogy az állam és egyház között megegyezés jöjjön létre. A fiatalság a DISZ felé húz. A koreai eseményekkel ⁸² kapcsolatban lehetett tapasztalni a lakosság körében segítő kezet, mert elég szép összeg jött össze. Mindez a kisemberektől, mert a kulákokat fel sem keresték.

Felvásárlási láz a községben nem tapasztalható. Egy alkalommal volt ugyan liszt-, sóhiány, amit bőszeges felhozattal sikerült megszüntetni.

A beszolgáltatással kapcsolatban a hangulat jó, csupán az árpa beszolgáltatás, azok részére, akik sertés hizlalási szerződést kötöttek, nem a legkielégítőbb.

⁷⁴ Település az egykori Háromszék vármegyében, ma Románia.

⁷⁵ honvéd ezredes

⁷⁶ Település Tolna megyében.

⁷⁷ százados

⁷⁸ Település Zala megyében.

⁷⁹ Fűszer- és Édesség-nagykereskedelmi Vállalat

⁸⁰ Községi Élelmiszerértékesítő Vállalat

⁸¹ Szakszervezetek Országos Tanácsa

⁸² A koreai háború (1950–1953), mely a Szovjetunió és a kommunista blokk országai által támogatott Észak-Korea, valamint az USA és a nyugati hatalmak által támogatott Dél-Korea között zajlott. A szocialista tömb országokban gyűjtéseket szerveztek az észak-korai nép megsegítésére.

Tárgy: Balatonendréd⁸³ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 16.

Jelentem, hogy a tárgyban nevezett ügyben a nyomozást lefolytattam és az alábbiakat állapítottam meg:

A község lakossága 1 700 fő,⁸⁴ ebből csak 180 fő van pártban vagy tömegszervezetben. Így a község lakossága nincs felvilágosítva, nincs tanítva, és a pártszervezet nem tud elég erős propaganda-, illetve népnevelő munkát kifejteni a lakosság között. De nagymértékben hozzájárul a lakosság jelenlegi viszonyához az is, hogy ott született és élt elég hosszú ideig Vidovics Ferenc, a volt megyei főispán,⁸⁵ ki 1948-ban disszidált.

Vidovics szelleme jelenleg is benne él a község lakosságának jó részében. S az a feltétel, hogy Vidovics Lajos és annak húga még jelenleg is ott élnek a községben, nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a község lakossága ellenséges megnyilvánulást fejtse ki, mint jelenleg is, a felesleg terménybeadással kapcsolatban.

Vidovics Lajos, sz. B[alaton]endréd, 1910. augusztus 7-én, apja: † János, anyja: Hekoli Terézia, iskolai végzettsége 6 elemi, foglalkozása korcsmáros, vagyona: 5 hold föld, egy 3 szobakonyhás ház, korcsma helyiség berendezéssel, 2 ló, 1 tehén, 4 sertés és gazdasági felszerelés. Nős, egy gyermeke van, katona volt, büntetve nem volt, állampolgársága magyar, lakik:

B[alaton]endréd, Vörösmarty u. 349. sz. alatt.

Kisparaszti családból származik, 4-en vannak testvérek. Apja mint földműves dolgozott a községben, kinek 8 hold földje volt. Nevezett, míg meg nem nősült, szüleinél dolgozott a gazdaságban.

1931-ben vonult be katonai szolgálatra a kaposvári tüzérséghez, ott 3 évig teljesített szolgálatot, majd 1943 végén ismét behívták katonai szolgálatra, és csak 1944-ben tért vissza, mert megszökött akkor, mikor ki akarták vinni őket Nyugatra.

A felszabadulás után belépett az FKGP-ba, és annak hű támogatója és szóvivője volt. Az 1945-ös választás⁸⁶ alkalmával nagy agitációt fejtett ki az FKGP mellett. 1948-ban, mikor bátyja disszidált, ki Somogy megye főispánja volt, nem nyilvánított ellenséges megnyilvánulást, azóta nyíltan semmilyen formában nem agitál az MDP ellen vagy a mai rendszer ellen. Közös háztartásban él feleségével és egy gyermekével. Családi élete jó.

⁸³ Nagyközség a Tabi, 1950 után a Siófoki járásban. 1908-ig neve Endréd. 1872-1927 között körjegyzőségi székhely, 1921-től nagyközség önálló jegyzőséggel. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁸⁴ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 689 főt számlált a település.

⁸⁵ Vidovics Ferenc (1900–1976) kisgazdapárti politikus, 1945-től Somogy vármegye főispánja, a veszprémi kerület országgyűlési képviselője. Kommunistaellenes magatartása miatt 1946-ban leváltották a főispáni hivatalról, a Nemzetgyűlés mentelmi bizottsága kiadta a hatóságoknak, 1947-ben kizárták a törvényhozásból, az FKGP a párttagságát is felfüggesztette. 1946-ban letartóztatták, 1947-ben öt évi fegyházbüntetésre és teljes vagyonelkobzásra ítélték. Időközben háborús büntett elkövetése, bigámia, közokirat-hamisítás, fegyver- és lőszerrejtegetés miatt is eljárást indítottak ellene, 1951-ben összbüntetésként húsz év börtönbüntetést róttak ki rá. 1956 szeptemberében szabadult a váci börtönből, szülőfalujába, Balatonendrédre ment, majd Kaposvárra utazott, ahol felszólalt a Kossuth téri nagygyűlésen, aztán a siófoki tömeggyűlésen is beszédet mondott. A forradalom leverése után Bécsbe menekült, majd az USA-ba emigrált, s ott is halt meg.

http://www.tortenelmitar.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=6473&catid=94%3Av&lang=hu (2017. június 4.)

⁸⁶ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 982 szavazat (90,93%);
- Szociáldemokrata Párt: 35 szavazat (3,24%);
- Magyar Kommunista Párt: 30 szavazat (2,78%);
- Nemzeti Parasztpárt: 29 szavazat (2,69%);
- Polgári Demokrata Párt: 4 szavazat (0,37%);
- összesen: 1 080 érvényes szavazat (99,63%) és 4 érvénytelen szavazat (0,37%).

Gerinces, jobboldali, klerikális beállítottságú egyén.

Szoros baráti kapcsolatot csak rokonaival tart fenn, így Kolh Mihállyal és annak feleségével, ki a nevezett testvére. Bátyja disszidálása miatt Kolh Mihályné, mert elősegítette bátyja disszidálását, 6 hónapra meg volt büntetve, és jelenleg rendőri felügyelet alatt van. Jobboldali beállítottságú, klerikális egyén, Kolhnak volt titkára az 1945-ös választások alkalmával és az 1947-es választáskor⁸⁷ a Barankovics-pártnak⁸⁸ volt kortese, jobboldali, [?.?], klerikális, kispolgári egyén. Ezekon a személyeken kívül a falu összlakosságával jóban van és mindenki előtt népszerű. Mivel a községben egy korcsma van, a község lakossága mind őhozzá jár.

A község lakossága mind bigott vallásos, minden nap misére járnak.⁸⁹ Eddig egy olyan pap volt a községben, ki a lakosságot a rendszer ellen hangolta, de a veszprémi püspökség, mivel beteges, egy másik papot helyezett ki a községbe. Eddig a község lakossága a papra, Bebesi József 27 holdas kulákra és annak vőjére, Tölgyesi Béla tanítóra⁹⁰ hallgattak és jelenleg is nagy befolyással bír a falu lakosságára a fent említett két személy.

Bebesi József, sz: Értény,⁹¹ 1899. február 3-án, apja: † Lajos, anyja: † Praszpis Terézia, iskolai végzettsége 6 elemi, foglalkozása fm., vagyona: 27 hold föld, 1 hold szőlő, egy 2 szobakonyhás ház, 3 ló, 2 tehén, 1 növendék, 6 sertés, vetőgép és egyéb gazdasági felszerelés, nős, 2 gyermeke van, állampolgársága magyar, katona volt, büntetve nem volt, lakik B[alaton]endréd, Templom u. 7. sz. alatt.

Kulák családból származik, 2-en vannak testvérek, apja földműveléssel foglalkozott, kinek 34 hold földje volt. Ő jelenleg is a családi házukban lakik, s még apja meg nem halt, akkor is ő munkálta a földet.

Az első világháborúban volt katona, őrzetű 1914-től 1917 végéig. Ekkor leszerelt és azóta be sem volt vonulva.

A felszabadulás előtt politikai pártnak vagy tömegszervezetnek tagja nem volt. A felszabadulás után belépett az FKGP-ba, ott mint pénztári ellenőr és agitátor fejtett ki tevékenységet az FKGP mellett és az MKP ellen. Az FKGP-nak 1948 elejéig volt tagja, ekkor már nem működött a községben. Azóta nyíltan nem fejt ki tevékenységet a MKP ellen a községben.

[...], klerikális, jobboldali, [...] egyéniség.

Baráti kapcsolatot tart Szabó Kálmánnal, ki 28 holdas kulák. Az 1945-ös házhelyosztás alkalmával a kiosztott házhelyeket felszántotta, s ezért 3 hónapig internálva volt, és jelenleg is rendőri felügyeleten van, így engedély nélkül a községből sem mehet ki. Jobboldali, klerikális, [...]. Balázs Gyula 27 holdas kulákkal, kinek vője volt cs.ő.,⁹² jobboldali, kispolgári

⁸⁷ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Demokrata Néppárt: 433 szavazat (43,83%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 128 szavazat (12,96%);
- Független Kisgazdapárt: 121 szavazat (12,25%);
- Magyar Kommunista Párt: 112 szavazat (11,34%);
- Szociáldemokrata Párt: 76 szavazat (7,69%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 57 szavazat (5,77%);
- Nemzeti Parasztpárt: 54 szavazat (5,47%);
- Magyar Radikális Párt: 6 szavazat (0,61%);
- Polgári Demokrata Párt: 1 szavazat (0,10%);
- összesen: 988 érvényes szavazat (100%)

⁸⁸ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

⁸⁹ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Balatonendréd lakosságának 80,8%-a a római katolikus, 18,4%-a a református és 0,8%-a az evangélikus hitet követte.

⁹⁰ Tölgyesi Béla 1932-től a Balatonarácsi Római Katolikus Elemi Népiskolában tanított, onnan került át 1937-ben a Balatonkiliti Római Katolikus Elemi Népiskolához. Balatonendréd működésére vonatkozóan egyéb adatot nem találtunk. MNL SML. Tanítói minősítési lapok.

⁹¹ Település Tolna megyében.

⁹² csendőr

egyén. Ezelőtt még a volt pap, akit elhelyeztek a községből, minden héten a tanítónál szoktak összejönni, most kb. 1 hónapja voltak a tanító lakásán.

Az elmúlt hónapban a faluban semmilyen szabotázs vagy más bűncselekmény nem történt. A kulákság, mivel 24 órán belül el lett számoltatva, időben leadta a felesleges gabonáját is, csak a kis- és középparasztság húzódozik a felesleg gabona beadásától. Amint a jelentésem elején említettem nincs elég erős párt és tömegszervezet, hogy a lakosságot felvilágosítaná.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

Tárgy: Balatonkiliti⁹³ község feltérképezése

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 3-án.

Jelentem, hogy tárgyban nevezett községhez tartozó földterület: 7 630 kat. hold.⁹⁴ Ebből a kulákság kezén van, illetve tulajdonában 854 kat. hold. A középparasztok tulajdonában 726 kat. hold. Az újgazdák és a kisparasztok tulajdonában 3 312 kat. hold. A tszcs⁹⁵ tulajdonában 244 kat. hold. Az állami gazdaság tulajdonában 432 kat. hold. A község legeltetési bizottságának tulajdonában 2 262 kat. hold, ami teljes egészében legelő.

Ez idáig a község tulajdonában lévő földterületen tagosítás nem volt.

A községben jelenleg 1 (Dózsa György nevű) harmadik típusú tszcs működik.

A tszcs földterülete még ez ideig parcellákban van széjjel tagolva, és a tszcs tagjai ezeket így művelik. A tszcs-ben 17 család dolgozik, 244 kat. hold földön.

A község összlakosságának lélekszáma 2 885 személy.⁹⁶

Amely rétegződés szerint a következőképpen oszlik meg: 30 család 146 fővel kulák, 180 család 829 fővel középparaszt, 171 család 684 fővel kisparaszt, 242 család 968 fővel újgazda, 50 család 160 fővel különböző iparágban dolgozó munkás, 12 család 48 fővel állami gazdasági alkalmazott és 29 család 50 fővel értelmiségi.

A községben az MDP községi alapszervezete 46 taggal, a tszcs üzemi MDP szervezetének 4 tagja van.

A községben tömegszervezetek is működnek, így a DISZ-nek 116 tagja, az MNDSZ-nek 86 tagja, a DÉFOSZ-nak pedig 347 tagja van. A községnek túlnyomó része párton és szervezeten kívüli.

A község lakosságának túlnyomó része rkt.,⁹⁷ mely a község lakosságából 1 730 főt tesz ki. Ezen kívüli református vallású 865 fő, evangélikus 287 fő és zsidó vallású, illetve izraelita 3 fő.⁹⁸ A községben szekták vagy különböző hitfelekezetűek nincsenek.

A község lakossága teljes egészében magyar nemzetiségű.

A községben az alábbi állami szervek működnek: jegyzőség, posta, adóhivatal és erdőgondnokság.

A községben a felszabadulás előtt politikai párt működött, így a községben a Magyar Élet Pártja volt az, amely nagy létszámmal és erősen működött.

A Magyar Élet Pártjának vezetője és hangadója Nagy Károly és Nagy József volt.

Vitéz Nagy Károly, született B[alaton]kiliti, 1895. január 6-án, apja: János, anyja: Nagy Erzsébet, iskolai végzettsége 6 elemi, foglalkozása, fm.,⁹⁹ vagyona 14 hold föld, egy 2 szobakonyhás ház, 1 pár ökör, 1 tehén, 1 növendék, 5 sertés, vetőgép és egyéb gazdasági felszerelés. Nős, 2 gyermeke van, katona volt, állampolgársága, nemzetisége, anyanyelve magyar, katona volt, büntetve nem volt, lakik: B[alaton]kiliti, Újsor 187. sz. alatt.

Paraszteszaládból származik, hárman vannak testvérek. Apja földműveléssel foglalkozott, 35 hold földje volt, de ezt gyerekei között szétosztotta.

⁹³ Nagyközség a Tabi, 1950 után a Siófoki járásban. 1922-ig neve Kiliti. 1872 és 1950 között nagyközség önálló jegyzőséggel. 1950-ben önálló tanács alakult a településen. Balatonkiliti 1968-ban egyesült Siófokkal.

⁹⁴ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 7 630 kat. hold (4 391 ha).

⁹⁵ Balatonkilitiben az első (III. típusú) tszcs 1949. október 22-én alakult meg Dózsa Termelőszövetkezeti Csoport néven, mely 1961. december 31-ig működött.

⁹⁶ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 2 883 főt számlált a település.

⁹⁷ Értsd: római katolikus.

⁹⁸ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Balatonkiliti lakosságának 75,6%-a a római katolikus, 0,3%-a a görög katolikus, 22,5%-a a református, 1,3%-a az evangélikus, 0,1%-a a görög keleti és 0,1%-a az izraelita hitet követte.

⁹⁹ földműves

Nevezett addig, míg apja meg nem halt, vele volt egy háztartásban, testvéreivel együtt munkálták a földet.

Az első világháborúban mint gyalogos teljesített szolgálatot a katonaságnál 1914-től 1919 végéig. 1918-ban vitézi renddel lett kitüntetve.

Ezután ismét B[alaton]kilitin, a földjein dolgozott. Cselédet nem tartott, ő maga művelte meg földjeit, és jelenleg is maga munkálja földjeit.

A felszabadulás előtt a MÉP-nek volt titkára, ahol aktívan kivette részét a munkából. A párt-nak tagja volt 1943 végéig. A felszabadulás után az FKGP-nak lett tagja, és úgy a 1945-ös, mint a 1947-es választások alkalmával nagy agitációt fejtett ki az FKGP mellett és az MKP ellen.

Jelenleg mindennel szemben passzív magatartást tanúsít. A munkáját elvégzi rendesen, a helyzetébe beletörődött embert mutatja.

Családi élete jó, feleségével és gyermekeivel él közös háztartásban.

Baráti kapcsolatot tart fenn, K. Varga Imrével, ki 24 holdas kulák, jobboldali beállítottságú egyén, az FKGP-nak volt tagja, Vitéz Nagy Gyulával (bátyja), 12 holdas középparaszt, ki FKGP-nak volt tagja, jobboldali beállítottságú, [...], vitéz. Nagy Józseffel (öccse), 17 holdas középparasztal, ki az FKGP-nak volt tagja, kispolgári, jobboldali beállítottságú egyén.

Vitéz Nagy József született B[alaton]kilitin 1889. március 12-én, apja János, anyja: Nagy Erzsébet, iskolai végzettsége 6 elemi, foglalkozása fm.,¹⁰⁰ vagyona: 17 hold föld, 2 szobakonyhás ház, 1 pár ló, 1 tehén, 2 növendék, 5 sertés, vetőgép és egyéb gazdasági felszerelés. Nős, 2 gyermeke van, katona volt, büntetve nem volt, állampolgársága magyar, lakik B[alaton]kiliti, Újsor 196. sz. alatt.

Parasztszaládból származik, 3-an vannak testvérek. Apja földműveléssel foglalkozott, 35 hold földje volt, de ezt gyermekei közt szétosztotta.

Amíg apja meg nem halt, vele volt egy háztartásban, és testvéreivel együtt művelték apja földjeit.

Az első világháborúban mint tüzér teljesített szolgálatot 1914-től 1918 végéig. 1917-ben vitézzé lett avatva.

Leszerelése után a földjeit munkálta. A felszabadulás előtt 1 cselédet tartott, akit, ahogy csak tudott, becsapott, és a legnagyobb nyomorban tartotta.

Felszabadulás előtt tagja volt a MÉP-nek mint elnöke, ott, illetve a párt munkájából aktívan kivette a részét a munkából, hogy erősödjön a párt szervezet. A felszabadulás után az FKGP-nak lett tagja, de itt pártmunkát nem fejtett ki, és jelenleg is passzív magatartást tanúsít.

Családi élete jó, feleségével, gyermekeivel, valamint Horváth Gyula nevű vőjével él közös háztartásban, ki a múlt rendszerben, mint cső.¹⁰¹ őrmester tevékenykedett.

[...]

Baráti kapcsolatot tart fenn Májér Jánossal, ki az FKGP-nak volt a tagja, cséplőgép-tulajdonos, lakatosmester, jobboldali beállítottságú, [...] egyénnel, K. Varga Imrével, ki az FKGP-nak volt tagja, 24 holdas kulák, jobboldali beállítottságú egyénnel, valamint két testvérevel, Nagy Gyulával és Nagy Károllyal, kik szintén jobboldali beállítottságú egyének.

A községben a Nyilaskeresztes Párt nem működött, de egy kortese volt, ki jelenleg is a községben lakik.

[...] iskolai végzettsége 6 elemi, foglalkozása: fm.,¹⁰² vagyona 10 hold föld, 3 szobakonyhás ház, 1 pár ló, 1 tehén, 2 növendék, 3 sertés és gazdasági felszerelés, ezen kívül szokott bérbe venni gazdáktól földet, így jelenleg 9 hold földet bérel, nős, 3 gyermeke van, katona nem volt, büntetve volt, állampolgársága magyar, lakik: [...]

Középparaszt családból származik, ketten vannak testvérek, apja földműveléssel foglalkozik.

¹⁰⁰ földműves

¹⁰¹ csendőr

¹⁰² földműves

A felszabadulás előtt apjánál dolgozott, és jelenleg is ott dolgozik, apja földjét és bérelt földeket művel. Munkáját rendszeresen elvégzi, mindennek eleget tesz.

A felszabadulás előtt, a nyilas éra alatt, mint nyilas szervező tevékenykedett, a község lakosságát félelemben tartotta. Pisztollyal járt az utcán fel és le, több ízben belelőtt a községháza mennyezetébe.

Ezért a tevékenysége miatt több ízben már volt lezárva, de minden egyes alkalommal amnesztiát kapott, s így csak 2 hónappal ezelőtt töltötte le büntetését, a 8 hónapot.

Felszabadulás után politikai párnak tagja nem volt és politikai tevékenységet nem fejtett ki, mindennel szemben passzív magatartást tanúsít, zárkózott életet él, de a '47-es választások alatt a Barankovics-pártnak¹⁰³ volt kortese.

Családi élete nem jó, mert felesége állandóan avval zaklatja, hogy most meg vagy bélyegezvé azzal, hogy be voltál zárva, s így több alkalommal veszekednek.

Baráti kapcsolatot [...] -vel tart fenn, ki 11 holdas gazda, volt nyilas, vele egy időben volt lezárva, jobboldali beállítottságú egyén.

A községben az 1945-ös választások alatt az FKGP kapta a legtöbb szavazatot.¹⁰⁴ A községben az FKGP szervezői és hangadói Poka József és Szalai József voltak.

Poka József, született B[alaton]kiliti, 1895. január 11-én, apja: József, anyja: Berta Erzsébet, iskolai végzettsége 6 elemi, foglalkozása fm.,¹⁰⁵ vagyona 16 hold föld, 3 szoba-konyhás ház, 1 pár ló, 2 tehén, 2 növendék, 6 sertés, vetőgép, s egyéb gazdasági felszerelés, nőtlen, katona nem volt, büntetve nem volt, állampolgársága magyar, lakik: B[alaton]kiliti, Újsor 33. sz. alatt.

Kulák családból származik, ketten vannak testvérek, apja földműveléssel foglalkozott, 32 hold földje volt.

A felszabadulás előtt a MÉP-nek volt tagja, de ott tevékenységet nem fejtett ki.

A felszabadulás után belépett az FKGP-ba és mint elnök vette ki részét a pártmunkából, agitációt fejtett ki az MKP ellen és az FKGP mellett. Az MKP plakátokat szaggatták le az FKGP tagok a vezetőség javaslatára. Nagy agitációt fejtett ki az 1947-es választások alkalmával, de ekkor a falu összlakossága Pintér Károly szavára hallgatott, így a községben a '47-es választások alkalmával majdnem az utolsó lett az FKGP.

Ezután aktív tevékenységet nem fejtett ki a párt mellett, de a gazdasági munkálatokat mindenben igyekszik sabotálni.

Családi élete jó, feleségével, egy gyermekével és vőjével él közös háztartásban. Vője Koó János, volt cső. szkv.¹⁰⁶

Jobboldali, [...] bigott vallásos egyén.

Baráti kapcsolatot tart fenn Szalay Józseffel, Szalai Istvánnal, ki 26 holdas kulák, az FKGP-nak volt tagja, jobboldali beállítottságú, klerikális egyén.

A községben az 1947-es választások alkalmával a Barankovics-párt kapott a legtöbb szavazatot.¹⁰⁷ A Barankovics-párt kortese Szalai József volt.

¹⁰³ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

¹⁰⁴ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 962 szavazat (67,65%);
- Nemzeti Parasztpárt: 240 szavazat (16,88%);
- Szociáldemokrata Párt: 125 szavazat (8,79%);
- Magyar Kommunista Párt: 75 szavazat (5,27%);
- Polgári Demokrata Párt: 20 szavazat (1,41%);
- összesen: 1 422 érvényes szavazat (98,89%) és 16 érvénytelen szavazat (1,11%).

¹⁰⁵ földműves

¹⁰⁶ csendőr szakaszvezető

¹⁰⁷ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Demokrata Néppárt: 652 szavazat (42,06%);
- Nemzeti Parasztpárt: 261 szavazat (16,84%);

Szalai József, született B[alaton]kiliti, 1909. november 22-én. apja: József, anyja: Zombék Zsuzsanna, iskolai végzettsége 6 elemi, foglalkozása fm., vagyona 26 hold föld, 3 szobakonyhás ház, 2 ló, 1 tehén, 2 növendék, 6 sertés, volt egy cséplőgépje és egy autója van, ami jelenleg használhatatlan állapotban van, nőtlen, katona nem volt, büntetve nem volt, lakik: B[alaton]kiliti, Nagy u. 141. sz. alatt.

Kulák családból származik, ketten vannak testvérek. Apja földműveléssel foglalkozott. Addig, míg apja élt, ők munkálták földjeiket és egy cselédet tartottak.

Jelenleg nem tartanak cselédet, mert nem tudnak úgy bánni vele, mint ahogyan a múltban bántak velük.

A felszabadulás előtt politikai pártnak tagja nem volt, de a MÉP-nek munkájából kivette a részét. A felszabadulás után az FKGP-nak lett a tagja, és ott mint szervezője végzett munkát. Agitált az MKP ellen a '45-ös választások alkalmával. Majd az 1947-es választás alkalmával a Barankovics-pártnak lett titkára és szervezője, nagy agitációt fejtett ki a Barankovics-párt mellett, s ugyancsak nagy agitációt fejtett ki az MKP ellen. Jelenleg politikától teljesen tartózkodik, passzív magatartást tanúsít

István nevű bátyjával él közös háztartásban.

Jobboldali beállítottságú, klerikális, [...] egyén.

Baráti kapcsolatot tartott fenn Poka Józseffel, ki az FKGP tagja volt, 16 holdas középparaszt, ki jobboldali beállítottságú egyén, Mozsa József 27 holdas kulákkal, ki az FKGP-nak volt tagja, jobboldali beállítottságú egyén, ahol tudja, szabotálja a gazdasági munkálatok elvégzését.

A község lakossága a népi demokráciának egyes döntő eseményeivel szemben passzív magatartást tanúsított (iskolák államosítása, 3 éves terv, 5 éves terv beindítása, Mindszenty-per¹⁰⁸ stb. szemben).

A községben az aratás, cséplés, tarlóhántás, terménybeszolgáltatás 95%-ban van elvégezve. A tarlóhántással kapcsolatban a kulákság igyekezte a tarlóhántás minél előbbi elvégzését szabotálni, ezért a járási főjegyző a következő büntetéseket szabta a tarlóhántást szabotáló kulákokra: Hauchthansen [sic!] Lajos¹⁰⁹ 45 holdas kulákot 1 500 forintra, Tüske Rudolf 39 holdas kulákot 800 forintra, Keller Lőrincné 45 holdas kulákot 1 000 forintra és Lukcics Franciska, 28 holdas kulákot 500 forintra büntette.

A községben a tszcs 1949 őszén alakult meg. Földjei tagosítva még nem voltak, így a földeket, illetve földjeit kis parcellákban kellett megdolgozni. A jószágállomány egy részét eladták és nem volt annyi fogat, mint amennyire szükség van akkor, ha ló-, illetve igaerővel kell mindent elvégezni. Így mindenben jóval lemaradtak az egyéni gazdálkodóktól, nem tudták terményeiket olyan hamar behordani a földekről, mint az egyéni gazdák.

Ez váltotta ki azt, hogy a falunak az összlakossága idegenkedik a tszcs-tól, és általában az a hangulat, hogy a tszcs nem fog úgyszem sokáig működni, mert a tagság nem fogja bírni a sok adóságot kifizetni.

-
- Magyar Kommunista Párt: 236 szavazat (15,23%);
 - Független Kisgazdapárt: 192 szavazat (12,39%);
 - Magyar Függetlenségi Párt: 70 szavazat (4,52%);
 - Szociáldemokrata Párt: 67 szavazat (4,32%);
 - Független Magyar Demokrata Párt: 47 szavazat (3,03%);
 - Magyar Radikális Párt: 18 szavazat (1,16%);
 - Polgári Demokrata Párt: 7 szavazat (0,45%);
 - összesen: 1 550 érvényes szavazat (99,36%) és 10 érvénytelen szavazat (0,64%).

¹⁰⁸ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

¹⁰⁹ Huchthausen Lajos 1935-től plébános volt Balatonkilitiben, valamint a ságvári kerület esperese 1959-ig, 1948-tól tiszteletbeli kanonok. 1972-től provikárius (érdeki helynök), s Veszprémben plébános. Pfeiffer, 1987. 536. p.

A községben 36 család kulák van, ezek közül a legnagyobb hangadó az esperes, név szerint: Hauchthansen [sic!] Lajos.

Hauchthansen [sic!] Lajos született: Nagykanizsa, 1900. január 4-én, apja: Károly, anyja: Hodics Teréz, iskolai végzettsége doktorátus, foglalkozása esperes, plébános, vagyona 72 hold földje volt, jelenleg 45 hold földje van, 2 ló, 1 tehén, 3 növendék, 13 sertés, vetőgép és egyéb gazdasági felszerelés, nőtlen, katona nem volt, állampolgársága magyar, büntetve volt, lakik B[alaton]kiliti, Nagy u. 239. sz. alatt.

Értelmiségi családból származik, apja tanító volt.

Papi pályáját Nagykanizsán kezdte, és ott is volt addig, míg B[alaton]kiliti községbe nem lett kinevezve mint esperes. Ebbe a községbe 1943-ban került.¹¹⁰

A felszabadulás előtt nagy agitációt fejtett ki a háború mellett, mindenkit felhívott, hogy harcoljanak az oroszok ellen.

A felszabadulás után állandóan támadta a népi demokráciát, elszabotálta a munkáját, a cselédjének nem fizette ki rendesen a bérét, amiért 1 500 forintra lett megbüntetve.

1950 tavaszán a járási főjegyzőségtől voltak kint, hogy ki nem végezte el a kukoricakapálást, és a nevezett kukoricája is gazban állt. Mikor ezt megtudta az esperes, hogy jönnek ellenőrizni, másnap reggelre hatvan kapás volt kint a kukoricáját kapálni. Ebben a kapálásban több ki-s és középparaszt is részt vett.

A békeív aláírását megtagadta, és kijelentette, hogy ő nem írja alá a békeívet. Az állammal és az egyházzal kapcsolatos tárgyalásokat nem tartja helyesnek, mert ha az egyház kiegyezik az állammal, akkor az egyház befolyása alá kerül az államnak. Eppen ezért nem ment fel a papi kongresszusra sem.

Az aratás, illetve a tarlóhántási munkálatokat igyekezett szabotálni, és így a járási főjegyző 1 500 forintra büntette meg.

A községben szervezett egy Rózsafüzér Egyletet,¹¹¹ mely főleg tavasszal működik, házról házra járnak a rózsafüzérhez tartozókhoz, s ott imádkoznak és énekelnek.

Szorosabb baráti kapcsolatot tart fenn Keller Lőrincné 45 holdas kulákkal, ki jobboldali beállítottságú, klerikális, kispolgári egyén, Keller Józseffel, ki a nevezett testvérét vette feleségül, villamossági tisztviselő Siófokon, de haza jár B[alaton]kilitire minden nap, az FKGP-nak volt tagja, jobboldali, bigott vallásos egyén, Keller Lajos tanítóval (kántor),¹¹² nevezett testvérét vette feleségül, jobboldali, kispolgári, klerikális, [...]; Tüske Rudolfal, 36 holdas kulák, az FKGP-nak volt tagja, jobboldali, rendszerellenes, klerikális egyén, Tüske Gyula 26 holdas kulák, az FKGP-nak volt tagja, a mezőgazdasági munkálatokat azzal szabotálja, hogy 3 éven keresztül üszkös gabonát termelt, hogy ne kelljen a beszolgáltatási kötelezettségének eleget tenni. 1949. adóévről vissza van neki 6 000 forint adója. Jobboldali, klerikális, kispolgári egyén. [...?]

A községben a múlt rendszer exponensei elég nagy számban vannak, így csendőr 4, volt rendőr 2, volt katonatiszt 8, leventeoktató 1 és nyilas vezető 2 van a községben. Ezek a személyek nyílt propagandát nem fejtenek ki, de Sáfár Jenő volt honvéd ezredes a falu orvosához több jobboldali személlyel szokott járni.

Dr. Tiborc István, született: Szentgálos,¹¹³ 1906. december 13-án, apja: István, anyja: Babits Emület,¹¹⁴ iskolai végzettsége doktorátus, foglalkozás körzeti orvos, vagyona: feleségének van az Alföldön 30 hold földje, egy háza, a jószág jelenleg még felesége szüleinek használá-

¹¹⁰ Pfeiffer János adatai szerint 1935-ben. Pfeiffer, 1987. 536. p.

¹¹¹ Lásd: 38. sz. lábjegyzet!

¹¹² Keller Lajos 1939 decemberében egy hónapig a Balatonkiliti Római Katolikus Elemi Népiskola tanítója volt, majd 1940-től a Balatonkiliti Római Katolikus Elemi Népiskolában működött. MNL SML. Tanítói minősítési lapok.

¹¹³ Elírás, Szentgálos nevű település nem létezett. Az egyik lehetőség a Veszprém megyei Szentgál, a másik pedig a Somogy megyei Szentgáloskér.

¹¹⁴ Talán Emülette.

tában van. Nős, 2 gyermeke van, állampolgársága, anyanyelve magyar, katona volt, büntetve nem volt, lakik: B[alaton]kiliti, Nagy u. 226. sz. alatt.

Értelmiségi családból származik, 2-en vannak testvérek, apja tanító volt, jelenleg nyugdíjban van.

Mint orvos Kecskeméten kezdte munkáját, ott ismerkedett meg feleségével. Ezután Kaposvárra került a kórházba, és ott volt a felszabadulásig. Katona volt, mint zászlós teljesített szolgálatot, 1944-ben kiment nyugatra, és csak 1945 májusában tért vissza Kaposvárra. A kaposvári kórházban ezután csak pár hónapig volt, mivel politikailag megbízhatatlan volt a kórházban, kitétték községi orvosnak B.kilitibe, és jelenleg is itt dolgozik.

A felszabadulás előtt politikai pártnak tagja nem volt.

A felszabadulás után belépett az FKGP-ba, de pártmunkát nem fejtett ki, jelenleg politikailag passzív embernek mutatja magát.

Családi élete jó, feleségével és 2 gyermekével él közös háztartásban.

Kispolgári, gerinces, klerikális egyéniség.

Baráti kapcsolatot tart fenn Sáfár Jenővel, ki a Horthy fasiszta hadseregnek egyik ezredese volt, jelenleg B[alaton]kilitin tartózkodik, jobboldali beállítottságú, kispolgári, rendszerellenes egyén. Deák Sándor, gyógyszerész, vagyontalan, MDP-tag, felesége és gyermekei vele együtt nyugatra menekültek, de nem tértek vissza. Feleségével levelezési kapcsolatot tart fenn, kb. 3 hónapja kapott feleségétől levelet, melyben közölte, hogy egyik gyermekük meghalt, és ő kimegy Amerikába. Jobboldali beállítottságú, kispolgári egyén. Bartos Tibor, erdőmérnök volt Vízváron, utána B[alaton]kilitire került az erdőgondnokság vezetőjének. Pártonkívüli, klerikális, jobboldali egyén. Ezek a személyek dr. Tiborhoz kártyázni szoknak eljárni minden nap, de hogy a kártyázás közben mit beszélnek, azt megállapítani ez ideig nem sikerült.

A községben a mezőgazdasági munkálatok megkezdése óta, értem ezalatt az aratás, cséplés, tarlóhántás és beszolgáltatási munkálatokat, szabotálás a tarlóhántásnál észlelhető jobban, így a járási főjegyző által 4 kulák meg lett büntetve. Ezek a kulákok a következő személyek: Huchthausen Lajos esperes, 45 holdas kulák, ki 1 500 forintra; Keller Lőrincné, ki 45 holdas kulák 1 000 forintra; Tüske Rudolf 39 holdas kulák 800 forintra; és Lukszics Franciska 28 holdas kulák 500 forintra lettek megbüntetve. Az összegeket ez ideig még nem fizették ki. A községben más szabotázs vagy gép megrongálás nem történt.

Jelentés: Balatonőszöd¹¹⁵ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 5.

Jelentem, hogy a tárgyban nevezett község feltérképezése közben a következő adatokat állapítottam meg:

Balatonőszöd

A község összes földterülete 1 442 kat. hold.¹¹⁶ Ebből a területből kulák kézen 82 kat. hold, középparaszt kezén 223 kat. hold, kisparaszt kezén 285 kat. hold, újgazda 650 kat. hold van tulajdonukban. A községben egy tszcs van, „Vörös Csillag”, 2 210 kat. hold földön gazdálkodik.¹¹⁷ ÁMG¹¹⁸ nincs, állami gazdaság nincs. A község területén tagosítás ez ideig nem történt.

A község politikai helyzetével kapcsolatosan jelentem azt, hogy a község lakosságának létszáma: 714 fő.¹¹⁹ Ebből kulák család 3, 9 fő, középparaszt 17 család, 51 fő, kisparaszt 57 család, 198 fő, újgazda 98 család, 392 fő, munkás 18 fő, értelmiség 15 fő.

Jelenleg a községben politikai párt a Magyar Dolgozók Pártja, áll 17 tagból. Tömegszervezetek DÉFOSZ 80 taggal, DISZ 50 taggal, MNDSZ 12 taggal. Ezek összetétele kisparasztok és újgazdákból áll.

Vallási megoszlások a községben felekezetek szerint a következők. A község lakosságának kb. $\frac{3}{4}$ része r[ómai] katolikus vallású, 402 fő, református 289 fő, evangélikus 23 fő, a község területén más vallásúak vagy szekták nem működnek.¹²⁰ A nevezett községet 100% magyar állampolgárok lakják.

A községben közigazgatási szervek vagy egyéb állami szervek nincsenek. Balatonszemes községhez tartoznak, mindenféle közigazgatási szempontból.

Jelentem továbbá, hogy a község területén a múlt rendszerben politikai pártok nem működtek, de kormánypárti kortesek a következő személyek voltak:

Nagy I. Imre, szül.: Balatonőszöd, 1883. VII. 24., apja: István, anyja: Tóth Rozália, földműves, lakik: László Géza u. 4. sz. alatt, vagyona egy ház és 25 kat. hold föld, két ló, 6 szarvasmarha, egy vetőgép, 1 borospince, 1 hold szőlő. A nevezett egyén a múltban mint kormánypárti kortes működött. 1945-től a FKGP tagja volt 1948-ig. Baráti köre Antal Ferenc 23 holdas kulák. Külföldi kapcsolatai nincsenek.

Horváth János, szül.: Balatonőszöd, 1901. X. 5., apja: János, anyja: Kovács Vilma, foglalkozása földműves, lakása László Géza u. 86. sz. Nevezett a múltban mint kisgazdapárti kortes működött egy-egy képviselő-választáskor, majd 1945-től FKGP-tag 1949-ig, ott mint tag működött. Vagyona 1 ház, 22 kat. hold föld, két szarvasmarha, 1 vetőgép, 1 hold szőlő. Baráti kapcsolatot nem tart fenn senkivel sem.

László Lajos, szül.: Balatonőszöd, 1903. február hó 5-én, apja: Sándor, anyja: Györei Krisztina, földműves, lakik: László u. 9., vagyoni helyzete egy ház, 20 hold föld, két ló, 3 szarvasmarha, 1 hold szőlő, 1 vetőgép.

¹¹⁵ Kisközség a Lengyeltóti, 1950 után a Siófoki járásban. 1872 és 1878 között a Lellei, 1878 és 1912 között a Faluszemesi, 1912 és 1950 között pedig a Balatonszemesi körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

¹¹⁶ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 2 714 kat. hold (1 562 ha).

¹¹⁷ Balatonőszödon az első (III. típusú) tszcs 1949. október 25-én alakult meg Béke Termelőszövetkezeti Csoport néven, mely 1956 végéig működött.

¹¹⁸ Állami Mezőgazdasági Gépállomás

¹¹⁹ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint az adatfelvétel idején 700 főt számlált a település.

¹²⁰ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Balatonőszöd lakosságának 63,3%-a a római katolikus, 0,3%-a a görög katolikus, 34,6%-a a református, 1,0%-a az evangélikus, 0,1%-a a baptista hitet követte, míg 0,4% egyéb felekezethez tartozónak, 0,3% pedig felekezeten kívülinek vallotta magát.

Jelentem, hogy a község területén az 1945-ös választások alkalmával az FKGP volt százalék fölényben 75%-ban, attól eltekintve, hogy a faluban több párt indult szavazásra.¹²¹

A 47-es választáson szintén az FKGP volt százalék fölényben, de itt már az MKP és az SZDP is nyert több százaléket, de itt szintén az FKGP 65%-kal jött ki.¹²²

Az 1949-es választásoknál a község lakossága 100%-ig a Népfontra szavazott. Ellenagitálások vagy más különösebb megnyilvánulások a község területén nem voltak.

Jelentem továbbá, hogy az iskolák államosításánál a községben kijáró balatonszemesi plébános¹²³ nyílt agitációt vagy házi agitációt nem folytatott.

Jelentem, hogy az aratás és cséplési munkálatok folyamán a községben különös észrevételek nem történtek. A község kulákjai a beszolgáltatást a géptől vitték a község földműves-szövetkezeti raktárába.¹²⁴ Különös események, géptörések vagy szabotázsok nem voltak észlelhetők.

Jelentem, hogy a községben két csendőr, 3 katonatiszt, mely személyesen az alábbiak: Kiss Lajos, szül.: Teleki, 1920. március hó 7-én, apja: Lajos, anyja: Nagy Anna, nevezett egyén nyugaton nem volt, azonban mint csendőrt internálták, ahonnét többször megszökött, utána ismét elvitték és így összesen 1946. évben 5 hónapot töltött le. Utána Pécsre került a szénbányába dolgozni, majd szülei elhalálása után visszakerült Balatonöszöd községbe, ahol azóta is lakik, jelenleg alkalmi munkával foglalkozik. baráti¹²⁵ köre a vele együtt dolgozó munkásokból tevődik össze. Jelenleg alkalmi munkával foglalkozik. Vagyona 2 hold föld, egy ház.

Gáspár Bálint, szül.: Vértes, 1905. december 19., apja: Bálint, anyja: Panger Lidi, volt cső. törm.,¹²⁶ lakik: Kiss u., nős, 3 családja¹²⁷ van, alkalmi munkával foglalkozik. Jelenleg a község cséplőgépjénél mint kévehányó dolgozik. 1946-47-ig az MDP-nek tagja volt. Baráti köre nincs.

Babolcsai Lajos, szül.: Dudar¹²⁸, 1899. IV. 17., apja: Vólai Pál, anyja: Babolcsai Mária, volt honv. fhdgy.,¹²⁹ uradalmi intéző, okleveles gazdasz, lakik: Szőlőhegy út. Nevezett egyén a felszabaduláskor, 1945-ben a hadtestétől megszökött. Nevezettnek Levén¹³⁰ [sic!] (Moson

¹²¹ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 222 szavazat (55,36%);
- Szociáldemokrata Párt: 85 szavazat (21,20%);
- Nemzeti Parasztpárt: 65 szavazat (16,21%);
- Magyar Kommunista Párt: 24 szavazat (5,99%);
- Polgári Demokrata Párt: 5 szavazat (1,25%);
- összesen: 401 érvényes szavazat (99,50%) és 2 érvénytelen szavazat (0,50%).

¹²² Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Független Kisgazdapárt: 130 szavazat (28,45%);
- Nemzeti Parasztpárt: 92 szavazat (20,13%);
- Szociáldemokrata Párt: 69 szavazat (15,10%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 62 szavazat (13,57%);
- Magyar Kommunista Párt: 54 szavazat (11,82%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 45 szavazat (9,85%);
- Magyar Radikális Párt: 3 szavazat (0,66%);
- Demokrata Néppárt: 2 szavazat (0,44%);
- összesen: 457 érvényes szavazat (99,56%) és 2 érvénytelen szavazat (0,44%).

¹²³ Bellák Alajos, aki látrányi, balatonlellei, zicsi szolgálat után, 1945-ben került Balatonszemesre plébánosnak, majd 1953-ban Lengyeltóti helyezették át káplánnak. Pfeiffer, 1987. 276. p.

¹²⁴ Itt egy tollal átsatírozott, olvashatatlaná tett mondat következik.

¹²⁵ A mondat elejét tollal átsatírozták, olvashatatlaná tették.

¹²⁶ csendőr törzsrőmester

¹²⁷ Értsd gyermeke.

¹²⁸ Település Veszprém megyében.

¹²⁹ honvéd főhadnagy

¹³⁰ Helyesen: Levél, település az egykori Moson vármegyében, ma Győr-Moson-Sopron megyében tlaálható.

v[ár]m[egye]) 15 kat. hold földje volt, de mivel a felesége [Balaton]őszödre való, akkor annak idején az ott lévő földjéről lemondott, és [Balaton]őszödon kapott helyette 6 kat. holdat, amelyet beadott a a tszcs-nek, attól tartva, hogy a múlt rendszer visszajön, még mindig intéző úrnak szólítják. Nevezettnek baráti kapcsolatai nincsenek.

Horváth Sándor, szül.: Balatonőszöd, 1898. november 7-én, apja: Sándor, anyja: Kiss Júlia. A nevezett volt rendőrtörzsőrmester, szolgálatát Budapesten teljesítette, egészen a felszabadulásig, majd a felszabadulás után hazatért [Balaton]őszödre, s jelenleg is a földjén dolgozik. A nevezett csendesen meghúzza magát, társaságba nem jár. Vagyona 1 ház, másfél hold föld, 1946-tól 1948-ig az SZDP-nek tagja volt. Az egyesüléskor mint osztályidegent a pártból kizárták.

Jelentem továbbá, hogy a község területén az aratási munkálatok, cséplés, beszolgáltatás, tarlóhántás a legnagyobb rendben folyt le, szabotázs vagy géprongálás a község területén nem történt.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

Tárgy: Balatonszárszó¹⁶⁵ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 5.

Jelentem, hogy a tárgyban nevezett községhez tartozó össz földterület 2 712 hold.¹⁶⁶ Ebből a kulákok tulajdonában 176 hold, a középparasztok tulajdonában 686 hold, újgazdák és kisparasztok kezén 905 hold, tszcs tulajdonában 146 hold, legeltetési bizottság és erdőbirtokosság tulajdonában 614 hold erdő és legelő, a község tulajdonában pedig 331 hold föld van, ami az utakat és tereket képezi.

A községben ez ideig tagosítás még nem volt.

A községben egy tszcs működik, melynek neve: „Béke” Tszcs, melynek 146 hold földje és 24 tagja van.¹⁶⁷ A község összlakosságának lélekszáma 1 747 fő,¹⁶⁸ amely rétegződés szerint a következőképpen oszlik meg: 9 család kulák 36 fővel, 76 család középparaszt 267 fővel, 151 család kisparaszt 489 fővel, 50 család újgazda 200 fővel, 86 család mezőgazdasági munkás 289 fővel, 74 család iparos 246 fővel, 60 család értelmiségi 153 fővel, 14 család kereskedő, 50 fővel és 17 üzemi munkás.

A községben az MDP községi alapszervezetének 78 tagja, a tszcs üzemi MDP alapszervezetének 3 tagja van. A községben tömegszervezetek is működnek. Így a DISZ-nek 79 tagja, az MNDSZ-nek 54 tagja, a DÉFOSZ-nak pedig 322 tagja van. A község túlnyomó része párt- és tömegszervezeten kívüli.

A község lakosságának 50%-a római katolikus vallású, 45%-a református vallású, és 5%-a evangélikus vallású.¹⁶⁹

A község lakossága teljes egészében magyar nemzetiségű.

A községben az alábbi állami szervek működnek: jegyzőség, posta, rendőrség, adóhivatal és vasútállomás.

A felszabadulás előtt a következő politikai pártok működtek: Magyar Élet Pártja és a Nyilas-kereszties Párt. A Magyar Élet Pártjának vezetője és hangadója Szép Kálmán asztalosmester volt, a Nyilaskereszt Párté [...] volt.

Szép Kálmán, sz.: Szentkirályszabadja,¹⁷⁰ 1882. augusztus 5-én. Anyja: Kósa Klára, iskolai végzettsége: 6 elemi, foglalkozása asztalosmester. Vagyontalan, katona volt, büntetve nem volt, nő, két gyermeke van, lakik: Balatonszárszó, Petőfi út 24. sz. alatt.

Az első világháborúban mint tüzér teljesített szolgálatot 1914-től 1918-ig. 1918 elején átment a Vörös Hadseregbe, s ott a köztársaság¹⁷¹ bukásáig volt katona.

A múltban és a jelenleg is mint asztalosmester dolgozik.

A felszabadulás előtt, illetve 1919-ben az MKP-nak volt tagja. Majd a MÉP-nek lett szervezője és titkára. Itt nagy agitációt fejtett ki, hogy a MÉP legyen a legerősebb a községben. A párt-szervezetnek 1943 közepéig volt tagja és titkára. A felszabadulás után belépett az SZDP-be, s

¹⁶⁵ Kisközség a Tabi, 1950 után a Siófoki járásban. 1872 és 1874 között a Szóládi, 1874 és 1923 között a Kötcsesi körjegyzőség társközsége. 1923–1950 között körjegyzőségi székhely. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

¹⁶⁶ Az 1949. évi népszámlás adatai szerint 5 712 kat. hold (3 287 ha).

¹⁶⁷ Balatonszárszón az első (III. típusú) tszcs 1949. október 12-én alakult meg Béke Termelőszövetkezeti Csoport néven, mely 1956 végéig működött.

¹⁶⁸ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 707 főt számlált a település.

¹⁶⁹ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Balatonszárszó lakosságának 63,7%-a a római katolikus, 0,4%-a a görög katolikus, 32,7%-a a református, 2,8%-a az evangélikus, 0,3%-a az unitárius, 0,1 %-a az izraelita hitet követte, 0,1% pedig egyéb felekezethez tartozónak vallotta magát.

¹⁷⁰ Település Veszprém megyében.

¹⁷¹ Értsd: az őszirózsás forradalom után létrejött Magyar (Nép)Köztársaság.

ott állandó ellentétben volt, és állandóan ellentétet szított az MKP tagjai ellen. Az egyesülés-kor a pártból kizárták.

Jelenleg is állandó agitációt fejt ki az iparosság között a népi demokrácia és a kommunisták ellen.

[...]

[...], jobboldali beállítottságú egyén. Baráti kapcsolatot tart fenn [...] -vel, ki jugoszláv állampolgár, 1947-ben jött át Magyarországra a börművek balatonszárszói üdülőjében dolgozott, s egy ízben megfenyegette a helyi szervezet titkárát, hogy el fogja tenni láb alól.

Hozlájter János, ki a veje, korcsmáros és hentes. Jobboldali beállítottságú, klerikális egyén. Tóth Sándor 26 holdas kulákkal, ki a MÉP-nek, majd az FKGP-nak volt tagja. Jobboldali beállítottságú, klerikális egyén.

[...] Az első világháborúban mint honvéd teljesített szolgálatot. Ezután hazajött, és a műhelyében dolgozott tovább. Felszabadulás előtt két alkalmazottal dolgoztatott, kikkel elég rosszul bánt. A felszabadulás előtt a Nyilaskeresztes Pártnak volt tagja és szervezője. A község lakosságát rémületben tartotta. A zsidó deportáláskor ő küldte a nyilas tagokat a zsidók fegyveres kíséretére. Puskával járt az utcán, s nyilas biztosnak hívták. 1944 novemberében Nyugatra menekült, és csak 1945 őszén tért haza, illetve vissza Magyarországra. Ekkor a rendőrségen eljárást indítottak ellene, és négy hónapig volt bezárva. A felszabadulás után a Pfeifferpártnak¹⁷² volt kortese. Az 1947-es választások alkalmával nagy agitációt fejtett ki a párt érdekében. A 47-es választások alatt volt Balatonszárszón egy gyűlés, melynek egy Pfeiffer[-párti] képviselő volt a szónoka. A szónok több ízben hangoztatta azt, hogy még majd felhúzhassuk [sic!] a zöld inget és a fehér kesztyűt, s akkor valakinek jaj lesz, ezt [...] nagy lelkesen fogadta.

Ez év tavaszán volt a Balatonszárszón lévő börtényi üdülőben vízvezetékjavítást, ekkor azt az anyagot, amivel dolgozott, becsmérelte, s olyan kijelentést tett, hogy lám ez a munkaverseny eredménye, nem készítik el rendesen az árut, nem olyan tartós, mint a múlt rendszerbeli készítmény.

Családi élete jó, feleségével és gyermekével él közös háztartásban.

Gerinces, klerikális, kispolgári.

Baráti kapcsolatot tart fenn Kamár János volt hajóskapitánnyal, Kiss Ernő nyugdíjas igazgatótanítóval,¹⁷³ Kenézi Zoltán volt levénte főoktatóval, Békefi Ferenc volt körzeti levénteoktatóval és Fodor József vendéglős kulákkal. A fent említett személyek Fodor József vendéglőjében szoktak találkozni. Kispolgári, jobboldali, demokráciellenes egyének.

A községben az 1945-ös választások alkalmával a Független Kisgazdapártra szavazott a falu lakosságának 70%-a.¹⁷⁴ Az FKGP vezetője és szervezője Maros Géza munkanélküli egyén volt. Az 1947-es választások alkalmával az MKP 55%-os szavazattal lett az első.¹⁷⁵ De ez

¹⁷² Lásd: 30. sz. lábjegyzet!

¹⁷³ Kiss Ernő 1914-ben kezdte meg tanítói működését a Balatonszárszói Református Elemi Népiskolánál, 1937-ben körzeti iskolafelügyelő is lett. MNL SML. Tanítói minősítési lapok.

¹⁷⁴ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 743 szavazat (77,40%);
- Magyar Kommunista Párt: 137 szavazat (14,27%);
- Nemzeti Parasztpárt: 42 szavazat (4,38%);
- Szociáldemokrata Párt: 30 szavazat (3,13%);
- Polgári Demokrata Párt: 8 szavazat (0,83%);
- összesen: 960 érvényes szavazat (98,87%) és 11 érvénytelen szavazat (1,13%).

¹⁷⁵ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Független Magyar Demokrata Párt: 435 szavazat (37,86%);
- Magyar Kommunista Párt: 239 szavazat (20,80%);
- Demokrata Néppárt: 150 szavazat (13,05%);
- Szociáldemokrata Párt: 88 szavazat (7,66%);
- Nemzeti Parasztpárt: 87 szavazat (7,57%);

alkalommal László József kereskedő azt a kijelentést tette, hogy a kommunisták becsapták őket, autózszámra jöttek a kommunisták, akik itt leszavaztak, hogy csak az MKP legyen az első. Az 1949-es választás minden zavar nélkül folyt le, 6 ellenzéki és egy rossz szavazattal a többit mind a Függetlenségi Népfront kapta.

Maros Géza, sz.: Balatonszárszó, 1922. Apja: Sándor, anyja: Bári Julianna, iskolai végzettsége kereskedelmi, foglalkozása volt kereskedő, jelenleg munkanélküli, katona volt, vagyona egy három szoba-konyhás ház, lakik: Balatonszárszó, Zöldfa utca 1. sz. alatt. Iskolái elvégzése után mindjárt megnősült, s apósánál, Kaposváron a kereskedő üzletében segített dolgozni, de itt nem sok ideig dolgozott, illetve feleségével kevés ideig élt együtt. [...]

Katonai szolgálatot teljesített mint karpaszományos szakaszvezető, majd kikerült Nyugatra, és csak 1945 végén került haza, illetve elején.

Felszabadulás után, illetve mikor Nyugatról hazatért, az FKGP-nak lett vezetőségi tagja, itt nagy propagandát fejtett ki az MKP ellen. A 47-es választás alkalmával pedig a Pfeiffer-pártnak volt kortese.

[...] A községben azt hangoztatja, hogy egy nagy létszámú katonaság szökött át Magyarországról Jugoszláviába.

Jobboldali beállítottságú, demokráciaellenes, kispolgári egyén.

Baráti kapcsolatot tart fenn Pesti Sándor kizárt párttaggal, kinek csónakdája volt, de ezt államosították, s jelenleg munkás. Jobboldali beállítottságú, demokráciaellenes egyén. Márvány Gábor borbélymesterrel, ki jobboldali beállítottságú, kispolgári egyén. Ehhez a személyhez szoknak [sic!] járni sakkozni a község fényképészével, ki szintén jobboldali egyén, [...] Jelenleg Gibicsárné öccse már nem tartózkodik Balatonszárszó községben, de Maros levelezési viszonyt tart fenn vele.

László József, sz.: Balatonszárszó, 1910. IV. 6-án, apja: János, anyja: Balogh Mária, iskolai végzettsége négy polgári, foglalkozása népbolti dolgozó, vagyona egy játékküzet, nős, katona volt, büntetve nem volt, állampolgársága magyar, lakik: Fő út 77. sz. alatt.

Kereskedő családból származik, apjától örökölte a játékküzetet. Felesége a játékküzetben dolgozik, ő a múltban a Hangyában¹⁷⁶ dolgozott, jelenleg pedig a népboltban alkalmazva. 1942-ben behívták katonai szolgálatra, mint gyalogos, illetve honvéd tizedes teljesített szolgálatot. Volt Nyugaton, 1945 elején tért vissza Nyugatról.

A felszabadulás előtt politikai pártnak tagja nem volt. A felszabadulás után belépett az FKGP-ba, először mint vezetőségi tagja, majd később mint titkára tevékenykedett a párt életében. Agitációt fejtett ki az MKP ellen az 1947-es választások alkalmával, mikor az MKP 55%-os szavazattal került ki elsőnek, akkor azt a kijelentést tette, hogy a kommunisták becsapták őket, autózszámra jöttek, és leszavaztak az MKP-ra, hogy ebben a községben is az MKP legyen az első. Majd a 47-es választás után kilépett a pártból, s azt mondta, nem érdemes más pártba belépni, mert a kommunisták úgysem fogják a másik párt életét elősegíteni.

Családi élete jó, feleségével és gyermekével él közös háztartásban. Befolyásolható, alkalmazkodó, kispolgári, jobboldali beállítottságú egyén. Baráti kapcsolatot tart fenn, Márvány Gábor borbélyal, Pesti Sándor volt csónakdással és a község fényképészével. Kik mind jobboldali, demokráciaellenes egyének.

-
- Magyar Függetlenségi Párt: 63 szavazat (5,48%);
 - Független Kisgazdapárt: 44 szavazat (3,83%);
 - Polgári Demokrata Párt: 31 szavazat (2,70%);
 - Magyar Radikális Párt: 12 szavazat (1,04%);
 - összesen: 1 149 érvényes szavazat (98,97%) és 12 érvénytelen szavazat (1,03%).

¹⁷⁶ Hangya Országos Fogyasztási és Értékesítési Szövetkezet

A népi demokrácia ellen egyes döntő eseményeivel kapcsolatban, így az iskolák államosításával, a három- és ötéves terv beindításával s a Mindszenty-perrel¹⁷⁷ kapcsolatban ellenséges megnyilvánulás a községben nem volt.

Aláírást gyűjtöttünk azért, hogy Kiss Ernő igazgató-tanítót, [...], ne nyugdíjazzák, hanem továbbra is hagyják állásba mint tanítót. Ezt a gyűjtőívet id. Bódis János asztalosmester készítette, ebből úgy pártszervezetnek, mint a többi tömegszervezetnek adott, hogy végezzenek gyűjtést annak érdekében, hogy a tanítót továbbra is állásba hagyják.

id. Bódis János, sz: Szomolya,¹⁷⁸ 1882. I. 15-én, apja: n[éhai] József, anyja: n[éhai] Szita Mária. Foglalkozása: asztalosmester, vagyona egy asztalos üzem, egy két szoba-konyhás ház, katona volt, büntetve nem volt, állampolgársága magyar, lakik: Balatonszárszó, Kert utca 12. sz. alatt.

Apja iparos volt, ők ketten vannak testvérek. Az első világháborúban 1914-től 1917-ig teljesített szolgálatot, ekkor leszerelt, majd 1918-ban jelentkezett vöröskatonának, ott teljesített szolgálatot egész a Tanácsköztársaság bukásáig. Ekkor belépett az MKP-ba, de ott tevékenységet nem fejtett ki. A felszabadulás után több fiatal munkás felkérte arra, hogy segítsen a községben megszervezni neki az MKP-t, ő erre azt válaszolta, hogy az, aki már egyszer megütötte a kezét, azután már a légycsípéstől is fél, és így megtagadta azt, hogy segít az MKP megszervezésében, de ennek ellenére másnap az SZDP-t szervezte meg, s annak lett elnöke. Ott állandó ellenségeskedést szított az MKP tagjai ellen. Az egyesüléskor az MDP-nek lett tagja, de ott is jobboldali magatartásával bomlasztó tevékenységet fejt ki.

Múlt hó 28-án, mikor megtudta, hogy legjobb barátja Kiss Ernő igazgató-tanító [...] nyugdíjazva lett, azonnal készített egy kérvényt a község lakossága, pártszervezet és tömegszervezet nevében, hogy kéri Kiss Ernő állásába való visszahelyezését. De a Párt s a DISZ vezetősége tisztán látva a helyzetet, aláírási toborzást nem kezdte meg. A DISZ vezetősége az ívet átadta az MDP titkárának.

Családi élete özv[egy], fiával s annak feleségével él közös háztartásban.

Jobboldali, [...], vallásos egyéniségű.

Baráti kapcsolatot tart fent Kiss Ernő nyugdíjas igazgató-tanítóval, [...]. Jobboldali, demokráciaellenes egyén, Felde József cipésmesterrel, ki az SZDP-nek volt tagja, jobboldali beállítottságú és Finke Ferenc asztalosmesterrel, ki az SZDP-nek volt tagja, jobboldali beállítottságú, klerikális, kispolgári beállítottságú.

A községben az aratás és a tarlóhántás 100%-ig befejeződött. A cséplés 95%-ig, s a beszolgáltatás 50%-ig van teljesítve. A községben a kulákság, főként a kulákság között [sic!] olyan hangulat van, hogy nagyon sok az adó és a beszolgáltatás, nem tudnak eleget tenni a beszolgáltatásnak, így Pákozdi János 22 holdas kulák kb. [egy] héttel ezelőtt már elcsépel, s még jelenleg sem tett teljes egészében eleget beszolgáltatási kötelezettségének.

A cséplés beindulásakor a tszcs tagok követelték azt, hogy nekik a gépállomás csépeljen. Így Tóth Imre balatonszárszói cséplőtulajdonosnak cséplőgéppel Zamárdiba kellett menni csépelni. Az MDP helyi szervezete és a DÉFOSZ felkérte Tóth cséplőgéphez leszerződött munkásokat, hogy ők a gépállomás által kiküldött cséplőgépnél maradjanak dolgozni. Ebbe a munkások bele is mentek, de mikor a gépállomástól kijött a cséplőgép, a munkások megtagadták a munkát, s azt a kijelentést tették, hogy ők csak Tóth cséplőgépjénél hajlandók dolgozni. Ebből kifolyólag több mint egy napig állt úgy a gépállomás, mint a Tóth cséplőgépe. Megállapítottam azt, hogy Tóth beszélt rá a munkásokat, hogy menjenek a gépállomás cséplőgépjéhez dolgozni.

Tóth Imre, szül.: Balatonszárszó, 1902. október 30-án, apja: György, anyja: Pacskó Zsófia, iskolai végzettsége 6 elemi, vagyona 22 hold föld, egy cséplőgép, egy pár ló, 2 tehén, 3 nő-

¹⁷⁷ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

¹⁷⁸ Település Borsod-Abaúj-Zemplén megyében.

vendék, 6 drb sertés és egy három szoba-konyhás ház. Nős, egy gyermeke van, katona volt, büntetve nem volt, állampolgársága: magyar, lakik: Balatonszárszó, Fő út 35. szám alatt.

Parasztcsaládból származik, apja földműves, kinek 18 hold földje, s egy cséplőgépe volt. Apja földjeit munkálja.

Az első világháborúban mint tizedes teljesített katonai szolgálatot. Leszerelése után szintén földmunkával foglalkozott. A felszabadulás előtt egy cselédje volt, kinek fizetését rendszeresen fizette, egy hónapra 12-13 pengőt adott.

A felszabadulás előtt a MÉP-nek volt tagja, de pártmunkát nem fejtett ki. A felszabadulás után az FKGP-ba lépett be, annak pártmunkájából aktívan kivette a részét, úgy a 1945-ös, mint az 1947-es választások alkalmával.

[...]

Családi élete elég jó, apjával, illetve szüleivel, feleségével és gyermekével él közös háztartásban. [...]

Baráti kapcsolatot tart fent Kovács József MDP taggal, [...], jobboldali beállítottságú, demokráciaellenes egyén, Tar Imre 26 holdas kulákkal, Takács Antal cipésmesterrel és Bartos József ácsmesterrel, kik klerikális, jobboldali, kispolgári beállítottságú egyének.

A községben a falu lakosságának 50%-a r[ómai] k[atolikus] vallásúak, de ennek ellenére a községben sem r[ómai] k[atolikus] pap, sem pedig ref[ormátus] pap nincs. Az r[ómai] k[atolikus] pap Szólád községből jár minden vasárnap át misét tartani.¹⁷⁹ A lakosságra elég nagy befolyással van, hogy az állam és az egyház közt folyó tárgyalásokkal kapcsolatban milyen a megnyilvánulása, megállapítani nem tudtam.

A községben a múlt rendszer exponensei közül elég nagy létszámmal laknak. Így volt csendőr: 18, volt rendőr: 1, volt katonatiszt: 6, volt leventeoktató: 1, és 1 kúriai bírós van a községben. Ezek nyílt tevékenységet nem fejtenek ki.

A községben a mezőgazdasági munkálatok szabotálása a községben 3-4 hétre visszamenőleg 1 esetben történt. Így Tóth Imre fejtett ki agitációt a cséplőgép munkásai között, hogy ne menjenek a gépállomás cséplőgépjéhez dolgozni. Ezért Tóth Imre cséplőgép-tulajdonostól a cséplőgépet elkobozták, és a kerekű gépállomás vette tulajdonába.

A tszcs ellen Szalai István kisparaszt, volt MDP-tag és tszcs-tag, ellene agitált és a tszcs-t züllesztette, és ő maga is kilépett a tszcs-ből. Ezért a helyi pártszervezet Szalait a pártból ki zárta.

A községben 1950. július 28-án id. Bódis János asztalosmester készített egy kérvényt, illetve egy aláírási ívet, melyben a helyi MDP szervezet, a tömegszervezetek és a falu lakossága kéri, hogy Kiss Ernőt, volt igazgatót helyezték vissza az állományba. A párt és a DISZ ezzel az aláírási ívvel a faluban nem járt, de az MNDSZ ügyvezetője, Bogdán Józsefné nagy agitációt és propagandát fejtett ki ennek érdekében, kb. a község lakossága közül 50-en írtak alá. Jellemző ez az MNDSZ vezetőségére, illetve Bogdán Jánosnéra, hogy akkor mikor a koreai szabadságharcnak érdekében, illetve a koreai nép javára, annak megsegítésére a községben gyűjtést indítottak,¹⁸⁰ az MNDSZ vezetősége egy fillért sem gyűjtött. De egy volt [...] igazgatótanító állásának visszahelyezése érdekében mindent megtesz.

¹⁷⁹ Valószínűleg Horváth Zoltán (1911–1980), akit 1939-ben nevettek ki Szóládra plébánosnak, s 1971-ben a karádi kerület esperese lett. Pfeiffer, 1987. 529. p.

¹⁸⁰ Lásd: 81. sz. lábjegyzet!

Tárgy: Balatonszemes¹⁸¹ község feltérképezése

Jelentés.

Balatonszemes, 1950. augusztus 4.

Jelentem, hogy tárgyban nevezett község feltérképezése közben a következő adatokat állapítottam meg:

Balatonszemes:

A község összes földterülete: 2 341 hold.¹⁸² Ebből a területből a középparasztoknak 250 hold, a kisparasztoknak 1 131 hold, újjgazdáknak pedig 805 hold van a tulajdonukban. A községben egy tszcs van, a „Dózsa György”, mely 116 holdon gazdálkodik.¹⁸³ Állami gazdaság a község területén nincsen, a község területén ez ideig tagosítás nem történt.

A község politikai helyzetével kapcsolatban jelentem, hogy a község lakosságának összlétszáma: 1 488 fő,¹⁸⁴ ebből középparaszt 15 család 62 személlyel; kisparaszt 170 család 680 személlyel; munkásság csak kis százalékban van képviselve, mintegy 26 fő. A község közigazgatásában és irányításában 68 fő értelmiségi vesz részt.

A községben csak egyedül a Magyar Dolgozók Pártja fejt ki tevékenységet. Az FKGP és az NPP semmiféle tevékenységet nem fejt ki.

A DÉFOSZ 170 taggal működik, a DISZ 65 taggal, mely a kisparasztoknak és az újjgazdáknak a gyermekeiből tevődik össze. A község MNDSZ szervezete 35 [fő] taglétszámmal bír, szintén kisparasztok és újjgazdák feleségeiből tevődik össze.

Vallási megoszlása a községnek felekezetek szerint a következő: a község lakosságának kb. ¾-ed része, 1 350 fő katolikus vallású, evangélikus vallású 42 fő, református vallású 33 fő, izraelita 15 fő.¹⁸⁵ Szepták vagy más felekezet a községben nincsenek.

Jelentem továbbá, hogy az elmúlt rendszer alatt a községben két párt működött:

1/ Független Kisgazdapárt.

2/ Magyar Élet Pártja.

A Független Kisgazdapártnak vezetőségi tagjai voltak:

Kelemen Andor középparaszt, szül.: Balatonszemes, 1905. június 28-án, apja: Gyula, anyja: Banér Mária, lakik: Fő u. 74/a szám alatt. Katonai szolgálatot nem teljesített, az FKGP-ban a felszabadulás előtt is és utána is mint elnök volt funkcióban. 1946-ban választották meg községi bírónak, ahol 1949-ig teljesített szolgálatot. A róm. kat. egyházközség vezetőségi tagja templomatyai minőségben. Klerikális befolyás alatt áll, jobboldali beállítottságú. Baráti köréhez tartozik Petrus Péter, szintén volt kisgazda vezető. Kelemen a feleségével együtt a klerikális reakció érdekében fejt ki tevékenységet, bigott vallásos. Nevezettnek a családtagjaival együtt kb. 9 hold földje van. Anyja házában lakik, így azt örökölni fogja. Gazdaságában 2 tehene és 1 lova van, gazdasági felszereléséhez tartozik egy eke, egy kocs, egy borona, egy szecs kavágó. Más ingó vagy ingatlan vagyona nevezettnek nincsen.

Petrus Péter géplakatosmester, szül.: Balatonszemes, 1898. október 25-én, apja: György, anyja: Lakos Rozália, lakik: Fő u. 73/b. Az FKGP-nek a felszabadulás előtt mint vezetőségi tagja

¹⁸¹ Kisközség a Lengyeltóti, 1950 után a Siófoki járásban. 1912-ig neve Faluszemes. 1872 és 1878 között a Lelki körjegyzőség társközsége, 1878–1950 között körjegyzőségi székhely. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

¹⁸² Az 1949. évi népszámlás adatai szerint 6 172 kat. hold (3 552 ha).

¹⁸³ Balatonszemesen 1949. október 21-én alakult meg a III. típusú Dózsa Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött.

¹⁸⁴ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 488 főt számlált a település.

¹⁸⁵ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Balatonszemes lakosságának 88,9%-a a római katolikus, 0,1%-a a görög katolikus, 6,8%-a a református, 2,6%-a az evangélikus, 0,1%-a a görögkeleti, 0,1%-a az unitárius, 0,6%-a az izraelita hitet követte, 0,7% egyéb felekezethez tartozónak, 0,3% pedig felekezeten kívülinek vallotta magát.

volt funkcióban. A felszabadulás után 1945-től a Nemzeti Bizottság tagja volt, utána az FKGP-nak képviselő-testületi tagja volt. Értesülesem szerint nevezett a múltban az FKGP-ban tanúsított aktív tevékenysége miatt a fasiszta rendszer leinternálta. 1948-tól DÉFOSZ elnök volt 1949-ig. Vagyona: 1 ház, 1 lakatosműhely, 2 hold föld, 800 négyszögöl szőlő. Más ingó vagy ingatlan vagyona nincs.

Pohl Dezső bádigos és vízvezeték-szerelő, szül.: Szolnok, 1892. május 11., apja: József, anyja: Hasznos Anna, katona volt, Fő u. 5. szám alatti lakos. Katona volt.

Nevezett 1945-től az FKGP iparos körének volt elnöke, és az iparoskörben mint olvasóköri vezető volt egészen 1950 márciusáig.

A községben az 1945-ös választáson a Független Kisgazdapárt volt százalékfölényben 75%-kal.¹⁸⁶

Az 1947-es választáson¹⁸⁷ szintén a Független Kisgazdapárt volt százalékfölényben 67%-kal, bár már az MKP-nak is 60%-os volt az eredménye. [Sic!]

A községben az 1949-es választáson a Népfontra a község lakossága 100%-ig leszavazott.

Az 1945 óta végrehajtott politikai akciókat és megnyilvánulásokat értesülesem szerint a község lakossága passzív magatartással fogadta. A nagyobb belpolitikai események közül, mint pl. a Mindszenty-ügy¹⁸⁸ vagy Rajk-ügy,¹⁸⁹ iskolák államosítása alkalmával ellenséges megmozdulás vagy burkolt formában indított támadás még a község papja részéről sem fordult elő. Egyetlen egy esetben sem volt mozgalom indítva abban az irányban, hogy a népi demokráciánk által elítélt és felelősségre vont személyek közül valamelyikért aláírásgyűjtéseket kezdeményeztek volna. A község plébánosa, Bellák Lajos¹⁹⁰ misék szolgáltatása alkalmával még burkolt formában sem támadta ezeknél az eseményeknél a népi demokráciánkat, éppen ezért nem volt tapasztalható a község lakossága részéről ellenállás a fent említett politikai események alkalmával.

Jelentem továbbá azt, hogy a község plébánosa vezetésével a békeívet a község lakossága a rendhez tartozó 6 apáca kivételével egységesen aláírta. Azonban a plébános fent említett magatartásától függetlenül 60%-ban befolyása alatt tartja a községet, így az eddig tanúsított magatartására vonatkozólag a továbbiakban részletesen kitérek. Általában közkedveltségnek örvend a fiatal nők és leányok körében.

¹⁸⁶ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 626 szavazat (79,54%);
- Magyar Kommunista Párt: 66 szavazat (8,39%);
- Polgári Demokrata Párt: 53 szavazat (6,73%);
- Szociáldemokrata Párt: 32 szavazat (4,07%);
- Nemzeti Parasztpárt: 10 szavazat (1,27%);
- összesen: 787 érvényes szavazat (98,75%) és 10 érvénytelen szavazat (1,25%).

¹⁸⁷ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Független Magyar Demokrata Párt: 334 szavazat (31,84%);
- Magyar Kommunista Párt: 214 szavazat (20,40%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 173 szavazat (16,49%);
- Független Kisgazdapárt: 98 szavazat (9,34%);
- Szociáldemokrata Párt: 78 szavazat (7,44%);
- Demokrata Néppárt: 60 szavazat (5,72%);
- Nemzeti Parasztpárt: 34 szavazat (3,24%);
- Polgári Demokrata Párt: 31 szavazat (2,96%);
- Magyar Radikális Párt: 27 szavazat (2,57%);
- összesen: 1 049 érvényes szavazat (99,43%) és 6 érvénytelen szavazat (0,57%).

¹⁸⁸ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

¹⁸⁹ Rajk László kommunista politikus, belügy-, majd külügyminiszter, aki ellen 1949-ben koncepciók pert vezettek le, s bűnösnek találván, 1949. október 15-én kivégezték.

¹⁹⁰ Helyesen Bellák Alajos, aki látrányi, balatonlellei, zicsi szolgálat után, 1945-ben került Balatonszemesre plébánosnak, majd 1953-ban Lengyeltóti helyezették át káplánnak. Pfeiffer, 1987. 276. p.

A mezőgazdasági munkálatokkal kapcsolatosan jelentem, hogy a község tszcs-je a Siófoki járás területén az első helyet érte el, míg a község maga is jó eredményt ért el. Megyei viszonylatban a tarlóhántási eredményben a község 3. helyezést ért el. A cséplés kizárólag a rossz időjárás miatt nem tudott eddig befejeződni, a hét elején már be tudták volna fejezni. A községben azok, akik elcsépeltek, adógabonájukat beszolgáltatták, de ezen túlmenően a C vételi jegyre is, a községben 18 gazda volt, akik C vételi jegyre eddig nem szolgáltatottak be. Ennek kiköszörülésére a községben a pártszervezet irányításával mozgalom indult meg és házi agitációt kezdtek a 18 gazdánál, amelynek végleges eredménye még nincsen.

A beszolgáltatás során ez ideig rendellenesség nem történt, mindössze 2 család volt olyan, akit fel kellett szólítani annak érdekében, hogy a cséplés utáni 8 nap határidőt betartva szolgáltatassa be gabonáját, mely ránézve kötelező.

A cséplések alkalmával géprongálás vagy más egyéb szabotázs nem lett indítva a község egyetlen lakója ellen sem.

A községben 1 tszcs van, a „Dózsa György” néven szereplő tszcs, aminek tagjai túlnyomórészt kisparaszt és újjgazdákból tevődik össze. A kívülállók viszonya a tszcs-hez 1949-ben nem a legjobb volt, mert a tszcs tagjai személyi ügyek miatt nem akarták egymást megérteni és a csoport szétbomlóban volt. De 1950-ben egész szép eredményt értek el úgyannyira, hogy júliusban a község lakossága közül többen jelentkeztek a tszcs-be és a felvétel megtörtént, s szép eredményt értek el.

A helybeli pap a kormány és az egyház megegyezését tudomásul vette, de ezt csak kifelé, a népek felé mutatja, egyéni véleménye az ellenkezőt mutatja. Megnyilvánulásokat nem tesz a kongresszusra.

Jelentem továbbá, hogy a község területén 12 csendőr, 4 katonatiszt, 2 rendőr van.

Kelemen Ferenc volt cső. törm.,¹⁹¹ szül.: Balatonrend, 1902. december 2., lakik: Balatonszemes, Fő u. Nevezett utolsó szolgálati helye Hegyeshalom volt, ahonnan nyugatra menekült el, és nyugatról 1945 őszén tért vissza. Nevezett nem volt internálva, ezért költözött Balatonszemesre, mert 1942-ben vett egy lakóházat, és felesége ott tartózkodott. Hazatérése után azonnal érintkezésbe lépett az ottani csendőrökkel, és azokkal együtt vállaltak munkát. Alakítottak egy csendőrbrigádot, és az erdőre jártak fát termelni. Politikai magatartása azt bizonyítja, hogy érdektelenül nézi az eseményeket. Ez abból ered, hogy nem hisznek az Amerika Hangjának.¹⁹² Baráti kapcsolatot tart [---] volt nyilas vezetővel, aki rendőri felügyelet alatt áll. Külföldi kapcsolata nincs.

Miklósi András, szül.: Debrecen, 1914. március 4., volt cső. örm.,¹⁹³ apja: András, anyja: Bogdács Zsuzsanna. Lakik: Balatonszemes, Fő u. 8. Nevezett egyén szintén benne volt a csendőrbrigádban és az erdőn a favágásban első brigádként tűntek ki. Majd 1946–48-ig a Nagy Imre fetelepen mint alkalmi munkás dolgozott. Baráti kapcsolatot Kelemen Lajos csendőr törm.-rel¹⁹⁴ tart fenn. Külföldi kapcsolata nincsen.

Galbai Jenő, szül.: Balatonszemes, 1915. VII. 18., volt cső. szkv.,¹⁹⁵ vagyontalan, alkalmi munkával foglalkozik. Nevezett egyén utolsó szolgálati helye Karád volt, onnan azonban megszökött. Nyugatra való menése előtt, feleségével együtt, aki akkor vele volt, Balatonsze-

¹⁹¹ csendőr törzsőrmester

¹⁹² Amerika Hangja (Voice of America, VOA): az Amerikai Egyesült Államok Tájékoztatási Hivatalának külső rádióállomása, mely 1942. február 24-én szólalt meg először. Az első adást németül, a Harmadik Birodalom felé sugározták, hogy ellensúlyozzák a hivatalos náci propagandát, megismertessék az amerikai álláspontot és politikát azokkal a népekkel, amelyek német megszállás alatt éltek vagy éppen a Harmadik Birodalom oldalán harcoltak a szövetségesek ellen. A hidegháború alatt a rádióadó a hírek pontos, a valóságnak megfelelő tolmácsolásának feladatát látta el, s tájékoztatta a hallgatókat az amerikai életről, a szovjet megszállás alatt álló területeken tiltott jazzt sugározta. <http://mult-kor.hu/cikk.php?id=16550> (2017. június 5.)

¹⁹³ csendőr örmester

¹⁹⁴ törzsőrmester

¹⁹⁵ csendőr szakaszvezető

mesre költözött, és ott várta be a felszabadító Vörös Hadsereget. Nyugaton nem volt, internálva nem volt. Politikai tevékenységet az 1947-es választások alatt nem fejtett ki, azonban nézeteltérésbe került Lakner Pál balatonszemesi szabóval. Baráti kapcsolata a fent említett csendőrök.

Takács József. szül.: Balatonszemes, 1897. szeptember 19., volt m. kir.¹⁹⁶ rendőr, apja: József, anyja: Hetesi Mária, lakik: Hunyadi u. 292. sz. Volt községi rendőr. 1923-ban megválasztották községi kisbírónak, 1943-ban községi rendőr, 1945-ben a demokratikus rendőrség kötelékében is szolgált egészen 1947-ig, akkor osztályidegenségére tekintve kitétek a rendőrség köteléke közül. Utána a földjén dolgozott, majd 1949-ben gyümölcsös bódét nyitott, melyben jelenleg is van. Baráti kapcsolatai nincsenek. Nevezett egyén [...], passzív magatartást tanúsít. Jelentem továbbá, hogy a község területén az aratási munkálatok, úgyszintén a beszolgáltatás, cséplés, tarlóhántás [során] különös események nem történtek a község területén.

¹⁹⁶ magyar királyi

Tárgy: Bálványos¹⁹⁷ község feltérképezése

Jelentés.

Bálványos, 1950. aug. 4.

Jelentem, hogy Bálványos községet az alábbiak szerint térképeztem fel.

A község lakóinak száma 1 300 fő,¹⁹⁸ melyből 154 család újgazda, 50 család kisparaszt, 87 család középparaszt és 9 kuláccsalád.

A földterület 4 114 hold, újgazdák és kisparasztok birtokában 1 218 hold, középparasztoknak 1 250 hold, kulák kézen 300 hold van. A földműves-szövetkezet tulajdonában (birtokában) 734 hold, amely főleg legelő és erdő, valamint idegen községben lakóknak 500 hold, amelynek a szociális megoszlása azonos a fentivel% arányban.

A tszcs¹⁹⁹ megművelésében 125 hold van, melyet 17 tszcs-tag munkál. Kezdeti időszakban a tszcs fejlődésnek indult, azonban az elmúlt három hónap alatt erősen visszaesett. Ez annak tudható be, hogy erős a reakciós befolyás. A tagok egymás között veszekszenek, a vezetőséget, amely gyenge politikailag, nem tekintik, illetve nem ismerik el vezetőjüknek. A tszcs-t Bujdosó János MDP-titkár alakította 1949 októberében. Vezetése alatt a tszcs jól működött, tagjai a nevezettel szemben nem helyezkedtek. A későbbiek folyamán a tszcs-be bevezették Bödő Károly kulácot, aki földjének nagy részét még 1948-ban az állami gazdaságnak átadta és csak 9 holddal rendelkezett. Bödő 1945-től kezdve MKP-tag volt. Ezen egyén állatállományával és teljes gazdasági felszerelésével ment be a tszcs-ben.

Bujdosó MDP-titkár régi barátságok révén támogatta a kulák felvételét, és amikor felvették a kulácot, egyszerre rácsaptak és a kulákkal együtt kizárták a tszcs-ből. A tszcs vezetőségében, illetve annak elnökéül egy párton kívüli, politikailag teljesen analfabéta, befolyásolható egyént választottak. Az üzemi szervezet titkára pedig Garabon Lajos párttag lett. Jelenleg a tszcs teljes felbomlás előtt áll. Garabon üzemi titkár beadta lemondását, úgy a titkárságból, mint a tszcs-ből való kilépésre. Ugyan ezt tette a tszcs elnöke is és több tag. Meglátásom az, hogy Bujdosó helyi párttitkárt azért váltották le, illetve kiprovokálták, hogy a kulácot bevigye a tszcs-be és azután leváltsák. Így ennek következtében két olyan egyént választottak a vezetőségbe, akik ingadozó[ak] és könnyen befolyásolhatóak. A tagság között Bujdosó esete és a jelenlegi két vezető lemondása komoly befolyással volt. Az önbizalmuk megingott, és ha sürgős kivizsgálás nem történik meg, a jelek szerint a tagosítás előtt a tszcs felbomlása megtörténik.

Gyanús körülmény még ebben az ügyben az, hogy párttitkárnak egy volt uradalmi gazdát akarnak bevinni, aki a községben Szacger[sic!]-féle uradalomban²⁰⁰ volt. Ugyancsak a tszcs-nek több tagja rendszeresen felkeresi Szacger [sic!] Pálné volt földbirtokost.

Általában megállapítható, hogy a községben Szacger [sic!] Pálnénak még igen erős a befolyása. Nevezett különösen az utóbbi időben igyekszik proletár családokat megközelíteni. Ezt oly módon végzi, hogy ing-, illetve fehérművarrást vállal és csaknem ingyen csinálja. Ennek következtében a volt cselédjei igen gyakran keresik fel, és ilyen formában igyekszik közelébe csalogatni a tszcs tagokat is. Szacgernénak [sic!] a fia egyébként Nyugaton van, akivel levelezést folytat. Igen gyakran utazik leányához Veszprémbe, ahol annak férje az egyik Nemzeti

¹⁹⁷ Kisközség a Tabi, 1954 után a Siófoki járásban. 1872 és 1950 között körjegyzőségi székhely. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

¹⁹⁸ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 4 117 kat. hold (2 369 ha).

¹⁹⁹ Bálványoson 1949. május 31-én alakult meg a III. típusú Dózsa Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött.

²⁰⁰ Helyesen: Satzger. A bécsi Satzger család 1856-ban szerzett birtokokat Bálványoson, s működtette ott uradalmi gazdaságát. Somogy vármegye. Szerk.: Csánki Dezső. Bp., [1914]. 43. p. (A továbbiakban: Somogy vármegye, [1914].) A Satzgerék 1935-ben 1 869 hold területet birtokoltak Bábonygyeren. Gazdacimtár, 1937. 261. p.

Banknál pénztáros. Szacgerné [sic!] egyébként hosszú időn keresztül Horthynak volt a barátnője, akinél Horthy heteket töltött a vadászkastélyban.

Mint hangadókat lehet megjelölni Szacgernén [sic!] kívül az alábbi személyeket: Eke Ferenc középparasztot, aki aktív tevékenységet fejtett ki a Kisgazdapárt keretén belül Nagy Ferenc²⁰¹ irányvonala mellett, aki 1893. szeptember 18-án Felsőireg községben [született], anyja: Kazsoki Zsófia, apja: Ferenc, vagyona 15 hold föld egy ház, jelenleg is kisgazda párti, lakik Bálványos, 205. hsz. Kertész János, [született] Bálványoson 1899. máj. 25-én, anyja: Csató Lídia, apja: Sándor, vagyona: 39 holdas kulák, egy ház, aki ugyancsak Nagy Ferencnek volt a híve, meg az 1947-es választások alatt erős Barankovics-párti²⁰² agitátor volt.

Ü. Vecsei János, szül. Bálványos, 1912. szept. 8-án, anyja: Csordás Zsófia, atyja: néh[ai] Vecsei József, nős Ürögi Máriával, vagyona: 12 hold föld, egy ház, nevezett szintén a Nagy Ferenc-féle kisgazdapártnak volt a fő agitátora még a 1947-es választásokkor. A Barankovics-párt agitátora volt.

Pintér József, Bálványos, 72. házsám alatti lakos, vagyona 16 hold föld, egy ház, kisgazdapárti, aki a fenti két egyén magatartásához hasonlóan viselkedett az 1945-1947-es választásokkor.

A községben jelenleg az alábbi pártok és tömegszervezetek működnek:

Magyar Dolgozók Pártja:	14 taggal,
Független Kisgazdapárt:	42 taggal,
Nemzeti Parasztpárt:	15 taggal, nem működik,
DÉFOSZ:	120 taggal,
MNDSZ:	52 taggal,
DISZ:	23 taggal.

A községben 60%-ban reformátusok laktak, míg a fent maradt 40% katolikusokból tevődik össze. Evangélikusok vagy egyéb vallásos szekták a községben nem működnek.²⁰³ A község nemzetiségi megoszlása: tiszta magyar, azonban itt meg kell jegyezni azt, hogy Horvátországból 1944-ben 10 család 30 személlyel költözött a községbe, azon kívül egy sváb család 1947. évben telepedett a községbe, amely a legutolsó népszámláláskor magyarnak vallotta magát.

A községben van körjegyzőség 5 fővel, melynek vezetője dr. Keresztfai Dezső, aki 1910. okt. 14-én Nágocs községben született, 31 holdas kuláknak a fia, aki jobboldali beállítottságú, s felszabadulástól 1948-ig kisgazdapárti volt, amikor úgy hivatali munkájában, mint azon kívül mindenkor a kommunistákat igyekezett elnyomni. 1948. február havában nevezett állását féltve belépett az MKP-ba, amelynek 1948 decemberéig tagja volt és ekkor a tagrevíziónál kizárták. A községben ma is jobboldali beállítottságúnak mondják.

Ugyancsak a körjegyzőségben dolgozik Gyarmati Gyula, aki 1918. szept. 4-én született Alsódombón,²⁰⁴ anyja: Alszei Iлона, atyja: Gyarmati József, nős Szalai Ilonával, volt aktív katonatiszt, hadnagyi rendfokozatban és 1946 novemberében tért haza Nyugatról. Felesége

²⁰¹ Nagy Ferenc (1903–1979) kisgazdapárti politikus, az FKGP elnöke, 1945-ben az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja, országgyűlési képviselő, a nemzetgyűlés elnöke, 1946. február 4-től 1947. június 1-ig miniszterelnök. 1947-ben Svájcban (ahol szabadságát töltötte) az MKP kényszerítésére lemondott a miniszterelnökségről, az FKGP kizárta a tagjai közül. Nagy Ferenc végül az USA-ban telepedett le, s aktív tevékenységet fejtett ki az emigrációban. <http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC10888/10968.htm> (2017. június 9.)

²⁰² Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

²⁰³ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Bálványos lakosságának 48,6%-a a római katolikus, 0,1%-a a görög katolikus, 47,0%-a a református, 3,6%-a az evangélikus, 0,3%-a az izraelita hitet követte, 0,% egyéb felekezethez tartozónak, 0,1% pedig felekezeten kívülinek vallotta magát.

²⁰⁴ Település az egykori Pozsony vármegyében, ma Szlovákia.

egy 30 holdas kuláknak a leánya, a fenti körjegyző sógora. Volt jobboldali szociáldemokrata, akit a tagrevíziónál kizártak az MDP soraiból.

A községben állami szerv van még az adóhivatal 2 fővel, postahivatal 3 fővel, egy általános iskola 5 fővel.

A községben a múltban semmiféle politikai párt nem működött, azonban a szavazásoknál a Magyar Élet Párt kapta a szavazatok többségét, amit az akkori közigazgatási vezetők irányítottak, de azon személyek a községben már nem laknak. Ezen feltevés a község lakosságának véleménye.

Az 1945-ös választásoknál megmutatkozott a község lakóinak jobboldali nézete, amit mint református vallásúak és a helyi református pap szavára hallgatva, aki javadalmi (egyházi) földből 36 holdon gazdálkodott. Ezen választáskor az MKP 47, a Szocdem.²⁰⁵ 33, a Nemzeti Parasztpárt 74, a Független Kisgazdapárt 457, míg a Polgári Demokrata Párt 6 szavazatot kapott.²⁰⁶

A község lakóinak az 1947-es választáskor is megmutatkozott jobboldalisága, azonban egy kis javulás volt észlelhető a Baloldali Blokk²⁰⁷ részére. Ugyanis ezen választáskor az MKP 69, a Szocdem.²⁰⁸ 42, a Nemzeti Parasztpárt 180, a Független Kisgazdapárt 382, míg a Barankovics-párt 30 szavazatot kapott,²⁰⁹ tehát mindkét választáson a legtöbb szavazatot a Kisgazdapárt kapta, amelynek vezetői és fő hangadói erősen jobboldali beállítottságúak voltak, melyek névsora: Szacger [sic!] Pálné volt földbirtokos körüli csoportosításban fentebb jelentettem.

Az 1949. évi választásoknál a Népfront ellen agitálók nem voltak. Két súlyos beteg és Fekete Józsefné kovácmester neje, 3 holdas úgazda, pártonkívüli kivételével mindenki a Népfontra szavazott. (A Népfront ellen agitálók a községben nem voltak.)

A község lakóinak, mint fentebb jelentettem, 60%-a református vallású, azonban nagy egyházi életet a lakosok nem élnek. A hívők és a pap között állandó nézeteltérések vannak, ugyanis a pap nagyon anyagias, és mivel a hívők nem a legjobban viszonylanak a párbér megfizetéséhez, így a pap vasárnaponként a mise alkalmával fel szokta olvasni a nem fizetők névsorát, amiből kifolyólag hangzanak el olyan kijelentések a hívők közül, amiért a pap a nevem felolvasa, most már azért sem fizetek párbért.

²⁰⁵ Értsd: Szociáldemokrata Párt.

²⁰⁶ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 530 szavazat (76,70%);
- Nemzeti Parasztpárt: 78 szavazat (11,29%);
- Magyar Kommunista Párt: 47 szavazat (6,80%);
- Szociáldemokrata Párt: 32 szavazat (4,63%);
- Polgári Demokrata Párt: 4 szavazat (0,58%);
- összesen: 691 érvényes szavazat (98,71%) és 9 érvénytelen szavazat (1,29%).

²⁰⁷ Politikai szövetség, mely a Magyar Kommunista Párt kezdeményezésére jött létre 1946-ban, s 1948-ig működött. A Baloldali Blokk az MKP-t, az SZDP-t, az NPP-t és a Szakszervezeti Tanácsot tömörítette magába, s célja a „jobboldalnak” kikiáltott FKGP kiszorítása volt a hatalomból.

<http://www.rev.hu/sulinet45/szerviz/kislex/kislexis.htm> (2017. június 9.)

²⁰⁸ Értsd: Szociáldemokrata Párt.

²⁰⁹ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Független Kisgazdapárt: 316 szavazat (43,05%);
- Nemzeti Parasztpárt: 154 szavazat (20,98%);
- Demokrata Néppárt: 97 szavazat (13,22%);
- Magyar Kommunista Párt: 85 szavazat (11,58%);
- Szociáldemokrata Párt: 50 szavazat (5,45%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 27 szavazat (3,68%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 12 szavazat (1,63%);
- Magyar Radikális Párt: 2 szavazat (0,27%);
- Polgári Demokrata Párt: 1 szavazat (0,14%);
- összesen: 734 érvényes szavazat (100%).

A községben katolikus pap nincs. Általában kéthetenként szokott Andocsról egy szerzetes pap járni misézni, azonban a mise után mindig visszatér Andocsra. Mindszenty őrizetbe vételével kapcsolatban tüntetés vagy aláírásgyűjtés nem volt, sőt a Mindszenty[-ügy]²¹⁰ tárgyalásakor csoportos rádióhallgatások voltak, ahol a jelenlévők azt mondták, ha Mindszenty valójában azt akarta, amit a tárgyaláskor ellene felhoztak, és csakis azt akarhatta, mert be is vallotta, akkor úgy kell neki, büntessék meg jól, ha olyanokat akart.

A községben, mint fentebb jelentettem, csak református pap van, aki a most folyó r[ómai] k[atolikus] egyház és az állam közötti tárgyalásra vonatkozóan kijelentette: „na ezt előbb is megtehették volna”. Ezen pap nem mondható azonban demokratának, mert felkérés nélkül soha nem szokott a demokrácia vívmányairól beszélni. De ezen eset is csak nagyobb országos ünnep alkalmával történik (április 4.,²¹¹ május 1.²¹² stb.), de más alkalomkor nyilvános helyeken se a demokrácia mellett, sem pedig ellene nem beszél. A békeívet aláírta és a hívők figyelmét is felhívta, hogy minden békét akaró ember írja alá a stockholmi felhívást.²¹³

Az iskolák államosításánál sem történt semmiféle megmozdulás vagy aláírásgyűjtés, ami az államosítás ellen történt volna, sőt megnyugvással vette tudomásul a község lakossága, mert ez nekik anyagi kiadások megszűnését jelentette. A helyi kulákság valamennyi evangélikus és református, így az államosításkor ők azt mondták, nekünk semmi közünk hozzá, a mi egyházunk már régen megegyezett az állammal.

A községben, mint már fentebb jelentettem, 9 kulák van. Ezek közül Jenes János 49 holdas kulák, akinek két háza, 2 ló, 5 szarvasmarha és gazdasági felszerelése van, aki Bálványos-Baghegypusztán²¹⁴ lakik. Ezen személy tart csak egyedül gazdasági cselédet.

A többi kulákok állandó alkalmazottat ugyan nem tartanak, azonban nagyobb munka alkalmával (kaszálás, kapálás, aratás, kukoricatörés) úgynevezett idénymunkásokat alkalmaznak.

A kulákokkal kapcsolatosan meg kell említeni, hogy Rákosi Jenő helyi református papnak 36 hold egyházi javadalmi birtoka volt, amit a múlt évben állami kezelésbe vettek a rendelet értelmében. Rákosi Jenő elég jó viszonyt tart fenn a helyi kuláksággal, azonban nem vehető észre az, hogy a kulákokkal bárhol is csoportosulnának.

A kulákok nagy buzgalommal rendszeresen a miséken részt vesznek. A kulákságnak nem nagy befolyása van a község kis- és középparasztjára, így a kulákság magára van hagyatva, volt csendőr, rendőr, vagy egyéb múlt rendszer exponense Gyarmati Gyula volt aktív katonatiszt (hadnagyi rangban, aki jelenleg a helyi közigazgatásnál van foglalkoztatva) kivételével több személy nincsen.

A községben lakik Varga Sándor 7 holdas régi gazda, aki a múltban mind leventeoktató tevékenykedett, hú kiszolgálója volt az akkori rendszernek. Beállítottsága jelenleg is jobboldalinak mondható, a Kisgazdapárt tagja. A községben lakik még özv. Satzger Pálné volt földbirtokos, amely személlyel a jelentésem elején a tszcs ügyében foglalkoztam. Satzger Pálné leginkább csak a nyári hónapokat tölti a községben, a többi időt Veszprémben leányánál, dr. Nirnse Ferenénél tartózkodik.

Az elmúlt hónap folyamán mezőgazdasági munkálatokban szabotázshoz hasonló cselekmény nem történt. Az aratás, cséplés rendben befejeződött, de meg kell említenem azt, hogy rossz hangulatot váltott ki a községben az a körülmény, hogy köztudomású a helyi tszcs tagok közötti állandó viszály, amely a munka rovására ment, és úgy az aratással, mint a behordással el voltak maradva.

²¹⁰ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

²¹¹ A korabeli hivatalos álláspont szerint 1945. április 4-én hagyta el az utolsó német katona Nemesmedvésnél Magyarország területét, s ezt a napot 1950-től a felszabadulás ünnepeként tartották számon. Bővebben lásd a bevezetőben!

²¹² 1890 óta ez a nap a munka ünnepe.

²¹³ Európai értelmiségiek által alapított békemozgalom 1950. márciusi felhívása az atomfegyverek használatának eltiltása érdekében.

²¹⁴ Helyesen: Bagóhegypusztá, Bálványoshoz tartozó külterületi lakott hely.

Az aratáshoz a tabi honvédségtől volt kinn 17 honvéd bajtárs aratni, mert a tszcs gabonája már túl érett volt.

A gabona behordásánál szintén a tszcs volt az utolsó, amit a községi jegyző úgy oldott meg, hogy behívatta a jegyzőségre a fogattal rendelkező gazdákat, hogy segítsenek a tszcs-nek behordani.

A jegyző felszólítására a község parasztjai egy-egy kocsi rakományt vittek a tszcs-nek, ami összesen 50 kocsi gabonának felelt meg. A jegyző felszólítására voltak olyan hangok a kisparasztság közül, hogy miért nem dolgoznak ők is, ne csak veszekedjenek, akkor nem kellene nekünk robotolni. Eleget robotoltunk egész életünkön át.

A lakosság viszonya nem a legjobb a tszcs-hez a fenti okok miatt, és a szegényparasztok közül többen kijelentették, hogy ilyen tszcs-be nem óhajtanak belépni. Ők nem veszekednek senkivel. A középparaszt és kisparaszt idegenkedik tőle, és azt mondják, majd ha a tszcs példát mutat, akkor majd ők is belépnek. A kulákság azt mondja, hogy a helyi tszcs azért nem boldogul, mert akik benne vannak, nem értenek a gazdálkodáshoz. Ezen kijelentésnél komolyabb tszcs elleni izgatás nem történt.

A községben a földműves-szövetkezetet kedvelik, ugyanis a szövetkezeti üzlet jobban és bőségesebben ellátja a község lakosságát mindenféle áruval, és így nem kell a lakosságnak Tabra, esetleg Siófokra járni bevásárolni.

A gépállomáshoz nem a legjobb a viszonyuk, ami azzal magyarázható, hogy a kisparasztok leszerződtek szántásra a gépállomáshoz és a gépállomás nem szokta teljesíteni a kötelességét. Ezen eset most a tarlóhántásnál is bekövetkezett, mert a kisparasztság arra várt, hogy a gépállomás majd fölszántja. S ennek következtében a tarlóhántás kissé lemaradt a községben, amit utána lófogattal helyre pótoltak.

A beszolgáltatás eléggé lemaradt az utóbbi időben, de a tegnapi nap folyamán úgy a Párt,²¹⁵ mint a közigazgatás részéről felvilágosító munkába kezdtek, hogy a parasztság a fölösleges gabonáját szolgáltassa be.

Általában a községi politikai magatartás nem kielégítő, úgy ez évben, mint a felszabadulás óta bármely esztendőben nem igen mozdult még a község lakossága egyes népi demokráciánk vívmányainak megünneplésére, ugyanígy május 1.,²¹⁶ vagy ápr. 4., felszabadulási ünnepünk²¹⁷ alkalmával sem. Ami azzal magyarázható részben, hogy a község vezető jegyzője egy 31 holdas kuláknak a fia, jobboldali beállítottságú, és nagy befolyással van a község lakosságára. A jegyzőségen 6 fő dolgozik, ebből 5 MDP-ből kizárt volt jobboldali szociáldemokrata van, egyedül a községi kisbíró MDP tagjelölt, de ez is a jegyző és a többi jobboldali egyén befolyása alatt van.

²¹⁵ A korabeli szövegekben „a Párt” kifejezés alatt az 1948-ban az MKP és az SZDP egyesülésével létrejött Magyar Dolgozók Pártját (MDP), az állampártot értették.

²¹⁶ Lásd: 207. sz. lábjegyzet!

²¹⁷ Lásd: 206. sz. lábjegyzet!

Tárgy: Bárdudvarnok²¹⁸ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 15.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügyben a feltérképezés során az alábbiakat állapítottam meg. Bárdudvarnok község össz. földterülete: 3 192 kat. hold.²¹⁹ Ebből kulák tulajdonában 418 kat. hold, középparaszt tulajdonában 1 437 kat. hold, új- és kisparasztok tulajdonában 430 kat. hold van.

Falu lakosságának összlétszáma: 1 841 fő.²²⁰ Ebből középparaszt 500 fő, újjazdák száma 950 fő, kulák 88 fő, értelmiség 42 fő, állami gazdaságon belüli dolgozók létszáma 145 fő munkás és 8 fő értelmiségi.

A falu összlakossága magyar nemzetiségű. Vallási megoszlás: a falu lakosságának 70%-a r[ómai] k[atolikus], 30%-a evangélikus és református vallásúak.²²¹ A községnek postája, vasútállomása és adóhivatala van.

Felszabadulás előtt csak az FKGP működött és ez a párt vezette a község lakosságát.

Ennek vezetője Mátés József középparaszt, szül.: Bárdudvarnokon, 1913. szeptember hó 12. Nős István Rózsával. Apja: János, anyja: Sipos Lídia. 4 kat. hold földje van. Apósával, István Jánossal egy háztartásban él. Vagyoni helyzete: 2 drb. ló, vetőgép, egy lakóház, gazdasági épületek, daráló, közös kaszálógép, különböző fajta ekék. A bárdudvarnoki határban vadász-bérlő.

A nyomozásom során megállapítottam azt, hogy a faluban a MÉP is működött, aminek vezetője Lovász László volt, ki később a Barankovics-párt²²² szócsöve volt. Szül.: Pécsen 1906-ban, anyja: Laki Mária, apja: [Sic!] Nős Jeges Máriával, aki 1912. évben született Bárdudvarnokon. Nevezett vagyoni helyzete: van egy tejüzeme, amiből havonta 5-6 000 Ft-ot jövedelmez, egy pár ló, két tehén, daráló motorral, komplett gazdasági felszerelés, 20 kat. hold föld, sertésállomány és egy állandó alkalmazottat tart.

1945-ben SZDP-tag lett, majd később a Barankovics-pártnak lett a vezetője. Továbbá Bajzáth Ferenc, aki jelenleg Taszár községben [él] mint vezető jegyző. Közelebbi adatot róla nem tudok.

Az 1947-es választáskor²²³ a Barankovics-párt, majd 1945-ben²²⁴ a SZDP került ki győztesen. Ellenben az 1949-es választások alkalmával a Népfront 100%-os szavazatot kapott.

²¹⁸ Nagyközség a Kaposvári járásban. Neve 1908-ig Bárdszerászló. 1872-1874 között a Kadarkúti körjegyzőség társközsége, 1874-1950 között nagyközség önálló jegyzőséggel. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

²¹⁹ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 5 064 kat. hold (2 915 ha).

²²⁰ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 836 főt számlált a település.

²²¹ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Bárdudvarnok lakosságának 80,0%-a a római katolikus, 0,8%-a a görög katolikus, 18,7%-a a református és 0,5%-a az evangélikus hitet követte.

²²² Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

²²³ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Demokrata Néppárt: 673 szavazat (64,77%);
- Független Kisgazdapárt: 135 szavazat (12,99%);
- Nemzeti Parasztpárt: 86 szavazat (8,28%);
- Magyar Kommunista Párt: 54 szavazat (5,20%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 41 szavazat (3,95%);
- Szociáldemokrata Párt: 29 szavazat (2,79%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 10 szavazat (0,96%);
- Magyar Radikális Párt: 10 szavazat (0,96%);
- Polgári Demokrata Párt: 1 szavazat (0,10%);
- összesen: 1 039 érvényes szavazat (99,81%) és 2 érvénytelen szavazat (0,19%).

²²⁴ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 934 szavazat (89,55%);
- Nemzeti Parasztpárt: 66 szavazat (6,33%);

A Népfront ellen Koleszár Lajos szegényparaszt szavazott, kinek édesapja a két párt fuzionálása után elnök volt, de közben a szövetkezetben panamázást követett el, és ekkor kizárták a pártból. Koleszár Lajos 3 hónapig le volt tartóztatva, mert cukorjegy utalványokat hamisított meg.

Nevezettnek a következő tárgyalása augusztus 25-én lesz. Nevezettnek sógora Bek János lipótfai²²⁵ lakos, aki a Bárdudvarnoki Földműves-szövetkezetnél volt mint terményfelvásárló, 13 000 Ft-ot sikkasztott. Jelenleg le van tartóztatva. [...?]

A községben az MDP jó irányításával, felvilágosító, népnevelő munkával az aratást határidő előtt befejezték, a cséplés 98%-ig van teljesítve. A tarlóhántást csak azok az egyének nem tudták befejezni, akik szerződésben vannak a gépállomással. Ez azért van, mert a traktorok el vannak foglalva a csépléssel, és így nem tudnak szántani. A község lakossága gazdaggyűlésen elfogadta Kadarkút község versenykihívását, amelynek értelmében a begyűjtést augusztus hó 20-ig teljesen befejezik. A községben a beszolgáltatás terén szabotázs nem volt.

A községben lévő r[ómai] k[atolikus] pap, név szerint Huszár János,²²⁶ volt Oroszországban hadifogságban, és úgy került ki mint huszár. A községben kuláknak van minősítve, vagyoni helyzete: 45 kat. hold földje van. Ebből 30 holdat le akart adni az állami gazdaságnak azzal, hogy akkor neki még mindig marad 15 hold.

A békeívet nem írta alá. Viselkedése zárkózott, sehova nem jár. A birtokát testvérével műveli, ahol ő is kint dolgozik velük együtt.

Kovács József ref[ormátus] pap²²⁷, volt kisgazdapárti [tag]. Természete: [...]. Mesterházy Lajosnak, aki már meghalt, olyan kijelentést tett, hogy a faluban élő lakosságból, ha valaki meghal, azt csak akkor temeti el, ha az egyházi adót kifizetik. Vagyoni helyzete: 14 hold földje és egy háza van. Házvezetőnk alkalmazottat is tart.

A falu lakossága a tszcs-tól²²⁸ idegenkedik, és azt hangoztatja, hogy egy konyhán fognak élni, elveszik a földjüket, amit ők szereztek. Azon kívül nagyon sok a tohonya, lusta ember, akik helyett nekik kell dolgozni.

Kulákok a községben a következők vannak: Jakab János, szül.: 1913. augusztus 4-én, apja: József, anyja: Molnár Mária, nős Szalai Máriaival. Egy gyermekük van. Vagyoni viszonya: 57 hold föld, 2 pár ló, 1 drb. csikó, 3 drb. tehén, 3 drb. borjú, 1 drb. bika, 20 malac, 8 südő, 1 anyakoca, 1 nagy családi ház, gazdasági épületek, kukoricagóré, két hatalmas siló, daráló motorral, kaszálógépek, elevátor, 3 lovas kocs, különböző fajta ekék. Lakik Bárdudvarnok-Zsippó.²²⁹

özv. Istvánfi Ferencné korcsmáros, vegyeskereskedő, hentes és mészáros, belfuvarozó, szül.: 1906, leánykori neve: Pap Julianna. Két gyermeke van. Vője Kudlák Endre. Lánya és veje

-
- Szociáldemokrata Párt: 31 szavazat (2,97%);
 - Polgári Demokrata Párt: 7 szavazat (0,67%);
 - Magyar Kommunista Párt: 5 szavazat (0,48%);
 - összesen: 1 043 érvényes szavazat (99,43%) és 6 érvénytelen szavazat (0,57%).

²²⁵ Lipótfai: egykor önálló település, ma Bárdudvarnok része.

²²⁶ Huszár János (1914–1977) ugodi, tabi és veszprémi szolgálat után 1944-től táborig lelkész, 1945-ben hadifogságba esett, Kujbisev város repülőgépgyárában tartották 1948-ig. Hazatérése után, 1948-ban Kaposszentbenedeken (ma Bárdudvarnok része) nevezték ki plébánoshelyettesé, 1949-ben plébánossá. 1949-től címzetes esperes, 1965-től a hedrehelyi kerület helyettes esperese, 1971-től a hedrehelyi kerület esperese. 1977-ben halt meg, Bárdudvarnokon temették el. Pfeiffer, 1987. 539. p.

²²⁷ Kovács József 1887-ben született. Segédlelkész volt Nagybajomban, Patán (egykor somogyi település, ma Baranya megye) és Csurgón. 1913-ban Kaposszentbenedeken lett segédlelkész, 1917-től lelkész- Lelkészi önéletrajzok, 2013. 723–725. p.

²²⁸ Bárdudvarnok-Bányán a Rákóczi Termelőszövetkezeti Csoport működött, mely 1956 végén megszűnt.

²²⁹ Zsippó Bárdudvarnokhoz tartozó külterületi lakott hely.

nevezett befolyása alatt állanak, sőt még a környékbeli lakosok is. Nevezett bérencei Kerek Lajos és Horváth György, volt Goszthony földbirtokos²³⁰ inasa.

Kudlák Endre épülete egy részét a járási főjegyzőség kiutalta lisztes csarnok céljára. Ellenben a kaposvári MIR²³¹ malomtól egy gabonairányító ezt a helyiséget nevezettnek tulajdonába adta vissza azzal, hogy az nem megfelelő. A fent nevezett kulák és bérencei a pártszervezet munkáját igyekezik mindenféle módon szétbomlasztani.

A falu többi hangadó kulákjai név szerint: Györfi Mózes, Krekovic István, Kovács György, Jakab József, id. Goszthony Mihály, ifj. Goszthony Mihály, Goszthony Mária²³², Magyar Kossa János²³³, Petracsek István, Petracsek Béla²³⁴, özv. Istvánfi Ferencné, özv. Kozári Lajosné, özv. Hegedüs Jánosné, István János, Hegedüs József, Nagy György, Huszár János (pap), Somogyvári Mihály. Votl földbirtokosok dr. Goszthonyi Mihály, Bárdibükk,²³⁵ Magyar Kossa János, Szendipusztá,²³⁶ Petracsek István és Béla, Lipótfalva.²³⁷

A községben a következő volt csendőrök laknak: Szalai Vendel, Forintos János, szakaszvezető volt, Tóth István próbarendőr.

Volt katonatisztek a következők voltak, illetve vannak: Simon József őrmester, illetve fhdgy.,²³⁸ Primusz János szds.,²³⁹ Petracsek Béla hdgy.²⁴⁰ (volt földbirtokos), Petracsek István hdgy.²⁴¹ (volt földbirtokos).

Simon József fhdgy.,²⁴² szül.: 1912, apja: János, anyja: Csiszár Júlia. Baráti viszonyt tart fenn Primusz volt századossal, Petracsek István volt földbirtokossal, Mikulás Dezső volt huszár századossal (jelenleg fakereskedő Lipótfá környékén), a lipótfai tanítónővel, Takács Ellával és Petracsek István feleségével.

Primusz János, szül.: 1890-ben, apja: Béla, anyja: n[éhai] Váradi Ilona, Sopronban és Szombathelyen leventeparancsnok volt nevezett. 1917 előtt magántisztviselő volt a Komfort részvénytársaságnál.

Leventeoktató egy volt a faluban, név szerint Jankovics István, jelenleg a kaposvári tankerületen dolgozik.

Földbirtokosok jellemzései:

Dr. Goszthony Mihály, felesége Csiszár Mária. 90 éves nevezett, felesége 85 éves. Két gyermekük van, Mihály és Mária. Nevezett vagyoni helyzete: 1 000 kat. hold volt. A földreform után részére fent hagyott 100 kat. hold földet átadta az állami gazdaságnak, azért, mert az adót nem tudta utána fizetni. Lánya, Mária jelenleg 55 éves. Hosszabb ideig száműzetésben volt Olaszországban. Egy évben csak egyszer jöhetett haza, akkor is csak rövid időre. Összekötésben volt Kun Bélával²⁴³ és Szamuelylivel.²⁴⁴ A háború előtti évben jött haza végleg.

²³⁰ A Goszthony családnak a XIX. századtól voltak jelentős birtokai Bárdudvarnokon, főként Bárdibükkpusztán. 1935-ben 822 hold földet birtokoltak a községben. Gazdacímár, 1937. 249. p.

²³¹ Mezőgazdasági Ipari Részvénytársaság

²³² Goszthony Mária (1893-1989) festő- és keramikus művész volt.

²³³ Az 1935-ös gazdacímár szerint a Magyar Kossa család 318 hold földet bírt Bárdudvarnokon. Gazdacímár, 1937. 249. p.

²³⁴ A Petracsek család az 1935-ös gazdacímár adatai alapján 458 hold földet birtokolt Bárdudvarnokon. Gazdacímár, 1937. 249. p.

²³⁵ Bárdibükk: egykor önálló település, ma Bárdudvarnok része.

²³⁶ Szendipusztá vagy Szendipusztá: Bárdudvarokhoz tartozó külterületi lakott hely.

²³⁷ Értsd: Lipótfá. Egykor önálló település, ma Bárdudvarnok része.

²³⁸ főhadnagy

²³⁹ százados

²⁴⁰ hadnagy

²⁴¹ hadnagy

²⁴² főhadnagy

²⁴³ Kun Béla (1886–1938) kommunista politikus, az 1919-es Tanácsköztársaság tényleges vezetője népbiztosi rangban.

²⁴⁴ Értsd: Szamuelyvel. Szamuely Tibor (1890-1919) a Tanácsköztársaság népbiztosa volt.

Jelenleg kerámiadiszítással foglalkozik, amit Budapesten árusít el. Jelenleg is még a régi helyükön lakik, csak a kisebbik részében, mert a nagyobbik részét az állami gazdaság lakja.

Ifj. dr. Goszthony Mihály nem dolgozik jelenleg sehol sem, [...?]. A háború előtt a Honvédelmi Minisztériumban dolgozott.

Magyari Kossa János volt földbirtokos (5 000 kat. hold földje volt), jelenleg 5 kat. hold földje van. Agitál a tszcs megalakításáért az újjazdák körében. Demokráciaellenes megnyilvánulás egyáltalán nem észlelhető a nevezettn.

A Goszthony család, volt földbirtokosok, rendszeresen kapnak csomaglevelet Amerikából, Angliából, Olaszországból és Svájcban. Ugyanakkor ők is küldenek ezekre a helyekre levelet.

A koreai eseménnyel²⁴⁵ kapcsolatosan ezelőtt 3 héttel indult meg a gyűjtés, ahol 1 760 Ft-ot gyűjtöttek.

A Kaposzentbenedeki²⁴⁶ és a Bárdudvarnoki Földműves-szövetkezet ügyvezetőjéhez, mikor a kisbíró ment a koreai gyűjtéssel kapcsolatosan, akkor azt a kijelentést tették, „hiszen most iratták alá a békeívet, most meg már háborúra gyűjtenek, majd szarok adni”. Ezek a személyek nem is járultak hozzá ehhez a gyűjtéshez, sőt az üzletben többen csatlakoztak nevezettek helytelen kijelentéseihez.

A kisbíró ezt jelentette a rendőrségnek, de azonban ellene még nem volt eljárás. Nevezett klerikális befolyás alatt áll. A pappal és a kántorral összejárnak, és a templomban szoktak még jó páran összejönni és megbeszéléseket tartani. Nevezett továbbszolgáló őrmester volt Pécsen a 4. honvédparancsnokságon. Volt szovjet hadifogságban. Pártonkivüli. A pártban már kérte a felvételét, de azonban a pártvezetőség elutasította.

A községben általában véve a dolgozó parasztság között [a hangulat] jó, nem ellenkezik a pártunk politikájával. A párt és a Népfront iránymutatását igyekeznek végrehajtani. A község vezetősége a kulákokra igyekszik nagyobb megterhelést róni, hogy ezzel is bátorítsa a szegényparasztságot.

A gabonabeszolgáltatásban a B-vételi jegyre 69%-os, a C-vételi jegyre ez idáig 4%-os eredményt értek el.

A párosversenyben álló Szenna községben a mai napig csak 25% folyt be B-vételi jegyre, a C-vételi jegyre 4%.

Áruhiány textilben és sóban mutatkozik, melyben kéri a község lakossága a kaposvári megyei tanácsot,²⁴⁷ hogy ennek a hiánynak kiküszöbölésére legyenek segítségükre.

²⁴⁵ Lásd: 81. sz. lábjegyzet!

²⁴⁶ Kaposzentbenedek: egykor önálló település, 1950-ben egyesítették Bárdudvarnokkal.

²⁴⁷ Értsd: Somogy Megyei Tanácsot.

Tárgy: Berzence²⁴⁸ község feltérképezése.

Jelentés.

Csurgó, 1950. aug. 8.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügyben a nyomozást lefolytattam, melynek során az alábbiakat állapítottam meg.

Berzence község összes földterülete 9 433 katasztrális hold.²⁴⁹ Ebből a kulákok kezén van 27 hold, a középparasztok kezén van 950 hold, újgazdák kezén van 1 850 hold, kisparasztok kezén 6 900 hold, működési engedéllyel nem rendelkező tszcs²⁵⁰ területe 92 hold.

A községben ez ideig még tagosítás nem volt. A községben megalakult egy termelő csoport kb. 16 taggal, 92 hold területen, azonban a csoport ez ideig még nem kapta meg a működési engedélyét.

Berzence község összlakosságának létszáma 4 090 fő,²⁵¹ ebből a rétegződés szerint 4 kulák család, 61 középparaszt család, 1 123 kisparaszt család, 16 munkás család és 65 értelmiségi család.

A községben jelenleg egyedül az MDP működik, amelynek a taglétszáma 40 fő, az MNDSZ taglétszáma 40 fő, a DISZ 65 fő, az SZHSZ²⁵² 50 fő, az MSZT 11 fő, a DÉFOSZ 60 fő.

A község lakossága teljes egészében róm[ai] kat[olikus], más egyházak, illetve szekták a községben nem működnek.²⁵³

A község lakossága nemzetiségi megoszlás szerint 60% magyar, 40% horvát. Állami szervek a községi elöljáróság, ÁVH határőr, rendőr, postaügynökség, vasútállomás, állami erdőgondnokság.

A Horthy-fasizmus alatt a községben a MÉP-nek volt helyi szervezete, általában 1938-ig, ez volt a legbefolyásosabb párt, ennek tagjaiból állott a képviselő-testület. Általában a MÉP tagjai mind egyszerű kisparasztokból tevődtek össze, középparaszt nagyon kevés volt, kulák pedig, mivel a községben összesen 4 család van számon tartva, csak nagyon elvétve akadt. Ezt pontosan megállapítottam abból is, hogy nyomozásom során birtokomba került egy csomó régi elismerő oklevél, amit a MÉP tagjainak küldött jó munkájukért a budapesti központ, azonban ezt valamilyen okból fogva nem osztották ki tulajdonosaiknak. Sorra megállapítottam, hogy az elismerést egyszerű, 8-10 holddal rendelkező kisparasztok kapták.

A MÉP vezetője Berzence községben Miháldinec Vendel, született 1888. május 4-én Berzence községben, nő, földműves, apja: Tamás, anyja: Borbély Julianna, Berzence, Szt. István utca 8. szám alatti lakos.

Nevezett középparaszt szülőktől származik, Berzence községben nevelkedett, 6 elemi iskolát végzett, 12 hold földdel rendelkezik, 4 gyereke van, pártonkívüli, erősen jobboldali beállítottságú, teljesen visszavonult életet él, semmilyen politikai tevékenységet nem fejt ki, kiterjedt rokonsága révén, politikai beállítottságára való tekintet nélkül a község csaknem összes dolgozó parasztjaival jó viszonyban van.

A MÉP hangadói közé tartozott Knézits József, született 1897. évi március hó 14-én Berzence községben, nő, földműves, apja: József, anyja: Barbér Anna, Berzence, Zrínyi utca 62. szám alatti lakos.

²⁴⁸ Nagyközség a Csurgói, 1970-től a Nagyatádi járásban. 1872 és 1950 között önálló jegyzőséget tartott fenn. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

²⁴⁹ Az 1949. évi népszámlás adatai szerint 9 433 kat. hold (5 429 ha).

²⁵⁰ Berzencén 1950. szeptember 5-én alakult meg a III. típusú Új Barázda Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött.

²⁵¹ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 4 085 főt számlált a település.

²⁵² MSZHSZ: Magyar Szabadságharcos Szövetség, 1948-ban alakult tömegszervezet.

²⁵³ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Berzence lakosságának 98,5%-a a római katolikus, 0,1%-a a görög katolikus, 0,9%-a a református és 0,5%-a az evangélikus hitet követte.

Nevezett középparaszt családból származik, Berzencén nevelkedett, tanult mestersége asztalos.

Az első világháború után cementáru üzemet állított be, amelyről kb. egy éve lemondott. Kb. 18 hold földjét két fiára íratta, a földet most idősebbik fia kezeli, a fiatalabbik pedig építészeti középiskolát végez, jelenleg egy pécsi építészeti n. v.-nél²⁵⁴ dolgozik. [...] Politikai tevékenységet nem fejt ki, azonban erősen jobboldali beállítottságú, szorosabb baráti kapcsolatot nem tart fenn senkivel.

Az 1945-ös választás²⁵⁵ során az FKGP kapott a legtöbb szavazatot, a párt elnöke Szoboticsáncz István, született 1899. december hó 2-án Berzence községben, nős, földműves, apja: néhai Mihály, anyja: néhai Káplár Julianna, lakik Berzence, Szent Imre utca 59. Nevezett szülei kisparasztok voltak, 6 elemi iskolát végzett, Berzence községben nevelkedett, hat hold földje van, a felszabadulás előtt is az FKGP-nak volt a tagja. Erősen jobboldali beállítottságú, jelenleg politikai tevékenységet nem fejt ki, szorosan vett baráti kapcsolatot nem tart fent senkivel. Az FKGP vezetője és hangadója volt Horváth Ferenc, született 1890. szeptember 10-én Berzence községben, nős, földműves, apja: János, anyja: Moranicz Júlia, lakik Berzence, 32. szám alatt.

Nevezett kisparaszt származású, kb. hat elemi iskolát végzett, Berzence községben nevelkedett, vagyona 5 hold föld, 1945-ben belépett az FKGP-ba, annak hangadói közé tartozott, erősen jobboldali beállítottságú, politikai tevékenységet jelenleg nem fejt ki, az összes kis- és középparasztal jó viszonyban van, szorosabb értelemben vett baráti kapcsolatot nem tart fenn senkivel.

Az 1947. évi választásnál²⁵⁶ az FKGP teljesen elkönnyvelte magának a sikert, azonban a választások előtt a határon fekvő Jugoszláviához tartozó Sdála²⁵⁷ községben a választások előtt alakították meg a szövetkezetet, a dolgozó parasztság a szövetkezettől félve a Barankovics-pártra²⁵⁸ szavazott, így a választáson a Barankovics-párt győzött.

A Barankovics-párt kortese volt Dervenkár Antal, aki 10 holdas középparaszt, pártonkívüli volt, erősen jobboldali beállítottságú, klerikális befolyás alatt állt, amit bizonyít az is, hogy szoros kapcsolatot tartott fenn a jelenleg letartóztatásban lévő Pongrácz Kálmán róm[ai] kat[olikus] plébánossal,²⁵⁹ aki 1949. évben egy zendülést szervezett a községben.

²⁵⁴ nemzeti vállalatnál

²⁵⁵ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 1 974 szavazat (87,62%);
- Szociáldemokrata Párt: 84 szavazat (3,73%);
- Magyar Kommunista Párt: 84 szavazat (3,73%);
- Nemzeti Parasztpárt: 82 szavazat (3,64%);
- Polgári Demokrata Párt: 29 szavazat (1,29%);
- összesen: 613 érvényes szavazat (99,51%) és 3 érvénytelen szavazat (0,49%).

²⁵⁶ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Demokrata Néppárt: 1 758 szavazat (77,89%);
- Független Kisgazdapárt: 140 szavazat (6,20%);
- Magyar Kommunista Párt: 126 szavazat (5,58%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 77 szavazat (3,41%);
- Szociáldemokrata Párt: 75 szavazat (3,32%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 42 szavazat (1,86%);
- Nemzeti Parasztpárt: 31 szavazat (1,37%);
- Polgári Demokrata Párt: 4 szavazat (0,22%);
- Magyar Radikális Párt: 3 szavazat (0,13%);
- összesen: 2 257 érvényes szavazat (99,69%) és 7 érvénytelen szavazat (0,31%).

²⁵⁷ Helyesen: Zsdála, település az egykori Belovár-Körös vármegyében, ma Horvátország.

²⁵⁸ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

²⁵⁹ Neve helyesen Pongrácz Tibor (1910–1960). 1944. április 1-jével nevezték ki Berzencére plébánosnak, majd 1954-ben áthelyezték Lesencetomajra. Pfeiffer, 1987. 853. p. 1949. áprilisában Pongrácz Tibor berzencei plébánost rendszerellenes cselekedetei miatt az Államvédelmi Hatóság el akarta hurcolni. Az éjjeli intézkedés során a

Dervenkár Antal a pap letartóztatása előtt, bűnösségét átérezve Jugoszláviába szökött, ahol elfogták és tiltott határátlépésért lecsukták, majd visszadobták a határon, jelenleg a pécsi járásbírószágon tiltott határátlépés miatt tölti büntetését.

Az 1949. évi választások során Pongrácz Kálmán, a letartóztatott plébános befolyása alatt állott Varga Ferenc, született 1900. november 5-én Berzence községben, nős, földműves, apja: János, anyja: Bognár Mária, lakik Berzence, Szt. István utca 26. sz.

Nevezett kisparaszt családból származik, kb. hat elemi iskolája van, Berzence községben nevelkedett, a múltban és jelenleg is pártonkívüli, jobboldali beállítottságú egyén volt a hangadó, aki a Népfront ellen agitált. Nevezett erősen jobboldali beállítottságú személy, aki az 1947. évi választás alkalmával a Barankovics-pártra szavazott. Nevezett jelenleg politikai tevékenységet nem fejt ki, barátságban van a falu csaknem összes lakosaival.

Az egyes fontos politikai eseményeknél a falu aktív ellenséges elemei rémhírek bedobásával igyekeztek a dolgozó parasztságot félrevezetni.

Az iskolák államosítása alkalmával a letartóztatásban lévő Pongrácz róm. kat. plébános uszított az államosítás ellen, azonban az iskolák államosítása aláírásgyűjtés és minden tömegdemonstráció nélkül folyt le.

1949. év tavaszán a plébános elhíresztelte a községben, hogy le akarják tartóztatni, ezért a dolgozó paraszt fiatalokból őrséget állított magának a házához, akiket etetett és itatott, a plébános fegyvert rejteget[ett], amiért őrizetbe vették. Az őrizetbe vétel után attól félve, hogy az ügyben szintén eljárás fog indulni ellenük, több dolgozó kis- és középparaszt fiatalember Jugoszláviába szökött, azonban őket visszadobták és tiltott határátlépés miatt eljárást ellenük lefolytatták.

A Mindszenty-ügynél²⁶⁰ egy Budapestről kirendelt honvéd táborigazgató volt a községben, akinek működése révén a Mindszenty-ügy mindenféle tüntetés és aláírásgyűjtés nélkül folyt le, annak ellenére, hogy a lakosság sajnálta és pártolta Mindszentyt.

A község életében Pongrácz plébános zendülésén kívül semmiféle más tömegmegmozdulás nem volt.

Az aratási munkálatokat mindenki idejében elkezdte és azt a kitűzött határidő előtt négy nappal fejezték be. A cséplést és tarlóhántást a kitűzött határidő előtt teljesítették, szép eredményeket értek el, amiért pártunk megyebizottsága kitüntetésben is részesítette a községet jó munkája eredményeképpen. A dolgozó parasztság legnagyobb része a géptől szolgáltatott be. A munkában sehol nem történtek lemaradások, a község tervét határidő előtt teljesítette, amiért megkapták a járási pártbizottság vándorzászlóját, valamint többen egyénileg is ki lettek tüntetve, mint fent említettem a községben 4 kulák van, akik inkább ipari kulákok és összesen 27 kat. h. földdel rendelkeznek, a betakarítási munkálatok során szabotázs cselekményeket nem követtek el, eljárás a községben senki ellen nem indult.

A lakosság a tszcs-vel szemben bizalmatlan, félnek a kollektív gazdálkodástól, ez a meggyőződés általános a kis- és a középparasztság körében. Mint már több ízben jelentettem, olyan megnyilvánulások vannak, hogy nem akarnak mások cselédei lenni, nem látják biztosítva megélhetésüket a tszcs-ben, valamint az újonnan megalakult tszcs-be vettek olyan egyéneket fel, mint pl. Viant Sándor 50%-os hadirokkant, és azt beszélnek róla, hogy lókupec, nem szeret dolgozni, és ilyen egyének helyett majd nekik fog kelleni dolgozni, nyíltan kijelentik, hogy csak kényszer esetén lesznek hajlandók a csoportba lépni.

A beszolgáltatással kapcsolatosan nem adta le mindenki az összes gabonáját, a fejadagon kívül különböző indokokkal tartalékolnak maguknak.

lakosság a plébános védelmére kelt, melyre a fellépő karhatalmi erők fegyveres intézkedéssel válaszoltak. Az eldördült sortűz egy ember életét követelte, többen megsérültek. Pongrácz Tibort 10 évi börtönbüntetésre ítélték. Leskó László: Miért zendült a falu? A vérző Berzence. Szabad Föld, 1989. augusztus 22. 11. p.

²⁶⁰ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

Előzőleg már foglalkoztam azzal, hogy Berzence községben 4 kuláknak tekinthető személy van, akik csak igen kevés földdel rendelkeznek, ipari kulákoknak tekinthetők, illetve kereskedők, ezekkel eddigi munkájuk során ellenséges megnyilvánulásról tudomást nem szereztem. Általánosságban megállapításom szerint a község klerikális beállítottságú, az ellenséges elemek tevékenysége szövetkezetellenes hangokban nyilvánul meg.

Ellenséges összejövetelekről nyomozásom során értesülést nem szereztem. A helyi pap, Pesze János róm[ai] kat[olikus] plébános²⁶¹, rendkívül tartózkodó egyén, hogy igyekszik a jelenlegi rendszerbe beleilleszkedni, a békefelhívást aláírta, az augusztus elsején Budapesten megtartott, az állam és az egyház közötti tárgyaláson részt vett.

Megállapításom szerint a plébános nem szervezi az ellenséges elemeket, rendkívül tartózkodó és a községben nem örvend népszerűségnek. Tömegbefolyása a község lakosságára egyáltalán nincs, azt mondják, nem tud jól misézni, a község fiatalsága lassan kezd leválni az egyháztól. Vallásos egyesületek, szekták a községben nincsenek.

A községben 8 csendőr van, két tartalékos katonatiszt, 8 volt lev[ente] oktató, egy nyilas pártfunkcionárius, akit azonban kitelepítettek, volt arisztokraták vagy régi rendszer politikusa a községben nincsen. A csendőrök zárkózott életmódot folytatnak, politikai tevékenységet egyáltalán nem fejtenek ki, külföldi kapcsolataikról, valamint ellenséges magatartásaikról nyomozásom során értesülést nem szereztem.

A legutóbbi időben, különösképpen a mezőgazdasági munkálatok megindulása óta szabotázs cselekmények vagy olyan rémhírterjesztések, amely eljárást vont volna maga után, a községben nem volt, az utóbbi időben mezőgazdasági munkálatok szabotálása miatt eljárás nem indult senki ellen.

²⁶¹ Pesze János Imre (1909–1965) szervita szerzetes, hitoktató, 1948-ban vették fel véglegesen a veszprémi egyházmegyébe. Többek között kadarkúti, tapsonyi, karádi, somogyfehéregyházai, somogysámsoni szolgálat után 1949. június 15-től lett adminisztrátor Berzencén, majd 1957-ben Zalavégre, 1959-ben pedig a kaposvári Szent Kereszt-plébániára került. Pfeiffer, 1987. 832–833. p.

Tárgy: Böhönye²⁶² község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 5-én.

Jelentem, hogy a tárgyban nevezett községben feltérképezésem során az alábbiakat állapítottam meg:

1./ A község gazdasági helyzete:

Az összes földterület 11 248 kat. hold,²⁶³

Kulákok kezén 260 hold,

Középparasztok kezén 1 600 hold,

Kisparasztok kezén 4 900 hold,

Tszcs a községben 2 van, melyeknek földterülete az alábbiak szerint oszlik meg: Vörös Csillag Tszcs 125 hold, Petőfi Sándor Tszcs 170 hold. A két tszcs a közeljövőben egyesülni fog.²⁶⁴

Állami gazdaság nincsen, a tangazdaságnak²⁶⁵ 50 hold földterülete van.

Ez ideig a községben tagosítás még nem volt.

A Vörös Csillag Tszcs-ben 16 család van benn 61 taggal. A Petőfi Tszcs-ben 13 család van benn 74 taggal.

2./ A falu politikai helyzete:

Az összlakosság létszáma 4 050 személy.²⁶⁶

A lakosság rétegződése következőben oszlik meg: kulák 10, középparaszt 30, kisparaszt, újjgazda 1 300, önálló iparos 97, értelmiségi 40, munkás 87.

A községben az alábbi pártok és tömegszervezetek vannak: Magyar Dolgozók Pártja 72 taggal, DÉFOSZ kb. 800 taggal, DISZ 96 taggal, MNDSZ 60 taggal, KIOSZ 110 taggal.

Az egyházak²⁶⁷ a következők:

Katholikus egyház, vezetője Homonnai József plébános.²⁶⁸ Református egyház vezetője Bódis Sándor.²⁶⁹

A községben a következő állami szervek vannak:

Körjegyzőség, rendőror, postahivatal, adóhivatal, vasútállomás, továbbá van államosított malom, államosított gyógyszertár, földműves-szövetkezet, sertésértékesítő n. v.²⁷⁰

3. / Ellenséges elemek:

²⁶² Nagyközség a Marcali járásban. 1872 és 1922 között körjegyzőségi székhely, 1922-től nagyközség önálló jegyzőséggel. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

²⁶³ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 11 248 kat. hold (6 473 ha).

²⁶⁴ Böhönyén 1950. október 30-án alakult meg a III. típusú Szabadság Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1957-ben átalakult Szabadság Mezőgazdasági Termelőszövetkezetté. Az 1951. év folyamán alakultak és szűntek is meg az I. típusú böhönyei Roham, Dózsa, Rákóczi, Munkás, Petőfi, Nefejejes, Új Élet, Kalász, Táncsics, Zöldmező Tszcs-k, a böhönye-terebeszpusztai Béke Tszcs, valamint a böhönye-nagybalogdpusztai Kossuth Tszcs. 1951-ben alakult s 1953-ig működött az I. típusú böhönyei Világosság Tszcs. A forrásban említett Vörös Csillag Tszcs-re vonatkozóan nem találtunk adatot.

²⁶⁵ Értsd: a Böhönyei Mezőgazdasági Szakiskola Tangazdasága.

²⁶⁶ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 3 612 főt számlált a település.

²⁶⁷ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Böhönye lakosságának 86,4%-a a római katolikus, 0,1%-a a görög katolikus, 11,9%-a a református, 1,1%-a az evangélikus, 0,1%-a az unitárius, 0,2%-a a baptista hitet követte, 0,2% pedig felekezeten kívülinek vallotta magát.

²⁶⁸ Homonnai József (1916–1977) többek között kőröshegyi, siófoki szolgálat után került Böhönyére 1948. január 14-től lelkésznek, ahonnan 1951 októberétől helyezték át Balatonfüredre kápláni minőségben, majd plébánoshelyettes volt Somlószlóson. Pfeiffer, 1987. 503–504. p.

²⁶⁹ Bódis Sándor 1905-ben született Alsokon. Bürösön (egykori somogyi település, ma Baranya megye), Csurgón, Tótszentgyörgyön (egykori somogyi település, ma Baranya megye) szolgált, 1942-ben került Böhönyére lelkésznek. Lelkészi önéletrajzok, 2013. 664. p.

²⁷⁰ nemzeti vállalat

A község a múlt rendszerben gróf Festetich²⁷¹ [sic!] nyilas vezér lakhelye volt. Ez a tény nagyban befolyásolta azt, hogy a nyilas párt aktív tevékenységet fejtett ki. Alkalmazásában lévő vezető beosztású egyének mind aktív nyilas tagok voltak, akik szervező munkát végeztek a nagyszámú grófi birtok alkalmazottai között. Így mondható, hogy a községnek csaknem háromnegyed része tagja volt a nyilas pártnak. Gróf Festetich [sic!] saját repülőgéppel és repülőgéppel is rendelkezett. Így gyors összeköttetést tartott fenn a nyilasok központjával. Az alkalmazottai benne egy rendkívüli egyént láttak, és eléggé bártan kiálltak mellette. A nyilas vezetők közül többen elmenekültek, valamint jelenleg is büntetésüket töltik.

A községben az alábbi pártok működtek a múlt rendszerben:

Magyar Megújulás Pártja,²⁷²

Festetich-féle nyilas párt,²⁷³

Független Kisgazdapárt.

A fentiek közül a nyilas párt volt a legerősebb. A községi vezetők közül [] maradt a községben, aki jelenleg börtönbüntetését tölti. Nevezett baráti köre a következőkből tevődik: Kerber István cipésmester (szül.: Nagykanizsa, 1886, apja: Károly, anyja: Aigner Karolin, két gyermek van, lakik Bethlen tér 38. sz.) Kerbernek két leánya van, akik Budapesten vannak férjnél. Igen szegényes körülmények között él. Hosszú ideig rendőri felügyelet alatt állott, ezt megelőzőleg pedig internálva is volt. Egy háza van, feleségével él közös háztartásban, lakásán folytatja iparát. Politikai szempontból teljesen passzív, visszavonult életet él.

[...] -nak baráti köréhez tartoznak még [...] Nevezett szintén nyilas vezető volt s tevékenységéért a bíróság 8 havi börtönbüntetésre ítélte, utána pedig rendőri felügyelet alá lett helyezve. Vagyona 2 hold föld és egy ház, valamint fél hold szőlő. Jelenleg teljesen visszavonult életet él. [...] -val szoros összeköttetést tartott fenn még [...] -val. Nevezett anyjával és három testvérrel él közös háztartásban. Nyilas tevékenységéért internálva volt, és jelenleg is rendőri felügyelet alatt áll. A vele együtt lakó öccse, [...], szintén le volt zárva nyilas tevékenységéért. [...] nevű öccse jelenleg alkalmi munkákkal foglalkozik, egyébként szakképzettsége kereskedősegéd. [...] Homonnai helybeli plébánossal is szoros összeköttetést tart fenn.

Az 1945-ös választásnál a Független Kisgazdapárt 53%-ot, a Nemzeti Parasztpárt 23%-ot, a Magyar Kommunista Párt 17%-ot, a Szociáldemokrata Párt pedig 7%-ot kapott.²⁷⁴

Az 1947-es választásnál a Demokrata [Nép]Párt (Barankovics²⁷⁵) 50%-ot, a Magyar Kommunista Párt 35%-ot, a Szoc. Dem.²⁷⁶ Párt 5%-ot, a Független Kisgazdapárt 10%-ot kapott.²⁷⁷

²⁷¹ Gróf Festetics Sándor (1882–1956) nagybirtokos, 1918–1919 között hadügyminiszter, a főrendi ház örökös tagja, 1931-től nemzetgyűlési képviselő (Egységes Párt). 1933–1938 között a Magyar Nemzeti Szocialista Párt vezetője, 1935-től ezen párt színeiben parlamenti képviselő.

<http://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/f-7547C/festetics-sandor-grof-75640/> (2017. június 5.)

²⁷² Magyar Megújulás Pártja (MMÚP): szélsőjobboldali párt, melyet 1940-ben alakítottak meg a Magyar Élet Pártjából kivált Imrédy Béla és hívei. A német megszállást követően a MMÚP tagjai pozíciókat kaptak a Sztójay-kormányban. A MMÚP-ot 1945-ben az Ideiglenes Nemzetgyűlés feloszlatta, vezetői közül többen mint háborús bűnösök a népbíróság elé kerültek. Vida István: Magyarországi politikai pártok lexikona (1846–2010). I. kötet. Parlamenti választásokon jelöltet állító pártok. Bp., 2011. 205–206. p. (A továbbiakban: Vida, 2011.)

²⁷³ Értsd: Magyar Nemzeti Szocialista Párt (MNSZP): szélsőjobboldali párt, melyet 1933-ban gróf Festetics Sándor alapított. 1935-ben a párt két mandátumot szerzett. A Szálasi-féle szervezkedéssel szemben az MNSZP teret vesztett, 1939-re jelentéktelen erővé vált, parlamenti mandátumhoz sem jutottak. 1940-ben az MNSZP fuzionált a Szálasi Ferenc vezette Nyilaskeresztes Párttal. Vida, 2011. 208–209. p.

²⁷⁴ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 1 394 szavazat (76,47%);
- Szociáldemokrata Párt: 314 szavazat (17,22%);
- Magyar Kommunista Párt: 55 szavazat (3,02%);
- Polgári Demokrata Párt: 31 szavazat (1,70%);
- Nemzeti Parasztpárt: 29 szavazat (1,59%);
- összesen: 1 823 érvényes szavazat (99,73%) és 5 érvénytelen szavazat (0,27%).

²⁷⁵ Értsd: Barankovics István, a Demokrata Néppárt elnöke. Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

Ennél a választásnál a Demokrata Néppárt volt a legerősebb. Barankovicséknak nyílt kortese Pintér László volt (szül.: Böhönye, 1919. december 22., apja: József, anyja: Bolgár Anna). Nevezett együtt lakik apjával, és közösen 35 hold földön gazdálkodnak. Mindkettőjük ellen a közellátás érdekeit veszélyeztető bűncselekmény miatt eljárás van folyamatban, és le is voltak zárva. Azon kívül több esetben tűzrendészeti szempontból eljárás folyt ellenük. Baráti köre a helybeli kulákokból tevődik össze.

Pintér László irányításával az 1947-es választások előtt szervezett támadás indult a helybeli rendőrőrs ellen. Ugyanis Cink László Barankovics-ta [sic!] szónok tartott gyűlést a községben, és beszéde közben rendszerellenes kijelentéseket tett, a rendőrség és a kommunisták ellen lázította a jelenlevőket. A gyűlés után a helybeli rendőrfőnök igazoltatás végett Cink Lászlót bekísérte az őrsre. Ekkor Cink László irányításával kb. 300-an összegyűltek a rendőrőrsnél, és követelték, hogy Cink Lászlót bocsájtsák szabadon. Ez ügyben a nyomozás megindult ellene, azonban az eljárás eredménye ez ideig ismeretlen.

Pintérék egyébként a Népfront-választásoknál²⁷⁸ is ellenagitációt fejtettek ki.

Az 1945-ös kisgazdapárti vezetőségben hangadó volt Hegyi József alsó (szül.: Böhönye, 1890. február 12., apja: József, anyja: Kovács Katalin, felesége Bauer Jolán), nős, két gyermeke van, vagyona: 28 hold föld, 1 ház, gazdasági felszerelés, két ló, két csikó, két marha, lakik: Böhönye, Rákóczi út 61. Baráti köre a helybeli kulákokból tevődik össze, úgymint Hegyi János 32 holdas kulák, Hegyi József pocakos 42 holdas kulák, aki jelenleg Sopronkőhidán 2 és fél évi fegyházbüntetését tölti mezőgazdasági munkálatokkal kapcsolatos szabotálás miatt. Továbbá baráti köréhez tartozik Simon Péter (sz.: Várdomb,²⁷⁹ 1900. október 16., apja: József, anyja: Kisbakos Rozália, nős, három gyermeke van, Böhönye, Fő utcai lakos).

A falu ellenséges egyénei közé tartozik Kisbakos József 31 holdas kulákfiú, aki a felszabadulás után fegyverrejtegetésért le volt zárva. Jelenleg is eljárás folyik ellene mezőgazdasági szabotálás miatt.

Kiemelkedő politikai eseménynél az alábbiak történtek:

A Mindszenty-ügynél²⁸⁰ a pap minden esetben felolvasta a körlevelet, néha egyénileg is hozzáfűzött kommentárt. Egyéb uszítás nem történt.

Tapasztalható, hogy amióta a békeív aláírását Homonnai József helybeli plébános megtagadta, illetve már ezt megelőzőleg is, a Mindszenty-ügy óta, sokkal többen járnak templomba, mint azelőtt. Különösen a férfiak részéről tapasztalható ez a megnyilvánulás.

A község jelenlegi politikai helyzetével kapcsolatban megemlíthető, hogy a cséplést a kevés számú cséplőgép miatt, nehézségek közepette végezték el. A beszolgáltatást 72%-ban teljesítették ez ideig. Ennek is az volt az oka, hogy 11 cséplőgépet ígértek, ezzel szemben csak 5 cséplőgépet kaptak.

A kulákok a beszolgáltatást 70%-ban teljesítették, ennél több nem várható, mert jégkárok voltak.

²⁷⁶ Szociáldemokrata

²⁷⁷ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Demokrata Néppárt: 585 szavazat (31,57%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 328 szavazat (17,70%);
- Független Kisgazdapárt: 297 szavazat (16,03%);
- Szociáldemokrata Párt: 191 szavazat (10,31%);
- Nemzeti Parasztpárt: 162 szavazat (8,74%);
- Magyar Kommunista Párt: 132 szavazat (7,12%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 81 szavazat (4,37%);
- Polgári Demokrata Párt: 45 szavazat (2,43%);
- Magyar Radikális Párt: 32 szavazat (1,73%);
- összesen: 1 853 érvényes szavazat (99,84%) és 3 érvénytelen szavazat (0,16%).

²⁷⁸ Értsd: az 1949-es választások.

²⁷⁹ Település Tolna megyében.

²⁸⁰ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

A községben 1949-ben két tszcs-t alakítottak. A kezdeti időben a lakosság rosszul viszonylott a tszcs-khez. Ez annak volt tulajdonítható, hogy a Festetich-féle [sic!] birtok alkalmazottai úgazdák lettek, és hangoztatták, hogyha már a földet kiosztották nekik, akkor hagyják is meg nekik külön-külön.

Ebből a szempontból jelenleg kedvező a helyzet, és a középparasztság is igyekszik bekapcsolódni a tszcs-be. Tapasztalható azonban, hogy a középparasztság el akar különülni a szegényparasztoktól, és önálló, külön tszcs-t akar alakítani.

A község lakosságának nagy része a klérus befolyása alatt áll. Homonnai József (sz.: Románd, ²⁸¹ 1916. márc. 19., apja: Ignác, anyja: Lenner Margit, plébános), lakik: Böhönye, Szent István u. 11. szám alatt, vagyona: 36 hold föld, két ló, egy marha, gazdasági felszerelés (eke, borona). Nevezett teljesen jobboldali beállítottságú, a Mindszenty-körlevelet minden esetben felolvasta, a békeív aláírását megtagadta. Szoros baráti kapcsolatot tart fenn a már említett Pintér József kulák családjával. Több esetben előfordult, hogy Pintérék pincéjében együtt borozgattak.

Ugyanakkor tapasztalható, hogy a már említett Hegyi Józsefnél is összejöveteleket rendeznek a kulákok.

A múlt rendszer exponensei:

Dudás Ferenc volt cső. szkv., ²⁸² szül.: Böhönye, 1914. május 18., apja: Ferenc, anyja: Kalmár Etel, vagyontalan, böhönyei lakos. Nevezett 1940-től Böhönyén teljesített szolgálatot, Nyugaton nem volt. 1946-49-ig szövetkezeti borkezelő volt. Apósával él közös háztartásban, akinek 6 hold földje van, baráti köre a helybeli kulákokból tevődik össze.

Basa Sándor volt cső. őrm., ²⁸³ szül.: Böhönye, 1919. június 23., apja: Mihály, anyja: Lestár Teréz, vagyontalan, böhönyei lakos. Böhönyén teljesített szolgálatot. Apósával él közös háztartásban, akinek 18 hold földje van. Kulákokkal tart fenn kapcsolatot.

Forró József volt csendőr törm., ²⁸⁴ szül.: Böhönye, 1910. szept. 11., apja: Márton, anyja: Lehócz Mária, vagyontalan, böhönyei lakos. 1939-ben kilépett a csendőrségtől, 1942-ben újból behívták és Nemesviden teljesített szolgálatot. Feleségével együtt Nyugatra menekült, és 1945 végén tért vissza. Jelenleg, mint községi éjjeliőr dolgozik. Politikailag passzív, DÉFOSZ-tag, látszólag beleilleszkedik a rendszerbe.

Füleki Vince volt cső. főtörm., ²⁸⁵ szül.: Böhönye, 1919. szeptember 11., apja: Fucskár, Füleki Mihály [sic!], anyja: Fucskár Rozália, böhönyei lakos. Nevezett Laska József volt cső. törm.-rel ²⁸⁶ él közös háztartásban [...]. A helybeli csendőrökkel tart fenn szoros kapcsolatot.

Laskai József volt cső. törm., ²⁸⁷ szül.: 1900, apja: Sándor, anyja: Csóka Katalin, vagyontalan, böhönyei lakos, 1949 decemberében feketevágásért megbüntették. Baráti kapcsolatot a helyi kuláksággal tart fenn.

A fenti csendőrök közül különösen Simon Péter a hangadó, aki a helybeli kulákoknak jogi tanácsokat ad (személyi adatai fentebb).

A múltbeli exponensek közé tartozik Strausz Lajos tanító, ²⁸⁸ aki leventeoktató volt. Nevezett vagyontalan, nős, egy gyermeke van, Kossuth Lajos u. 34. sz. alatti lakos. Katonai rendfokozata főhadnagy volt, a Szovjetunióba került fogságba. Politikai szempontból kifogás nem merült fel ellene.

²⁸¹ Település Veszprém, 2002-től Győr-Moson-Sopron megyében.

²⁸² csendőr szakaszvezető

²⁸³ csendőr őrmester

²⁸⁴ törzsőrmester

²⁸⁵ csendőr főtörzsőrmester

²⁸⁶ csendőr törzsőrmester

²⁸⁷ csendőr törzsőrmester

²⁸⁸ Strausz Lajos 1927–1929 között a Zamárdi Római Katolikus Elemi Népiskola tanítója volt, onnan került át 1929-ben a Böhönye Római Katolikus Elemi Népiskolához. MNL SML. Tanítói minősítési lapok.

A községben az 1947-es választásig a Független Kisgazdapárt vitte a hangadó szerepet, majd a Barankovicsisták [sic!]. A választás után hamarosan elcsendesedtek a jobboldali elemek, és 1950-ig bizonyos fokú passzivitás volt tapasztalható az ellenséges elemek részéről, illetve nyíltan nem fejtettek ki aktív tevékenységet.

1950-ben a községben megalakult a SZÖVOSZ²⁸⁹ iskola, amely folytatólagos tanfolyamokat rendezett, s ekkor a falu ellenséges elemei részéről ismét aktív ellenakció kezdődött, amelyek többek között az alábbiakban nyilvánultak meg:

Homonnai József plébános megtagadta a békeív aláírását, s ezért a Párt részéről Bódis József tszcs-tag az egyik gyűlés alkalmával felszólalt, és rámutatott a pap helytelen magatartására. A gyűlés után pár napra Keller Mihály borbélynak az ajtájára kiragasztottak egy plakátot, melyen az állt, hogy „Vigyázz, Bódis József, mert figyelemmel kísérünk, a halál fenyeget, a papot nem hagyjuk, megvédjük.”

Továbbá a SZÖVOSZ iskolával kapcsolatban kiragasztottak egy plakátot, amelynek tartalma az volt, hogy a SZÖVOSZ iskolában a fiúk és a lányok együtt alszanak, ott erkölcstelen életet folytatnak, és a leányhallgatók köztársasági kurvák. Ezen plakátkiragasztás június 11-én történt, falunap alkalmával.

Az egyik villanyoszlopra kiragasztották egy másik alkalommal, hogy „Község lakosai fogjunk össze, mert a kulákok után mi jövünk, közép- és kisparasztok, látogatóba mentem Titohoz²⁹⁰ és 24 órán belül visszajövök.”

Fenti ügyekben a nyomozás ez ideig eredménytelen maradt.

Általánosságban tapasztalható, hogy Böhönye községben a Párt irányítja az életet. Azonban megállapítható, hogy a párttitkárnő²⁹¹ gyenge fellépése következtében nem tudja kellően kézben tartani az ügyeket. Dömötör törm.²⁹² őrsparancsnok tartja a kezében, aki a háttérből aktívan belefolyik a pártügyek vitelébe. Nevezett szorosan együttműködik úgy pártvonalon, mint közigazgatási vonalon Barakonyi Adolf vezető jegyzővel. A párttitkárnő neheztelt is azért, hogy a jegyző és a rendőrőrsparancsnok nem vonják be megfelelő mértékben az általuk intézett Párttal kapcsolatos ügyekbe, és gyakran előfordult, hogy egy-egy bizonyos tényről csak utólag értesítik.

Megállapítható, hogy a község katolikus lakossága igen nagymértékben a helybeli reakciós katolikus plébános befolyása alatt áll. Ehhez szorosan hozzátartozik az a körülmény, hogy a plébános a kulákokkal is összetart. A lakosság között sokan vannak olyanok, akik a Festetich-féle [sic!] nyilas pártnak tagjai voltak, és arra hivatkoznak, hogy kenyerüket jelentette a nyilas tagság és jelenleg pedig ez a rendszer jelenti a kenyerüket. Sokan vannak, akik még jelenleg is eljárnak a kulákokhoz dolgozni, és úgy nyilatkoznak, hogy azok jó emberek, mert nekik munkát adnak.

Nem eléggé viszik az osztályharcot. A lakosság még nem vetkőzte le azt, hogy a Párt nem a rendőrség irányítása alatt áll, ugyanis a látszat az volt hosszú ideig, hogy a rendőrség képviseli egyben a Pártot is. Pl. Széles Mihály törm.,²⁹³ volt őrsparancsnok sok esetben túlmenően a határokon irányította a község lakosságát olyan formában, mintha azt a Párt tenné.

Majd Dömötör törm.²⁹⁴ jelenlegi őrsparancsnok volt egy ideig a községi szervezet MDP párttitkára. Nevezett mindenben rendőrileg intézkedett – akkor egyben párttitkár is volt –, és így teljesen az volt a látszat, hogy a rendőrség egyenlő a Párttal.

²⁸⁹ Szövetkezetek Országos Szövetsége

²⁹⁰ Josip Broz Tito, a 1945–1953 között a Jugoszláv Föderatív Népköztársaság miniszterelnöke, 1953–1980 között a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság elnöke.

²⁹¹ Veszprémi Istvánné

²⁹² törzsőrmester

²⁹³ törzsőrmester

²⁹⁴ törzsőrmester

Kedvezően alakul a helyzet a tszcs-kkel kapcsolatban. Rövid idő múlva a két tszcs egyesülni fog.

A község politikai helyzetével kapcsolatban feltétlen szükséges volna egy komoly, képzett párttitkára, aki erős kézzel össze tudná tartani a község lakosságát.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

Tárgy: Bószénfa²⁹⁵ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 8.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügyel kapcsolatban a feltérképezés során az alábbiakat állapítottam meg.

A község össz. földterülete 4 420 kat. hold.²⁹⁶ Ebből a kulákság kezén van 30 kat. hold, középparasztság kezén van 6 kat. hold, telepes középparaszttal kezén van 660 kat. hold, kisparaszttal kezén van 40 kat. hold és a telepes kisparaszttal kezén van 130 kat. hold.

Szociális szektorok: tszcs²⁹⁷ kezén 200 kat. hold, állami gazdaság (Honvéd csikótelep) 1 852 kat. hold. A községben ez ideig tagosítás nem volt. Összesen 1 tszcs működik 21 családdal, 34 taggal.

Az összlakosság száma a községben 847 fő.²⁹⁸ Ebből kulák 1 család 10 családtaggal. Középparaszttal 30 fő. Középparaszttal telepes 364 fő. Kisparaszttal 46 fő. Újgazda kisparaszttal telepes 108 fő. Munkás 170 fő. 1 fő értelmiségi.

Egyházi szektor: csak a római k[atolikus] működik 770 fővel, református 77 fővel.²⁹⁹ Nemzetiségek közül: magyar 833, német 14 fő. A községnek egy iskolája és egy téglagyára van, amik kb. 130-170. [Sic!]

Felszabadulás előtt a legbefolyásosabb párt volt a Volksbund párt,³⁰⁰ aminek tagjai a vezetőséggel együtt ki lettek telepítve. A felszabadulás után mindig az MKP volt a legerősebb párt a faluban, mivel az ott lakó paraszttal a környéken lévő birtokos cselédei voltak és ezek a MKP-re szavaztak mindig.³⁰¹ A MKP-ra érdekből szavaztak csak, mert féltek attól, hogy ha nem oda szavaznak, akkor elveszik a földet tőlük. A falu párttagsága igen nagy klerikális befolyás alatt áll. A faluban az MDP-nek a taglétszáma 88 tag és 9 tagjelölt. MNDSZ 67 taggal, DISZ

²⁹⁵ Kisközség a Kaposvári járásban. 1872-1907 között a Simonfai, 1907-1950 között a Gálosfai körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

²⁹⁶ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 4 424 kat. hold (2 546 ha).

²⁹⁷ Bószénfán 1949. szeptember 16-án alakult meg a III. típusú Lenin Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött

²⁹⁸ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 847 főt számlált a település.

²⁹⁹ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Bószénfa lakosságának 84,1%-a a római katolikus, 0,1%-a a görög katolikus, 13,2%-a a református, 2,4%-a az evangélikus és 0,2%-a a görögkeleti hitet követte.

³⁰⁰ Volksbund: (Magyarországi Németek Népi Szövetsége, Volksbund der Deutschen in Ungarn): a Magyar Királyság németajkú lakosságának szervezete volt 1938 és 1945 között.

<http://lexikon.katolikus.hu/V/Volksbund.html> (2017. június 5.)

³⁰¹ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 198 szavazat (63,87%);
- Magyar Kommunista Párt: 86 szavazat (27,74%);
- Szociáldemokrata Párt: 23 szavazat (7,42%);
- Nemzeti Parasztpárt: 2 szavazat (0,65%);
- Polgári Demokrata Párt: 1 szavazat (0,32%);
- összesen: 310 érvényes szavazat (100%).

Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Magyar Kommunista Párt: 204 szavazat (66,67%);
- Szociáldemokrata Párt: 37 szavazat (12,09%);
- Demokrata Néppárt: 25 szavazat (8,17%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 15 szavazat (4,90%);
- Független Kisgazdapárt: 8 szavazat (2,61%);
- Magyar Radikális Párt: 7 szavazat (2,29%);
- Nemzeti Parasztpárt: 6 szavazat (1,96%);
- Polgári Demokrata Párt: 2 szavazat (0,65%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 2 szavazat (0,65%);
- összesen: 306 érvényes szavazat (100%).

40 taggal működnek. A községben lévő pártszervezet és tömegszervezetek gyengén működnek, mert a helybeli pap befolyása alatt áll a község lakossága.

A községben a beszolgáltatást közvetlenül a géptől viszik a gyűjtőhelyre. A cséplés még a jelen pillanatban is folyik, mert az esőzések miatt nem tudtak dolgozni, továbbá a falunak csak egy cséplőgépje volt és ezáltal nem tudták a cséplést időben befejezni.

A tegnapi nap folyamán, f. hó 7-én érkezett a községbe 2 drb cséplőgép, és így 10-re be tudják fejezni előreláthatólag a cséplést. A tarlóhántást idáig 80-ig³⁰² teljesítették a község összterületén. A hátralévő 20%-ot rövidesen be fogják fejezni.

A lakosságnak a tszcs-hez való viszonya nem jó. Ez azért van, mert a tszcs-nek a vezetősége igen gyenge, és nem tudja a munkát beosztani, és nem törődik a tagok szervezésével.

Bószénfa községet Simonfa község kihívta páros versenyre a beszolgáltatás terén. A beszolgáltatási versenymozgalommal egyetértett a dolgozó parasztság és csatlakozott a versenyhez.

A községben 14 gazda páros versenyre hívták ki egymást, és vállalták, hogy alkotmányunk 1 éves évfordulójára³⁰³ 100%-ig teljesítik.

A falunak egy kulákja van, Ábrahám István, 1902-ben született Kislengyel községben (Zala megye). Nős, 5 gyermeke van. Nevezettnek 10 kat. hold földje van, ezen kívüli 28 kat. hold földet bérel 3 éve. A faluban ezért hívják ezt kuláknak, mert 10 hold saját földjén kívül még 28 kat. hold földet bérel. Baráti köre a környékben lévő dolgozó parasztok.

A faluban lévő katolikus pap, Horváth József pléb[ános], szül.: 1912-ben, Csallóköz. Ő is a többi telepessel együtt jött a faluba. Igen nagy befolyás alatt tartsa [sic!] a falu lakosságát. Még a párttagok is templomba járnak. Nevezett plébános a békeívet aláírta. A falu békebizottsága meghívta a papot elnöknek, amit azonban ő visszautasított, s arra hivatkozott, hogy elfoglaltsága miatt nem tudja ezt a pozíciót betölteni.

A koreai gyűjtéssel³⁰⁴ kapcsolatban a falu minden dolgozója hozzájárul a koreai nép megsegítéséhez. A faluban csak Horváth József plébános és Jéger Jakab harangozó nem járultak hozzá a gyűjtéshez. A plébános azzal az indokkal érvelt, hogy a községben a lakosság egyházadót még nem fizette be és így nem tud adni a koreai nép megsegítéséhez. F. hó 6-án a községben vasárnap d.e. gyűlést tartottak a falu gazdái, ahol a párttitkár ismertette a koreai gyűjtési eredményt. Többek között ismertette, hogy a helybeli plébános nem adott, illetve nem járult ehhez a gyűjtéshez, és hogy mivel érvelt. Erre az összegyűlt gazdákból nagy felháborodást keltett ki, hogy a plébános nem járult hozzá a gyűjtéshez.

A párttitkár véleménye szerint a pártszervezet és a többi tömegszervezetek azért nem tudnak eredményes munkát végezni, mert a pap igen nagy befolyás alatt tartsa [sic!] a falu lakosságát, úgyszintén a párttagokat is.

³⁰² Elírás, 80%-ig.

³⁰³ Értsd: 1950. augusztus 20-ra.

³⁰⁴ Lásd: 81. sz. lábjegyzet!

Tárgy: Buzsák³⁰⁵ község feltérképezése.

Jelentés

Kaposvár, 1950. augusztus 6.

Jelentem, hogy a tárgyban nevezett községről feltérképezésem során az alábbiakat állapítottam meg:

A község gazdasági helyzete:

Az összes földterület 10 397 hold.³⁰⁶

A földmegoszlás a következő:

0-1 holdig	67 gazda	41 holddal,
1-5 holdig	275 gazda	793 holddal,
5-10 holdig	276 gazda	1955 holddal,
10-15 holdig	89 gazda	1069 holddal,
15-20 holdig	24 gazda	430 holddal,
20-25 holdig	8 gazda	174 holddal,
25-50 holdig	10 gazda	377 holddal,
50-100 holdig	2 gazda	135 holddal.

A többi földadó alá nem eső terület, legelő, ház, rét, udvar stb.

A községben 1 tszcs van, neve: „Munka Harcosa”, területe 135 hold 16 taggal.³⁰⁷ A tagtoborzás folytán eddig 4 új jelentkező van, akik a belépési nyilatkozatot aláírták. A községben tagosítás eddig nem volt.

A falu politikai helyzete:

Az összlakosság létszáma 2 566 személy.³⁰⁸ Egy holdon aluli 6, 1-5 holdig 56, 5-10 holdig 324, 10-15 holdig 242, 15-25 holdig 53, 25 holdon felüli 11, nincstelen mezőgazdasági munkás 56, iparos 22, kereskedő, korcsmáros 15, értelmiségi 16, nyugdíjas 3, egyéb foglalkozású 15, nem kereső családtagok, gyerekek, öregek 1 747.

A politikai pártok és tömegszervezetek: az MDP-nek 28, NPP-nek 12, FKGP-nak 30, DISZ-nek 85, DÉFOSZ-nak 380, MNDSZ-nek 56 [tagja van].

Az MDP 28 tagja közül tagkönyvvel mindegyik el van látva, minden egyes megmozdulásból kiveszik a részüket. A DISZ elég jól működik, akiknek tagjai közül kiválik Horváth József, aki az ország első traktorosa. A brigádban dolgoznak cséplőgép mellett. EPOSZ-ból³⁰⁹ alakult át és kimondottan kis- és középparasztok gyermekei a tagjai. A DÉFOSZ jól működik, az MDP határozatait végrehajtja. A fent felsorolt pártok rendszeres üléseket tartanak, melyeken a tagság 25%-ban megjelenik. Az NPP és az FKGP nem tart üléseket, feloszlóban van.

Az FKGP sorai között 55 és 27 holdas kulákot is találunk.

Egyházak:

A községben csak római k[atolikus] egyház van, a lakosság 98%-a bigott katolikus, a klérus befolyása alatt.³¹⁰ Körmeneteket, amikor annak ideje van, rendszeresen megtartják. Kb. a község 70%-a szokott felvonulni. Az idősebbek gyakran látogatják a templomot, míg a fiatalság a DISZ-be tömörülve a mise helyett inkább a rádiót hallgatja.

³⁰⁵ Kisközség a Lengyeltóti, 1950 után a Fonyódi járásban. 1872 és 1950 körjegyzőségi székhely, 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

³⁰⁶ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 10 398 kat. hold (5 985 ha).

³⁰⁷ Buzsákon 1949. október 31-én alakult meg a III. típusú Munka Harcosa Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött.

³⁰⁸ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 2 565 főt számlált a település.

³⁰⁹ Egységes Parasztifjúsági Szervezetek Országos Szövetsége

³¹⁰ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Buzsák lakosságának 98,8%-a a római katolikus, 0,5%-a a református, 0,2%-a az evangélikus, 0,2%-a az izraelita hitet követte, 0,2% pedig felekezeten kívülinek vallotta magát.

Szemesi József esperes,³¹¹ erősen jobboldali, FKGP-tag, de belül Barankovics³¹² elvét vallja. Nem kötött aratási szerződést, s ezért a járási főjegyző 500 Ft pénzbüntetésre ítélte. Beszolgáltatását ez ideig nem teljesítette, barátkozik a buzsáki kulákokkal.

A község magyar nemzetiségű, magyar anyanyelvű 100%-ig.

Állami szervek:

Önálló jegyzőség, állami erdőgondnokság, postahivatal, adóhivatal, mely a kaposvári adófelügyelőséghez tartozik, vasútállomás a községtől 3 km-re van.

Ellenséges elemek felkutatása:

A Horthy-fasizmus alatt az FKGP és a MÉP működött. A lakosság 70%-a erősen ellentétben áll a múlt rendszerrel, amit az is bizonyít, hogy erőszakkal kellett őket kényszeríteni, hogy szavazzanak Jankovics grófra.³¹³

Az FKGP vezetője Magyar István, szül.: Buzsák, 1900. október 8-án, apja: István, anyja: Ágoston Anna. Földműves, buzsáki lakos. Vagyona 15 hold föld, nős, 2 gyermeke van. A múltban erős kisgazdapárti volt. A választásoknál élénk tevékenységet fejtett ki, mely abban nyilvánult meg, hogy igyekezett a község lakóit korteskedésével rábeszélni, hogy Jankovics grófra szavazzanak. A felszabadulás után az FKGP-nak volt erős hangadója, jelenleg tartózkodó, kulákok felé orientálódó, és Kárpáti Ferenc 56 holdas, Tomity István 36 holdas, Miseta István 17 holdas [kulákokkal], Szemesi József plébánossal barátkozik. Erősen klerikális beállítottságú, konkrét megnyilvánulása nincs.

Dénes László, Buzsák, 1903. nov. 7. Anyja: Dörnyei Judit, fm., nős, egy gyermeke van, 10 hold földje. Buzsáki lakos. A felszabadulás előtt az FKGP-nak volt tagja, ahol erős agitációt fejtett ki Jankovics gróf mellett. A katonaságnál mint századírnok teljesített szolgálatot. A felszabadulás után az FKGP-nak lett fő szószólója, jelenleg elnöke. Jobboldali magatartású, két hold szőlője, 2 lova, szekere [van], a volt főjegyzővel, Lukács Jánossal, akit korrupt magatartása miatt leváltottak, tart fenn kapcsolatot. Konkrét megnyilvánulása nincs.

Balogh János, Buzsák, 1904. aug. 31. Anyja Tomogy³¹⁴ Katalin, nős, egy gyermeke van. Vagyona egy ház, 22 hold föld a hozzátartozó gazdasági felszerelésekkel, fm., buzsáki lakos. A felszabadulás előtt a MÉP elnöke volt és igyekezett tagokat toborozni pártja részére. A felszabadulás után az NPP[-nek] lett tagja, majd vezetőségi tag. Itt baloldalinak mutatkozott, de a MÉP-ben vezetőségi tisztség betöltése miatt támadás érte és jelenleg passzív magatartást tanúsít, a politikától teljesen visszavonul. Nem barátkozik senkivel, társaságba nem jár.

Kora János, Buzsák, 1883. okt. 1. Anyja Novák Anna, fm., 8 hold föld. Nős, 5 gyermeke van. A múltban az FKGP-nak volt aktív tagja. Baloldali magatartást tanúsított, ami abban nyilvánult meg, hogy kidobatta az iskolából a keresztet. A felszabadulás után szintén az FKGP-nak lett tagja, és magatartását kommunistaellenessé változatta, s igyekezett a környékében élő kis- és középparasztokat befolyásolni. Erős klerikális befolyás alatt áll. Barátkozik Szemesi József esperessel, akinek tudható be, hogy Kora János a felszabadulás után ilyen változáson ment keresztül. Baráti köréhez tartozik még Magyar István kulák és Fánicsik István tanító. A jelenlegi rendszerrel ellentétesek, igyekeznek kivonni magukat minden demokratikus megnyilvánulásból. Nevezettek a nyílt ellenségek közé sorolhatjuk.

1945-ös választási eredmények:

FKGP 65%, SZDP 12%, NPP 15%, MKP 7%, 1% tartózkodott a szavazástól.³¹⁵

³¹¹ Szemesy József (1886–1966) 1936-tól kerületi esperes, 1941-től 1962-ben történt nyugdíjba vonulásáig plébános Buzsákon. Pfeiffer, 1987. 978. p.

³¹² Értsd: Barankovics István. Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

³¹³ Jankovich Bésán Endre (1884–1936) 1932–1935 között a Keresztény Gazdasági és Szociális Párt képviselője volt a magyar országgyűlésben, s 51 737 hold saját földet bírt a községben. Gazdacímtár, 1937. 253. p., valamint Hubai, 2001. CD-ROM.

³¹⁴ Helyesen: Tomity.

³¹⁵ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 1 156 szavazat (80,11%);

A felszabadulás után ugyanezek a személyek, akik a múltban is az FKGP-hoz tartoztak, voltak a főhangadók.

1947-es választás eredményei:

FKGP 60%, NPP 12%, SZDP 10%, MKP 15%.³¹⁶ A többiek tartózkodtak a szavazástól. Itt a főhangadó volt Pozsonyi István, aki szül.: 1899, Buzsákon, anyja: Bodai Júlia, nős, 2 gyermeke van, 13 hold földdel. A háború előtt leventeoktató volt, majd a felszabadulás után belépett az SZDP-be, majd, mivel ott nem érvényesült, átment az FKGP-ba, aminek jelenleg is tagja. Aktív tevékenységet nem fejt ki. Baráti köre a fent említett személyekből áll. Jellemtelen, köpönyegforgató, klerikális beállítottságú.

1949-es választás eredményei:

A Népfontra 96%-a szavazott a lakosságnak, 67 személy volt ellene. A többi tartózkodott a szavazástól.

Magyar Anna a szavazólapot összetépte és „Éljen Krisztus!” felírást írta a szavazólapra. Nevezett jelenleg erősen klerikális.

Voltak olyan megnyilvánulások is, pl. egy 70 éves öregasszony, aki fel volt világosítva, hogy ceruzát is vigyen magával, és ennek segítségével összefirkálta a szavazólapot. Megemlítendő, hogy a lakosság nagy része a miséről jött a szavazásra.

Fáncsi János tanító az iskolák államosításánál olyan kijelentést tett a nála Kaposvárról megjelenő népnevelők előtt, hogy ő nem helyesli az iskolák államosítását, mert akkor a nevelés kiesik az egyház kezéből.

Fáncsi János 1903. I. 27-én szül. Gelényes³¹⁷ községben. Anyja: Izsa Katalin, nőtlen, vagyontalan. Állami iskolai tanító és kántor. A felszabadulás előtt nem politizált. A felszabadulás után az FKGP-nak volt aktív tagja. Jelenlegi magatartásán meglátszik a klerikális befolyás, Szemesi Józseffel van állandóan együtt és a kettőjük közti barátság meglátszik, mert Fáncsinak voltak olyan kijelentései is, hogy nem helyes, hogy az iskolában a vallást el akarják törölni, nem helyes az, hogy materialista alapra támaszkodunk, mert Isten nélkül nincs boldogság. Barátai a nagyobb kulákok köréből tevődnek össze. Fáncsi János 1948 nyarán egy vadászat alkalmával egy volt csendőrőrmestert véletlenül lelőtt. A bíróság ezért Fáncsit felmentette. A községben, ebben az időben olyan hangok hallatszottak, hogy Fáncsi azért lőtte le a csendőrt, mert felkérték egy bizonyos államellenes szervezkedésben való részvételre, de a csendőr erre nem volt hajlandó. Fáncsit is a nyílt ellenségek közé sorolhatjuk.

A község jelenlegi politikai élete:

Az aratás egy hét leforgása alatt lement. 3 kulák és 2 középparaszt ellen feljelentést tettek, mert aratási szerződést nem kötöttek. A cséplés ez idáig rendezés nélkül folyik és már befejeződött. A beszolgáltatás az ütemterv szerint 40%-os az okt. 1-éhez viszonyítva. Tarlóhán-

-
- Szociáldemokrata Párt: 209 szavazat (14,48%);
 - Magyar Kommunista Párt: 36 szavazat (2,49%);
 - Polgári Demokrata Párt: 33 szavazat (2,29%);
 - Nemzeti Parasztpárt: 9 szavazat (0,62%);
 - összesen: 1 443 érvényes szavazat (98,97%) és 15 érvénytelen szavazat (1,03%).

³¹⁶ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Független Kisgazdapárt: 392 szavazat (30,08%);
- Nemzeti Parasztpárt: 316 szavazat (24,25%);
- Szociáldemokrata Párt: 258 szavazat (19,80%);
- Magyar Kommunista Párt: 114 szavazat (8,75%);
- Demokrata Néppárt: 99 szavazat (7,60%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 54 szavazat (4,14%);
- Polgári Demokrata Párt: 52 szavazat (3,99%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 15 szavazat (1,15%);
- Magyar Radikális Párt: 3 szavazat (0,23%);
- összesen: 1 303 érvényes szavazat (98,34%) és 22 érvénytelen szavazat (1,66%).

³¹⁷ Gelényes (Gelénés) település Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.

tás 98%-os, itt megemlítendő az, hogy a lengyeltóti gépállomás kb. 130-140 hold földet még nem tudott felszántani, mert a gépeket más területre irányították el. Úgy a kis-, mint a középparasztság és a kulákság a géptől vitte be a gabonát. Az aratás és a tarlóhántásért a tszcs-t és 10 kis- és középparaszttal a megyei tanács végrehajtó bizottsága oklevéllel kitüntette. Elfogadták Mindszent és Szegvár község³¹⁸ kihívását a terménybegyűjtéssel kapcsolatban, hogy augusztus 20-ra a tervet teljesítik. A lakosság viszonya a tszcs-hez nem a legjobb. Mert több esetben előfordult, pl. a zabosbüköny learatásánál, még egy hétig volt kinn a földön és azt ismeretlen tettesek ellopták. A rendőrség a nyomozást folytatja, eddig eredménytelenül. A tszcs-nél szervezetlenség tapasztalható, politikai képzetlenség. A tagtoborzás során 4 belépési nyilatkozatot írtak alá. A tszcs ellen a kulákoknak nincs nyílt ellenséges megnyilvánulása, de az alattomos uszítók között ott találjuk Pleszkán Gergelyt, aki szül.: 1890. márc. 12-én Jánoshalmán,³¹⁹ anyja: Kotletigy Mária, nős, egy gyermeke van, 42 és fél hold földje van. Buzsáki lakos, volt csó. th.³²⁰ Nevezetnek Csisztapusztán³²¹ van földje, tanyája, egy lakóháza a községben, egy a tanyán. 2 lova, szekere, 3 feles bérlője, aki teljesen a befolyása alatt van, aki pl. összeesett, amikor Pleszkánt a megyei bíróság elítélte rémhírterjesztésért. Ebben az ügyben tárgyalás még nem volt, de ezt megelőzőleg 9 hónapig volt internálva, mert a rendőröknek, akik egy alkalommal kimentek hozzá, azt mondta, hogy „gyilkosok”. A 9 000/1948. rendelet³²² alapján 8 hold földet elvettek tőle, azért, mert a haszonbérlőnek is volt 5 hold földje. Magtárát jelenleg igénybe vették. Erősen klerikális beállítottságú. Szemes[y] esperessel jó barátságban van, és a rendeletekkel kapcsolatban, azt együtt megtárgyalva, annak teljes befolyása alatt áll. Az esperesen kívül mással nem barátkozik.

Klerikális front:

Szemes[y] József esperes, ellenséges magatartást tanúsít, több alkalommal kérdezték tőle, hogy mi a véleménye az állam és az egyház közötti tárgyalásokról. Nem nyilatkozott. Nem hajlandó a békéről mesélni, csak felsőbb utasításra. Szemes[y] József a békeívet minden megjegyzés nélkül aláírta. Baráti köre a tehetősebb kulákokból tevődik össze. Szervezési tevékenység nem tapasztalható, legalábbis ez idáig konkretizálni nem lehetett. A lakosságra nagy tömegbefolyással bír. Egy Rózsafüzér Társaság³²³ működik a községben, akiknek tevékenysége imádkozásból és éneklésből áll. Többször előfordul, hogy az utcán is végigmennek énekelve és közben imát mormolva. Ebben a Rózsafüzér Társaságban mindenféle rétegből találhatunk idősebb nőket, akiknek vezetője: özv. Simon Istvánné. Ellenséges tevékenységet nem lehet tapasztalni, de olyan hangok hallatszottak, hogy a kommunistákkal nem szimpatizálnak, mert azok el akarják törölni a vallást. A községben vallásos tüntetés nem volt.

A múlt rendszer exponensei:

Csendőrök:

Kardos Gyula, Kaposvár, 1915. Anyja: Nagy Júlia, nős, fm. Buzsák, Szent István u. 117. szám alatti lakos.

Peszán Gergely, 1890, Jánosháza,³²⁴ nős, vagyona 43 kat. hold föld. Teljes gazdasági felszerelés. Anyja: Kalmár Mária. Buzsák-csisztapusztai lakos.

Nyilaskeresztes Párt egyedüli hangadója:

Csontos István, szül.: Buzsák, 1905, anyja: Kajtán Anna, Buzsák, Kápolna u. 230. szám alatti lakos. Nős, cipézmester.

MÉP:

³¹⁸ Települések Csongrád megyében.

³¹⁹ Település Bács-Kiskun megyében.

³²⁰ csendőr tiszthelyettes

³²¹ Csisztapuszta: Buzsákhöz tartozó külterületi lakott hely.

³²² Értsd: 9000/1948. (VIII. 29.) sz. kormányrendelet a mezőgazdasági ingatlanok haszonbérletéről.

³²³ Lásd: 38. sz. lábjegyzet!

³²⁴ Település Vas megyében.

Balogh János, szül.: Buzsák, 1904, anyja: Tomoity³²⁵ Katalin, nős, kereskedő, Buzsák, Tászkai út 426.

Kardos Gyula, aki 1915-ben született Kaposváron, anyja: Nagy Julianna. Buzsáki lakos. Volt csendőrőrmester, aki ismeretlen helyen teljesített szolgálatot, Nyugaton volt, és ezért és egyben kilengéseiért 2 évre volt ítélve, ezt a büntetését 1947-ben töltötte le. Nevezett passzív magatartást tanúsít, viselkedése tartózkodó, külföldi kapcsolata nincs és belföldön sem tart szoros kapcsolatot senkivel.

Pfeiffer-párt:³²⁶

József István, Geszt,³²⁷ 1910, anyja: Dezső Rozál, nős, asztalosmester. Felszabadulás előtt a Nyilaskeresztes Pártot akarta megalakítani a községben, de igen csekély volt a jelentkező és így egy életképes pártszervezetet nem tudott összehozni. Felszabadulás után belépett a Kisgazdapártba és ott a kommunisták ellen uszított. Nyílt ellenség, aki 1950. május 1-én, az ünnepség alkalmával³²⁸ a következő kijelentést tette: Úgy sem tart sokáig ez a rendszer, és akkor majd valóban ünnepelni fogunk.

Csontos István, szül. Buzsák, 1905, anyja: Kajtán Anna. Buzsáki lakos, nős, cipésmester. Nevezett az 1950. május elseji ünnepség alkalmával Takács József buzsáki kisparasztnak azt mondta, mivel annak fia az ünnepségen szavalt, hogy termelhetsz most már te is kendert a fiadnak, hogy legyen mire felakasztani. Csontos József cipésmesternek 2 hold földje van. Baráti köre: József István és a többi reakciós.

Legutóbb történt fontosabb események.

A mezőgazdasági munkálatoknál Szemesi József esperes és Tomigy István 26 holdas kulák a DÉFOSZ által kötendő aratási szerződést elmulasztották, és a község előljárósága fejenként 500 forint pénzbüntetésre ítélte, azért mert szabotázs látszott fent forogni. Szemes[y] József, 1886. szept. 21., Miklósi, anyja Rezinger Katalin, esperes, kulák.

Tomigy István, 1901. április 15. Anyja: Bagdai Mária.

A községben 2 földműves-szövetkezet van, melyekben áruhiány nem tapasztalható. A lakosok általában jó életkörülmények között élnek. A munkásság a tőzegtelepen dolgozik és szintén megelégedettek. A normarendezéssel szintén meg vannak elégedve. Igen sokan közülük 130-140%-os eredményt is ér el. Általánosan elég magas az életszínvonal még a kisparasztság köreiből is. Az egész lakosságon tapasztalható a klerikális befolyás.

A község a hároméves tervben kapott villanyt és mozit. Ez igen jó hangulatot váltott ki a lakosságból.

Az autóbuszjáratot, amely Lengyeltóti – Buzsák – Balatonboglár között közlekedett, 1950. május 1-én megszüntették, s így a lakosságnak a vasúti állomásig 3-4 kilométert kell gyalogolni.

³²⁵ Helyesen Tomity.

³²⁶ Lásd: 30. sz. lábjegyzet!

³²⁷ Település Békés megyében.

³²⁸ Lásd: 207. sz. lábjegyzet!

Tárgy: Csurgó³²⁹ község feltérképezése

Jelentés

Csurgó, 1950. aug. 9.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügyben a nyomozást lefolytattam, melynek során az alábbiakat állapítottam meg.

Csurgó község összes földterületének nagysága 7 264 kat. hold,³³⁰ ebből a kulákok kezén van 635 kat. hold. Középparasztok kezén 1580 kat. h., újgazdák és kisparasztok kezén, 3 937 kat. h., tszcs kezén 329 kat. h.³³¹ A fennmaradó földterület a község és a közbirtokosság tulajdonát képezi. Állami gazdaság ez ideig a község területén nincs. Tagosítás ez ideig még nem volt. A község területén egy III. típusú termelő szövetkezeti csoport működik, 329 kat. holdon 32 taggal.

A község összlakosságának száma: 5 054 fő,³³² rétegződés szerint a következőképpen oszlanak meg: 26 család kulák, 93 család középparaszt, 943 család kisparaszt, 192 család újgazda, 439 család munkás, 47 család kereskedő, 280 család értelmiségi.

A községben egyedül az MDP működik. Taglétszáma 130 fő. NPP taglétszáma 38 fő, FKGP taglétszáma 42 fő, azonban ezek a pártok semmiféle tevékenységet már nem fejtenek ki, sem legálisan, sem illegálisan nem működnek, a taglétszám az utolsó állapotoknak felel meg, mielőtt feloszlatták volna a pártot. Tömegszervezetek a DISZ 52 taggal, MNDSZ 298 taggal MSZHSZ 96 taggal, MSZT 370 taggal, DÉFOSZ 506 taggal, földműves-szövetkezet 960 taggal.

A községben a következő egyházak működnek: róm[ai] kat[olikus] egyház 3 702 taggal, ref[ormátus] egyház 1 018 taggal, evangélikus egyház 310 taggal, izr[aelita] 15 taggal, görög katolikus 6 taggal, baptista szekta 3 fő.³³³

A lakosság teljes egészében színmagyar nemzetiségű.

Állami szervek: államvédelmi kirendeltség, járási rendőrkapitányság, belterületi rendőrőrs, járási főjegyzői hivatal, járási mezőgazdasági osztály, pénzügyőri szakasz, állami adóhivatal, Magyar Államvasutak, járásbíróház, községi elöljáróság, postahivatal.

A Horthy-fasizmus alatt, a felszabadulás előtti években, a MÉP, az FKGP, valamint a Nyilaskeresztes Párt működtek a községben. Ezek közül a pártok közül először a MÉP, majd a Nyilaskeresztes Párt volt a legbefolyásosabb és a legtöbb taggal rendelkezett.

A nyilas párt vezetője [...] volt, aki a felszabadulás elől Nyugatra menekült, azonban a népbíróház távollétében több évi börtönbüntetésre és teljes vagyonelkobzásra ítélte, felesége és fia a községben tartózkodik, és levelezésen keresztül tartanak fent kapcsolatot egymással. A párt vezetői közé tartozott [...], aki jelenleg szintén Nyugaton tartózkodik.

Vezetője és hangadója volt a Nyilaskeresztes Pártnak [...], aki jelenleg Nyugaton tartózkodik, a népbíróház távollétében ítélkezett felette.

A Nyilaskeresztes Párt hangadója volt [...]. Nevezett iparos családból származik, hat elemi iskolát végzett, Csurgó községben nevelkedett, férfinévvel, aktív tagja volt a Nyilaske-

³²⁹ 1872–1950 között nagyközség önálló jegyzőséggel, a Csurgói járás székhelye. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

³³⁰ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 7 264 kat. hold (4 180 ha).

³³¹ Csurgón 1948. október 1-jén alakult meg a III. típusú Zrínyi Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött. 1950-ben újabb három tszcs alakult: a csurgói Kossuth Tszcs, a csurgó-alsó Új Élet Tszcs, valamint a csurgói Petőfi Tszcs. Mindhárom III. típusú volt, s az első kettő 1956 végén, a harmadik 1952-ben szűnt meg.

³³² Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint az adatfelvétel idején 4 880 főt számlált a település.

³³³ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Csurgó lakosságának 75,1%-a a római katolikus, 0,3%-a a görög katolikus, 18,1%-a a református, 5,8%-a az evangélikus, 0,1%-a a görögkeleti, 0,1%-a az unitárius, 0,4%-a az izraelita és 0,1%-a a baptista hitet követte.

resztes Pártnak, a hangadók közé tartozott, a felszabadulás után nyilas tevékenységei miatt 6 hónapra ítélték. Büntetése letöltése óta, melyet mint nyilas pártszolgálatos kapott, teljesen zárkózott életet él, megnyilvánulásai nincsenek, politikai tevékenységet nem fejt ki, baráti kapcsolatot nem tart fent senkivel.

[...] Nevezett munkáscsaládból származik, 2 gyereke van, egyszerű meggyőződésű ember, akit a nyilasok megtévesztettek, a párt hangadói közé tartozott, nyilas pártszolgálatos volt, nyilas tevékenységei miatt kb. 1 évet ült a felszabadulás után. A csurgói lenipari n. v.-nél³³⁴ dolgozik. Politikai tevékenységet nem fejt ki, teljesen zárkózott életet él, barátai gyári munkásokból tevődnek össze.

[...] Nevezett jugoszláv származású, a Nyilaskeresztes Pártnak egyik legszélsőségesebb tagja volt, nagy németbarát. Erősen jobboldali beállítottságú, a felszabadulás után, amikor Csurgó községben megalakult a szovjet városparancsnokság, a városparancsnok egy szovjet kapitány volt, akinek a bizalmába férközött, letagadva nyilas tevékenységét, és így baráti kapcsolat fejlődött ki közöttük annyira, hogy a kapitány, aki nem tudott az ő nyilas tevékenységéről, nem akarta engedni, hogy letartóztassák. Négy nyelven beszél, magyar, német, orosz és román, valamint lengyel nyelveket. A németeknek a községben a demokratikus érzelmű emberek feljelentette, amikor a zsidókat elvitték, lakásán nagy mennyiségű bútort és egyéb ruhaneműt halmozott fel, amit az elhurcolt zsidók lakásából hordott össze. A felszabadulás után népellenes bűncselekmény miatt 5 évi politikai jogvesztésre és 5 évi börtönbüntetésre ítélték. Ebből 50 hónapot a váci fegyházban ki is töltött. Vagyontalan, baráti kapcsolatot tart fenn a fent említett [...] volt nyilas pártszolgálatossal. Jelenleg nyílt demokráciaellenes tevékenységet nem fejt ki, azonban a falu aktív ellenséges elemei közé tartozik. Nevezettnek határsávból való kitelepítése véleményem szerint feltétlenül szükséges.

[...] Nevezett aktív tagja a hangadója volt a Nyilaskeresztes Pártnak, erősen jobboldali beállítottságú, rémhírterjesztő. 1950. évben rémhírterjesztés miatt 2 havi fogházbüntetésre lett elítélve, amit a kaposvári ügyészségen le is töltött. Baráti kapcsolatot tart fenn [...] bórkereskedővel.

[...] Nevezett aktív tagja volt a Nyilaskeresztes Pártnak, katona idejében keretlegény volt, amiért a felszabadulás után 3 évi börtönbüntetést kapott. A község összes jobboldali személyeivel baráti kapcsolatot tart fenn. Egész családja jobboldali beállítottságú, apósa ez évben két hónapi fogházbüntetést kapott, mert részegen Szálasit éltette. Vagyona egyáltalán nincs. Az 1945-ös választásoknál az FKGP 75%[-os] győzelmet ért el,³³⁵ a párt értelmiségi vezetője, dr. Balázs Rudolf kulák ügyvéd volt, akit a községből kitelepítettek.

A párt alelnöke Boros Ferenc, született 1880. október 17., Csurgó községben, nős, gazdálkodó, apja: Mihály, anyja: néhai Fekete Teréz, lakik: Csurgó, Rákóczi utca 98.

Nevezett kulák származású, kb. hat elemi iskolai végzettsége van, Csurgó községben nevelkedett. A múltban évtizedekig a község pénztárosa volt, vagyonát az első világháború után az inflációs időben szerezte, melyet már felajánlott, és el is vettek tőle. Az FKGP képviselőjelöltje is volt, a felszabadulás után azonban nem jutott be. Nevezettnek kiterjedt rokonsága van kis- és középparasztok között, akiken keresztül befolyását könnyen tudta érvényesíteni. Jelenleg aktív politikai tevékenységet nem fejt ki, zárkózott életet él. Igyekszik a kötelezettségeknek mindenben eleget tenni, eljárás ez idáig ellene folyamatban nem volt.

³³⁴ A csurgói lengyár 1903-ban kezdte meg működését, a világválság idején tönkrement. 1930-ban indult újra, az államosítás után Lenipari Nemzeti Vállalatként üzemelt.

³³⁵ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 1 715 szavazat (75,78%);
- Szociáldemokrata Párt: 196 szavazat (8,66%);
- Magyar Kommunista Párt: 168 szavazat (7,42%);
- Nemzeti Parasztpárt: 130 szavazat (5,74%);
- Polgári Demokrata Párt: 54 szavazat (2,39%);
- összesen: 2 263 érvényes szavazat (97,17%) és 66 érvénytelen szavazat (2,83%).

Az 1947-évi választások során a Balogh-párt³³⁶ került ki győztesen, a második a Barankovits [sic!] [-párt]³³⁷ lett. A koalíciós pártok közül az MKP kapott a legtöbb szavazatot.³³⁸

Barankovits [sic!] kortese, Kuczkó János közellátási tisztviselő volt, aki kb. 2 hete meghalt. Az 1947. évi választások során dr. Balázs Rudolf ügyvéd, aki az FKGP-nak volt ugyan a tagja, az FKGP-t túl baloldalinak tartotta, ezért a Barankovits-párt [sic!] támogatója és hangadója lett. Nevezett a községből kitelepítették. Járásom területén a Barankovits-pártnak [sic!] képviselője Somogyudvarhely községben volt.

A Balogh-párt kortese és hangadója volt a jelenleg is a községbe tartozó Zsolnai László, született 1927. május 18-án Mezőkeresztes³³⁹ községben, nőtlen, gyári munkás. Apja: János, anyja: Csizi Margit, lakik: Csurgó, Dózsa György utca 16.

Nevezett apja csendőr tiszthelyettes volt, gimnáziumi érettségije van, erősen jobboldali beállítottságú, a Balogh-párt egyik legélesebb hangadója volt. Az 1947. évi választásoknál a Balogh-párt érdekében kifejtett jó munkájáért Balogh pátertől³⁴⁰ dicséret elismerést és emlékkönyvet kapott. [...?] Szoros baráti kapcsolatot tart fenn Galambos László gyógyszerész fiával, aki a faipari n v.-nél³⁴¹ vele együtt dolgozik a csurgói faárugyárban. Azon kívül kapcsolatot tart fenn a község csaknem ellenséges elemeivel. Vagyona az apjának van, neki nincs semmije.

Az 1949. évi választások során a Népfront 99% ért el, a község aktív ellenséges elemei nyíltan szavaztak a Népfontra, nyomozásom során Népfront ellenes hangadókról tudomást nem szereztem. Egyéb fontos politikai eseményeknél a reakció mindig demokrácia ellen foglalt állást, azonban ezt nem nyíltan csinálta. Az 1949. évi választások után az ellenség illegalitásba vonult, nyílt politikai tevékenységet csak elvétve lehetett észlelni, általában rémhírek bedobásával igyekeztek a dolgozó parasztságot nyugtalanítani és a termelést akadályozni.

Az iskolák államosításánál dr. Földi Elemér, az akkori plébános,³⁴² aki már nem tartózkodik a községben, körlevelet olvasott fel, rémhíreket terjesztett, suttogó propagandával igyekezett híveit az államosítás ellen fordítani. Azon kívül a Szívújságot³⁴³ terjesztette a községben, és az újságban püspöki körlevelek gépirásos másolatait is terjesztette. A pap az államosítás ellen aláírásokat is gyűjtött a községben. Az aláírásgyűjtésnél főleg Vágó Józsefné, született 1903.

³³⁶ Lásd: 54. sz. lábjegyzet!

³³⁷ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

³³⁸ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Független Magyar Demokrata Párt: 1 196 szavazat (45,17%);
- Demokrata Néppárt: 522 szavazat (19,71%);
- Magyar Kommunista Párt: 309 szavazat (11,67%);
- Szociáldemokrata Párt: 227 szavazat (8,57%);
- Független Kisgazdapárt: 113 szavazat (4,27%);
- Polgári Demokrata Párt: 104 szavazat (3,93%);
- Nemzeti Parasztpárt: 82 szavazat (3,10%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 77 szavazat (2,91%);
- Magyar Radikális Párt: 18 szavazat (0,68%);
- összesen: 2 648 érvényes szavazat (99,55%) és 12 érvénytelen szavazat (0,45%).

³³⁹ Település Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 2009 óta város.

³⁴⁰ Értsd: Balogh István katolikus pap, a Független Magyar Demokrata Párt (FMDP) alapítója. Lásd: 54. sz. lábjegyzet!

³⁴¹ nemzeti vállalat

³⁴² Földi Elemér 1942. szeptember 25-től Csurgón káplán, 1946. szeptember 1-től hittanár, nevelőintézeti igazgató és templomigazgató, majd 1949-ben Veszprémbe helyezték át teológiatanárnak és szemináriumi tanulmányi felügyelőnek. Sokat tett Csurgón a nevelőintézet és a lelkeszlak érdekében. Pfeiffer, 1987. 413. p.

³⁴³ A Szív c. folyóirat népi elnevezése, melyet 1915-ben alapított Bíró Ferenc jezsuita. 1951-ben Magyarországon betiltották, ezután Torontóban, Kanadában adták ki, s csak 1991-ben jelenhetett ismét meg hazánkban. <http://www.asziv.hu/tortenet/szabo-ferenc-sj-szazeves-magyar-jezsuita-rendtartomany-folyoiratairol> (2017. június 5.)

évben, Margita³⁴⁴ községben, szül. Bacsek Mária, fodrászmesternő, apja: Bacsek János, anyja: Fehérvári Katalin, lakik: Csurgó, Csokonai utca 16.

Nevezett iparoscsaládból származik, iskolai végzettsége kb. 6 elemi, pártonkívüli, erősen jobboldali beállítottságú, klerikális befolyása alatt áll, fodrászműhelye van, az aláírásgyűjtéseknél az akkori plébános főleg rá támaszkodott. [...], vagyona egy fodrászműhely, műhelyét a közösség összes jobboldali egyénei látogatják, baráti köre főleg klerikális asszonyokból tevődik össze.

Az iskolák államosítása során egyszerű, félrevezetett, klerikális befolyás alatt álló, dolgozó parasztok feleségei hordták az ívet, melyet főleg asszonyokkal és gyerekekkel íratnak alá, az ív aláírását, illetve az aláírásgyűjtést a hatóságok nem állították le.

A Mindszenty-ügynél állandóan körleveleket olvastak fel, a templomban állandóan foglalkoztak az ügyvel, és általában az egész lakosság sajnálta Mindszentyt,³⁴⁵ azonban aláírásgyűjtés, tüntetés vagy egyéb tömeghangulati megnyilvánulás nem volt.

Általában a község életében a fentiekén kívül más tömegmegmozdulást nem volt.

Az aratás és cséplés határidőre befejeződött, a kisparasztság és a középparasztság általában a géptől szolgáltatott be, a fejadagon kívül azonban sokan hagytak meg maguknak tartalékot is. Fennakadások különösen a tarlóhántásnál voltak, mert a gépállomás a szerződéses kötelezettségének nem tudott határidőre eleget tenni, mert nem rendelkezik megfelelő számú géperővel. A község azonban az előírt tervét teljesítette. A kulákság általánosságban szolgáltatott be, azonban ez csak tessék-lássék volt, mert nem adták be a megfelelő mennyiségű gabonát, ezért el lesznek számoltatva. Egy kulák, aki nem teljesítette a beszolgáltatást, eljárás alatt áll. A mezőgazdasági munkák folyamán zsizsikes gabonát nem szolgáltatottak be, cséplőgéprongálás nem történt.

A lakosság viszony a tszcs-hez rossz, állami gazdaság a községben nincsen. A kis- és középparasztság nagy része, az újjgazdák is idegenkednek a tszcs-tól, olyan kijelentések hangzanak el, hogy nem hajlandók cselédek lenni, szolgáltak ők már eleget, a tszcs-ben megélhetésük nincs biztosítva, hozzájárul még a szövetkezettel hangulathoz a különböző háborús rémhírektől való félelem. A kulákság részére³⁴⁶ megnyilvánulások nem észlelhetők, a községben politikai bűncselekményért még egy kulák sem volt eljárás alá vonva. Általánosságban egy olyan véleménye van a faluban, hogy a kulákság rendesen végzi munkáját, igyekszik eleget tenni a követelményeknek, és nincsen velük semmi baj.

A pártfunkcionáriusok nem ismerik a kulákokat, nem tudnak egy kulákot, aki hangadó volna közöttük, bár a beszolgáltatásnál megmutatkozott, hogy mégsem tesznek a kulákok eleget a követelményeknek, mert volt olyan kulák, aki nem akart beszolgáltatni, és általánosságban nem szolgáltatott be a megfelelő mennyiségű gabonát. A kulákság kapcsolatban áll a kis- és középparaszttal, és befolyásuk érvényesül, azonban a nyomozásom során konkrét ellenséges tevékenységet felderíteni nem tudtam.

A községben egy lengyár működik 80 munkással és egy vajgyár³⁴⁷ 16 munkással. A gyárban (lengyár) az ellenség nagyon erős, a község csendőrei a már felköltözött, vagyis Budapestre telepített faipari n. v.-nél³⁴⁸ igyekeztek elhelyezkedni, és a faipari n. v. több volt csendőrt az áttelepítés során felvitt Budapestre. A lengyárban nagyon erős a klerikális reakció befolyása, a normát még egyelőre nem ismerik, munkaverseny nincsen.

³⁴⁴ Helyesen Margitta. Település az egykori Bihar vármegyében, ma Románia.

³⁴⁵ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

³⁴⁶ Értsd: részéről.

³⁴⁷ 1902-ben tejkiviteli vállalatot alapítottak a községben, a forrás szerzője valószínűleg erre gondol.

³⁴⁸ nemzeti vállalatnál

A kulákok között a fő hangadók közé tartozik Beke József, született 1897. évi július 24-én Csurgó községben, nős, gazdálkodó, anyja Horváth Katalin, lakik: Csurgó, Nagyváti³⁴⁹ utca 27.

Nevezett kulákcsaládból származik, Csurgón nevelkedett, kb. hat elemi végzett, erősen jobboldali beállítottságú, szövetkezetellenes, kapcsolatot tart fenn az összes kulákkal, vagyona egy ház, egy cséplőgép és 16-17 hold föld. Beszolgáltatás és tarlóhántás nem teljesítése miatt volt eljárás ellene.

Gyuricsán Gyula, született 1898. évi február hó 12-én Csurgó közösségben, nős, földműves, apja néhai Balázs, anyja Tokai Katalin, lakik Csurgó, Basakúti utca 21.

Nevezett Csurgó községben nevelkedett, iskolai végzettsége kb. 6 elemi, pártonkívüli, vagyona 50 kat. hold, erősen jobboldali beállítottságú, demokráciellenes megnyilvánulásait ez ideig konkretizálni nem tudtam, azonban a hangadók közé tartozik, ez év június hónapban eljárás volt ellene folyamatban népgazdasági részlettervbe ütköző szabotázscelemek miatt. Nevezett lakásán szoktak össze járni Balázs József csurgói kulák, Héjjas Károly volt csurgói téglagyáros, Boros Ferenc volt harminc holdas kulák, valamint a kitelepített Győrfi Kálmán kulák vendéglős, korcsmáros. Hogy milyen célból járnak össze, egy ideig³⁵⁰ megállapítani nem tudtam.

A helyi papság viszonylag igyekszik alkalmazkodni a jelenlegi rendszerhez, az állam és az egyház között most folyó tárgyalásokon a helybeli plébános is fenn volt, a békeívet aláírták.

A község lakosságának nagy része, közöttük a kulákok is református vallásúak, a ref[ormátus] pap elég jól viszonylik a demokráciához. A katolikus papoknak a hívei főleg kis- és középparasztokból tevődik össze, kulákokkal a kat. pap megállapításom szerint nem tart kapcsolatot. A ref[ormátusok]-nak temploma a községben nincsen, mivel azt a háború folyamán lebombázták, és ez ideig még nem épült újjá.³⁵¹

A katolikus papságnak tömegbefolyása van a szegényparasztságra, az értelmiségre és a középparasztság egy részére, a fiatalságra gyakorolt befolyása az utóbbi időben láthatóan csökkent. Vallásos egyesületek a községben nincsenek, baptista szektának a községben 3 tagja van, akik azonban politikai tevékenységet nem fejtenek ki. A felszabadulástól ez ideig a klerikális reakció demonstrációs felvonulást, tüntetést nem rendezett, mint előzőleg jelentettem, az iskolák államosításánál aláírásokat gyűjtöttek. A községben 12 volt csendőr, 1 volt rendőr, és 3 katonatiszt, valamint 5 leventeoktató [volt], azonban ezekből csak kettő lakik jelenleg a községben. Volksbundista³⁵² volt 2 személy (svábok), akik jelenleg Nyugaton tartózkodnak, Hunyadi-páncélos³⁵³ volt 2, ezek szintén Nyugaton vannak, vezető nyilas pártfunkcionárius volt kb. 10, azonban ezek közül 6 személy tartózkodik a községben, a többi Nyugaton van, kiket távollétükben ítélték el.

A fenti múlt rendszer exponensei közé tartozó személyek nyílt ellenséges politikai tevékenységet nem fejtenek ki, visszahúzódva [élnek], zárkózott életmódot folytatnak, külföldi kapcsolataikról a nyomozás során értesülést nem nyertem.

Volt arisztokrata vagy régi rendszer politikusa a községben nem lakik, azonban eddigi nyomozásom során megállapítottam, hogy a községben sokan leveleznek külfölddel, főleg Angliával, Amerikával és Nyugat-Németországgal, valamint Jugoszláviával.

³⁴⁹ Helyesen: Nagyváthy.

³⁵⁰ Értsd: ez ideig.

³⁵¹ A református templom elődjét a II. világháborúban a visszavonuló német csapatok 1945-ben felrobbantották, az új templom felépítésére 1949-ben került sor.

³⁵² Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

³⁵³ Hunyadi-hadosztály, Hunyadi páncélgránátos hadosztály, németül 25. Waffen-Grenadier-Division der SS: a második világháború alatt, 1944. október 23-án a Waffen-SS keretein belül és önkéntesekből létrehozott hadosztály.

A mezőgazdasági munkák megindulása óta beszolgáltatás szabotálása miatt id. Beke József 17 holdas cséplőgép tulajdonos ellen indult eljárás, akit a járási közigazgatási büntetőbíró pénzbüntetésre ítélt.

Általában, mint a járás többi községeiben, a háborúval kapcsolatos rémhíreket lehet tapasztalni Csurgó községben is. Jelenleg felkapott rémhír a kitelepítéssel kapcsolatosan van elterjedve.

K.m.f.t.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

Tárgy: Drávaszentes³⁵⁴ község feltérképezése

Jelentés

Barcs, 1950. augusztus 16-án.

Jelentem, hogy Drávaszentes község feltérképezését az alábbiakban készítettem el:

A község összes földterülete 1 300 kat. hold föld,³⁵⁵ ebből a középparasztság kezén 500 hold, a szegényparasztság, valamint újgazdák kezén 800 hold föld van. Ebből a tszcs kezén 80 hold föld van.

A községben egy tszcs, név szerint „Törekvés” nevezetű működik, megalakult 1949. október 26-án 10 taggal, 80 kat. hold földterülettel.³⁵⁶ A tszcs-nek 1950. augusztus 13-án gyűlése volt, melyen 21 új tag lépett be a tszcs-be, nagyobb részt középparasztok és nincstelenek. Augusztus 13-tól 16-ig ismételtén újabb 9 fő lépett be a csoportba.

A község lakói körében, úgy a középparasztság, mint a szegényparasztság körében a tszcs-vel kapcsolatban a hangulat jó. Ezt bizonyítja az is, hogy a párttitkár, s úgyszintén a tszcs elnöke a belépéskor felszólította a tagokat, hogy mindenki saját elhatározásából lépjen be, nem pedig másnak a biztatására. A belépő középparasztok azonban mindannyian azt mondták, hogy őket nem kényszerítette senki a belépésre, és ők meggondolták azt, amit cselekednek.

A község lakóinak száma 622 fő,³⁵⁷ ebből 150 család tevődik ki. Középparaszt 30 család, szegényparaszt, valamint újgazda család 90 család van, 1 család értelmiségi.

A községnek papja nincsen, misét tartani Barcs községből Cövek [sic!] nevezetű esperes³⁵⁸ jár ki. A község lakóinak 98%-a r[ómai] kat[olikus] vallású, 4 református család van.³⁵⁹

Nemzetiségi megoszlás szerint 100% magyar, 8 jugoszláv család van.

MDP községi titkár ifj. Szili János, 25 tag.

MNDSZ vezető ifj. Szili Jánosné, 30 fő.

DISZ vezető ifj. Gál Gyula MDP tagjelölt, tszcs-tag, 8 hold földje van.

A községben semmiféle állami szerv nincs, egyedül a rendőrpihenő van.

A községben a középparasztság körében hangadók név szerint Konkoly Imre pártonkívüli, horvát menekült, akinek 1 hold földje van, de állandóan a középparasztság körében tartózkodik; Gobányi János 23 hold földdel rendelkezik, amelyből 10 hold a vőjének a tulajdona. Nevezett 1947-ben a demokrácia ellen agitált, az FKGP-nak volt a tagja, rádiója van, melyen keresztül az angol híreket hallgatja.

Várhelyi László [...] ³⁶⁰ holdas középparaszt 1946-ban azt mondta, hogy a kommunisták angol ejtőernyős zsinóron fognak lógni. Jelenlegi magatartása nem vonható kifogás alá, már többször említette, hogy belép a tszcs-be, csak még vár egy kicsit.

[...] volt nyilas pártszervező, aki a Horthy-rezsimben mint irodatiszt dolgozott a Komlósi jegyzőségen, s jelenleg a Drávaszentesi Földműves-szövetkezetnek az ügyvezetője.

A felesége, amikor az MNDSZ ment a békeívet aláíratni, akkor bezárta az ajtó, és nem engedte be az MNDSZ asszonyokat.

³⁵⁴ Kisközség 1872–1896 között a Nagyatádi, 1896 után a Barcsi járásban. 1872 és 1898 között a Barcsi, 1898 és 1950 között a Komlósi körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakul a településen.

³⁵⁵ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 1 135 kat. hold (653 ha).

³⁵⁶ Drávaszentesen 1950. április 11-én alakult meg a III. típusú Törekvés Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1953-ban a Búzakalász Tszcs nevet vette fel, s 1956 végéig működött.

³⁵⁷ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 622 főt számlált a település.

³⁵⁸ Czövek Jenő (1904–1970) többek között attalai és mosdósi szolgálat után, 1943. október 25-től volt plébános Barcson. 1948-ban a barcs-kálmáncsai kerület esperese lett. 1954-ben Balatonboglárra helyezték át plébánosnak. Pfeiffer, 1987. 333. p.

³⁵⁹ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Drávaszentes lakosságának 94,9%-a a római katolikus, 0,5%-a a görög katolikus, 4,3%-a a református és 0,3%-a az evangélikus hitet követte.

³⁶⁰ A sor a lap alján olvasható, nem látszik a szám.

Nevezett jelenleg a politikai életben közömbösséget mutat, s alkalmazkodó természetű, mivel fél attól, hogy ha jelenlegi állását elveszti, akkor a keresettől is elesik. Havi fizetése 400 Ft.

A községben ellensége tevékenység vagy rémhírterjesztés nem működik. A községben volt Embersics József nevezetű csendőr, aki a községből ki lett telepítve, s jelenleg pedig Bognár József korcsmáros, akik a rémhíreket terjesztették a korcsmában a község lakói körében.

A község a terménybeszolgáltatási versenyben első helyen haladt, ugyanis 136%-ban teljesítette a beadást. Úgyszintén a tarlóhántási munkálatokat is 90%-ban elvégezték, és nagyobb részt a gépállomás traktorával.

A község lakói körében köztudomású az, hogy most lesz tagosítás, a középparasztság körében az a hang uralkodik, hogy inkább belépnek a tszcs-be, mert ott is ugyanazt kapják meg, mint amit saját földjükön, és akkor legalább jó földeken dolgozhatnak, nem pedig rossz minőségű talajon.

A községben semmiféle rendellenes dolog nem volt, úgy az aratásnál, mint a cséplésnél. A terménybeszolgáltatást is pontosan elvégezték, melyet bizonyít az is, hogy 136%-ban teljesítették a beadást.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

Tárgy: Ecseny³⁶¹ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 12.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügyben a nyomozás során az alábbiakat állapítottam meg.

A község össz. földterülete: 2 616 kat. hold,³⁶² a községben kulák nincs. Középparasztság kezén 118 kat. hold, kisparasztság kezén 2 172 kat. hold, tszcs birtokában 262 kat. hold van. A község területén 1 tszcs működik, 28 taggal.³⁶³

A falu lakosságának összlétszáma: 1 152 fő,³⁶⁴ ebből kisparaszt 10 család 42 taggal, munkás 4 család, értelmiségi 4 család, míg a többi újgazdából tevődik össze. Nemzetiségi megoszlás: magyar 50%, 15% felvidéki, 15%-a horvátországi, 15% román és 5% sváb származású a község lakosságának. Vallási megoszlás: a falu lakosságának 40%-a r[ómai] k[atolikus], 35%-a református és 25%-a evangélikus vallású.³⁶⁵

A községben az MDP működik 28 taggal, más politikai szervezet nem működik. Demokratikus tömegszervezetek a következők működnek: DISZ 85 taggal, DÉFOSZ 263 taggal és az MNDSZ 16 taggal.

A felszabadulás után megalakult az FKGP és az SZDP szervezet. Az 1945-ös választások alkalmával az FKGP 80%-os szavazatot kapott, és így ő került ki győztesen, az SZDP 20%-os szavazatot kapott.³⁶⁶ Az MKP 1946 őszen alakult meg, és így az 1947-es választások alkalmával 67%-os szavazattal került [ki] elsőnek a többi pártok közül.³⁶⁷ Felszabadulás előtt a volksbundista párt³⁶⁸ működött, de ennek vezetőit és tagjait kitelepítették.

Az FKGP-titkár Eneg János volt, aki jelenleg a földműves-szövetkezetnek a boltkezelője, és ott erősen jobboldali magatartást tanúsít, amit az is bizonyít, hogy a földműves-szövetkezet bolthelyiségében van a svábok találkozóhelye. Nevezett a párt többszöri felszólítására sem hajlandó azokat bevásárlás után sem kiküldeni.

³⁶¹ Kisközség az Igali, 1950 után a Kaposvári járásban. 1872 és 1950 között a (Felső)Mocsoládi körjegyzőség társközsége, 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

³⁶² Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 2 289 kat. hold (1 317 ha).

³⁶³ Ecsenyben 1949. október 25-én alakult meg a III. típusú Előre Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1957-ben mezőgazdasági termelőszövetkezetté alakult át.

³⁶⁴ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 159 főt számlált a település.

³⁶⁵ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Ecseny lakosságának 46,5%-a a római katolikus, 0,2%-a a görög katolikus, 19,6%-a a református, 33,7%-a az evangélikus és 0,1%-a az izraelita hitet követte.

³⁶⁶ Az 1945-ös nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 419 szavazat (84,31%),
- Szociáldemokrata Párt: 45 szavazat (9,05%),
- Magyar Kommunista Párt: 16 szavazat (3,22%),
- Nemzeti Parasztpárt: 13 szavazat (2,62%),
- Polgári Demokrata Párt: 4 szavazat (0,80%),
- összesen: 497 érvényes szavazat (100%).

³⁶⁷ Az 1947-es nemzetgyűlési választások eredménye:

- Magyar Kommunista Párt: 109 szavazat (43,78%),
- Szociáldemokrata Párt: 65 szavazat (26,10%),
- Demokrata Néppárt: 34 szavazat (13,65%),
- Független Kisgazdapárt: 16 szavazat (6,43%),
- Polgári Demokrata Párt: 9 szavazat (3,61%),
- Nemzeti Parasztpárt: 8 szavazat (3,21%),
- Magyar Függetlenségi Párt: 6 szavazat (2,41%),
- Független Magyar Demokrata Párt: 1 szavazat (0,40%),
- Magyar Radikális Párt: 1 szavazat (0,40%),
- összesen: 249 érvényes szavazat (98,42%) és 4 érvénytelen szavazat (1,58%).

³⁶⁸ Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

A pap Felsőmocsolád községből jár át misézni, semmiféle demokráciaellenes megnyilvánulásokat nem tesz.

Községben az aratást, cséplést és a tarlóhántást 100%-ban teljesítették.

A beszolgáltatást és az adóbeadást 100%-ig, míg a C vételi jegyre 29%-ig teljesítették.

A községben lakó svábok állandóan leveleznek Nyugat-Németországban lakó rokonaikkal. A Horvátországból átjött elemek jugoszláviaiakkal leveleznek, ami által rémhírek is adódnak elő. Így pl. azt híresztelik, „ne búsuljatok testvéreink, szüretelni már mi fogunk a magyar földön”. A községi bíró 1949-ben kapott Németországból egy levelet, amelybe az volt írva: „A községháza előtti fát ki ne merje vágatni, mert akkor legjobb lesz, ha magának és a többi kommunistának néz egy másik fát, ahova fel lesznek aggatva.

A tszcs-vel kapcsolatban a hangulat jó. F. hó 10-én egy új termelő[szövetkezeti] csoportot akarnak megalakítani. A lakosságot rémhírekkel teljesen ingadozóvá teszik a rémhírterjesztők, illetve a svábok azok, akikből egyes egyének rémhírekkel foglalkoznak, többek között nem olyan régen ezt híresztelték, „augusztus 7-re jön az angol, Titó masina, és felszabadít minket”. Ezek az elemek a község magyar lakosságára és főleg a kommunistákra nagy undorral néznek.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

Tárgy: Felsőmocsolád³⁶⁹ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 6.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügyben, illetve a községben az össz. földterület 2 824 kat. hold.³⁷⁰ Ebből a kulákság kezén 51 kat. hold föld, középparasztság kezén 120 hold, kisparasztság kezén 1 443 hold, újgazdák 980 hold, állami gazdaság 250 hold.

A község[ben] 7 kulák család van, ebből 2 van olyan, akinek a felszabadulás előtt 960 hold földjük volt, kik a felszabadulás előtt képviselők voltak, az 5 kulák pedig cséplőgéppel rendelkezik jelenleg. A középparasztság 120 hold földjén 8 család gazdálkodik. A kisparasztság 1 443 hold földjén 200 család dolgozik, újgazdák 980 hold földjén 220 család dolgozik, az állami gazdaság 250 holdját 12 család műveli meg.

Felsőmocsolád községben még tagosítás nem volt, a községben nincs termelőszövetkezet,³⁷¹ csak egy állami gazdaság, ÁMG³⁷² nincs.

Nevezett községben az összlakosság létszáma: 1 259 fő,³⁷³ mely teljes egészében magyar lakosságból tevődik össze. Értelmiség 32.

A községben politikai párt a Magyar Dolgozók Pártja 36 taggal, Független Kisgazdapárt 48 taggal, NPP 15 taggal.

A tömegszervezetek MNDSZ 38 taggal, DISZ 48 taggal működnek.

A község lakóinak vallási megoszlása: r[ómai] katolikus 58%, református 40%, szekták: baptista 2%.³⁷⁴

A községnek körjegyzősége, postája és vasútállomása van.

A községben a múltban a MÉP működött 60 taggal.

Sipos Károly MÉP titkára volt, szül.: 1901. Jelenleg a körjegyzőségen irodatiszt. A felszabadulás után az NPP-nek lett titkára, és azóta is ott működik. A népi demokrácia vívmányaival nincs megelégedve. Állandóan azt hangoztatja, hogy ez így nem jó. Hangoskodó. Azt a kijelentést tette, hogy mióta a demokráciát szolgálja, azóta egy nadrágot sem tudott még venni. A község lakosságára elég nagy befolyással bír.

Az 1945-ös választásoknál az FKGP kapott 60%-os szavazatot, a Szociáldemokrata Párt kapott 15%-ot, NPP kapott 15%[-ot]. A Kommunista Párt kapott 10%[-ot].³⁷⁵

1947-es választásoknál is az FKGP kapta a legtöbb szavazatot, 50%-ot, az MKP 40%-ot, a Szoc[iál]dem[okrata] Párt kapott 9%[-ot], NPP 1%-ot.³⁷⁶

³⁶⁹ Kisközség az Igali, 1950 után a Kaposvári járásban. 1872 és 1950 között a (Felső)Mocsoládi körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakul a településen.

³⁷⁰ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 2 824 kat. hold (1 625 ha).

³⁷¹ Felsőmocsoládon 1955-ben alakult meg a Petőfi Termelőszövetkezeti Csoport.

³⁷² Állami Mezőgazdasági Gépállomás

³⁷³ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 269 főt számlált a település.

³⁷⁴ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Felsőmocsolád lakosságának 57,7%-a a római katolikus, 36,6%-a a református és 5,6%-a az evangélikus hitet követte, míg 0,1% esetében az adatok ismeretlen felekezetet jeleznek.

³⁷⁵ Az 1945-ös nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 375 szavazat (65,91%),
- Nemzeti Parasztpárt: 111 szavazat (19,51%),
- Szociáldemokrata Párt: 39 szavazat (6,85%),
- Magyar Kommunista Párt: 28 szavazat (4,92%),
- Polgári Demokrata Párt: 16 szavazat (2,81%),
- összesen: 569 érvényes szavazat (98,78%) és 7 érvénytelen szavazat (1,22%).

³⁷⁶ Az 1947-es nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 192 szavazat (30,14%),
- Magyar Kommunista Párt: 107 szavazat (16,80%),
- Nemzeti Parasztpárt: 104 szavazat (16,33%),

Az 1949-es választások alkalmával a község lakossága 100%-ig a Népfrontra szavazott. Az iskolák államosításánál a község lakossága nem észlelte, hogy a r[ómai] k[atolikus] pap ez ellen agitációt fejtett volna ki, úgyszintén a Mindszenty-üggyel³⁷⁷ kapcsolatosan is passzív magatartást tanúsított. A békeívek aláírását azonban megtagadta, azzal az indoklással, hogy a püspöktől kapott utasítást, hogy nem szabad aláírni és az édesanyjának is megtiltotta, hogy ne írjon alá.

A község lakossága az aratást határidő előtt kettő héttel fejezte be. Cséplést augusztus 5-i határidő előtt egy héttel végezték el. A kisparasztság vezetett a beszolgáltatással, a kulák is cséplés után 2-3 napra beszolgáltatta a gabonáját. A község lakossága 100%-on felül teljesítette a beszolgáltatási kötelezettségét. A tarlóhántást 90%-ban elvégezték.

A tszcs-hez a kis- és középparasztnak rossz viszonya van. Olyan kijelentés történt a sántapusztai³⁷⁸ úrgazdák között az egyik gyűlés alkalmával, hogy a tszcs tagjai továbbszolgáló cselédek.

Ringler István cipész jobboldali szociáldemokrata, a múltban a Turul³⁷⁹ tagja volt, a tszcs-vel kapcsolatosan azt a kijelentést tette: „Olyanok legyünk mint az oroszok, kolhozokba járjunk, csajkából együnk, nincs erre nekünk szükségünk, megélünk mi úgy is.” Nevezett jelenleg az MDP tagja.

A községben 6 csendőr és egy katonatiszt lakik:

Császár Lajos volt cső. őrm.,³⁸⁰ jelenleg vasúti munkás, vagyontalan.

Varga József volt cső.,³⁸¹ jelenleg mezőgazdasági napszámos, vagyontalan, MDP-tag.

Cserős Albert volt csendőr, jelenleg 4 kat. hold saját földjén gazdálkodik.

Patocs Pál volt csendőr, jelenleg 4 hold földjén gazdálkodik.

Sebestyén István volt csendőr, jelenleg az állami gazdaságnál, mint kertész dolgozik.

Terényi Lajos nyug. honv.³⁸² alezredes, 70 éves, vagyontalan, foglalkozás nélküli. Baráti köre nincs.

A községben a mezőgazdasági munkálatok zavartalanul folyt[ak], szabotázs vagy géptörés nem volt. A beszolgáltatást 100%-on felül teljesítették. A községből ez ideig 27 vagon gabonát szállítottak el.

Pótlólag jelentem, hogy a községben tszcs nincs. Ennek az az oka, hogy 1949. év őszén a község lakossága látogatást tett a tabi termelőcsoportnál, és ott azt látták, mikor már a föld fel volt fagyva, még mindig volt kukorica töretlen.

Aratás előtt volt szó arról, hogy tszcs alakul meg, de mivel az aratási munkálatok megkezdődtek, így a tszcs alakítás abbamaradt.

A tszcs ellenes hangulatnak még az is az oka, hogy a pártszervezet vezetősége gyenge, politikailag fejletlen. A párton belül állandó veszekedés van a volt szociáldemokraták között és a még meglévő kommunisták között. Ugyanis a volt szociáldemokrata párttagok azt a kijelentést tették, hogy a kommunista párt tagjait a vezetőségből ki fogják szorítani.

-
- Demokrata Néppárt: 71 szavazat (11,15%),
 - Szociáldemokrata Párt: 61 szavazat (9,58%),
 - Független Magyar Demokrata Párt: 40 szavazat (6,28%),
 - Magyar Függetlenségi Párt: 34 szavazat (5,34%),
 - Polgári Demokrata Párt: 19 szavazat (2,98%),
 - Magyar Radikális Párt: 9 szavazat (1,41%),
 - összesen: 637 érvényes szavazat (97,85%) és 14 érvénytelen szavazat (2,15%).

³⁷⁷ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

³⁷⁸ Helyesen: Sándorpuszta, Felsőmocsoládhoz tartozó külterületi lakott hely.

³⁷⁹ A Turul Szövetség 1919 és 1945 között egyetemi ifjúsági szervezet volt.

³⁸⁰ csendőr őrmester

³⁸¹ csendőr

³⁸² nyugalmazott honvéd

A pártvezetőség politikai fejletlenségét az is bizonyítja, hogy az egész pártszervezet[et] és annak munkáját, valamint a titkárét is a községi jegyző irányítja. Az egész pártszervezetet a községi előjáróság irányítja.

A községi vezető jegyző a Szociáldemokrata Párt tagja volt, jelenleg MDP[-tag]. Nevezett 1945-ben került oda. Nevezett magatartására jellemző az is, hogy a községházán még mindig van ellenséges személy, mint például Sipos Károly, ki a MÉP titkára volt, jelenleg irodatiszt.

A jegyző véleménye szerint Felsőmocsolád községben kulák vagy ellenséges személy nincs, és a helyi pártszervezet vezetősége is ugyanezen a véleményen van. Nevezett községben az osztályharc teljesen el van laposodva.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

Tárgy: Fonó³⁸³ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 6.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügyben a nyomozásom során az alábbiakat állapítottam meg. A község össz. földterülete 1 763 hold,³⁸⁴ ebből kulák kézen 291, középparasztok kezén 683, újgazdák és kisparasztok kezén 742, állami gazdaság területe 33 kat. hold föld. Tagosítás a községben ez idáig még nem volt.

A falu összlakossága 642 fő,³⁸⁵ ebből kulák 14, családtaggal együtt 70, középparaszt családtaggal együtt 169 fő, kisparaszt családtaggal együtt 92, újgazda családtaggal együtt 247 fő, munkás 64 fő. A községben jelenleg működő párt MDP 25 taggal, Nemzeti Parasztpárt, amely nem működik. FKGP és SZDP, amely szintén egyik sem működik. A tömegszervezetnek MNDSZ 24, DISZ 23, DÉFOSZ 133, Földmíves-szövetkezet kb. 400 fő tagja van.

R[ómai] k[atolikus] vallású egyén 641 fő, református 9 fő van.³⁸⁶ A felszabadulás előtt a MÉP volt a legbefolyásosabb párt, aminek kb. 40-50 tagja volt. Állami szervek: községháza, amely a Büssüi körjegyzőséghez tartozik, rendőrség, illetve rendőrpihenő, postaügynökség, gépállomás.

A községben kinevezett pap nincs. Dr. Martin Aurél nyugalmazott prelátnak, egyetemi tanár³⁸⁷ lakik a községben, és ez látja el az egyházi teendőket. Zárkózott egyéniség, gyakran utazik Budapestre, nyíltan nem beszél, szorosabb viszonyt senkiel nem tart fent, ami azonban csak látszat, mert a községben nagyon erős vallási érületű lakosság és rendszeres templomba járók.

A felszabadulás előtt a MÉP-nek a vezetője Cséplő Jenő volt. Születési helye: Fonó, 1900. február 3., apja: n[éhai] József, foglalkozása: földmíves (kulák), vagyona: 19 kat. hold, 1 hold a szüleié, egy darab villanydaráló, 2 darab ló, 3 szarvasmarha, 2 darab jövendő [sic!], 6 darab sertés, 1 darab vetőgép és gazdasági felszerelés. Fia, Jenő a felszabadulás után előbb a községi, majd a Somogy vármegyei parasztszövetségnek a titkára volt, aki Nagy Ferenc³⁸⁸ után előbb Nyugatra szökött, onnan pedig Amerikába ment ki. Apjával levelezési viszonyban van, és értesülésem szerint kb. 2 hónappal ezelőtt rádióon keresztül üzent apjának, aminek a faluban akkor nagy híre volt. A lakosság úgy beszélte, hogy a Cséplő Jenő fia azt üzenté, csak tartsanak ki, nemsokára jönnek az amerikaiak.

A felszabadulás előtt az FKGP elnöke Felső Fonai János, szül.: 1911, Fonó községben, apja: n[éhai] János, anyja: Fonyai János [sic!], foglalkozása: földmíves (kulák), 24 kat. hold föld, 1 hold szőlő, 2 darab ló, 2 darab tehén, 3 darab növendék, 4 darab sertés, 1 darab vetőgép, gazdasági felszerelés. Nevezett mint a Kisgazdapárt elnöke, a kommunista pártot élesen támadta, nem akarta elismerni vezető szerepét és azt hangoztatta, hogy a kisgazdák többségben van[nak] a községben, a vezetésre így a Kisgazdapárt hivatott. A budapesti kiküldöttek nála szállásoltak mindig meg, ő maga többször szónokolt a pártgyűléseken, ahol a demokráciát élesen vágta, Vidovics[ot], Somogy vármegye volt főispánját³⁸⁹ a tömegek előtt dicsőítette. 1949. május 13-án ő vette át Molnár Zoltán volt MDP megyei titkár utasítására a községben

³⁸³ Kisközség az Igali, 1950 után a Kaposvári járásban. 1872 és 1877 között a Gölle, 1877 és 1950 között a Büssüi körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakul a településen.

³⁸⁴ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 1 737 kat. hold (1 000 ha).

³⁸⁵ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 642 főt számlált a település.

³⁸⁶ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Fonó lakosságának 98,1%-a a római katolikus, 1,7%-a a református és 0,2%-a az evangélikus hitet követte.

³⁸⁷ Martin Aurél (1882–1957) egyetemi tanár, kétegyházi plébános, nyugdíjba vonulása után, 1948-ban Mosdóson telepedett le. <http://lexikon.katolikus.hu/M/Martin.html> (2017. június 6.)

³⁸⁸ Lásd: 166. sz. jegyzet!

³⁸⁹ Lásd: 84. sz. lábjegyzet!

akkor felállított gépállomást, és ő mondott avató beszédet, ami a dolgozó parasztnál nagyon rossz hangulatot keltett. A volt megyei titkár több esetben nála ebédelt és vele köztudomású kapcsolatban állt.

1945-ben a Kisgazdapárt került ki győztesen a választásokból,³⁹⁰ 1947-ben pedig közepes eredményt ért el.³⁹¹

A községben a Népfront megalakulásakor nem volt komoly ellenséges megnyilvánulás. Az iskolák államosítása rendben folyt le. Mindszentyre,³⁹² illetve mellette aláírásokat nem gyűjtöttek. Tüntetés vagy tömegmegmozdulás a községben a felszabadulás óta nem volt. A község lakossága nem túlzott mértékben vallásos. A r[ómai] k[atolikus] papnak, amely aláírta a békeívet, tervekölcsönt is jegyeztet, nincs komoly befolyása a kulákokon kívül a lakosságra. A közép- és kisparasztság vallás szempontjából eléggé passzív magatartást tanúsít, illetve kielégítően viselkedik. A kulákok azonban úgyszólván a fél község lakosságával, főleg a középparasztsággal rokonságban vannak. Így befolyásuk a középparasztságra és kisparasztságra meglehetősen erős, ami megállapítható abból is, hogy a községben a tszcs-t ez ideig már három esetben akarták megalapítani és mindháromszor megdőlt a dolgozó parasztság, illetve a DÉFOSZ ilyen irányú igyekezete.³⁹³ Kis- és középparasztok olyan véleménnyel voltak, hogy addig, amíg kulák lesz, nem lépnek be a tszcs-be, mert akkor nem kaphatnak egy bikáért 4 ezer, 5 ezer Ft-ot. De ez a kulákság sugalmazása, akik úgy uszítanak, hogy ne lépjete be a tszcs-be, hiszen ti mihozzánk képest még a bikáért is 800-1 000 Ft-tal többet kaptok.

A koreai esemény³⁹⁴ a községben a kulákok körében megkönnyebbülést váltott ki, és rögtön amerikai győzelemre gondoltak. Azonban a gyűjtés során 1,50 fillértől 2-3 Ft összegéig járultak hozzá. Velük szemben a dolgozó parasztság 30-50 Ft felajánlásokat tett. A dolgozó parasztság viszonya a községben lévő gépállomáshoz jó. A kis- és középparasztok kb. 70%-ának végzett a gépállomás szántási munkálatokat. Üzemek a községben nincsenek. A múlt rendszer exponensei, csendőr vagy volt rendőr, nyilas, levanteoktató stb. a községben nincs.

A kulákság szervezeten összejönni szokott, de azonban legtöbb esetben inkább a mezőn vagy a templom előtt szoktak találkozni. Rádióhallgatás csoportosan kulákok részéről nem volt. Hangadó a községben a már fentebb leírt Felső Fonai János és Cséplő Jenő kulák. A volt megyei titkár (MDP) leváltása óta visszavonultan viselkednek.

A kulákság az aratást szerződtetett aratókkal végeztette és azt be is fejezték a községben, a cséplést, tarlóhántást július 25-re. Így elsők lettek Somogy vármegyében. A beszolgáltatás folyik, a kulákság jelenleg most van elszámoltatásban. A községben az aratási munkálatok

³⁹⁰ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 259 szavazat (68,16%),
- Nemzeti Parasztpárt: 71 szavazat (18,68%),
- Szociáldemokrata Párt: 37 százalék (9,74%),
- Magyar Kommunista Párt: 8 szavazat (2,11%),
- Polgári Demokrata Párt: 5 szavazat (1,32%),
- összesen: 380 érvényes szavazat (100%).

³⁹¹ Az 1947-es nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 109 szavazat (26,72%),
- Nemzeti Parasztpárt: 95 szavazat (23,28%),
- Demokrata Néppárt: 82 szavazat (20,10%),
- Szociáldemokrata Párt: 79 szavazat (19,36%),
- Magyar Kommunista Párt: 35 szavazat (8,58%),
- Magyar Függetlenségi Párt: 6 szavazat (1,47%),
- Független Magyar Demokrata Párt: 1 szavazat (0,25%),
- Magyar Radikális Párt: 1 szavazat (0,25%),
- összesen: 408 érvényes szavazat (99,27%) és 3 érvénytelen szavazat (0,73%).

³⁹² Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

³⁹³ Fonóban 1950 decemberében alakult meg a III. típusú November 7. Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött.

³⁹⁴ Lásd: 81. sz. lábjegyzet!

alatt a gépállomásnak nem állt elegendő gép rendelkezésére, ami azt eredményezte, hogy kisebb fokú zúgolódás történt, s a kulákság akkor azt beszélte, hogy nem adnak elég gépet, mégis követelik határidőre a beszolgáltatást. De ez semmi esetre sem volt rendbontó jelentőségű. Jobboldali szociáldemokrata uszítás a községben nem folyt. A felszabadulás óta a közvetkező kulákok voltak gazdasági vonalon megbüntetve: Fónai József 24 kat. holdas és 1 hold szőlős kulák, szül.: 1905, apja: István, pénzbüntetésre volt ítélve.

Felső Fónai János, Bálizs Gyula, Kovács Péter, Cséplő József, Fónai Sándor, Bálizs Imre, Vittman József, Fónai Kálmán, Fónai Lőrinc, id. Fónai Károly: nevezettek mindnyájan pénzbüntetésre gazdasági bűncselekmények miatt meg lettek büntetve.

Szabotázs, géprongálás vagy olyan bűncselekmény, amely miatt a községben rossz hangulat állt volna be, a közelmúltban nem történt.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

Tárgy: Gadács³⁹⁵ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 11.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügyben a nyomozásom során az alábbiakat állapítottam meg. A község össz. földterülete 760 kat. hold.³⁹⁶ Ebből középparaszt kezén 15 kat. hold, újgazdák, illetve a földhöz juttatottak kezén 450 kat. hold, a tszcs tulajdonában 217 kat. hold. A községben 1 tszcs működik, 28 család, 45 taggal.³⁹⁷ Ez idáig a községben tagosítás nem volt.

A község összlakosságának létszáma 520 fő.³⁹⁸ Ebből középparaszt 1 család, újgazdák 70 család, értelmiségi 1 család van. Nemzetiségi megoszlás szerint: magyar 18%-a, horvát 50%-a, sváb 27%-a, csehszlovák 5%-a az összlakosságnak. Felekezeti megoszlás: a falu lakosságának 90%-a római katolikus, 8%-a evangélikus, 2%-a református vallású.³⁹⁹

A községben csak az MDP működik 9 taggal. Demokratikus tömegszervezetek a következők működnek: DÉFOSZ 46 taggal, MNDSZ 9 taggal, a DISZ 41 taggal. Állami szektorok nincsenek. Egyébként Felsőmocsoládhoz tartoznak.

Felszabadulás előtt a volksbundisták⁴⁰⁰ működtek. 1947-ben ezeket az elemeket kitelepítették. A felszabadulás után a következő politikai pártok működtek: FKGP, NPP és SZDP. 1947-ben alakult meg az MKP. Az 1945-ös választásoknál az FKGP került ki győztesen.⁴⁰¹ Ennek fő hangadója a kitelepítések során Magyarországról elmentek. Az 1947-es választások során pedig az NPP került ki győztesen.⁴⁰² A községben lakos sváb[ok] és horvátok külön megalakították a parasztpártot, mely a kommunista pártnak kimondott ellensége volt. 1949-es választások során mindenki egyöntetűen a Népfontra szavaztak.

Felsőmocsolád⁴⁰³ községből járt át a pap miséket tartani, ez alatt az idő alatt, mikor át szokott jönni, akkor elmegy meglátogatni a svábokat és a horvátokat. Így Dr. Kovács Ferenc káplán⁴⁰⁴, akinek befolyására Borsányi Béla és Gyukos Vince megtagadták a békeív aláírását. Fent említett pap az aratás előtt havonta kétszer szokott járni misét tartani a faluba, míg az aratás megkezdésekor minden vasárnap 3-szor tartott istentiszteleti előadást.

³⁹⁵ Kisközség az Igali, 1950 után a Kaposvári járásban. 1872 és 1950 között a Szilli / Somogyiszlai körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

³⁹⁶ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 672 kat. hold (386 ha).

³⁹⁷ Gadácson 1951-ben alakult meg a III. típusú Táncsics Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött.

³⁹⁸ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 455 főt számlált a település.

³⁹⁹ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Gadács lakosságának 75,6%-a a római katolikus, 0,7%-a a görög katolikus, 5,7%-a a református, 17,8%-a az evangélikus és 0,2%-a a baptista hitet követte.

⁴⁰⁰ Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

⁴⁰¹ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 170 szavazat (94,97%),
- Magyar Kommunista Párt: 4 szavazat (2,23%),
- Szociáldemokrata Párt: 3 szavazat (1,68%),
- Polgári Demokrata Párt: 2 szavazat (1,12%),
- összesen: 179 érvényes szavazat (99,44%) és 1 érvénytelen szavazat (0,56%).

⁴⁰² Az 1947. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Nemzeti Parasztpárt: 90 szavazat (58,82%),
- Magyar Kommunista Párt: 57 szavazat (37,25%),
- Szociáldemokrata Párt: 4 szavazat (2,61%),
- Független Magyar Demokrata Párt: 1 szavazat (0,65%),
- Magyar Radikális Párt: 1 szavazat (0,65%),
- összesen: 153 érvényes szavazat (99,35%) és 1 érvénytelen szavazat (0,65%).

⁴⁰³ Elírás, helyesen Somogyiszilból.

⁴⁰⁴ Elírás. Somogyiszilban 1949. októbertől 1951. szeptemberig Kovács Jenő működött káplánként. Pfeiffer, 1987. 631-632. p.

A községben az aratást, cséplést és a terménybegyűjtést 100%-ig elvégezték. A tarlóhántást ez ideig 98%-ban tudták teljesíteni. A tarlóhántást azok a gazdák nem tudták teljesíteni, akik a gépállomással kötöttek szerződést. Az aratás, cséplés és a terménybegyűjtés zavartalanul folyt le.

A község lakosságának a hangulata a tszcs-vel kapcsolatosan nem jó, mert a csoportban állandó veszekedés, verekedés észlelhető. Ez állítólag azért van, mivel a csoport többféle nemzetiségű népből tevődik össze. Ezek között folyik az állandó nem megértés, így fordulhatott elő az is, hogy 1949 óta, amióta megalakultak, 10 kat. hold föld maradt parlagon, amit a tszcs-n kívül álló parasztok figyelemmel kísérik, és bizonyos undorral néznek a csoport tagjaira. Hangadó és uszító a csoporton belül Pál János horvátországi telepes, aki a csoportban lévő nőket lekurvazza, a csoport tüzelőfáját ellopta, ezt a csoportban lévő nők észrevették és jelentették a csoport vezetőségének. Mikor nevezettnek tudomására jutott, ekkor kést vett elő, és azzal fenyegette meg a csoportban dolgozó nőket, és azt a kijelentést tette, „megöldöslek benneteket бүdös kurvák”. A csoport tagjai és a falu lakossága fél nevezettől, ettől a viselkedéstől.

[...] csoporttag, a fent nevezettnek rokona, kijelentette, hogy „Magyarországon nincs szabadság. Szabadságot majd ezután hoznak nekünk. Ez nem szabadság, szabadság csak odahaza volt”. Nevezett feleségével együtt a klérus befolyás alatt állnak. Nevezett Horvátországban volksbundista elnök volt. Ezt bizonyítja az is, hogy rokonainál megtalált volksbundista igazolványok alá az ő neve volt aláírva, mint elnök.

Gadács községben ezek a személyek vezetésével a svábok külön csoportosulnak és ellenszenvesen néznek a kommunista pártra. Mikor magyar ember közeledik feléjük, csoportosulásuk alkalmával mindjárt horvátul beszélnek.

Tárgy: Gadány⁴⁰⁵ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 6.

Jelentem, hogy Gadány községben a feltérképezés során az alábbiakat állapítottam meg: Megállapítottam, hogy a község össz. földterülete 1 911 hold föld.⁴⁰⁶ Kulákok kezén 97 hold van, középparasztok kezén 330 hold, újgazdák kezén 624 hold föld, kisparasztok kezén 880 hold föld, a tszcs⁴⁰⁷ kezén 181 hold föld. Az utóbbi a községtől 4 kilométerre van. A tszcs-nek a földjei Merkly-Bellus Lajos gyógyszerészé⁴⁰⁸ volt, aki 1948-ban szabotálás miatt le volt zárva, Tóth Pálné, nevezett sógornője és Vajda Aladár személyeké, amit Merkly-Bellus Lajos saját földjén kívül 100 kat. holdat bérelt, Tóth Pálnétól 39 holdat és Vajda Aladárnétól 42 hold földet. A föld jelenleg a tszcs kezén van, s a tszcs azon az állásponton áll, ami a községtől 4 km-re van, hogy az állami gazdaságnak átadja és igénybe veszi a községben lévő Négyföldespusztán⁴⁰⁹ a kincstár tulajdonát képező tartalék földet, amit jelenleg az újgazdák kishaszonbérletben használnak.

Az állami gazdaság területe 107 hold, ami nem Gadányhoz tartozik, hanem Kelevész⁴¹⁰ községhez. A fent nevezett községben ez ideig nem tagosítottak.

Egy tszcs van 14 családdal és 24 taggal, 181 kat. hold földön.

A község politikai helyzete:

Összlakosság 873 fő.⁴¹¹ A községben 4 kulák van, 23 középparaszt, 425 kisparaszt, 21 újgazda. A község területén ipari munkás nincs. Értelmiségiek száma 3.

Politikai pártok vagy szövetségek:

Magyar Dolgozók Pártja 15 taggal és 7 tagjelölttel. Más párt nincs. DÉFOSZ munkástagozata: akinek kb. 4 hold földje van, de olyan nagy a családja, hogy abból nem tud megélni, az van 107 tag, és aki földjéből megél, ezeknek száma 81. Összesen 188 DÉFOSZ-tag van. DISZ ifjúság taglétszáma 33 tag, MNDSZ 22 tag. Fent nevezett párt- és tömegszervezetek tagjai közép-, kis- és szegényparasztokból tevődik össze.

Ellenséges elemek:

A múltban, Horthy ideje alatt a nyilas párt működött, létszámuk kb. 50 volt. Vezetője [...] Nevezett a községben született, iparoscsaládból származik, apja lakatossegéd volt, iskolai elvégzése után Marcaliba ment kőműves-tanulónak, ahol felszabadult. Felszabadulása után a Marcali járásban dolgozott mint kőművessegéd 1945-ig, illetve felszabadulásig. 1936-ban belépett a nyilas pártba Festetich grófnál.⁴¹² Előbb mint tag, majd később, 1938-ban mint vezető lett ott. Az utasítást Festetichtől vagy Böhönyéről [...] erdőmérnöktől kapta, ki jelenleg Nyugaton van Németországban. A nyilas párt az ő vezetősége alatt a felszabadulásig működött.

⁴⁰⁵ Kisközség a Marcali járásban. 1872 és 1950 között a Mesztegnyői körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁴⁰⁶ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 3 554 kat. hold (2 045 ha).

⁴⁰⁷ 1950-ben alakult meg a gadány-létapusztai Gerő Termelőszövetkezeti Csoport, mely még abban az évben meg is szűnt.

⁴⁰⁸ Helyesen: Merkly-Belus. A Merkly-Belus család Nagykanizsa egyik legismertebb patikus dinasztiája.

<http://www.gyogyszerestortenet.hu/wp-content/uploads/2016/01/Gy%C3%B3gyszer%C3%A9szett%C3%B6rt%C3%A9net-2003-2.-sz%C3%A1m.pdf> (2017. június 6.)

⁴⁰⁹ Négyföldespuszta Gadányhoz tartozó külterületi lakott hely.

⁴¹⁰ Helyesen: Kelevész, kisközség Somogy megyében a Marcali járásban.

⁴¹¹ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 858 főt számlált a település. A település össznépessége az 1949. évi népszámlálási adatok alapján: 858 fő. A település vallási megoszlása az 1949. évi népszámlálás adatai alapján: 99,3% római katolikus, 0,3% református és 0,25 baptista.

⁴¹² Lásd: 266. sz. lábjegyzet!

A felszabadulás után is a községben maradt, jelenleg is ott tartózkodik. 1946-ban 6 hónapra le volt zárva, illetve internálva.

A felszabadulás után pártba nem lépett, mivel 5 évig politikai jogvesztésre van ítélve. Kb. 1923-ban nősült Gombáról,⁴¹³ [...] szegényparaszt leányát vette feleségül. Baráti köre nincs. Zárkózott magatartást tanúsít, mivel a községben a baloldali személyek megfigyelés alatt tartották nevezettét.

Vagyoni állapota: 1 ház, fél hold szőlő és az anyósa 2 hold földjén gazdálkodik. Ezenkívül Marcaliban a Magasépítési N. V.-nél⁴¹⁴ mint kőművessegéd dolgozik. Két gyermeke van, lánya férjhez ment egy balatonboglári napszámos emberhez, annak is kettő gyermeke van. Fia jelenleg Budapesten van a Magasépítési N. V.-nél. Jelenleg a marcali Magasépítési N. V.-nél dolgozik, kapcsolatot az elvtársak szerint nem tart fenn senkivel. Passzív magatartást tanúsít, politikai megbeszéléseken soha nem vesz részt.

1945-47-es választásokon a Független Kisgazdapárt volt a legtöbb mandátummal,⁴¹⁵ annak vezetője ifj. Dombi Mihály volt. Szül.: 1914. szeptember 14., Gadány, apja: Mihály, anyja: Hajdu Julianna, állampolgársága magyar, családi állapota nős, két gyermeke van, foglalkozása: földműves, családfenntartó, Gadány, Fő u. 144. szám. Nevezett iskoláját Gadányban végezte, majd iskolája elvégzése után Gadányban apja földjén dolgozott. Apjának kb. 16 hold földje van. Azon dolgozott a felszabadulásig. A felszabadulás előtt politikai pártnak vagy szervezetnek tagja nem volt, majd 1945-ben belépett az FKGP-ba és annak vezetője lett. 1946-ban megnősült, feleségétől két gyermeke született, felesége 1949 nyarán meghalt.

1950-ben újra megnősült, feleségül vette Hollósi Mária, özv. Kelemen Pálnét, kinek férje a fronton meghalt. Annak egy gyermeke van, jelenleg azzal él egy háztartásban. Katona volt, honvéd rendfokozatban. A fronton a Szovjetunióban volt, 1945-ben jött haza. Az FKGP-ban mint tikár működött és jobboldali magatartást tanúsított. Jelenleg apja földjén dolgozik, politikával nem foglalkozik, teljesen passzív magatartást tanúsít.

Nevezett személy az 1949-es választásoknál a Magyar Kommunista Párt ellen és a Népfront ellen agitált. Büntetve nem volt.

A községben egyes politikai eseményeknél fontosabb felvonulás vagy tüntetés nem történt.

Az iskolák államosításánál a pap, Rusnyák [sic!] Ferenc,⁴¹⁶ 25 holdas kulák nem akarta aláírni a tudomásulvételi jegyzőkönyvet, amelyben tudomásul veszi az iskolák államosítását, azzal a kifogással, hogy feletteseitől nem kapott erre utasítást. Megállapítottam azt, hogy teljesen

⁴¹³ Értsd: Nagygomba, egykor önálló település, 1927-ben egyesítették Marcalival.

⁴¹⁴ Nemzeti Vállalatnál

⁴¹⁵ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 413 szavazat (90,97%),
- Magyar Kommunista Párt: 20 szavazat (4,41%),
- Szociáldemokrata Párt: 8 szavazat (1,76%),
- Nemzeti Parasztpárt: 7 szavazat (1,54%),
- Polgári Demokrata Párt: 6 szavazat (1,32%),
- összesen: 454 érvényes szavazat (100%).

Az 1947. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Demokrata Néppárt: 276 szavazat (53,59%),
- Független Kisgazdapárt: 123 szavazat (23,88%),
- Magyar Kommunista Párt: 48 szavazat (9,32%),
- Szociáldemokrata Párt: 35 szavazat (6,80%),
- Magyar Függetlenségi Párt: 26 szavazat (5,05%),
- Nemzeti Parasztpárt: 4 szavazat (0,78%),
- Polgári Demokrata Párt: 2 szavazat (0,39%),
- Magyar Radikális Párt: 1 szavazat (0,19%),
- összesen: 515 érvényes szavazat (99,61%) és 2 érvénytelen szavazat (0,39%).

⁴¹⁶ Helyesen Rusznyák Ferenc (1892–1966), aki többek között siófoki, törökkoppányi, somogyhársági szolgálat, valamint tábori lelkészi működés után, 1945 szeptemberétől volt Gadányban plébánoshelyettes. Pfeiffer, 1987. 887. p.

jobboldali és jelenleg is mint pap, 25 hold földdel rendelkezik. A Mindszenty-üggyel⁴¹⁷ kapcsolatosan nem tett semmilyen agitálást, mert akkor már a szervezetek részéről komoly megtorlást kapott a marcali járási bizottságtól. A Mindszenty-üggyel kapcsolatosan a község lakosságainak⁴¹⁸ 75%-a Mindszenty ellen volt, s azt elítélték háborús bűntette miatt. 25%-a Pállós [sic!] Imre akkori tanító⁴¹⁹ mellé tömörült, de az 1949 tavaszán meghalt. Nevezett teljesen klerikális beállítottságú volt és jelenleg is a családjá az.

A község lakossága nem jó szemmel nézi a klerikális családnak a tartózkodását a községben, először azért, mert mint erős klerikálisok, többször agitálnak a vallásszabadság mellett, másrészt pedig állami épületnél tartózkodnak még, amit az iskola adott nekik.

A község lakosságai⁴²⁰ többször felkérték a járási bizottságot, hogy nevezetteket a községből távolítsák el. Jelenleg özv. Pállósné [sic!] egyik fia jelenleg szovjet nyelvtan iskolába jár. A Mindszenty-üggyel kapcsolatosan nevezettek nem hitték el Mindszenty gazember tetteit, háborús uszításait, ezért sajnálkozásukat fejezték ki és agitáltak Mindszenty megbüntetésé ellen.

A község jelenlegi politikai élete:

A községben az aratás 100%-os, cséplés 95%-os. Az augusztus 4-i terménybeszolgáltatásnál még 9 család nem csépelte az eső miatt. Beszolgáltatás 65%-os. Megállapítottam azt, hogy a beszolgáltatással állnak a legrosszabbul a község lakói, ezt egy részben azért nem tudták még teljesíteni, mert 3 napig esett az eső és a községnek Böhönyére és Marcaliba kell beszolgáltatást vinni a terményraktárba. A tarlóhántás 85%-os.

A községben tervbe volt véve kutak és legelők helyrehozása, ezt 100%-ig teljesítették. Jelenlegi tervük vízlevezető csatorna lefektetése, amit szeptember 1-re csinálnak meg. A kulákok közül kettő, akinél már lecsépeltek, beadását 100%-ig teljesítette.

A község lakosságainak⁴²¹ viszonya a tszcs-hez közömbös. Ez abban nyilvánul meg, hogy az újjazdák, akik teljesen nincstelenek voltak a felszabadulás előtt, és gróf Festetichnél, a nyilas vezérnél dolgoztak, legtöbbször nyilas párttag volt, ők is úgy nyilatkoznak, hogyha egyszer földet kaptak, azt megtartják maguknak, tehát az ún. magánvagyonféltes áll fenn náluk, mert azt mondják, ha belépnek a tszcs-be, az megint senki földje lesz. Ez a rossz beállítottság általában a tszcs tagoknál mindnél fennáll.

Megállapítottam azt, hogy a tszcs-ben nagyon nyomott a hangulat, nincs meg az a megértés, amit a munkához való viszony megkíván. Egyben azt, hogy a tszcs-ben több nyilas párttag, köztük az MDP titkára, aki [...], majd utána a Független Kisgazdapártnak lett tagja és 1948-tól a Magyar Dolgozók Pártjának tagja, illetve titkára lett és a tszcs-ben van. Neve: Csillag István.

Viszont az állami gazdaságot nagyon szeretik, már csak azért is, mert ott minden héten fizetnek és jól. Fizetésük kb. 120-140 forint. Tehát azzal szemben teljes a megelégedés. A kulákok a tszcs ellen vagy állami gazdaság ellen még nem agitáltak, mert velük szemben sem eljárás, sem föld elkobzása még nem állt fenn. Az állami gazdaság versenyben áll a járás többi állami gazdaságaival és szeretik a versenyt, mert munkájuk után megkapják a rendes bérezést is. Ipari munkás a községben nincs. Klerikális uszítás a fent nevezett özv. Pállósné és családjánál áll fent.

Megállapítottam azt, hogy a kulákok körében fő hangadó Karl János 24 holdas, pártonkívüli kulák.

⁴¹⁷ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

⁴¹⁸ Értsd: lakosainak.

⁴¹⁹ Helyesen: Pálos Imre, aki böhönyei és csökölyi működés után 1930-tól tanított a Gadányi Római Katolikus Elemi Népiskolában. MNL SML. Tanítói minősítési lapok.

⁴²⁰ Értsd: lakosai.

⁴²¹ Értsd: lakosainak.

Személyi adatai: Karl János, szül.: 1887. július 27., Gadány község, apja: n[éhai] Jakab, anyja: Pfeifer Rozália n[éhai], állampolgársága magyar, családi állapota nős, foglalkozása földm[űves], családfő, Gadány, Fő utca 130. szám.

Nevezett 24 holdas kulák, egy háza van, két hold szőlő, két ló, három szarvasmarha, gazdasági felszerelése kocsis, eke, taliga, borona.

Feleségével és egy fiával él közös háztartásban. A községben született, származása sváb. Apja meghalt, a vagyont részben apjától, részben feleségétől örökölte.

Nevezett a rendeleteket tudomásul nem veszi, minden rendelet ellen hangoskodik. Több eljárás folyt már ellene, de azért büntetve nem volt.

A beszolgáltatás vétsége miatt, mivel nem teljesítette 1949. november havában, 8 napi elzárást kapott. A felszabadulás után pártnak tagja az FKGP-nak lett, előtte semmilyen pártnak tagja nem volt. Nevezett teljesen jobboldali beállítottságú, jelenleg pártonkívüli, politikával nem foglalkozik. Fiával és feleségével él közös háztartásban, fia, ifj. Karl János. Már kétszer nősült, jelenleg is a második felesége eljárást folytat ellene azért, mert a munkával teljesen meg akarták ölni és a székálásokat, illetve a hajcsárkodásokat nem bírta.

Baráti köre nincs, kapcsolatot Karl István 16 hold földes középparaszttal tartja fenn, kinek nevezett bátyja.

A községben rk.-usok⁴²² száma kb. 97%. A helyi pap, Rusnyák Ferenc 1945-ben jött haza szovjet fogságból, a község lakosai előtt politikáról nem beszél, politikával nem foglalkozik, igyekszik a Párthoz alkalmazkodni (jelenleg). A békeívet ő írta alá először, mert addig nem akarták aláírni. Felvonulásokon, pl. május 1.,⁴²³ április 4-i⁴²⁴ részt vesz, de azzal kapcsolatban nem nyilatkozik.

Tudomásomra jutott az, hogy a nevezettnek egy bátyja, nevét megállapítani nem tudtam, a Földművelésügyi Minisztériumban van, aki nevezettet egy évben egyszer-kétszer felkeresi. Beszélgetésük, illetve látogatásának célját megállapítani nem lehetett. A pap a községben csak a tanítónővel tart fenn kapcsolatot, de csak hivatalosan.

A múlt rendszer exponensei:

A községben egy csendőr tartózkodik, név szerint Kovács János, volt cső. szkv.⁴²⁵ Személyi adatait megállapítani nem tudtam, külön jelentésemben beadom. Jelenleg 2 hold földön gazdálkodik és napszámra jár, illetve alkalmi munkákra jár dolgozni. Feleségével és két gyermekével él a községben.

Levente, Volksbund,⁴²⁶ Hunyadi-páncélos⁴²⁷ a községben nem volt.

Az arisztokraták közül, illetve a régi rendszer politikusai közül csak gróf Festetich lakott ott, ki teljesen pressziót gyakorolt a közeli községek összes lakosaira, és azokat csatlósáivá szervezte be a nyilas pártba.

Külföldi diplomaták nincsenek.

A községbe külföldről nem jár senki, külföldi levelezéseket a községben élők nem folytatnak, Budapestről a Földművelésügyi Minisztériumból Rusnyák Ferenc papot látogatja meg a bátyja egy évben egyszer vagy kétszer. Az utóbbi időben mezőgazdasági munkálatok során különös esemény nem történt.

⁴²² Értsd: római katolikusok.

⁴²³ Lásd: 207. sz. lábjegyzet!

⁴²⁴ Lásd: 206. sz. lábjegyzet!

⁴²⁵ csendőr szakaszvezető

⁴²⁶ Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

⁴²⁷ Lásd: 348. sz. lábjegyzet!

Tárgy: Gálosfa⁴²⁸ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 5.

Jelentem, hogy fenti tárgyú ügyel kapcsolatban a feltérképezés során az alábbiakat állapítottam meg.

A község össz. földterülete: 3 427 kat. hold.⁴²⁹ Ebből kulákság kezén van 156 kat. hold, a középparaszttság tulajdonában 1 040 kat. hold, újgazdák és középparaszttság tulajdonában 760 kat. hold van. Szociális szektorok tulajdonában (tszcs) 350 kat. hold. A községben ez ideig tagosítás még nem volt. A községben összesen 1 tszcs működik, melynek létszáma 12 család 19 taggal.⁴³⁰

Az összlakosság száma a községben 851 fő.⁴³¹ Ebből kulák 5, középparaszt 62, újgazda 28, munkás 18, tisztviselő és értelmiségi 8 család. Az MDP-nak 30 tagja van, az FKGP-nak 140 tagja (nem működik), az NPP-nek 18 tagja van, ami szintén nem működik. Tömegszervezeti vonalon az MNDSZ 24, a DISZ 22, a DÉFOSZ 72, a földműves-szövetkezet 262 taggal működik. Az egyházak közül a katolikus (római k[atolikus]) vallásnak 826, reformátusnak 18, evangélikusnak 7 tagja van.⁴³²

Nemzetiségek közül: magyar 765, sváb anyanyelvű 86. Állami szervek: rendőrőrs, jegyzőség, posta és vasútállomása van a községnek.

Felszabadulás előtt a legnagyobb tömegbefolyással bíró párt a MÉP volt, utána az FKGP. Ezen pártok főbb hangadói a következő személyek voltak:

Ifj. Sipos István, szül.: Gálosfa, 1888., anyja: Pap Ilona, foglalkozása: földműves, középparaszt, vagyona 20 kat. hold föld, 1 ház, 2 drb. ló, 5 drb. szarvasmarha, egy anyasertés és gazdasági felszerelés. Nevezett a MÉP-nek a helyi szervezője volt. Büntetve ez ideig nem volt, eljárás ellene folyamatban nem volt, és nem [is] all.

Horváth József, szül.: Gálosfa, 1904. március 9. Nős, apja: József, anyja: Mike Rozália, foglalkozása: földműves (kulák), vagyona 24 kat. hold föld és 1 ház, 404 ööl szőlő, egy pár ló, 2 darab szarvasmarha, 6 darab sertés és gazdasági felszerelés. Nevezett a MÉP-nek agitátora volt. Ellene eljárás ez ideig nem volt és jelenleg sincs.

Győr Sándor, szül.: Simonfa, 1897. február 1., anyja: Kereszt Erzsébet, foglalkozása: földműves (kulák), vagyona 33 kat. hold föld, egy cséplőgép, egy benzinmotor és egy daráló, 4 darab ló, 8 darab szarvasmarha, 12 darab sertés, 7 darab juh. Nevezett a múltban a MÉP-nek hangadója volt. Ellene eljárás ez ideig nem volt.

Kis Kálmán, szül.: 1905. december 16. Anyja: Ferenc Erzsébet. Foglalkozása: földműves (kulák), vagyona 30 kat. hold föld, 1 cséplőgép, 1 benzinmotor, 1 daráló, 2 pár ló, 5 szarvasmarha, 9 sertés, 7 juh. A felszabadulás előtt ő alakította meg a kommunista pártot a községben, és a nemzeti bizottság elnöke volt. Az MDP-ből mint osztályidegent eltávolították.

⁴²⁸ Kisközség a Kaposvári járásban. 1872–1907 között a Simonfai körjegyzőség társközsége, 1907 és 1950 között körjegyzőségi székhely. 1950-ben önálló tanács alakul a településen.

⁴²⁹ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 3 428 kat. hold (1 972 ha).

⁴³⁰ Gálosfán 1948-ban alakult meg a III. típusú Vörös Csillag Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végén megszűnt.

⁴³¹ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 851 főt számlált a település.

⁴³² Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Gálosfa lakosságának 90,1%-a a római katolikus, 0,1%-a a görög katolikus, 6,1%-a a református, 3,1%-a az evangélikus, 0,4%-a az unitárius hitet követte, 0,1% egyéb felekezethez tartozónak, 0,1% pedig felekezeten kívülinek vallotta magát.

Tömpe István Somogy megyei volt alispán⁴³³ idejében Tömpe András altábornagy,⁴³⁴ aki az alispánnak testvére volt és Komáromi altábornagy rendszeresen, havonként lejártak hozzá a községbe Budapestről.

Az Imrédy-párt⁴³⁵ vezetője volt [...], földműves, vagyona 6 kat. hold juttatott föld és 1 ház. Nevezett később mint nyilas tevékenykedett, amiért a népbíróság 6 hónapra el is ítélte. A Barankovics-párt⁴³⁶ kortesei a következők voltak: Havas Gyula, szül.: Hetes, 1930. december 10., nőtlen, vagyontalan, apja: Gyula, anyja: Heiusvendel Felicia. Nevezett az 1947-es választáskor a Barankovics-pártnak a plakátját ragasztotta és propagandaanyagot terjesztett.

A Parasztszövetség⁴³⁷ vezetője Pap Sándor, szül.: Gálosfa, 1918. július 3-án. Nős, apja: István, anyja: Sipos Rozália. Földműves, vagyona 1 ház és 15 kat. hold föld.

Brakmand József, szül.: Babarc,⁴³⁸ 1893. október 12. Nős, anyja: Koszter Katalin. Földműves, vagyona 24 kat. hold föld és 1 ház.

A Volksbund szervezet⁴³⁹ tagjai: [...] és [...] földműves. Nevezett 20 hold földjének felét és házáat a fenti tevékenységéért elkobozták, és jelenleg 10 kat. hold földje van.

Akik a Horthy-rendszer alatt lettek állami tisztviselők: Havas Gyula, szül.: Pécsvárad,⁴⁴⁰ 1893. március 17. Nős, anyja: Rimanoci Rozefa [sic!]. Körjegyző, vagyona 5 hold föld és 1 ház.

Terlaky József, szül.: Öreglak, 1894. Nős, anyja: Molnár Rozália. Gálosfai körjegyző, vagyona 5 hold föld, MDP-tag. Értesülesem szerint nevezett az első világháborúban szerzett vitézségi érdem alapján Bószénfa községben 7 kat. hold vitézi vagyonváltság címén juttatott földet kapott. [...]

Akiknek a család[já]ból a Horthy-rendszer alatt katonatisztek kerültek ki: Königh József, szül.: Nagyság,⁴⁴¹ 1883. április 16., anyja: Szulák Katalin, földműves, vagyona 8 hold föld és 1 ház. Nevezett fia, Kővári Königh József honvéd hadnagy volt, és értesülesem szerint jelenleg is a nagykanizsai honvédségnél teljesít szolgálatot. Ezek ellen a felszabadulás óta politikai bűncselekményért volt eljárás a községben.

⁴³³ Tömpe István (1909–1988) kommunista politikus, az MKP munkatársa, Rajk László titkára. 1946-ban kinevezték Somogy vármegye alispánjává, 1958-ban a Belügyminisztérium Közigazgatási Főosztályának vezetője, 1949-ben a Földművelésügyi Minisztérium Elnöki Osztálya vezetője lett. 1950-ben az Országos Erdészeti Főigazgatóság élére került. 1956 decemberétől a fegyveres erők miniszterének helyettese, 1957–1958-ban a belügyminiszter első helyettese és a Honvédelmi Tanács tagja volt. 1958–1967 között országgyűlési képviselő, előbb a Hazafias Népfront Tolna megyei, 1963-tól a HNF budapesti listájáról jutott be a törvényhozásba. 1958-ban kinevezték a földművelésügyi miniszter első helyettesévé. 1962-től a Magyar Rádió és Televízió, 1974–1983 között az Állami Rádió és Televízió Bizottságának elnöke volt.

http://www.tortnelmitar.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=6272&catid=88:t&Itemid=67&lang=hu (2017. június 6).

⁴³⁴ Tömpe András (1913–1971) kommunista politikus. 1945-ben a Magyar Államrendőrség Politikai Osztályának megszervezője, kinevezték a Vidéki Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztályának vezetőjévé, amelyet ezredesi, majd vezérőrnagyi rangban irányított. 1947–1959 között Buenos Airesben a szovjet hírszerzés ún. rezidense, fedőfoglalkozása nagykereskedő volt. Hazatérése után a Belügyminisztérium II/3 osztályának (hírszerzés) egyik irányítója, majd 1962-ben az MSZMP KB Adminisztratív Osztályának vezetője. 1963-ban kinevezték a Corvina Idegen Nyelvű Kiadó igazgatójává, majd 1967-ben berlini nagykövet lett, de tiszteről 1968-ban lemondott, mert nem értett egyet a csehszlovákiai bevonulással. A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülete (MKKE) elnöke volt 1970-től haláláig.

http://www.tortnelmitar.hu/index.php?option=com_content&id=6271&Itemid=67&lang=hu (2017. június 6.)

⁴³⁵ Értsd: Magyar Megújulás Pártja. Lásd: 267. sz. lábjegyzet!

⁴³⁶ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

⁴³⁷ Lásd: 27. sz. lábjegyzet!

⁴³⁸ Település Baranya megyében.

⁴³⁹ Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

⁴⁴⁰ Település Baranya megyében.

⁴⁴¹ Elírás, Nagyság nevű település nem létezik. Valószínűleg a Komárom-Esztergom megyei Nagysápra gondolt a szöveg írója.

Harangozó Anna földmives, nevezett a Gálosfához tartozó Szentlukapusztán⁴⁴² lakik, ahol 500 hold földet bérelt, de 1946-ban elvették tőle és részére 8 holdat hagytak meg. [...]

[...] földmives, személyi adatai már fentebb szerepel. Nevezett nyilas tevékenysége miatt 6 hónapra lett elítélve, amit már le is töltött.

Kisgyörgy Endre nyugatos körjegyző, vagyona: 30 hold föld volt és 1 háza. Képviselőjelölt is volt, és ezáltal is volt ellene eljárás, de felmentették. Nyugatos volt: vitéz Havas Gyula, akinek személyi adatai az előző oldalon már fel van[nak] tüntetve.

Csendőr vagy múltrendszerből való rendőr a községben nem lakik. Rendszeresített pap nincs a községben, misézni a bőszenfai plébános szokott átjárni vasárnaponként, aki a békeívet értesülésem szerint aláírta. Az iskolák államosítása ellen vagy Mindszenty⁴⁴³ mellett a községben tüntetés nem volt.

A község jelenlegi vezető tagjai: id. Terlaky József körjegyző, kinek a személyi adatait nem sikerült megszerezni, annyi a tudomásomra jutott, hogy a múltban vitézi földet kapott. Hivatalában a felekkel gorombán bánt és jelenleg is előszeretettel kezeli a kulákokat.

[...] Nevezett 5 hold földjét most is kulákokkal művelteti. A múltban ő szervezte meg a községben a MÉP-et, és azt a kijelentést tette, hogy „hála istennek, nekem is sikerült a községben megteremteni a MÉP-et, hol van az az éra, amit én nem szolgállok ki”. Nevezett jó viszonyban van Horváth József bőszenfai plébánossal, aki a községben misézik és többször meglátogatja id. Terlakyt.

Kis Kálmán, kinek személyadata már fentebb szerepel, 30 holdas kulákkal szoros viszonyban van és ezen keresztül a többi kulákokkal is. Mivel Kis Kálmán a község leggazdagabb kulákja, aki a helybeli tszcs megalakulásakor a gazdasági cselédjét, illetve alkalmazottját elbocsátotta és annak gazdasági felszerelést adott. Ez az alkalmazott később belépett a tszcs-be, de kulákkal továbbra is jó viszonyban maradt. A Kis Kálmánoni kulák befolyás [sic!]⁴⁴⁴ meglátászik jelenleg is a tszcs-n, mert annak két vezetője sikkasztás miatt le van tartóztatva. És a tszcs felbomlóban van. Így az erős kulák befolyás miatt az aratást még most fejezte be, így pl. 10 hold zab kaszálását a tegnapi nap folyamán tudták csak megkezdeni. A kisparasztok és újjgazdák viszonya a tszcs-hez az erős kulák befolyás miatt passzív.

Kulák összejövétel jelenleg nem tapasztalható. Kis Kálmán kuláknak jelenleg is ismeretsége van Kaposváron Mátonyi rendőr százados felé és több, a közelmúltban letűnt expodents⁴⁴⁵ személyek felé. Nevezettnek az MNDSZ felé is befolyása van, mivel a helybeli MNDSZ vezető[je], Pécsi Károlyné, aki Ujhelyi Vince 26 holdas kuláknak a leánya és Kis Kálmánnak barátja.

Kis Kálmánnak a falu lakosságára nagy befolyása van, azért is, mivel a község kb. 50%-a rokona, így mindenről tudomással bír.

A községben a szövetkezeti ügyvezető egy volt hivatásos horthysta fhdgy.,⁴⁴⁶ aki úgy id. Terlaky József vezetőjegyzővel, mint Kis Kálmán kulákkal jó viszonyban van. Az adóügyi jegyző MDP-tag, de azonban volt hadapród őrm.,⁴⁴⁷ kinek felesége a helybeli postamester nő.

Arri Istvánné apja hivatásos fhdgy.⁴⁴⁸ volt és nyugdíját jelenleg is folyósítják. A szövetkezeti ügyvezető neve Kisgyörgy Ödön, akinek a rendőrség felé van befolyása, és Kovács József rendőr őrm.-rel⁴⁴⁹ baráti viszonyban van. Így Kis Kálmán kulák a községben történő vagy történendő eseményekről mindig tisztában van, de ő maga azonban jelenleg nem fejt ki láthatóan ellenséges tevékenységet. Az újjgazdák és a dolgozó parasztság véleményem szerint szí-

⁴⁴² Szentlukapuszta: Gálosfához tartozó külterületi lakott hely.

⁴⁴³ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

⁴⁴⁴ Értsd: Kis Kálmán kulákok általi befolyásoltsága.

⁴⁴⁵ Értsd: exponens.

⁴⁴⁶ főhadnagy

⁴⁴⁷ őrmester

⁴⁴⁸ főhadnagy

⁴⁴⁹ őrmesterrel

vesen fogadnák, ha ezt a kulákot a községből kiemelnék, és nézetem szerint komoly változás állna be személyi eltávozásával a tszcs fejlődésében.

A mezőgazdasági munkásokkal kapcsolatban a községben a kulákság beadta a kötelező beszoigáltatást és igyekeztek a lakosság előtt magukat jó kulák színében feltüntetni. A középparasztság nem áll erős kulák befolyás alatt, csak inkább a Kis Kálmán középparaszt rokonai orientálódnak a kulákság felé. Ezek első ízben csak szórványosan vitték be a géptől a gabonát, a versenyszerződés megkötése után azonnal gépről vitték be a gabonát. A helybeli párttitkár, akinek foglalkozása postaaltiszt, szintén, de nem közvetlenül kulák, illetve jobboldali befolyás alatt áll. Mivel főnöke Arri Istvánné, [az] adóügyi jegyzőnek felesége. Az adóügyi jegyző pedig a vezető jegyzőn keresztül van viszonyba[n] a kuláksággal. A vezető jegyző úgy nyilatkozott előttem, hogy jók a kulákok, nincs velük semmi baj. Sőt túteljesítik a beszoigáltatást. A községben az a kép bontakozott ki előttem, hogy nem érvényesül a munkás- és a parasztszövetség a vezetésben. Így befurakodott MDP-tag és tagjelölt, volt katonatisztek, fentebb leírt expodensek⁴⁵⁰ minden igyekezetükkel azon vannak, hogy a község vezetését kezükben tartsák és ezen keresztül a szociális szektorok fejlődését gátolják.

A községben jugoszláv származású egyént nem találtam. Értesülésem szerint idegen személyek a közelmúltban a községet nem keresték fel.

⁴⁵⁰ Értsd: exponensek.

Tárgy: Gamás⁴⁵¹ község feltérképezése.

JELENTÉS.

Gamás, 1950. aug. 8.

Jelentem, hogy Gamás feltérképezését elvégeztem és a következőket állapítottam meg.

Gamás község összes földterülete 10 686 kat. hold.⁴⁵²

Ebből kulák kezén van 642 kat. hold, középparasztok kezén 4 450 kat. hold, újjgazdák és kisparasztok kezén 1 060 kat. hold, tszcs⁴⁵³ kezén 447 kat. hold. Állami gazdaság kezén 613 kat. hold. A többi földterület a község kezén van, amelyre fa lesz ültetve vagy lakást építenek.

Az összes lakosság számban 2 658 lélek, amelyből 30 kulák, 458 középparaszt, 217 kisparaszt és újjgazda, 52 ipari munkás és 17 értelmiség van.⁴⁵⁴

A múlt rezsim alatt semmiféle párt Gamáson nem működött. Meg akarta ugyan alakítani Hon-ti György 26 holdas kulák a Magyar Élet Pártot, de a falu dolgozói közül egy sem ment bele, így a kulák terve nem sikerült. Egyébként a felszabadulás után a községben megalakult a kommunista párt, a Nemzeti Parasztpárt, a Független Kisgazdapárt. A Nemzeti Parasztpártnak 25, a Független Kisgazdapártnak 120 tagja volt. A Nemzeti Parasztpárt igen gyengén működött és így beolvadt a Független Kisgazdapártba, és így ez a párt megnövekedett kb. 200 tagra. Az 1945-ös választáson ez a párt volt fölényben.⁴⁵⁵ A vezetője Spanics István 20 holdas középparaszt. A főbb hangadó Lubics György 30 holdas, Szökendi János 26 holdas, Magyar István 26 holdas kulákok. Az 1949-es választáson 96%-ot értek el. Ellene a fent nevezett kulákok szavaztak. Ezek a kulákok a faluban most is erősen támadnak a Párttal szemben, a főbb kortes Lubics György és Szökendi János kulákok. Ezek a kulákok a múlt levitézlett embereivel igen sokat találkoznak, vasárnaponként összejönnek és közösen paktálnak, politizálnak. Ide eljön minden összeövetelnél Horváth József kereskedő, Lubics György, Magyar István, Tuli Lajos, Bene Ferenc, Mvráv József (gera), Kismráv István (zsiros) kulákok. Bolevár György földhöz juttatott, Kis József vendéglős, volt csendőr és Tihanyi István volt csendőr

⁴⁵¹ Nagyközség a lengyeltóti, 1950 után a Tabi járásban. 1872 és 1950 között nagyközség önálló jegyzőséggel. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁴⁵² Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 10 686 kat. hold (6 149 ha).

⁴⁵³ 1949. február 27-én alakult meg a III. típusú gamás-vityapusztai Vörös Sugár Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött. 1950. február 12-án szerveződött meg a szintén III. típusú gamási Haladás Tszcs, mely 1957-ben mezőgazdasági termelőszövetkezetté alakult át.

⁴⁵⁴ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 2 649 főt számlált a település.

⁴⁵⁵ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 929 szavazat (68,76%),
- Szociáldemokrata Párt: 194 szavazat (14,36%),
- Magyar Kommunista Párt: 92 szavazat (6,81%),
- Nemzeti Parasztpárt: 87 szavazat (6,44%),
- Polgári Demokrata Párt: 49 szavazat (3,63%),
- összesen: 1 351 érvényes szavazat (99,85%) és 2 érvénytelen szavazat (0,15%).

Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Polgári Demokrata Párt: 341 szavazat (24,95%);
- Magyar Kommunista Párt: 278 szavazat (20,34%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 251 szavazat (18,36%);
- Nemzeti Parasztpárt: 170 szavazat (12,44%);
- Demokrata Néppárt: 147 szavazat (10,75%);
- Szociáldemokrata Párt: 83 szavazat (6,07%);
- Független Kisgazdapárt: 50 szavazat (3,66%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 42 szavazat (3,07%);
- Magyar Radikális Párt: 5 szavazat (0,37%);
- összesen: 1 376 érvényes szavazat (99,42%) és 8 érvénytelen szavazat (0,58%).

örm.⁴⁵⁶ A megnevezett személyek igyekeztek az MDP-t befolyásuk alá vonni. A tervük sikerült, mert éppen Ladiszlai Imre MDP-titkárral igen sokat beszélnek. Ladiszlai Imre volt MDP-titkár, jelenleg tszcs-elnök egy új házat épít, amelynek az anyagát részben a kulákoktól kérte kölcsön. A kulák ezáltal igyekszik lekenyerezni Ladiszlaikat. Így Hont György kulák többször hangoztatta, hogy Ladiszlai Imre jó „elvtárs”, mert részben támogat bennünket. Egyébként Ladiszlai Imre olyan diktatórikusan rendelkezik a falu lakosságával, hogy senki sem meri megmondani előtte a hibáját, mert Ladiszlai összeszidja, ha tovább akar beszélni az illető és áll a szava mellett, akkor lehordja mindenféle csirkefogónak, csavargónak, és ilyen szavakat használ, hogy „seggbe rúglak, hogy...” Ugyanilyen a Ferenc nevű fia is, aki jelenleg üzemi párttitkár. A tszcs-ben csak a fiával beszélnek meg a munkatervet, de a tagoknak egyáltalán meg sem mutatják, ha kéri tőlük a tervet, akkor azt hangoztatják, hogy semmi köze ahhoz senkinek, itt mi vagyunk a vezetők. A dolgozók még egymás előtt sem mernek már beszélni, mert félnek attól, hogy meg tudja Ladiszlai és kirúgja a tszcs-ből. A tszcs-nek a kollektív szelleme másképp nagyon jó. A kulákokkal igen jó viszonyban vannak, mert régebben náluk cselekedtek vagy dolgoztak, és a kulák visszamenőleg még nem fizette ki a tartozást. Földmunkálásban és termésben közepes eredményt értek el, azért mert földjük apró részekben van és még a traktor is nehezen tudta felszántani.

Tömegszervezetek: DÉFOSZ, MNDSZ, DISZ és KIOSZ. A DÉFOSZ 220 taggal, MNDSZ 55, DISZ 60, KIOSZ 21 taggal. A DÉFOSZ vezetője Töli Zoltán és Szabó János. Idáig semmi eredményt nem értek el, a vezetőjük nem hívta össze a tagokat már két hónapja, saját maga kulák befolyás alatt áll. Az MNDSZ elnöke Ladiszlai Imréné, a tszcs-elnök felesége, aki másfél hónapja nem hívta össze a tagokat. Egyébként is közöttük állandó veszekedés folyt. Az értelmiségieket kifogják, azt mondják, hogy ezek nem közénk valók és igyekeznek azokat kigúnyolni, egyébként is az egész szervezet bomlófélben van, mert a kulák a tagok bizalmába férközött, és azt hangoztatta, hogy bolondság az, ne menjenek a gyűlésre. Ezt főleg a bizalmukba férközött Lubics György kulák hangoztatja. A DISZ vezetője Julcsik József. Tagjai igen sokat kiveszik a részüket az agitációs munkából, a politikai képzést előtérbe helyezték. Már igen sok fiú, köztük Gelencsér János többször hangoztatta, hogy szeretne bemenni a tszcs-be, mert ott biztosítva van a megélhetőségük.⁴⁵⁷ Julcsik József nagy színész tehetségű, ezért most az állam iskolára viszi szeptemberben.

Gamás községben a lakosság 99%-a katolikus vallású. Lelkészüket Bici [sic!] Gyula,⁴⁵⁸ magába zárközött természetű. 1948-ban a mernyei r[ómai] k[atolikus] pappal együtt fáklyás felvonulást rendezett, összeszedte az összes gamási híveit, és a falut megkerülve énekszóval, közben Mindszentyt⁴⁵⁹ hangoztatva, aztán „nem hagyjuk a vallást eltörülni” szavakkal befejezték a körmenetet, és ezután a mernyei pap egy hosszú prédikációt mondott, amelyben burkoltan a vallásüldözésről volt szó. Bici Gyula gamási plébános azóta magába zárközött, [ha] politikai dolgot említenek előtte, nem nyilatkozik, és legtöbbször azt mondja: „engem nem érdekel semmi, csak valahogy meg tudjak élni”. Nekem a meglátásom erről a papról az, mivel csend-örökkel és kulákokkal egynéhányszor látták társalogni, hogy politizál ő, csak ügyel a szavára. A falu parasztsága még erősen pártolja, és vasárnap igen sokan mennek a templomba.

1945 óta Ladiszlai Imre volt a községi párttitkár 1950. április 20-ig. A község vele szemben teljes elégedetlen volt, mert többször a kuláknak adott igazat, ezért többször elhanyagolták a pártnapot, még csak a párttagok sem jelentek meg. Az új párttitkárral megváltozott a dolgozók viszonya a Párthoz. A kulákok nem szeretik, ellenben a falu parasztsága között igen népszerű, azóta igen sokan látogatják a pártnapot. A faluban legélénkebbek a DISZ tagjai. Az aratáskor

⁴⁵⁶ örmester

⁴⁵⁷ Értsd: megélhetésük.

⁴⁵⁸ Helyesen Biczi Gyula (1889–1963), többek között berzencei, kaposvári, siófoki, marcali, barcsi szolgálat után, 1927. május 1-jén lett plébános Gamáson. 1961-ben nyugalomba vonult. Pfeiffer, 1987. 287. p.

⁴⁵⁹ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

jártak agitálni. Az aratás, cséplés és tarlóhántásnál elérték a 100%-ot, ellenben a beszolgáltatásnak még csak a 60%-át érték el, mert a falu kulákjai (Honti György, Lubics György, Tuli Lajos) azt a hírt terjesztették, hogy nem kell beadni, mert jönnek az angolok úgysis stb. A tszcs sem tudta azt a fokot elérni, hogy példát tudjon mutatni a falunak idáig, de a kenyérük már megvan, és a Párt helyes agitációt folytat, úgyhogy már egy 14 holdas és egy 20 holdas középparaszt, 11 szegényparaszt iratkozott be a múlt és ezen a héten a tszcs-be. Főleg a DISZ ifjúság tesz jó kijelentéseket a tszcs-re.

A faluból 2 hete vitte el a rendőrség Heiling Károly szíjgyártómester Fő u. 134. sz. alatti lakost, aki 1904. aug. 6-án Lengyeltótiiban született, apja: †Mihály, anyja: †Petri Katalin. [...] Honti György 1898. szept. 30-án, Gamáson született, apja: Hangyál György, anyja: Sovák Anna, lakik Fő u. 106. sz. alatt, egy fiával és a feleségével. 2 cselédet tartott. Somogyi István jelenleg tszcs-tag és Macék Lajos, aki a napokban költözött el Gamásról. A másik kulák Lubics György, szül. 1893. okt. 1. Gamáson, apja: György, anyja: Horváth Anna. 38 holdas kulák, három gyermeke közül a legidősebb papnövendék. A nevezett kulák az előzőleg megnevezett csoporttal együtt paktál. Szokott igen sűrűen találkozni Tihanyi István, Gamás, Kassai u. 142. szám alatti volt csendőrrel, aki 1903. dec. 4-én született Sződön.⁴⁶⁰ Apja Topánka György, anyja: Horváth Anna. A felszabadulásig Hercegfalván⁴⁶¹ mint tiszthelyettes teljesített szolgálatot, majd egy évig ugyanott rendőr is volt, utána kapott 10 hold földet, amit átcsereált Gamáson 8 holdért. Van 5 gyermeke. Csendőr volt még ezenkívül Kiss József kocsmáros, Hegedüs Antal kocsmáros, Csergő Balázs és Gombkötő Antal. Ezek ma rendszeresen járnak egyövé, a találkozásuk valamely kocsmárosnál történik, ahová az eddig említett kulák csoport egyes tagjai is többször ellátogat[nak]. A községben van még 3 SS katona,⁴⁶² név szerint [...]. Német katonák: [...]. Katonatiszt volt Döbrögi István főhadnagy, jelenleg MDP-tag és Kovaras Tibor zászlós, jelenleg Gamáson tanító. Leventeoktató: Fehér József.

További észrevételem a községben az, hogy Galabár Lajos községi párttitkár és Ladiszlai Imre volt községi párttitkár között nézeteltérések vannak, mert Ladiszlai gyámoltalannak nevezi más előtt Galabár Lajost, és többször azt hangoztatta róla, hogy nem fog megfelelni funkciójában. Nekem a meglátásom ezzel szemben az, hogy Galabár Lajos igen jól megfelel funkciójában, mert a lakosság nagyban kezd érdeklődni a tszcs és a Párt után, mióta ő a titkár. Az ő keze alatt a tszcs-t nagyobb érdeklődéssel figyelik, úgyhogy a 17 tagról 30 tag fele állanak. Az eddig megnevezett kulákok erősen agitálnak a tszcs ellen, egyrészt azért, mert még nem voltak büntetve érte, másrészt, én úgy látom, hogy a közös megbeszélésük után történik mindig az agitálás. A főjegyző, Laczfi János is igen gyengén kezeli a kulákokat, úgyhogy azok az irodájában esténként elbeszélgetnek. Most a karádi rendőrség vette át a községet, akik jobban érdeklődnek a falu szociális helyzete után, és egy-két kulákot már meg is büntettek. A falu szegény dolgozói helyeslik a kulák büntetését, míg a középparasztok azt mondják, hogy „utána mi következünk”. Ebből látható, hogy a kulákok még a középparasztot meg tudják maguknak agitálni. Megemlítem még Szökendi János 30 holdas kulákot, aki 1886-ban született, 2 lánya van, az egyik egy volt csendőr tiszthelyettesnek a felesége. A csendőr most jelenleg a rendőrség elöl bujkál kb. két hete. Szökendi kulák eddig nagy rémhírterjesztő volt, de mióta a rendőrség felfigyelt rá, azóta nem beszél, ha kérdezik tőle valami politikai dolgot, azt mondja, hogy engem nem érdekel semmi, csak meg tudjak élni.

⁴⁶⁰ Település Pest megyében.

⁴⁶¹ Település Fejér megyében, neve 1951-től Mezőfalva.

⁴⁶² SS: Schutzstaffel (Védőosztag), a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt katonai és védelmi szervezete, melyet 1925-ben szerveztek meg.

Tárgy: Gölle⁴⁶³ község feltérképezése.

Jelentés

Kaposvár, 1950. augusztus 20.

Jelentem, hogy a tárgybani ügyben nyomozást folytattam, melynek során az alábbiakat állapítottam meg:

A község össz. földterülete kb. 800 kat. hold.⁴⁶⁴

Ebből a kulákok kezén kb. 500 hold van. A lakosságnak kb. $\frac{3}{4}$ része középparaszt és újgazda. A községben 14 kulák van. Az összlakosság száma kb. 3.000 fő.⁴⁶⁵ A középparasztoknak 3 500 hold földjük van, az újgazdáknak pedig 3 700 hold. Az állami gazdaságnak 2-300 kat. hold között van a földterülete.

Termelő csoport a községben ez ideig nincs.⁴⁶⁶

Az összlakosság római katolikus vallású.⁴⁶⁷ Egy pap, név szerint Világos Ödön [római] k[atolikus] esperes⁴⁶⁸ van a községben.

A felszabadulás előtt a MÉP volt a legnagyobb párt, vezetője ellen eljárás nem volt, és jelenleg nem lakik a községben. A felszabadulás után az FKGP,⁴⁶⁹ 1947-ben⁴⁷⁰ pedig a Barankovics-párt működött (az MKP-n kívül), de komoly eredményeket nem tudtak elérni.

Hangadók a kulákok közül B. Makay József, darálómalom- és 5 hold földtulajdonos kulák, akinek ezen felül még két háza is van, értesülesem szerint suttogó propagandát fejt ki a parasztság között. Továbbá Puska Lajos, aki zendülés elindításáért jelenleg Kistarcsán⁴⁷¹ van internálva, nevezett családja erősen ellenségesen nyilvánul meg, és befolyással bírt a középs- és kisparasztság felé. Ezenkívül B. Deres Lajos, aki ellen a csávázás elszabotálásáért, minek következtében 93 q gabonát (üszkös) és ezt be akarták szolgáltatni, a népi szervek azonban meglepték és jelenleg eljárás van ellene folyamatban. Nevezettnek 36 hold földje van és egy

⁴⁶³ Kisközség az Igali, 1950 után a Kaposvári járásban. 1872 és 1950 között körjegyzőségi székhely. 1950-től önálló tanács alakult a településen.

⁴⁶⁴ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 11 463 kat. hold (6 598 ha).

⁴⁶⁵ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 2 898 főt számlált a település.

⁴⁶⁶ Göllében 1951. február 19-én alakult meg az első, III. típusú termelőszövetkezeti csoport, a gölle-inámpusztai II. Pártkongresszus Tszcs, mely 1956 végén megszűnt.

⁴⁶⁷ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Gölle lakosságának 97,5%-a a római katolikus, 0,1%-a a görög katolikus, 1,5%-a a református, 0,7%-a az evangélikus és 0,1%-a a görögkeleti hitet követte.

⁴⁶⁸ Világos Ödön (1901–1968) többek között kéthelyi és balatokeresztúri szolgálat után, 1942. június 2-től lett göllei plébános. 1959-ben címzetes esperessé, 1965-ben tiszteletbeli kanonokká nevezték ki, 1966-ban nyugalmomba vonut. 1968-ban hunyt el Fonóban. Pfeiffer, 1987. 1082. p.

⁴⁶⁹ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 815 szavazat (52,58%),
- Magyar Kommunista Párt: 380 szavazat (24,52%),
- Nemzeti Parasztpárt: 207 szavazat (13,35%),
- Szociáldemokrata Párt: 135 szavazat (8,71%),
- Polgári Demokrata Párt: 13 szavazat (0,84%),
- összesen: 1 550 érvényes szavazat (99,36%) és 10 érvénytelen szavazat (0,64%).

⁴⁷⁰ Az 1947. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 571 szavazat (34,56%),
- Magyar Kommunista Párt: 490 szavazat (29,66%),
- Demokrata Néppárt: 195 szavazat (11,80%),
- Nemzeti Parasztpárt: 185 szavazat (11,20%),
- Szociáldemokrata Párt: 144 szavazat (8,72%),
- Független Magyar Demokrata Párt: 27 szavazat (1,63%),
- Magyar Függetlenségi Párt: 27 szavazat (1,63%),
- Polgári Demokrata Párt: 8 szavazat (0,48%),
- Magyar Radikális Párt: 5 szavazat (0,30%),
- összesen: 1 652 érvényes szavazat (99,28%) és 12 érvénytelen szavazat (0,72%).

⁴⁷¹ Település Pest megyében, internálótábor működött ott.

háza. Kulák befolyás alatt áll Biró András 16 holdas középparaszt, aki az iskolák államosítás-kor erős ellenagitációt fejtett ki, [...] Erős jobboldali magatartású, FKGP-tag. Puska L. Ferenc 26 holdas kulák, aki rokona a fent leírt, letartóztatott kuláknak, a tervkölcsonjegyzéskor azt a kijelentést tette, hogy „Inkább a lova szügyével tolja a vért, minthogy ez a rendszer így maradjon.” Ellene eljárás egy tanú hiányában ez ideig nem volt folyamatba téve. FKGP-tag.

Elégedetlen a mai rendszerrel szemben Szabó Pál 14 holdas középparaszt, aki azonban a múlt rendszerrel szemben is elégedetlen volt. Jelenleg pedig anarchista⁴⁷² módon nyilvánul meg. A beszolgáltatáskor olyan hangon beszélt, „hogyan lehet az, hogy tavaly 10 Ft-ot, most meg csak 4 forintot fizet állam a búza után jutalompénzt.”

Továbbá a koreai gyűjtéssel⁴⁷³ kapcsolatban ellenségesen nyilvánult meg Jakab József 20 holdas középparaszt, aki úgy nyilatkozott, hogy adjon, akinek sok van. Ezzel szemben anyagilag nevezett a kulákosodás színvonalán áll.

Az egyházi reakció erős a községben. A kulák[ság] és a középparasztság rendkívül sokat járt templomba. A fent nevezett r[ómai] k[atolikus] esperes nagyon óvatos, ravasz egyéniség, a békeívet látszathoz aláírta, ellenben a koreai gyűjtésre csak 2 Ft-ot adott. Az MDP munkáját úgy igyekszik gátolni, hogy naponta több misét tart, de főleg akkor miséznek, amidőn az MDP tagok valamilyen aktivitást fejtenek ki, és így erősen elvonja az ügyis vallásos dolgozó parasztokat a gyűlésekről.

Nyugatos katonatisztek, múlt rendszer exponensei vagy csendőr személy a nyomozás során nem került felszínre. Rémhíreket jelenleg a községben nem tapasztaltam.

⁴⁷² Az „anarchista” szót tollal kisatírozták.

⁴⁷³ Lásd: 81. sz. lábjegyzet!

Tárgy: Iharosberény⁴⁷⁴ község feltérképezése.

Jelentés.

Csurgó, 1950. augusztus 8.

Jelentem, hogy fenti tárgyú ügyben a nyomozást lefolytattam, melynek során az alábbiakat állapítottam meg.

Iharosberény község összes földterülete 8 976 kat. h.⁴⁷⁵

Kulák kezén van 108 hold,

középparasztok kezén van 1 836 hold,

úrgazdák kezén, valamint a kisparasztok kezén van 3 025 hold,

termelőszövetkezeti csoport kezén van 107 kat. h.⁴⁷⁶

állami gazdaság területe 170 kat. h.

A községben ez ideig tagosítás még nem volt.

Egy termelőszövetkezeti csoport működik 14 családdal, 107 kat. h. földön, a taglétszámot pontosan megállapítani nem lehet, mert a csoportba állandó belépések vannak.

A község összlakosságának száma 1 884 fő.⁴⁷⁷ Ebből 12 család kulák, azonban ezek közül csak 5 családnak van földje, a többi géptulajdonos és ipari kulák. Középparasztok száma 122 család, kb. 488 személy. Kisparaszt 222 család, kb. 600 személy, úrgazdák 130 család, kb. 650 személy. Értelmiségi 15 család, kb. 30 személy. A gépállomás 20 főnyi munkással dolgozik. A község többi lakói földnélküli agrárproletárok, számuk kb. 60 fő.

A községben működik a MDP 7 főnyi tagsággal, MNDSZ 60 taggal, DÉFOSZ taglétszáma 421 fő. Ennek nagy része kisparaszt és kb. 80 középparaszt. A DISZ taglétszáma 28 fő. Más tömegszervezet vagy párt a községben nem működik.

A községben a római katolikus egyház működik, azon kívül van még a községben néhány evangélikus, azonban ezeknek külön papjuk nincsen, számuk csekély. A baptista szekta működik még kb. 20 személy a tagság, ezek létszáma 1945 óta nem változott.⁴⁷⁸

A község 100%-ig színmagyar, más nemzetiségűek nincsenek.

A községben mint állami szervek működnek a körjegyzőség, adóhivatal, posta, rendőrör.

A Horthy-fasizmus alatt a községben a MÉP és az SZDP működtek 1939-ig, vagyis az SZDP az már hamarabb megszűnt, így 1939-ig a MÉP volt az egyedüli párt a községben, ennek vezetője volt Sörnyei György kulák bérlő, meghalt. Ennek fia, Sörnyei József, aki jelenleg Nyugaton, ismeretlen helyen van. Fő hangadója volt Tóth Mihály, aki született 1902. VIII. 31-én Iharosberény községben, nős, földműves, kulák, katona volt. Iskolai végzettsége 4 polgári, apja Mihály, anyja: Cseresznyés Katalin. Lakik Iharosberény, Temető u. 6. sz. Nevezett középparaszt családból származik. Apjának 10 hold földje volt, nősülése által kapott még 24 hold földet hozományként, ezen gazdálkodott 1950. év elejéig, amikor az állami gazdaság részére 23 holdat leadott. Katona volt, azonban csak néhány napig, amikor operálás miatt leszerelték. A múltban tagja volt a MÉP-nek, majd annak megszűnte után az FKGP hangadója lett. A felszabadulás után megmaradt FKGP tagnak. Erősen jobboldali beállítottságú. Baráti kapcsolatot tart fent a községben Tóth József középparaszttal és Tóth János kulákkal, akik szintén hangadók voltak, először a MÉP-nek, azután az FKGP-nak.

Tóth János, szül.: 1904. január 23., Iharosberény, nős, gazdálkodó kulák, vagyona jelenleg 11 hold föld. Apja: János, anyja Papp Katalin. Iharosberény, Fő utca 33. sz. alatti lakos. Nevezett

⁴⁷⁴ Kisközség a Csurgói, 1970-től a Nagyatádi járásban. 1872 és 1950 között körjegyzőségi székhely, 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁴⁷⁵ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 8 976 kat. hold (5 165 ha).

⁴⁷⁶ Iharosberényben 1950. március 7-én alakult meg a III. típusú Úttörő Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végén megszűnt.

⁴⁷⁷ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 884 főt számlált a település.

⁴⁷⁸ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Iharosberény lakosságának 67,1%-a a római katolikus, 2,2%-a a református, 29,3%-a az evangélikus, 0,3%-a a görögkeleti és 1,1%-a a baptista hitet követte.

középparaszt családból származik, apjának 20 hold földje volt, ketten voltak testvérek. Az osztozkodásnál neki 11 hold föld jutott. Nősülésekor kapott hozományba 24 hold földet. Ezen gazdálkodott 1950-ig, amikor is 24 holdat, hogy a kulák névtől megmeneküljön, az államnak leadott, amit az iharosberényi termelőcsoport kapott meg. Nevezett a múltban tagja volt az FKGP-nak, annak fő hangadója volt, azonkívül még az FKGP megalakulása előtti időben fő hangadója, illetve agitátora volt a MÉP-nek. A felszabadulás után az FKGP-nak lett a tagja. Jelenleg pártonkívüli. Jobboldali beállítottságú. Baráti kapcsolatai a község kulákjaiból tevődnek össze. A MÉP 1939-ben beleolvadt az akkor alakuló FKGP-ba, melynek vezetői voltak a fenti Tóth János, Bartó József, szül.: 1903. március 5., Iharosberény. Földműves, nő, apja: József, anyja: Zucó Anna, vagyona 10 hold föld, iskolai végzettsége 6 elemi. Katona nem volt, lakik Iharosberény, 106. sz. Nevezett kisparaszt családból származik, Iharosberényben nevelkedett, iskoláit is ott végezte. 1939-ben az FKGP-nak lett a tagja, ennek tagja volt az FKGP községi viszonylatban levő megszűnéséig. Szoros baráti kapcsolatot tart fent Zrinszky József 15 holdas középparaszttal. Az 1945.,⁴⁷⁹ 1947. évi választásokon⁴⁸⁰ az FKGP kapta a legtöbb szavazatot, hangadói voltak a fent említett személyek, valamint Cseresznyés János, szül.: 1876. december 19-én Iharosberényben, nő, földműves, apja: † Mihály, anyja: Szakál Katalin, lakik Iharosberény, Fő utca 37. Nevezett kulákcsaládból származik. Jelenleg 13 hold földje van, 18 holdat leadott az államnak, 1939-ben az FKGP tagja lett. Ennek tagja volt a felszabadulásig, annak keretén belül az FKGP-nak úgy a múltban, mint a felszabadulás után kortese lett. Erősen jobboldali beállítottságú, baráti kapcsolatot csak kulákokkal tart fenn, ő a kulákok között a hangadó. Az 1949. évi választásokon a fent említett személyek voltak, akik a Népfront ellen agitáltak.

Az iskolák államosításánál aláírásokat ugyan nem gyűjtöttek, azonban Tóth János, Tóth Mihály, Bonc Lajos, szül.: 1901. január 6-án, Iharosberény, fm.,⁴⁸¹ nő. Apja: Sándor, anyja: Garai Júlia, lakik Iharosberény. 111. sz.

Nevezett a múltban FKGP-nak lett a tagja, annak megalakulásakor erősen jobboldali, klerikális beállítottságú volt és jelenleg is az. Amit bizonyít az is, hogy az iskolák államosításánál a pap rajtuk keresztül folytatta le agitációját az államosítás ellen. A felszabadulás után az FKGP-nak lett a tagja, annak keretén belül ugyanúgy dolgozott, mint a felszabadulás előtt. Középparasztnak tekinthető, vagyona 18 hold föld, 2 ló, 2 tehén, 1 ház, alkalmazottat sem most, sem a múltban nem tartott.

A Mindszenty-üggyel⁴⁸² kapcsolatosan, annak ellenére, hogy a község klerikális befolyás alatt áll, semmilyen hangulati megnyilvánulást nem lehetett észlelni.

⁴⁷⁹ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 681 szavazat (83,66%);
- Nemzeti Parasztpárt: 115 szavazat (14,13%);
- Szociáldemokrata Párt: 8 szavazat (0,98%);
- Polgári Demokrata Párt: 5 szavazat (0,61%);
- Magyar Kommunista Párt: 5 szavazat (0,61%);
- összesen: 814 érvényes szavazat (96,33%) és 31 érvénytelen szavazat (3,67%).

⁴⁸⁰ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Független Kisgazdapárt: 405 szavazat (41,75%);
- Demokrata Néppárt: 245 szavazat (25,26%);
- Nemzeti Parasztpárt: 139 szavazat (14,33%);
- Szociáldemokrata Párt: 75 szavazat (7,73%);
- Magyar Kommunista Párt: 49 szavazat (5,05%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 33 szavazat (3,40%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 21 szavazat (2,16%);
- Magyar Radikális Párt: 3 szavazat (0,31%);
- összesen: 970 érvényes szavazat (99,69%) és 3 érvénytelen szavazat (0,31%).

⁴⁸¹ földműves

⁴⁸² Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

A község a mezőgazdasági munkálatokat az előirányzott időre rendesen befejezte, a község az előírt tervet minden fennakadás nélkül teljesítette, csupán a csépléssel volt egy kis fennakadás a rossz esős idő miatt. A kulákok a beszolgáltatással kapcsolatban el lettek számoltatva, így a beszolgáltatást pontosan végrehajtották. A beszolgáltatás során nem lehetett észlelni, hogy valaki zsiszikes búzát akart volna beszolgáltatni. Cséplőgéprongálás nem történt.

A lakosság viszonya a termelészövetkezeti csoporthoz rossz, ugyanis a csoportban olyan emberek vannak, akiknek a múltban nem a földművelés volt a foglalkozásuk, így termelésben a sok egyénileg gazdálkodó paraszttal szemben lemaradnak. A középparasztság Zrinszky József vezetésével egy termelészövetkezeti csoportot akar alakítani, azonban ezt csak hangoztatják, ugyanis a községben a középparasztság teljes mértékben a kulákság befolyása alatt áll.

A kulákság részéről ez ideig termelészövetkezet elleni izgatás vagy cselekmény nem jutott a tudomásunkra. A kulákság között a hangadók a fent leírt személyek, úgymint Tóth János, Bartó József, Tóth Mihály, Cseresznyés János, akik Iharosberény községben Német József vendéglősnél vasárnap délutánonként szoktak összejárni.

Az állami gazdasághoz különösképpen a szegényparasztság viszonya jó, ugyanis oda el tudnak menni napszámra dolgozni.

Kertész Antal plébános⁴⁸³ teljes mértékben a feletteseinek befolyása alatt áll, a tőlük kapott utasítást minden körülmények között végrehajtja. Fent volt Budapesten az állam és az egyház közötti tárgyaláson, azonban a hazajövele után a községben egyáltalán nem igyekezett megmagyarázni, hogy mi is a célja az egyház és az állam közötti tárgyalásoknak, sőt a községben sokan nem is tudják, hogy fent volt a tárgyaláson. A békeívet minden további nélkül aláírta.

A kulákság a pappal egyáltalán nem tart fent kapcsolatot, tekintve, hogy az egész kulákság evangélikus vallású, így a pap a községben lévő kis- és középparasztokat tartja a befolyása alatt. A községben, mint már említettem, egy baptista szekta működik 20 taggal, a tagság mind szegényparasztokból tevődik össze, abszolút semmi tevékenységet nem fejtenek ki, havonta járnak össze 1-1 órára imádkozni. A községben 5 volt csendőr, 1 volt katonatiszt, egy volt leventeoktató van, akik azonban a községben egyáltalán nem tartanak fent baráti kapcsolatot, sem egymással, sem a lakossággal. A községben élt a báró Inkey⁴⁸⁴ húga, azonban a nevezett már kb. 6 hónapja elköltözött Budapestre.

Az Iharosberényi Erdőgondnokság pogányszentpéteri magtárába 300 mázsa búza és 70 mázsa árpa a raktárhelyiség fertőtlenítésének hiányában megzsiszikesedett, amiért felelős Détár Károly erdőgondnok-helyettes, a rendőrőrs nyomozást ellene lefolytatta és nevezettet az ügyészségnek átadta.

Az Iharosberény község mellett lévő Pádpusztát⁴⁸⁵ a földhivatal kiutalta az iharosberényi Út-törő Tszcs-nek, a pusztán azonban kb. 20-25 család lakik, akiknek nagy része újgazda, ezek hallani nem akarnak a csoportba való belépésétől, sem pedig a puszta elhagyásáról. Az átadás ellen legjobban agitál Kisházi József 12 holdas újgazda, MDP-tag, amikor az iharosberényi plébános a pusztára megyen, az imaórát az ő lakásán szokta megtartani. Általában a pádpusztai lakosság véleménye szerint a csoportba dolgozók cselédek, és ők azt hangoztatják, hogy voltak elég sokáig cselédek, nem akarnak továbbra is azok lenni. A pusztán van egy pajta, amire a tszcs-nek sürgősen szüksége volt, azonban a lakosság nem volt hajlandó átadni, ezért karhatalommal kellett igénybe venni. Az igénybevétel a pusztán rossz hangulatot váltott

⁴⁸³ Kertész Antal többek között kutasi, babócsai és iharosi szolgálat után 1948. szeptember 21-től volt plébánoshelyettes Iharosberényben, ahonnan 1951-ben Balatonbozsókra, majd Attalára helyezték át. 1963-tól egyházmegyei tanácsos, 1969-től a Kaposvár Vidéki Kerület esperese, 1978-tól tiszteletbeli kanonok. Pfeiffer, 1987. 591. p.

⁴⁸⁴ A pallini Inkey család 1726-tól bírta Iharosberényt, ahol 1750-ben Inkey Gáspár felépíttette kastélyát. Inkey József 1895-ben kapott bárói rangot. Somogy vármegye, [1914]. 78–79. p.

⁴⁸⁵ Pádpuszta: Iharosberényhez tartozó külterületi lakott hely.

ki, Császár József 8 holdas újgazda azt a kijelentést tette, hogy nekik is van olyan drága a vagyonuk mint a tszcs-nek.

K.m.f.t.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

Tárgy: Kálmánca⁴⁸⁶ község feltérképezése.

Jelentés.

Barcs, 1950. augusztus 8.

Jelentem, hogy Kálmánca község feltérképezését az alábbiakban készítettem el.

A község összes földterülete 8 629 hold.⁴⁸⁷ Ebből erdő 2 659 hold. Kulák kézen 160 hold, középparaszt kézen 3 286 hold, kisparaszt kezén 810 hold, szegényparaszt kezén 237 hold. Tszcs kezén 152 hold. 1 tszcs működik Szabadság néven, 10 család 37 taggal.⁴⁸⁸

A község összes lakóinak létszáma 1 624 fő.⁴⁸⁹ Ebből kulák 9, középparaszt 180, kisparaszt 89, szegényparaszt 66. Munkás 310 fő, ezek nagyobb részben napszámból élnek. Legnagyobb részük a Vörösmezői Állami Gazdaságban⁴⁹⁰ dolgozik. Értelmiség 21 fő.

A községben a következő politikai pártok és tömegszervezetek működnek.

MDP 32 taggal. Titkár Szeifer József kisparaszt, tszcs-tag. DÉFOSZ: könyv szerint 380 taggal, azonban ez a valóságban mindössze 60-70 taggal működik. Földműves-szövetkezet 60 taggal, ügyvezető Karcagi Béla MDP[-tag], MNDSZ 40 taggal, vezető Horváth Gyuláné, az adóhivatal vezetőjének a felesége. DISZ 30 taggal, titkár Végh Elemér MDP[-tag].

A község felekezeti megoszlása:

A község lakóinak 70%-a református, papjuk: Tóth János.⁴⁹¹ 30% római katolikus, papjuk a községben nincs, Szulokból jár át a pap⁴⁹² misézni. 1 család izraelita. A községben egyéb felekezet vagy szekta nem működik.⁴⁹³

A község nemzetiségi megosztása:

A községnek 90% magyar, 36 fő délszláv. Sváb a községben nincs.

A községben működő állami szervek:

Községi jegyzőség: 4 fővel, vezető Róka János MDP[-tag]. Posta: 2 fő, vezető Bokodi Anna MDP-ből kizárt MNDSZ-tag, megbízható, rövidesen vissza fog kerülni a pártba. Vasútállomás 1 fő, Miklós Károly pk.⁴⁹⁴ Hadirokkant otthon⁴⁹⁵ vezető[je]: Szentgróti József MDP[-tag], 2 beosztott és 76 hadirokkant.

⁴⁸⁶ Kisközség a Szigetvári, 1896-tól a Barcsi járásban. 1872 és 1898 között az Istváni körjegyzőség társközsége, 1898 és 1950 között körjegyzőségi székhely. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁴⁸⁷ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 8 629 kat. hold (4 966 ha).

⁴⁸⁸ Kálmánca 1950-ben alakult meg a III. típusú Szabadság Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött.

⁴⁸⁹ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 622 főt számlált a település.

⁴⁹⁰ A Vörösmezői Kiserlelti Gazdaság Csokonyavisonta, Homokszentgyörgy és Szulok közötti területi működött. V. M.: Hittek a közösség erejében. Somogyi Néplap, 1988. december 2. 5. p. Vörösmező mint földrajzi név egy Homokszentgyörgyhöz tartozó szántóterületet jelent. Somogy megye földrajzi nevei. Szerk.: Papp László és Végh József. Bp., 1974. 764. p.

⁴⁹¹ Tóth János Bűrösön (egykori somogyi település, ma Baranya megye) született 1913-ban. Többek között bűrösi, zselickisfaludi, kisdobszai szolgálat után 1939-ben lett lelkész Kálmánca. Lelkészi önéletrajzok, 2013. 719-720. p.

⁴⁹² Pék János (1910–1974) káptalanfai, taszári, szentbékáliai és gyulakeszi szolgálat után, 1939. november 10-től adminisztrátor, 1940. szeptember 1-től plébános helyettes volt Szulokon. 1946-ban internálták, majd ez alól felmentve, rendőri felügyelet alá helyezték. 1946. június 10-én vette át ismét a szuloki plébánia vezetését. A pécsi népbíróság 1948-ban hat hónapi fogházra ítélte. 1950-ben saját kérésére áthelyezték a Zala megyei Pacsára káplánnak. 1954-ben letartóztatták. 1957. március 19-től ismét Szulokon működött mint plébános helyettes, 1961 augusztusában átkerült Bálványosra, majd novemberben Fonóba. 1974-ben hunyt el, Szulokon nyugszik. Szuloki szolgálata alatt, 1942-ben iskolát építtetett a településen, a templom leégett tetőzetét megcsináltatta. Kálmánca kántortanítói állást szervezett, Homokszentgyörgyön önálló lelkésziséget létesített. Pfeiffer, 1987. 826-827. p.

⁴⁹³ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Kálmánca lakosságának 70,0%-a a római katolikus, 29,55%-a a református, 0,2%-a az evangélikus, 0,1%-a a görögkeleti, 0,1%-a az unitárius és 0,1%-a az izraelita hitet követte.

⁴⁹⁴ pártonkívüli

A község múltbeli politikai helyzete:

A községben a múltba az FKGP működött 400 taggal, a párt vezetője Izsák Lajos 15 holdas, Keszkenős Imre 15 holdas középparasztok és Farkas Imre 11 holdas, 1 hentesüzlet[ből] és 1 kocsmából álló vagyonnal rendelkező kulák.

Izsák Lajos, született 1895. szeptember 14-én Kálmánácsán, apja: István, anyja: Papp Erzsébet, nős, fogl[alkozása]: földműves, lakik: Kálmánácsa, alszeg 117. szám.

Nevezett a múltban mint községi előljáró működött, egy ideig mint bíró, majd mint képviselő-testületi tag. Úgy a múltban, majd mint a jelenben teljesen lenézte a nálánál szegényebb sorsú embereket, és ezért a község lakói szinte utálják úgy őt, mint az egész rokonságát. Nem egyszer lehet hallani a lakosság körében azt, hogy már csak ezt a famíliát vinnék el a községből. Úgy a felszabadulás előtt, mint a felszabadulás után a Kisgazdapárt tagja volt és izgatott a kommunisták ellen. Baráti köre: szoros baráti kapcsolatban áll Keszkenős Imre jobboldali középparaszttal, Orbán József 25 holdas kulákkal, Kocsis Ferenc szintén 25 holdas kulákkal és Papp József volt kulák korcsmárossal. Nevezettek Kocsis Ferenc lakásán szoktak összejönni és különböző rémhíreket előkészíteni. Ezek körében született meg a községben az a rémhír is, hogy lassan már nem csak ruha nem lesz a községben, hanem élelem sem.

A nyilas párt a községben mindössze 7 taggal működött, vezetőjük [...] volt. Ezek a mai rendszerben különösebb agitációt vagy egyéb szervezkedést nem tanúsítanak.

A felszabadulás utáni választások eredményei:

Az 1945-ös választáson az FKGP győzött 80%-ban.⁴⁹⁶ A választás alkalmával legnagyobb tevékenységet Farkas Imre kulák hentes és korcsmáros és Tóth János református pap fejtettek ki.

Farkas Imre, szül.: 1890. május 18-án, Kálmánácsa, apja: Gergely, anyja: Hummel Anna, nős, fogl[alkozás]: mészáros, Kálmánácsa, Fő utca 41. szám.

Nevezett a múltban, mint korcsmáros működött a községben és nála jöttek össze a község jobb módú emberei. Úgy a múltban, mint a jelenben az FKGP vezetőségi tagja volt és állandóan izgatott a kommunisták ellen. Többször megállította a munkára menő parasztságot és próbálta megagítani, hogy ne dolgozzanak. Így pl. Gazdag György kisparasztot is megállította egy ízben, mikor munkára ment, és azt mondta neki, ne menj aratni, már úgyis sárgul a levél, jön az ősz, és ezeknek is rövidesen letelik az idejük. Ezt persze a kommunistákra mondta. Baráti köre a község jobb módú középparasztjaiból, kulákjaiból tevődik össze. Ezenkívül szoros baráti kapcsolatot tart fenn Tóth János református pappal, akivel többször hosszabb ideig elbeszélget. Jelenlegi vagyona 11 hold, 1 nagy ház és 1 hentes üzlet.

1947-es választáson a MKP győzött.⁴⁹⁷

⁴⁹⁵ A Hadirokkantak Országos Nemzeti Szövetsége (HONSZ) 1946-ban alapította meg 40 férőhellyel a hadirokkantak otthonát az egykori Széchenyi-vadászkastélyban.

⁴⁹⁶ Az 1945-ös nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 496 szavazat (65,70%),
- Nemzeti Parasztpárt: 117 szavazat (15,50%),
- Szociáldemokrata Párt: 109 szavazat (14,44%),
- Magyar Kommunista Párt: 20 szavazat (2,65%),
- Polgári Demokrata Párt: 13 szavazat (1,72%),
- összesen: 755 érvényes szavazat (99,34%) és 5 érvénytelen szavazat (0,66%).

⁴⁹⁷ Az 1947-es nemzetgyűlési választások eredménye:

- Demokrata Néppárt: 217 szavazat (27,43%),
- Független Kisgazdapárt: 137 szavazat (17,32%),
- Magyar Kommunista Párt: 131 szavazat (16,56%),
- Magyar Függetlenségi Párt: 99 szavazat (12,52%),
- Nemzeti Parasztpárt: 95 szavazat (12,01%),
- Szociáldemokrata Párt: 92 szavazat (11,63%),
- Polgári Demokrata Párt: 10 szavazat (1,26%),
- Független Magyar Demokrata Párt: 5 szavazat (0,63%),

Az 1949-es választás alkalmával szintén Farkas Imre fejtett ki agitációt, mégpedig olyan irányban, hogy próbálta lebeszélni a község lakosságát a leszavazástól.

Az iskolák államosításánál Farkas Imre olyan kijelentéseket tett, hogy disznóság, amit a kommunisták csinálnak, még az iskolákat is elveszik szegény papoktól.

Mindszenty⁴⁹⁸ mellett tüntetés vagy egyéb megmozdulás nem volt. Aláírásokat senki nem végeztetett.

A község jelenlegi politikai helyzete:

A községben az aratási, cséplési, valamint a tarlóhántási munkálatok befejeződtek. Lemaradás történt azonban a beszolgáltatás terén. Ez a lemaradás annak tudható be, hogy a községben elterjedt az a hír, hogy az idén nem 220 kg fejadagot hagynak, hanem 260 kg-ot. Ezt a hírt Szabó Dániel 31 holdas kulák terjesztette, és ezért a község lakossága várakozó álláspontra helyezkedett. A községi vezető jegyző azonban átlátta az ügy komolyságát és kidoboltatta a községben, hogy a fejadag annyi maradt, mint tavaly, és azóta némi javulás látszik a beszolgáltatás terén.

A kulákság a beszolgáltatást, úgyszintén a mezőgazdasági munkálatokat teljes egészében teljesítette. Rossz vagy zsizsikes búzát még ez ideig senki nem adott be.

A község lakóinak szegényebb rétegének a tszcs-hez való viszonya jó és nagy érdeklődést mutatnak a tszcs működése iránt, ami kitűnik abból, hogy az utóbbi időben mintegy 8-9 család jelentkezett a tszcs-be.

Úgyszintén nagy érdeklődést mutat a tszcs működése iránt a középparasztság mintegy 15%-a, akik közül szintén többen jelentkeztek a tszcs-be.

Ezek után a lakosság mintegy 40-45%-a, élükön a jobb módú középparaszttal, nagyon passzív magatartást tanúsítanak a tszcs működése iránt. Ezek a személyek mind az FKGP jobb szárnyához tartoztak. Név szerint a következők: Izsák Lajos, Keszkenős Imre, Farkas Imre, Orbán Józsefné. Középparasztok és kulákok.

A község aktív ellenséges elemeinek fő hangadói:

Szabó Dániel, volt 31 holdas kulák, de ebből 17-et leadott a tszcs-nek. Ezenkívül Orbán Józsefné, 28 holdas kulák felesége.

Szabó Dániel vagyoni állapota jelenleg 14 hold föld, 1 ház, 1 ló, 2 tehén, 3 darab disznó, 1 vetőgép, 1 eke, 1 borona. Szül.: 1896. február 16-án, Kálmánca, apja: József, anyja: Kovács Katalin, nős, fogl[alkozása]: földműves, lakik Kálmánca, Fő u. 55. szám.

Nevezett a felszabadulás előtt FKGP tagja volt, és állandóan szoros kapcsolatban állt a község elöljáróival, valamint jobb módú egyéneivel. A felszabadulás után szintén az FKGP tagja volt mindaddig, míg a pártot fel nem oszlatták. Úgy a múltban, mint a jelenben állandóan alkalmazottat tartott. Alkalmazottjával, aki a felszabadulás után jött át Jugoszláviából, nagyon jó viszonyban van, együtt járnak kocsmázni. [...] A község lakói nagyon haragszanak rá, mert nagyon sokat beszél hiábavalóságot. Ezért jelenleg kialakult baráti köre nincs.

Orbán Józsefné szül.: Kocsis Vilma, 1909. április 5-én, apja: József, anyja: Gergó Vilma, fogl[alkozása]: htb.⁴⁹⁹ lakik: Kálmánca, Fő utca 41. szám.

Vagyoni állapota 28 hold föld, 1 ház, 2 ló, 2 tehén, 1 borjú, 5 disznó, 1 vetőgép, 1 eke, 1 borona.

Nevezett úgy a múltban, mint a jelenben teljesen a klerikalizmus híve. Sűrűn eljár a községben lévő Tóth János református paphoz, ahol hosszabb ideig tárgyalnak. Baráti köre a község jobb módú asszonyaiból tevődik össze. Ezeken kívül szoros kapcsolatba áll Szabó Dániel kulákkal. Sem a múltban, sem a jelenben politikai pártnak vagy szervezetnek tagja nem volt.

-
- Magyar Radikális Párt: 5 szavazat (0,63%),
 - összesen: 791 érvényes szavazat (97,65%) és 19 érvénytelen szavazat (2,35%).

⁴⁹⁸ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

⁴⁹⁹ háztartásbeli

A községben lévő Tóth János reff[ormátus] pap a népi demokráciához a lehető legrosszabbul viszonylik. Az állam és az egyház között most folyó tárgyalásokról nem nyilatkozik. A békeívet aláírta, az esküt letette, de ezzel szemben a demokráciáról úgy vélekedik, hogy ő bizony az ilyen demokráciából nem kér, amikor elviszik még az ember kabátját is.

Nevezett szül.: 1913. január 30-án, Bűrüs⁵⁰⁰, apja: János, anyja: Csokona Erzsébet, nős, reff[ormátus] lelkész, lakik: Kálmánca, Fő utca 113. szám.

Baráti köre a község kulákjaiból és jobb módú középparasztjaiból tevődik össze. Legnagyobb befolyása a kulákság körében van. Úgyhogy a tél folyamán minden este más-más kulák lakásán tartott imaórákat. Továbbá, ha a községben valamelyik kulák vagy középparasztnál esküvő vagy keresztelés van, ő ezeken minden részt vesz. Ezeken kívül szoros kapcsolatban áll sógorával, Mikulás Dezső volt horthysta huszárszázadossal, akivel együtt is lakik. Mikuláshoz állítólag Pécsről havonta érkezik egy nő, aki 4-5 napot szokott ott tartózkodni, bejelentés nélkül. Úgyszintén Mikulás is sokat utazgat Pécsre, Kaposvárra és Budapestre.

R[ómai] k[atolikus] részről pap a községben nincs. Misézni vasárnaponként a szuloki plébános jár át, de ez mindössze még csak 3-4-szer volt ott és vallásos dolgokon kívül egyéb nem foglalkozott.

A községben 5 volt csendőr tartózkodik, ezek közül fő hangadó Paksi István volt csendőr szkv.⁵⁰¹ Szül.: 1919. november 9-én, Lukácsi⁵⁰² (Jugoszlávia), apja: Imre, anyja: Kolics Anna, nős, fogl[alkozása]: földműves, lakik: Kálmánca, Fő utca 55. szám.

Nevezett egyszerű szegényparaszt családból származik, apja urasági cseléd volt és jelenleg újgazda. Neki semmi vagyona nincs. Teljesen apósának néhány hold juttatott földjén dolgozik, és így tartja fenn magát. Apósa Molnár Imre újgazda. Teljesen ellene van a mai rendszernek, ami kijelentéseiből is kitűnik. Pl. 1949-ben azt a kijelentést tette, hogy már nincs messze az idő, amikor ismét fel fogja tenni a csendőrcsákót, de akkor sok kommunistának jaj lesz. [...]

Volt katonatiszt a községben Mikulás Dezső volt huszár szds.⁵⁰³ Szül.: 1912. június 20-án, Szilsárkány,⁵⁰⁴ apja: Kálmán, anyja Szekeres Róza, nőtlen, fogl[alkozása]: fakereskedő. Lakása: Németlad,⁵⁰⁵ 4. számra van bejelentve, az ottani lakását be sem jelentette. Előbbi lakása Sopron, Baross utca 33. szám 1934-1945-ig. Nevezettről erősen feltehető, hogy hírszerzéssel foglalkozik, azután, amit már megemlítettem a református pap karaszterjében [sic!].⁵⁰⁶

A nyilas pártnak a községben vezetői voltak [...] és [...] Nevezettek szegény sorsú emberek, internálva voltak, és azóta nagyon csendesesen viselkednek.

A legutóbbi 3-4 hét alatt a községben a mezőgazdasági munkálatokkal kapcsolatban folyó hó 6-án a ladi gépállomás egyik cséplőgépe leállt 2 óra hosszára, mert a DÉFOSZ a géphez nem biztosított embereket. A község jegyzője azonban mindjárt kiment a helyszínre, és elintézte, hogy a gép megindult. Ezért az esetért senki ellen nem indult eljárás.

A községben az utóbbi időben tszcs elleni izgatás vagy egyéb szabotázs nem volt észlelhető.

⁵⁰⁰ Település az egykori Szigetvári járásban, Somogy vármegyében, 1950-ben Baranya megyéhez csatolták.

⁵⁰¹ szakaszvezető

⁵⁰² Helyesen: Lukács, település az egykori Verőce vármegyében, ma Horvátország.

⁵⁰³ százados

⁵⁰⁴ Település Győr-Moson-Sopron megyében.

⁵⁰⁵ Egykori település Somogy vármegyében, 1950-ben Lad néven egyesült Magyarladdal.

⁵⁰⁶ Értsd: karakterisztikájában.

Tárgy: Kaposfüred⁵⁰⁷ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 11-én.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügygel kapcsolatban a feltérképezés során az alábbiakat állapítottam meg:

A község gazdasági helyzete:

A község összes földterülete 3 420 kat. hold,⁵⁰⁸ ebből a kulákság kezén 8 kat. hold, a középparasztok kezén 515 kat. hold, újgazdák kezén 1 010 kat. hold, kisparasztok kezén 867 kat. hold, tszcs⁵⁰⁹ kezén 106 hold, erdő, földadó alá nem eső terület 830 hold, Juta községi lakosoknak juttatva 84 kat. hold.

A falu politikai helyzete:

A község összes lakosságának létszáma 1 380 fő,⁵¹⁰ ebből kulákok száma 2 család, középparaszt 44 család, újgazda 195 család, kisparaszt 116 család. A tszcs összes létszáma 38 személy. Értelmiségi dolgozó 6, munkás 32 fő.

Politikai pártok és tömegszervezetek:

MDP 23 taggal, DÉFOSZ 230 tag, DISZ 69 taggal, MNDSZ 30 taggal.

A község vallás⁵¹¹ szerinti megoszlása:

A községben róm[ai] kath[olikus] egyház van, a község lakói nagyrészt katolikusok, mindössze 3 család evangélikus és egy család szombatista.⁵¹²

A község lakóinak nemzetiségi megoszlása:

Túlnyomórésze magyar, mindössze két személy ukrán, egy tót és 4 sváb család van.

A községben a következő állami szervek működnek:

A községben posta és vasút van, jegyzőileg a község Magyaregreshez, rendőrségileg pedig Kaposvárhoz tartozik.

Ellenséges elemek:

A Horthy fasiszta rendszerben a községben a Kisgazdapárt működött, ez volt a legerősebb, és a legtöbb létszámmal rendelkezett. A Kisgazdapárt vezetői a következők voltak: szervező titkár Németh József volt kántortartó,⁵¹³ aki jelenleg Budapesten lakik. Rajk belügyi államtitkára volt, s ugyanakkor Veszprém megye főispánja. Tudomásom szerint jelenleg Budapesten vállalatvezető.

⁵⁰⁷ Kisközség a Kaposvári Járásban. 1872 és 1940 között a Toponári, 1940 és 1950 között a Magyaregresi körjegyzőség társközsége, 1950-től önálló tanács alakul a településen. 1970-ben egyesítették Kaposvárral.

⁵⁰⁸ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 3 420 kat. hold (1 968 ha).

⁵⁰⁹ Kaposfüreden 1949. december 21-én alakult meg a III. típusú December 21. Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1957-ben mezőgazdasági termelőszövetkezetté alakult át.

⁵¹⁰ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 380 főt számlált a település.

⁵¹¹ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Kaposfüred lakosságának 99,1%-a a római katolikus, 0,1%-a a görög katolikus, 0,7%-a a református és 0,13%-a az evangélikus hitet követte.

⁵¹² Adventista gyülekezet, teljes neve: Hetednap Adventista Felekezet.

⁵¹³ Németh József (1899–1964) tanító, iskolaigazgató, többek között Csepelen. 1932-ben belépett a Független Kisgazdapártba. Az 1939. évi választásokon a Kaposvár-vidék választókerületben a MÉP jelöltjével szemben alulmaradt. 1945 tavaszától az FKGP csepeli szervezetének az elnöke, 1945–1947 között Veszprém vármegye főispánja. 1945-ben a Somogy vármegyei választókerületből bekerült a nemzetgyűlésbe. A főispáni állásával való összeférhetlenség miatt 1946-ben lemondott a mandátumáról. 1947-ben kinevezték a Belügyminisztérium politikai államtitkárává, ezt a tisztséget 1949-ig töltötte be. 1956. október 30-án részt vett a Független Kisgazdapárt újjáalakítását célzó összezejövetelen, de a pártban és az október-novemberi eseményekben nem vállalt szerepet. 1956 novemberétől a Fűszért Vállalat vezérigazgató-helyettese volt.

http://ehistory.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=5313&catid=77%3An&Itemid=67&lang=de (2017. június 9.)

Továbbá Vörös József Gyura, aki jelenleg is a megyei szervező titkára a Független Kisgazdapártnak, és a Független Népfrontnak is megyei tagja. Nős Bíró Erzsébettel, kisparaszt családból származik. Két gyermeke van, melyek még kiskorúak. Foglalkozása a kaposvári megyei kisgazdapárti központban van. Vagyoni helyzete: 5 kat. hold föld, 1 ház, két ló, két tehén, két sertés, egy vetőgép. Vörös József Gyura szül.: 1913, Kaposváron. Baráti köre Tóth János (Máté) kisparaszt, akinek fia közgazdász egyetemi hallgató. A Független Kisgazdapártnak volt tagja, jelenleg is kisgazdapárti érzelmű, s a Horthy ideje alatt mint vezető működött. Született: Kaposfüred, 1897, vagyoni helyzete 9 hold föld, két ház, gazdasági épületekkel együtt, két ló, két tehén, 4 sertés. Nevezett a tszcs-tól tartózkodó.

Vörös József (mernyei) kaposfüredi lakos, szül.: 1901, Kaposfüred, nős Egerszegi Rozáliával, három gyermeke van, az egyik fia egyetemi hallgató Pécsen. A másik pedig a földművelőszövetkezet terménygyűjtője. Nevezett a Horthy-fasizmus ideje alatt a honvédségnek gazdasági bevásárlója volt. A múltban a Kisgazdapártnak volt vezető tagja, majd később a MÉP-nek mint szervező titkára működött. Foglalkozása fuvaros és lóval kereskedik. Vagyoni viszonya 9 kat. hold föld, egy három szobás-konyhás ház, két lova, két tehene van, sertésállománya változó, mert azzal is kereskedik. Baráti köre övz. Kelemen Sándorné korcsmáros, kinek a bort szállítja; Keszthelyi György volt csendőrtiszthelyettes, aki [...], jelenleg pedig gabonafeketéssel foglalkozik; Kelemen Ferenc (Borka), ifj. Kelemen László lókereskedő.

Egerszegi László (Boka) kaposfüredi lakos, nős Pete Annával, két gyermeke van, az egyik fia a múltban a honvédségnél szkv.⁵¹⁴ rendfokozatban volt, jelenleg a néphadseregnél törzsőrmesteri rendfokozatban szolgál. Vagyoni viszonya 10 kat. hold föld, egy ház, két ló, két tehén, két sertés, egy vetőgép. Foglalkozása: földműves. Nevezett az 1947-es választásnál a Magyar Kommunista Párt plakátjait, melyek Rákosi elvtárs aláírásával voltak, leköpdöste és ostonnal vagdosta. A felszabadulás után továbbra is a Független Kisgazdapártnak volt tagja, és vezető szerepet töltött be. A 47-es választásnál a Barankovics-pártnak⁵¹⁵ volt szervezője.

Géger Gyula cipészemester, szül.: 1893, Kaposfüred, nős Silt Máriával, két gyermekük van, mind a kettőt iskoláztatja. A múltban a Kisgazdapártnak volt erős támogatója, majd 1947-ben a Barankovics-párt szervezője volt. Vagyoni viszonya 3 hold föld, 1 ház, sertésállománya változó, 25 család méhe is van. Barátai: a fent felsorolt egyének és Vinkler János róm[ai] kath[olikus] plébános.

A községben a Horthy-rendszer alatt működött a Magyar Élet Pártja, vezetői az alábbiak: Ambrus György, Bíró György (Barna), Egerszegi György, vitéz Esküdt János, Jemerik Sándor, Koletár Gyula, Sándor Lajos, Sándor Lajosné, akik jelenleg kaposvári lakosok. Kivételt képez vitéz Esküdt János kaposfüredi lakos, vitézségét az I. világháborúban szerezte, melyért 8 hold földet kapott. Nevezett a felszabadulás után a Független Kisgazdapártnak volt tagja. Vagyona 12 hold föld, 1 ház, két ló, két tehén.

A 45-ös választási eredmények:

A községben a 45-ös választásnál⁵¹⁶ a Független Kisgazdapárt kapta a legtöbb szavazatot. Vezetői az alábbiak voltak: Vörös József Gyura kaposfüredi lakos, Egerszegi László (Baka) személyi adatai: fentebb megvannak, továbbá Tóth Ferenc (Pila), szül.: 1915, Kaposfüred, nős Koletár Katalinnal, egy gyermeke van, vagyoni viszonya: 9 kat. hold föld, egy ház, két ló, két tehén, 6 sertés, egy vetőgép. Nyugatos volt, hazatérése után a Független Kisgazdapártnak lett

⁵¹⁴ szakaszvezető

⁵¹⁵ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

⁵¹⁶ Az 1945-ös nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 545 szavazat (68,81%),
- Nemzeti Parasztpárt: 130 szavazat (16,41),
- Szociáldemokrata Párt: 73 szavazat (9,22),
- Magyar Kommunista Párt: 42 (5,30%),
- Polgári Demokrata Párt: 2 szavazat (0,25),
- összesen: 792 érvényes szavazat (98,39%) és 13 érvénytelen szavazat (1,61%).

erős harcosa és a baloldali pártoknak ellenséges magatartást tanúsított. Az ifjúságot arra szervezte, hogy a baloldali pártok plakátjait szaggassák le, és a MADISZ-ban⁵¹⁷ ne vegyenek részt. A választás előtt lévő éjszaka megszervezték az ifjúságot, hogy a Magyar Kommunista Párt elnökét és káderosát ne engedjék ki az épületből, hogy plakátjaikat kiragasszák, így az ifjúság köveket dobált az épület elé. Ebben a szervezésben részt vett Vörös József Gyura, adatai a fentiekben szerepelnek, Tóth László (Máté), nős Tódor Annával, egy gyermekük van. Nyugatos volt, aki egyben a Parasztszövetség⁵¹⁸ járási szervező titkára volt. Szüleivel egy háztartásban él, akinek 9 hold föld, 1 ház, két ló, három tehén, 6 sertése van.

Az 1945-ös választásnál a Kisgazdapárt után sorrendben a Nemzeti Parasztpárt, Szociáldemokrata Párt, majd a Magyar Kommunista Párt volt.

Az 1947-es választásnál⁵¹⁹ a Barankovics-párt került ki győztesen, vezetői: Siklósi Elemér, ki jelenleg Budapesten lakik, továbbá Géger Gyula (az adatai a fentiekben szerepelnek) mint szervező működött a Barankovics-pártban. Egerszegi László (adatai a fentiekben szerepelnek) örömmel vette tudomásul a Barankovics-párt győzelmét, s ott mint hangadó működött. Tóth Ferenc, szül.: 1924, Kaposfüred, nőtlen, Budapesten van közgazdász egyetemen. Mikor hazajön, a katolikus pappal veszi fel a kapcsolatot.

Az 1949-es választásnál a község lakossága 100%-ig a Népfontra szavazott, és ellene uszításokat vagy agitációkat nem vettek észre.

Egyes fontos politikai eseményeknél a községben sem a pap részéről, sem a lakosság részéről a Mindszenty-ügynél⁵²⁰ vagy az iskolák államosításánál ellenséges megnyilvánulás nem történt. Azonban a malmok községesítésénél, mikor az MDP-titkár vitte Géger Gyulához a gyűjtőívet, ő kijelentette, hogy azért nem ír alá, mert nem akarja, hogy úgy mérjenek neki, mint a cselédnek, és hogy korpát egyen. Nevezett erősen klerikális befolyás alatt áll és a katolikus pap gyakran felkeresi a lakásán.

A község jelenlegi politikája:

A községben az aratás idejében elkezdődött, és határidőre be is fejezték. A tszcs-nél mutatkoztak hiányok, mert aratógép nem állt rendelkezésükre, és így az egyéni gazdálkodástól kissé elmaradtak az aratásban. A cséplést 98%-ig, illetve jelenleg 100%-ig befejezték. A tarlólántást 98%-ig befejezték, a visszamaradásnak oka az, hogy a gépállomáshoz szerződtek le, és a gépállomáson a traktorok a csépléssel voltak ez ideig elfoglalva. A tszcs a tarlólántást teljes egészében befejezte.

A nyári munkálatokkal kapcsolatban semmi szabotázs nem történt, mivel a községben csak két kulák van.

A község lakosságának a tszcs-hez rossz viszonya van, mert olyan kijelentést tesznek a kis- és középparasztok és újgazdák, hogy ők addig nem lépnek be a tszcs-be, míg nem muszáj, mert nem lesznek újra cselédek. Ilyen kijelentéseket tettek Kispál József újgazda. Tóth István (Tölös) kijelentette, és többször hangoztatja még mai napig is, hogy a kutya egy, csak a szőre

⁵¹⁷ Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség

⁵¹⁸ Lásd: 28. sz. lábjegyzet!

⁵¹⁹ Az 1947-es nemzetgyűlési választások eredménye:

- Demokrata Néppárt: 299 szavazat (39,03%),
- Független Kisgazdapárt: 160 szavazat (20,83%),
- Nemzeti Parasztpárt: 116 szavazat (15,14%),
- Magyar Kommunista Párt: 104 szavazat (13,58%),
- Szociáldemokrata Párt: 56 szavazat (7,31%),
- Magyar Függetlenségi Párt: 26 szavazat (3,39%),
- Magyar Radikális Párt: 4 szavazat (0,52%),
- Független Magyar Demokrata Párt: 1 szavazat (0,13%),
- összesen: 766 érvényes szavazat (95,75%) és 34 érvénytelen szavazat (4,25%).

⁵²⁰ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

más. Kordély Lajos, Szücs József, Horváth György, a szövetkezet elnöke, a parasztpártnak volt tagja, szintén azt a kijelentést tették, hogy nem akarnak többé cselédek lenni.

Ellenséges elemek tevékenysége:

A községben olyan, aki vagyoni helyzeténél fogva kuláknak lenne minősítve, csak kettő van, és ezek látszólag igyekeznek illeszkedni a demokratikus rendszerbe.

Klerikális front:

A helyi katolikus papnak a viszonya látszólag a népi demokráciához jó, mert a békeívet aláírta, és a koreai hadsereg támogatására⁵²¹ 10 forintot adott. Azonban gyakran felkeresi Géger Gyula lakását, Stier Sándor méhészt, Keszthelyi György volt csendőr tiszthelyettest és özv. Lehocz Jánosné lakásait. Ugyanúgy nevezettek is viszonzozzák látogatásukkal. A pap jó viszonyt tart fenn Németh Ignác állomáskezelő MDP párttaggal is, mely családjával együtt klerikális befolyás alatt áll, ennél fogva a Magyar Dolgozók Pártjában állandó bomlasztó munkát fejt ki. Pl. nevezett kijelentette, hogy ezt az MDP pártszervezetet fel kell majd oszlatni, és majd ő alakít pártszervezetet, majd ő tudja, hogy kit kell bevenni. Nevezett továbbá kijelentette Tóth János (Szamek) szövetkezeti korcsmáros[nak] és feleségének, hogy addig nem lesz jó pártszervezet, míg a jelenlegi párttitkár, Fábics József lesz, és ugyanezt mondotta előtte lévő titkárra is. Kijelentette 1950. július 25-én, hogy a jelenlegi MDP-titkárnak augusztus 1-ére el kell tűnni, és ez csak rémhír volt, és így a község lakosságánál a pártvonalon nagy zavargásokat keltett.

A községben katolikus egyház működik. Különböző szekták nem működnek. A község vallási megoszlása kapcsán politikailag figyelemreméltó helyzet nem áll fenn.

A múlt rendszer exponensei:

A községben 8 csendőr van, úgymint Juhász József nyug[almazott] csendőr tiszthelyette,; Keszthelyi György volt csendőr tiszthelyettes, Tóth Sándor volt csendőr főtörzsőrmester, Szabó István csendőrőrmester, Téglás Ferenc csendőrőrmester, Vörös Ferenc cső. szkv.,⁵²² Zóka József cső. szkv.,⁵²³ Kelemen György csendőr tizedes.

Ezekből hangadók Keszthelyi György, aki kijelentette többek között azt is, hogy csak még egyszer feltehetné a kakastollat meg a szuronyt, majd ő tudná, hogy kit kellene kinyírni. Adatai a fentiekben szerepelnek. Tóth Sándor, szül.: 1906, Kaposfüred, nőtlen, apja: János, anyja: Bíró Erzsébet, szüleinek 7 hold földje, egy háza, három lova, két tehene van. A Horthy-rendszerben a dolgozó néppel gorombán bánt, és Tóth Sándor (Zsinka)-nak kijelentette, hogy majd megfordul a világ, és ő lesz az, aki a jelenlegi MDP-titkárt felakasztja. Továbbá Török Pált, aki szomszédjában lakik, állandóan azzal molesztálta, hogy lépjen ki a Magyar Kommunista Párt szervezetéből, mert majd jönnek az angolok, és minden kommunistát felakasztunk. [...]

Barátai volt csendőrök és Ujvári István darálótulajdonos, Vinkler János katolikus pap, akivel sűrűn találkozik, testvérénél, özv. Major Lajosné lakásán jönnek össze.

A községben lakik Mester István, a Horthy-hadseregben továbbszolgáló őrmester volt. Nős Bíró Erzsébettel, egy gyermeke van, foglalkozása asztalossegéd Bíró Sándor asztalosmesternél. Nevezett a békeív aláírása alkalmával kijelentette, hogy ő aláír, de ha kötelezik valamilyen fizetéssel, ő nem tud fizetni, mert kevés jövedelme van, és ő úgy hallotta, hogy aki aláír, annak 400 forintot kell fizetni. Nevezett Bíró Lajoshoz jár az Amerika Hangját⁵²⁴ hallgatni, mert a községben „amerikai központnak” hívják Bíró Lajos lakását, és nevezett itt hallotta azt, hogy aki a békeívet aláírja, annak 400 forintot kell fizetni.

A legutóbbi időben történt fontosabb események:

⁵²¹ Lásd. 81. sz. lábjegyzet!

⁵²² csendőr szakaszvezető

⁵²³ csendőr szakaszvezető

⁵²⁴ Lásd: 157. sz. lábjegyzet!

A községben az utóbbi négy hét alatt különös esemény nem történt. A mezőgazdasági munkálatokat rendesen végezték, szabotálás nem történt. A tszcs ellen egy kijelentés volt, a földműves-szövetkezeti boltban a múlt hónapban Fehér István nyug[almazott] útkaparó, aki a szövetkezet elnöke volt, jelenleg MDP-tag, kijelentette Koletár István tszcs-elnöknek, mikor ment hozzá kocsikenőcsöt kérni, hogy mindent nem adunk a tszcs-nek, ennek ellenére a boltkezelő adott.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

Tárgy: Kaposhomok⁵²⁵ község feltérképezése.

Jelentés

Kaposvár, 1950. augusztus 9.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügyben nyomozást folytattam, melynek során az alábbiakat állapítottam meg:

A község összes földterülete 1 991 kat. hold.⁵²⁶

Kulák birtokos a község területén nincs. Középparasztok kezén 279 kat. hold, újgazdák és kisparasztok kezén 774 kat. hold van. A községben tszcs ez ideig nincs.⁵²⁷ Állami gazdasági területe 938 hold.

A lakosság összlétszáma 528 fő.⁵²⁸ Ebből középparaszt 89, kisparaszt 388 fő, újgazda 20, munkás 14, értelmiségi 14 fő. A felszabadulás előtti nemzetiségi megoszlás: a községben németajkú svábok és magyarok voltak. Ennek következtében erős volt a Volksbund szervezet⁵²⁹ és a nyilas tagozat. Ezek vezetőit a felszabadulás után Németországba kitelepítették, helyükbe Horvátországból átjött magyarokat és délszlávokat⁵³⁰ telepítették. A jelenlegi nemzetiségi megoszlás: magyar 176 fő, sváb 327 fő, délszláv 22 fő. Állami szervek a községben nincsenek. A község összes lakossága katolikus vallású.⁵³¹

A felszabadulás után a község legerősebb pártja az FKGP volt, amit később a SZDP váltott fel.⁵³² Ennek vezetője Lomniczki István B listás állomásfőnök volt, aki Baracson teljesített szolgálatot mint vasutas. Jelenleg a tászári repülőtéren állami ellenőrző szolgálatot lát el és mint személyi ellenőr van állásban. Vagyontalan, pártonkívüli, a népi demokrácia iránt gyűlölettel viseltetik. A község hangadója Nyári Mihály, volt korcsmáros, főbérő, aki 1949-ig ref.⁵³³ alatt állt. Házát és földjét a felszabadulás után elkobozták.

Ugyancsak rendőri felügyelet alatt áll [...], akit mint Volksbund barátot ellenséges megatartása miatt helyeztek ref. alá.

⁵²⁵ Kisközség a Kaposvári járásban. 1872 és 1898 között a Toponári, 1898 és 1950 között a Tászári körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁵²⁶ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 2 002 kat. hold (1 152 ha).

⁵²⁷ Kaposhomokon 1950 szeptemberében alakult meg a III. típusú Új Út Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végén megszűnt.

⁵²⁸ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 524 főt számlált a település.

⁵²⁹ Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

⁵³⁰ Értsd: délszlávokat.

⁵³¹ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Kaposhomok lakosságának 94,8%-a a római katolikus, 5,0%-a a református és 0,2%-a az evangélikus hitet követte.

⁵³² Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 404 szavazat (75,94%);
- Nemzeti Parasztpárt: 74 szavazat (13,91%);
- Szociáldemokrata Párt: 45 szavazat (8,46%);
- Magyar Kommunista Párt: 6 szavazat (1,13%);
- Polgári Demokrata Párt: 3 szavazat (0,56%);
- összesen: 613 érvényes szavazat (99,51%) és 3 érvénytelen szavazat (0,49%).

Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Demokrata Néppárt: 89 szavazat (38,70%);
- Nemzeti Parasztpárt: 53 szavazat (23,04%);
- Magyar Kommunista Párt: 41 szavazat (17,83%);
- Szociáldemokrata Párt: 32 szavazat (13,91%);
- Független Kisgazdapárt: 6 szavazat (2,61%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 5 szavazat (2,17%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 4 szavazat (1,74%);
- összesen: 230 érvényes szavazat (99,14%) és 2 érvénytelen szavazat (0,86%).

⁵³³ rendőrhatósági felügyelet

Németajkú lakosság (sváb) [körében] erős hangadó Nyári József 21 holdas középparaszt, mint a község leggazdagabb embere, ő hozzá orientálódnak és befolyása alatt tartja úgy a közép-, mint a kisparasztokat, mivel közöttük nagy számban van rokoni kapcsolata.

A község jobboldali elemei, akik a felszabadulás óta a népi demokráciához ellenségesen viszonyultak, Barankovics-szószólók⁵³⁴ és a kommunista párt rágalmazói, a következő személyek voltak:

[...] fm.,⁵³⁵ vagyontalan, sváb.

[...] fm., vagyontalan, sváb.

[...] fm., vagyontalan, sváb.

[...] vagyontalan, fm., sváb.

[...] kisparaszt, 7 kat. h. föld.

[...] 16 holdas középparaszt.

[...] 6 holdas kisparaszt.

Nevezettek vagyonát a felszabadulás után a volksbundista tevékenységük miatt legnagyobb részben elkobozták. Sem a békeívet aláírni nem voltak hajlandók, sem a koreai gyűjtéssel⁵³⁶ kapcsolatban nem járultak hozzá annak támogatásához. Ezen személyek is jól viszonylanak Nyári József középparaszthoz, akinek kezdeményezésével a közelmúltban egy kérvényt szövegeztek, amely az MDP Központi Vezetőségének volt címezve, és kérték a volksbundista tevékenységük miatt kitelepített hozzátartozóikat, illetve azok hazabocsátását. A népi szervek, kiknek tagjai a magyar kisparasztok és Horvátországból [jött] újjazda telepések, a kérvény elküldését megakadályozták.

A tszcs megalakulásával kapcsolatban úgy a kis-, mint a középparasztok komolyan foglalkoznak, azonban ennek megalakulása, mivel 3 fajta nemzetiség él a községben, komoly akadályokba ütközik, mert így úgy a magyar, mint a sváb és délszláv ajkúak maguknak a tszcs-ben vezető szerepet akarnak biztosítani, és emiatt már két alakuló gyűlés is feloszlott.

A községből Frauholc János, Stángl József, Scherer Ádám, Bruckner József, Hartner István és Nyári József állnak levelezési viszonyban Németországban lévő hozzátartozójukkal.

A klérus befolyása a község lakosaira nem érvényesül. A községben pap nincs. Így mise havonta csak egyszer van. A község vezetősége, tekintve, hogy 3 féle nemzetiségű, munkájában nem egységes. A svábok iránti gyűlölet erősen felszínen van tartva.

A mezőgazdasági munkálatok határidőre be lettek fejezve, ott rendellenesség nem volt tapasztalható, a beszolgáltatás közepes eredménnyel most folyik. Ebben a kisparasztok jár az élen. A földnélküli dolgozó parasztok legnagyobb része az állami gazdaságban és a taszári repülőtéren dolgozik.

⁵³⁴ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

⁵³⁵ földműves

⁵³⁶ Lásd: 81. sz. lábjegyzet!

Tárgy: Kastélyosdombó⁵³⁷ község feltérképezése.

Jelentés.

Barcs, 1950. augusztus 17.

Jelentem, hogy Kastélyosdombó község feltérképezését az alábbi szempontok szerint készítettem el.

A község ellenséges elemei közé lehet sorolni a községben lakó két kulákot. Név szerint Kerekes Sándor 36 holdas kulák, akinek ez a föld úgy jutott, hogy 12 az apjájé, 12 az öccséé, aki állítólag a Szovjetunióban meghalt. Tehát mivel sem az apja, sem a testvére nem művelik a földjüket, így mind a 36 hold nevezettre maradt. Kerekes 1 alkalmazottat tart és az ennek járó bért rendszeresen kifizeti, úgyhogy az alkalmazottja nagyon meg van vele elégedve.

A másik kulák Lábodi György, 74 éves, beteges, állandóan fekszik, úgyhogy nem is látni még az utcán sem. Lábodi márt többször adott pénzt és burgonyát a földműves-szövetkezetnek kölcsön.

Kerekes szintén már a tszcs-be is be akart lépni és azt mondta a népi szervek vezetőinek, hogy ő leadja a testvéreinek a földjét, és belép a tszcs-be, mert ő nem kulák.

Nevezetteknek kialakult baráti körük nincs, a község lakóival egyformán tartják a kapcsolatot. Mindenkiel beszélnek, sőt még esetenként, mikor a többi paraszt kiül az utcára politizálni, Kerekes is odamegy és politizál ő is. A népi szervek állítása szerint ez ideig a két kulák részéről ellenséges tevékenység nem volt észlelhető.

A községben egy tszcs működik 11 családdal.⁵³⁸ Ezzel szemben a mai nap folyamán kb. 21 család ismét be fog lépni. A község lakóinak viszonya a tszcs-hez nagyon jó. Úgy a szegény-parasztság, mint a középparasztság nagy érdeklődést mutat a tszcs működése iránt. Ezt mutatja a mostani belépés is, és a község lakói úgy vélekednek, hogy úgyis tagosítás lesz, és akkor miért vesződjenek az elhanyagolt papi és egyéb birtokokon, inkább belépnek a tszcs-be, és akkor legalább tudják, hogy jó földön dolgoznak.

A községben ez ideig tagosítás nem volt, de mindenki nagyon várja, hogy tagosítsanak.

A községben délszláv vagy sváb nincs. A lakosság tiszta magyar.⁵³⁹

A község felekezeti megosztása: 50% református, a másik 50% katolikus. Egyéb szekta vagy vallásos egyesület nem működik.⁵⁴⁰

A község református papja Ambrus György ref[ormátus] lelkész.⁵⁴¹ Nevezett a földjét felajánlotta az államnak, és disznókkal és tehennel foglalkozik. A vallásos életre nem igen ad. Megtörténik az, hogy harangozója beharangoz misére, ő akkor kinéz az utcára, és ha kevesen jönnek, azt mondja a harangozójának, Mihály csukja be hamar az ajtót, nem jön senki. Megtörténik az is, hogy állatok közül megy egyenesen misézni, amiért a hívek haragszanak rá.

R[ómai] k[atolikus] pap a községben nincs. Darányból jár át a pap misézni, de az öregasszonyokon kívül nem tud senkit befolyásolni. Ez megmutatkozott ezen hónap 13-án, amikor a községben búcsú volt. A pap délelőtt kihirdette a templomban, hogy délután ismét át fog jönni

⁵³⁷ Kisközség a szigetvári, 1896-tól a Barcsi járásban. 1907-ig a neve Dombó, Drávodombó. 1872 és 1889 között a Darányi körjegyzőség tárközsége, 1889 és 1950 között körjegyzőségi székhely. 1950-től önálló tanács alakult a településen.

⁵³⁸ Kastélyosdombón 1950. június 30-án alakult meg az I. típusú Rákosi Termelőszövetkezeti Csoport, mely még az alakulás évében nevet változtatott Felszabadulás Tszcs-re, s III. típusú mintán működött egészen 1956 végén bekövetkezett megszűnéséig.

⁵³⁹ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 580 főt számlált a település.

⁵⁴⁰ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Kastélyosdombó lakosságának 51,0%-a a római katolikus, 46,7%-a a református, 0,9%-a az evangélikus, 0,5%-a a baptista és 0,2%-a az izraelita hitet követte, 0,2% pedig egyéb felekezethez tartozónak vallotta magát.

⁵⁴¹ Ambrus György 1889-ben született. 1927-től működött Kastélyosdombón mint lelkész. Lelkészi önéletrajzok, 2013. 733–735. p.

körmenetet tartani. Erre a népi szervek az MDP-vel az élen a földmíves-szövetkezetben hirtelen összehívtak egy bált. A község fiataljai közül senki nem tudta megtartani a körmenetet, mert nem volt senki. Ebből is látszik, hogy a község lakói inkább orientálódnak a Párt felé, mint a pap felé.

A községben három volt csendőr tartózkodik. Ezek név szerint a következők: Bognár János volt cső. szkv.,⁵⁴² Németh Sándor volt cső. őrm.,⁵⁴³ Németh László volt cső. szkv.⁵⁴⁴ Nevezettek mind cselédember[ek] gyermekei és Bognáron kívül nem is volt egyikkel sem baj. Bognár ugyanis a cséplésnél tett valamilyen kijelentést, de a vezetőség szerint ezt azért tette, mert nagyon felmérgeztették és a község lakói nagyon éreztetik vele, hogy csendőr volt. Különben a nevezettek rendszeresen dolgoznak és mindenben segítenek a községben működő politikai szervezeteknek.

A községben a mezőgazdasági munkák rendben lefolytak. A beszolgáltatás a cséplés eredményéhez képest 93-94%-ban van teljesítve. Ez ideig rossz vagy zsizsikes gabonát senki sem próbált beszolgáltatni.

A községben ez ideig semmiféle uszítás vagy az iskolák államosítása ellen agitáció vagy tüntetés nem volt.

Eljárás a tél folyamán Bernáth József középparaszt ellen indult a pártszervezet megsértése miatt. Ezt az MDP vezetősége úgy intézte el, hogy a népbírósi tárgyalásra készítettek egy ívet, amelyben kérték a népbíróságot, hogy mentse fel Bernáthot. A népbíróság fel is mentette a nevezettet, és ezzel a pártszervezet teljesen maga mellé tudta állítani a falu parasztságát.

Tehát a község népi szervei ezek után úgy vélekednek, hogy bármilyen munka végrehajtása legyen a párt részéről, ellenséges megmozdulásra nem is számítanak.

⁵⁴² csendőr szakaszvezető

⁵⁴³ csendőr őrmester

⁵⁴⁴ csendőr szakaszvezető

Tárgy: Kercseliget⁵⁴⁵ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 9.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügyben nyomozást folytattam, melynek során az alábbiakat állapítottam meg.

A község össz. földterülete: 3 380 kat. hold.⁵⁴⁶ Ebből kulák kézen 300 kat. hold volt, amiből az állami gazdaság részére 273 kat. holdat kisajátítottak, így a kulák birtok jelenleg csak 27 kat. hold, de tulajdonjog szerint még mind a 300 kat. hold kulák kézen szerepel. Újgazdáknak 385 kat. hold, kisparasztoknak 958 kat. hold, a tszcs-nek⁵⁴⁷ 156 kat. hold, az állami gazdaságnak 360 kat. hold földje van. A középparasztság kezén 745 kat. hold, a Mállerd⁵⁴⁸ kezelésében 222 kat. hold erdő van, egyéb közületi kézben 477 kat. hold rét és legelő van. A községben ez idáig tagosítás még nem volt. Egy tszcs van, 10 család, összesen 45 taggal.

A község összlakosságának száma 1 174 fő,⁵⁴⁹ ebből kulák 1, középparaszt 229 fő, kisparaszt 508, újgazda 180 fő, munkás 221 fő, értelmiségi 13 fő, iparos 18 fő, kereskedő 5 fő van. Felekezeti megoszlás szerint 1 066 r[ómai] k[atolikus] vallású és 108 református vallású van.⁵⁵⁰

Állami szervek közül postaügynökség, községháza van felállítva. Nemzetiségi megoszlás szerint magyar 1 076 fő, sváb 98 fő. A magyarok között vannak Csehszlovákiából áttelepített és Horvátországból menekült személyek is, kiknek száma kb. 115-120 fő.

A felszabadulás előtt politikai pártok (MÉP), Volksbund⁵⁵¹ és nyilas tagozat vezetőit 1946-ban Németországba kitelepítették. A felszabadulás után az első választáskor az FKGP,⁵⁵² a második választáskor szintén az FKGP,⁵⁵³ az 1949-es választások során a Függetlenségi Népfront kapta a legtöbb szavazatot. 1946-ban a községben megalakult az SZDP is, melynek vezetője, illetve titkára Oszerd Lajos volt tejesarnokos, Kakler Ferenc molnársegéd, jobboldali szociáldemokraták voltak. Kik jelenleg mindketten MDP tagok. A felszabadulás óta ellenséges magatartást tanúsít a népi demokráciával szemben Keszthelyi József molnársegéd, aki demokráciaellenes kijelentésért 1 évi börtönbüntetésre volt ítélve, amit 1949-ben le is töltött.

⁵⁴⁵ Kisközség a kaposvári járásban. 1872 és 1888 között a Mosdósi, 1888 és 1950 között a Nagyberki körjegyzőség társközsége. 1950-től önálló tanács alakult a településen.

⁵⁴⁶ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 3 380 kat. hold (1 945 ha).

⁵⁴⁷ Kercseligeten 1949. november 17-én alakult meg a III. típusú Búzakalász Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött.

⁵⁴⁸ Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek

⁵⁴⁹ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 181 főt számlált a település.

⁵⁵⁰ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Kercseliget lakosságának 93,5%-a a római katolikus és 6,5%-a a református hitet követte.

⁵⁵¹ Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

⁵⁵² Az 1945-ös nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt 411 szavazat (86,89%),
- Szociáldemokrata Párt: 38 szavazat (8,3%),
- Magyar Kommunista Párt: 21 szavazat (4,44%),
- Polgári Demokrata Párt: 3 szavazat (0,63%),
- összesen: 473 érvényes szavazat (99,79%) és 1 érvénytelen szavazat (0,21%).

⁵⁵³ Az 1947-es nemzetgyűlési választások eredménye:

- Demokrata Néppárt: 159 szavazat (40,56%),
- Magyar Kommunista Párt: 83 szavazat (21,17%),
- Szociáldemokrata Párt: 71 szavazat (18,11%),
- Nemzeti Parasztpárt: 44 szavazat (11,22%),
- Magyar Függetlenségi Párt: 22 szavazat (5,61%),
- Független Kisgazdapárt: 11 szavazat (2,81%),
- Magyar Radikális Párt: 2 szavazat (0,51%),
- összesen: 392 érvényes szavazat (98,49%) és 6 érvénytelen szavazat (1,51%).

Jelenleg a községben tartózkodik. A két párt egyesülése előtt nevezett az SZDP szervezője volt. Nagy Lajos kisparaszt, aki rendőrhatóság elleni erőszak miatt le volt tartóztatva, de azonban büntetését felfüggesztették.

A kulákság és jobboldali ellenséges elemek középpontjában Maár Gyula és Maár Lajos⁵⁵⁴ 900 holdas volt földbirtokosok állnak, akikkel jó viszonyt tart fenn Kulcsár Korb József pálinkafőző-tulajdonos, Zilizi Menyhért volt csendőr fhdgy.,⁵⁵⁵ Csonka János fűszerüzletes, Szalai János kupec, kinek 28 hold földje volt, de abból csak 9 holdat hagytak meg, míg a Maár testvéreknek jelenleg személyenként 7 hold földjük van. Hozzájuk tartozik Bálványosi Vendel cséplőgép és daráló tulajdonos, Kulcsár István kisparaszt, aki holland hadifogságból 1946-ban tért haza és Végh József, a tszcs-ből kizárt 8 holdas kisparaszt. Továbbá Fülöp István 7 holdas újgazda, aki 1948-ban a DÉFOSZ járási titkárát karóval akarta a községből kizavarni. Ezek a személyek nem rendszeresen, de azonban sűrűn felkeresik a Maár-féle kastélyt,⁵⁵⁶ ahol Maár család elkülönülten lakik. Értesülésem szerint a község lakosai közül többször látták fent leírt személyeket éjszaka a Maár-kastélyba ki- vagy bemenni. Mivel a volt földbirtokosoknak rádiója van, feltételezhető, hogy ott Amerika Hangját⁵⁵⁷ is hallgatják. A község dolgozó és kisparasztjaira a Maár család erős befolyással nem bír. Annál inkább a középparasztok és a kulákság felé megvan a befolyása. Így pl. Végh József középparasztot keresztül, aki tszcs-tag volt, sikerült nekik a tszcs-t megbomlasztani annyira, hogy végül a tszcs-ből ki is lépett, és a tszcs jelenleg szétesőben van.

Kulcsár József pálinkafőző-tulajdonosnak, aki a Maár családdal szoros viszonyban áll, értesülésem szerint a kaposvári pénzügyőrségen is van kapcsolata, mert a népi szervek már több ízben akarták pálinkafőző üzemét községesíteni, de az egyszer sem sikerült. Kulcsár pedig azzal dicsekszik, hogy amíg a méltóságos főszemléző úr ott van, addig ő nyugodtan főzi a pálinkát.

A községben a felszabadulás óta komoly jelentőségű tüntetés vagy demokráciaellenes magatartás nem volt. A Barankovics-pártnak⁵⁵⁸ szervezete nem volt létrehozva. A klerikális reakció befolyása erősen nem érvényesül, pap a községben nincsen, mise havonta 1-szer van.

A mezőgazdasági munkálatokkal kapcsolatban kulák szabotázs nem történt, a beszolgáltatási verseny jelenleg is folyik, amit a község kb. 52%-ban teljesített ez ideig. Azonban a középparasztok nem eléggé aktívan veszi ki a részét a versenytől, mert még gabonafelesleg-felajánlást ez ideig közülük senki sem tett. Annál inkább a kisparasztok, akik 130-150%-ban teljesítik a beszolgáltatást. A legutóbbi időben rendőrhatalósági eljárás, szabotázs vagy egyéb cselekmény a községben nem volt. Háborús rémhírek nincsenek, felvásárlási láz a konyhasó irányában mutatkozott, de csak kismértékben. A békeívet a községben mindenki aláírta. A lakosság hangulata nyugodt. Jelenleg a mezőgazdasági munkálatok befejezésével vannak elfoglalva. A dolgozóparasztok nagy százaléka az állami gazdaságban dolgozik, ami komoly ellensúlyozója egyben a fent nevezett volt földesúri befolyásnak.

A sváb és horvát származású lakosság nagyon fél a kitelepítéstől és görcsösen ragaszkodik a meglévő földjéhez. A község vezetősége, illetve a népi szervek egyes tagjai ugyancsak befolyásolhatók a Maár famílián keresztül, mivel legtöbb része a felszabadulás előtt a Maár-féle uradalomban gazdasági alkalmazott volt. Így az ebből származó kisebbségi érzését még jelenleg sem tudta levetkőzni, s így intézkedéseik, amely a kulákság és az osztályidegenek elleni harcot célozná, nem eléggé rugalmasak, és rést hagynak maguk után a rokoni és baráti össze-

⁵⁵⁴ 1935-ben Maár Gyula 405, Maár Lajos pedig 428 hold földet birtokolt Kercseligetén. Gazdacímtár, 1937. 250. p.

⁵⁵⁵ főhadnagy

⁵⁵⁶ „Dr. Maár Gyula úrilakát Mattavovszky Andor, Maár Gyula, volt megyei alispán sógora, 1860-ban építtette.” Somogy vármegye, [1914]. 93. p.

⁵⁵⁷ Lásd: 157. sz. lábjegyzet!

⁵⁵⁸ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

fonódáson keresztül, ami érezteti hatását, mert a tszcs-t, illetve annak kibővítését nem sikerült ez ideig a helybeli MDP-nek, aki 18 taggal működik, de gyűléseket csak kb. 4-5 tag látogatja, nem sikerül felszínen tartani. A községben van MNDSZ és DISZ szervezet, de mindkettő erőtlén. A DISZ fiataljai, amely kb. 13 főből áll, nem a szervezés és nevelőmunkával járnak elő a falu fiatalsága előtt, hanem működésük inkább a kocsmai mulatozásban mutatkozik meg, ahol legtöbbször közjük keverednek a kulák ifjak is, és mivel azoknak több pénzük van, így a szeszestalon keresztül össze is barátkoznak és köztük sok esetben nem eltávolodó, hanem inkább közeledőbb bizalmas viszony alakult ki. A községben eléggé felszínen van tartva a jó kulák elmélet is.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

Tárgy: Kiskeresztúr⁵⁵⁹ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 6.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügyben a nyomozásom során az alábbiakat állapítottam meg.

A község összes földterülete: 974 kat. hold.⁵⁶⁰ Ebből a kulákság kezén van 30 hold, középparasztság a faluban nincsen, mivel újgazdák vannak, az újgazdák tulajdonában 736 kat. hold, a tszcs tulajdonában 208 kat. hold van. A községben ez idáig tagosítás nem volt, összesen egy tszcs működik, 14 család, 27 dolgozó taggal.

Az összlakosság száma a községben 269 fő családtagokkal együtt.⁵⁶¹ Ebből kulák egy, újgazda 210 fő, iparos és értelmiségi 58 fő, a többi dolgozó paraszt. Az MDP-nek létszáma 23 tag és 2 tagjelölt. A falu lakosságának túlnyomó része r[ómai] k[atolikus] vallású.⁵⁶² A faluban semmiféle egyházi szektor⁵⁶³ nincs. Nemzetiségek közül magyarok, horvátok, szlovákok és svábok. A községnek semmiféle állami szervei nincsenek.

A felszabadulás előtt a legnagyobb befolyással bíró párt a Volksbund párt⁵⁶⁴ volt. A Volksbund párt vezetősége és tagsága a német hadsereg visszavonulásakor Németországba mentek, azóta felőlük semmi hír nincs.

1945-ös választáskor az FKGP nyerte meg a szavazást, mivel akkor még más pártszervezet nem működött a faluban.⁵⁶⁵ 1945 végén alakult meg az SZDP, vezetője Kurucz István volt, aki a jelen pillanatban az MDP-nek a helybeli elnöke. Az FKGP-nek vezetőségi tagja volt Bellai Antal, aki a jelen pillanatban is a faluban tartózkodik, pártonkívüli. Semmiféle megnyilvánulást nem folytattak a Kommunista Párt ellen.

1946 elején megalakult az MKP, aminek vezetője Domokos József, aki a párt irányvonalát annyira erősen szervezte meg, hogy a Szociáldemokrata Pártból még az egyesülés előtt átléptek az MKP-ba. Az SZDP-nek vezetőségének tagjai látták azt, hogy a kommunista párt az erősebb, és így a vezetőséggel együtt átléptek az MKP-ba. Ekkor a 1947-es választás alkalmával az MKP 95%-os szavazatot kapott.⁵⁶⁶

1949-es választásnál a Népfontra való szavazás 100%-os volt.

A faluban a pártszervezet gyengén működik, ennek oka az, hogy csak 23 tag és 2 tagjelölt van, majd ezek munkájuk elfoglaltsága végett pártmunkát nem tudnak kifejteni rendszeresen.

⁵⁵⁹ Kisközség a Kaposvári járásban. 1872 és 1950 között a Szentbalázsi körjegyzőségi társközsége, 1950-ben önálló tanács alakult a településen. 1954-ben Baranya megyéhez csatolták és Gödrekeresztúr néven egyesítették Gödrével.

⁵⁶⁰ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 6 375 kat. hold (3 668 ha).

⁵⁶¹ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 267 főt számlált a település.

⁵⁶² Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Kiskeresztúr lakosságának 81,3%-a a római katolikus, 0,4%-a a görög katolikus, 16,1%-a a református, 2,2%-a az evangélikus hitet követte.

⁵⁶³ Értsd: szekta.

⁵⁶⁴ Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

⁵⁶⁵ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 38 szavazat (100%);
- összesen: 38 érvényes szavazat (100%).

⁵⁶⁶ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Magyar Kommunista Párt: 42 szavazat (46,15%);
- Szociáldemokrata Párt: 30 szavazat (32,97%);
- Demokrata Néppárt: 7 szavazat (7,69%);
- Nemzeti Parasztpárt: 7 szavazat (7,69%);
- Független Kisgazdapárt: 4 szavazat (4,40%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 1 szavazat (1,10%);
- összesen: 91 érvényes szavazat (100%).

A községben az aratást a kitűzött időre teljesítették. Azonban ezt nagy nehézséggel tudták teljesíteni a tszcs dolgozói, mert kevés létszámmal rendelkeznek és így kb. egy kaszálóra 8 kat. hold jutott.

A beszolgáltatást mindjárt a géptől vitték a gyűjtőhelyre. A tarlóhántást több ízben elvégezték, a tszcs-ben a tarlóhántást 100%-ig befejezték, majd az ezzel hátramaradt munkákat a falu lakossága VIII. hó 20-ig befejezi.

A falu lakossága előtt igen rossz a hangulat a tszcs-ről, és többek között azt beszélik, hogy „minek lépünk be a tszcs-be, ha ott is adót vetnek ki a dolgozókra. Minek lépünk be a tszcs-be, mikor ott is kell a föld után adót fizetni a dolgozóknak, meg így is fizetünk.”

A tszcs tulajdonában van 20 kat. hold szántóföld, mely a csoport közös tulajdona. Ezenkívül a csoport tagjai egyénileg gazdálkodnak 6 hold szőlőn és 12 kat. hold belsegen. A falu lakosságának a demokráciához való viszonya jó, ezt bizonyítja az, hogy akármilyen gyűjtés van, így pl.: a koreai nép segítségére⁵⁶⁷ [történt] gyűjtésben is kivették a részüket.

Özv. Stokker Mártonné és Shilt János kulákoknak vagyoni helyzetük: özv. Stocher Mártonné volt korcsmáros és szatócsüzlete [volt], cséplőgép-tulajdonos, 1 ház, 12 kat. hold 908 négyszögöl földterület, 2 ló, 1 tehén, 3 süldő, a cséplőgépek egynegyed része a tszcs-é.

Silt János sásdi⁵⁶⁸ lakos, kinek 18 kat. hold földje Kiskeresztúron van, 2 ház, 2 ló, 1 tehén, az itt felsorolt vagyoni részek mind feles részben vannak kiadva.

Silt János kuláknak 2 háza van, egy Sásdon és egy Kiskeresztúron. A kiskeresztúri házat el akarják venni tőle a helybeli orvosi rendelő részére, amikor ő értesítést kapott, akkor kijelentette, hogy visszamegy Kiskeresztúrra lakni, és így a házat nem hajlandó odaadni. Kb. 2 éve Silt János kulák ellen feljelentést tettek puska rejtegetése végett. Siltnek a Kiskeresztúron lévő házához tartozó fészerben volt beállítva Stochernének a cséplőgépe, mivel neki nem volt helye a gépet hova eltenni. Amikor Kaposvárról elmentek a gépet felülvizsgálni, akkor az ott tartózkodó személyek, Kádár Antal, az akkori párttitkár, jelen pillanatban Berzencére az erdőgondnok helyettesének lett kinevezve, Kurucz Istvánné észrevette, hogy az eresz alatt 2 drb. puska van elrejtve, amit azonnal jelentett a nagyberki rendőrörsnek. Ahonnét kijöttek azonnal, házkutatást tartottak, a házkutatás eredménye egy láda töltény volt, amik a puskába valók voltak. A ház padlásán egy zsák finomlisztet találtak. A rendőrök megkérdezték Siltet, minek neki a zsák liszt a padlásán, amikor ő nem is itt lakik és csak egy hónapban egyszer jön Kiskeresztúrra. Erre ő azt a választ adta, hogyha itt tartózkodik, legyen mivel főzni, és ezért tartja a zsák lisztet a padlásán. A házkutatás után a rendőrök elvitték Silt Jánost a rendőrségre, de onnan éjfélkor hazaengedték, és azóta ebből az ügyből kifolyólag semmiféle intézkedés nem történt.

1950. július hó vége felé a Stochernének a cséplőgépe a Fő utcán gépelt⁵⁶⁹ a falu lakossága részére. Stocherné, amikor a gép már máshol gépelt,⁵⁷⁰ akkor neki még a búzája nem volt behordva, s akkor ő azt a kijelentést tette: „a gép őhöz fog menni gépelni,⁵⁷¹ ha nem is ő fog soron következni, mert az övé a gép.”. Ekkor elment a gép kezelőjéhez, Szirmai Józsefhez és utasította őt, hogy a géppel, ha ott végzett, ahol jelen pillanatban a gép csépel, utána az ő búzáját csépelje el soron kívül. Így igyekezett mutatni azt a faluban, hogy a cséplőgép felett ő dirigál, és így igyekezett a kiadott utasítást megszegni.

A községben lévő csehszlovák menekültek, Nagy Zsigmond, Szarka Dezső azt a kijelentést tették a dolgozó parasztok és Császár párttitkár elvtárs előtt, hogy jó volna visszamenni Csehszlovákiába, mert ott kevesebbet kellett dolgozni és többet lehetett keresni. Így jobb megélhetés volt biztosítva nekik. Ha lehetne, bármelyik pillanatban visszamennének.

⁵⁶⁷ Lásd: 81. sz. lábjegyzet!

⁵⁶⁸ Sásd település Baranya megyében.

⁵⁶⁹ Értsd: csépelte.

⁵⁷⁰ Értsd: csépelte.

⁵⁷¹ Értsd: csépelni.

Tárgy: Komlósds⁵⁷² község feltérképezése.

Jelentés

Barcs, 1950. augusztus 4-én.

Jelentem, hogy a barcsi járás területén fekvő Komlósds község feltérképezését az alábbiakban készítettem el.

Komlósds község földterülete: 1 360 kat. hold és 1 266 négyszögöl.⁵⁷³

Ebből kulák kézen van 224 hold föld.

Középparaszt kézen van 179 hold föld.

Kisparaszt kézen van 792 hold föld.

Tszcs kézen van 165 hold föld.

Állami gazdaság a községben nem működik. Úgyszintén tagosítás sem volt még a községben. Jelenleg egy tszcs, és pedig a „Terv” nevezetű tszcs működik 165 kat. hold területen 36 taggal.⁵⁷⁴ A tszcs megalakult 1949. december 31-én. A tszcs tagjai közül 30 parttag, 6 személy pedig tagjelölt.

Komlósds község politikai képe a következőkben mutatkozik meg:

A lakosság létszáma összesen 422 fő,⁵⁷⁵ ebből rétegződés szerint:

Kulák 8 család összesen: 38 fő.

Középparaszt 9 család összesen: 36 fő.

Kisparaszt 74 család összesen: 315 fő.

Munkás 3 család összesen: 21 fő.

Politikai pártok és tömegszervezetek működése.

Területi pártszervezet MDP 13 fő, Scheffer Ernő p[árt]titkár.

Tszcs pártszervezet MDP 36 fő, Tóth Sándor.

DÉFOSZ 80 fő, Szabó József titkár, MDP-tag.

MNDSZ 22 fő, Nagy Ferencné MDP-tj.,⁵⁷⁶ vezetőnő, kisparaszt.

DISZ 23 fő, Balogh Ernő tikár, középparaszt, MDP-tj.⁵⁷⁷

A lakosság megoszlása vallás szerint:

A község lakosságának 90%-a református vallású.

A község lakosságának 10%-a római katolikus vallású.⁵⁷⁸

Református vezető pap: Füles Károly.⁵⁷⁹

A község lakóinak 99%-a színmagyar, s anyanyelve is magyar. Jugoszláviából, valamint más községekből betelepült egyénekből tevődik össze az 1%.

Állami szervek a község területén:

⁵⁷² Kisközség a Nagyatádi, 1896-tól a Barcsi járásban. 1872 és 1898 között a Babócsai körjegyzőség társközsége, 1898 és 1950 között körjegyzőségi székhely. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁵⁷³ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 1 301 kat. hold (749 ha).

⁵⁷⁴ Komlósds községben az első, III. típusú termelőszövetkezeti csoport 1949-ben alakult Terv Tszcs néven, amely 1956 végén megszűnt.

⁵⁷⁵ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 422 főt számlált a település.

⁵⁷⁶ tagjelölt

⁵⁷⁷ tagjelölt

⁵⁷⁸ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Komlósds lakosságának 37%-a a római katolikus, 0,2%-a a görög katolikus, 62,3%-a a református, 0,2%-a az evangélikus vallást követte, a lakosság 0,2%-a felekezeten kívülinek vallotta magát.

⁵⁷⁹ Füles Károly 1901-ben született Bolháson. Többek között bolhási, csurgói, rinyakovácsi szolgálat után 1940-ben került Komlósdsra mint helyettes lelkész. A következő évben Inkére helyezték át, de még 1941-ben visszakerült Komlósdsra, már mint rendes lelképásztor. Lelkészi önéletrajzok, 2013. 748–749. p.

Körjegyzőség: 3 fő, vezető jegyző Üst László MDP-tag.

A jegyzőség hatáskörébe tartozik Péterhida, Drávaszentés, Somogyaracs, valamint maga Komlósd község.

Posta: 1 fő, távbeszélő-kezelő.

Adóhivatali beosztott 2 fő.

A község múltbeli elemei:

A Horthy-rezsim alatt a községben a következő pártok működtek:

Magyar Élet Pártja működött, 50 fő. Vezető: Horgas József id[ős] 41 holdas kulák volt, aki jelenleg is a községben él.

Imrédysták pártja⁵⁸⁰ 8 fővel, vezető: [...] kulák volt. A pártban csak kulákok voltak benne.

Nyilaskeresztes Párt 40 fő, vezető: [...] 8 holdas gazdálkodó. [...] kuláknak az öccse.

A Horthy-rezsim idején a Magyar Élet Pártja volt a legerősebb a községben, a község lakosságának 80%-át magába foglalta.

A MÉP hangadója a községben id. Horgas József 41 holdas kulák volt, aki született: 1880. Komlósd, apja: József, anyja: Kis Molnár Katalin.

Nevezett a múltban mint a községnek jómódú gazdája a vezető szerepet vitte. Kapcsolatai vannak a kaposvári városházán a vezetőséggel, s úgyszintén a község vezetőségi tagjaival. Barátai a többi kulákok voltak, akikkel jelenleg is fenntartja a kapcsolatot, név szerint Kovács Lajos, Helyes István.

Nevezett a felszabadulás után a FKGP-nak lett a tagja, és ott csoportosultak a község többi kulákjai is. 1950-ben a múlt évi borkötelezettség nem teljesítése végett 6 hónapi börtönre van elítélve, melyet most fog letölteni szeptember elsejétől. 2 000 Ft büntetést mértek rá, mivel a szántási munkálatokat elhanyagolta, s 1 000 Ft[-ot] pedig azért, mert az aratást nem kezdte meg rendes időben. A jegyzőség által megbüntetve 500 Ft-ra, mert a burgonyabogár összeszedésénél nem jelent meg saját maga, hanem feleségét küldte el.

Az 1945-ös választások idején a községben a legerősebb párt az FKGP volt,⁵⁸¹ ugyanis a múltban, akik a Magyar Élet Pártjának a tagjai voltak, azokat Horgas József kulák, s úgy szintén 2 fia, valamint [...] kulák, aki az Imrédista-pártnak [sic!] volt a titkára, mind az FKGP-ba tömörítették.⁵⁸² A község lakóinak nagy része politikai tájékozatlanság következtében még rájuk hallgatott.

1947-ben már a választásoknál⁵⁸³ az FKGP csak 1 szavazatot kapott, de ugyanakkor a Barankovics-féle pártba⁵⁸⁴ tömörültek a kulákok, és innen akartak agitációt elindítani az MKP ellen.

⁵⁸⁰ Értsd: Magyar Megújulás Pártja (MMÚP). Lásd: 267. sz. lábjegyzet!

⁵⁸¹ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 142 szavazat (66,36%);
- Magyar Kommunista Párt: 44 szavazat (20,56%);
- Nemzeti Parasztpárt: 27 szavazat (12,62%);
- Szociáldemokrata Párt: 1 szavazat (0,47%);
- összesen: 214 érvényes szavazat (91,45%) és 20 érvénytelen szavazat (8,55%).

⁵⁸² Értsd: tömörültek.

⁵⁸³ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Demokrata Néppárt: 67 szavazat (31,16%);
- Magyar Kommunista Párt: 62 szavazat (28,84%);
- Nemzeti Parasztpárt: 49 szavazat (22,79%);
- Szociáldemokrata Párt: 21 szavazat (9,77%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 7 szavazat (3,26%);
- Polgári Demokrata Párt: 3 szavazat (1,40%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 3 szavazat (1,40%);
- Független Kisgazdapárt: 2 szavazat (0,93%);
- Magyar Radikális Párt: 1 szavazat (0,47%);
- összesen: 215 érvényes szavazat (100%).

⁵⁸⁴ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

Azonban ez nem sikerült, mert a község lakóinak nagy része az MKP-ra szavazott. Így egyenlő erőben volt a két párt. Majd a későbbiek folyamán mindinkább az MKP párt vette kezébe az irányítást. Jelenleg a községben más párt nem működik.

1949-ben a Népfront ellen erős agitációt fejtett ki Helyes István kulák, aki 1947-ben még a Barankovics-pártnak volt a szekértolója.

Helyes István 32 holdas kulák a múltban mint vezetőségi tag szerepelt a községben, s úgyszintén a legelőtársulatnak az elnöke volt. Fasiszta beállítottságú egyén, Mindszentynek⁵⁸⁵ a lezárása idején a községben azt hangoztatta, hogy a rendszer alatt mind így járnak azok, akik az igazság oldalán harcolnak. A tszcs ellen is aktív tevékenységet fejtett ki. Többször beszélgetett a kulákokkal, és ilyenkor azt hangoztatta, hogy a tszcs az nem jó dolog, mert később odajut az ember, hogy még ing sem marad rajta. Egy azonban biztos, hogy ez a rendszer nem marad meg sokáig. Barátai Füles Károly református pap, aki 1938 óta a községben van. Jobboldali beállítottságú egyén, aki az asszonyokat szervezte és Biblia-órákat tartott még júniusban is; Kovács Lajos, Bakocs János 32 holdas kulák.

Nevezettnek vagyoni állapota (Helyes István): 32 hold föld, 2 háza van, melyben jelenleg egy tszcs-tag lakik, aki előzőleg nála volt mint cseléd. Név szerint Korácsics József földnélküli, akit egy ízben megvert, azóta haragban vannak egymással. A 2 ház kb. 35 000 Ft, cséplőgép része van, mely a négy kulák között oszlik meg, 1 drb vetőgép, 2 drb tehén, 3 ló, 1 csikó, 4 drb sertés. Alkalmi munkásokat tart, néha 8-10 munkást is felfogad egy napra. Barátai: [...] öccse, akivel jó viszonyt fenntartja jelenleg is, aki nyilas szervező volt, Varga János középparaszt, Bakocs János 32 holdas kulák.

Bizonytalan időközökben a szövetkezeti korcsmában jönnek össze, a borozás közben beszélnek.

A községben tömegmegmozdulás vagy más jelentősebb esemény nem volt.

A község jelenlegi politikai élete:

A községben a cséplési munkálatokat a tegnapi nap folyamán fejezték be, a terménybeszolgáltatási munkálatok ez ideig 52%-ban vannak teljesítve. Ennek oka az, hogy a babócsai adóhivatal visszamenőleg kivetette a különbözetet a gazdákra, a másik pedig az, hogy terményraktár nincsen a községben, hanem a 6 km-re lévő Babócsára kell szállítani. Így elmaradás volt.

A község lakói a tszcs-vel kapcsolatban érdeklődést tanúsítanak, mely abból is kitűnik, hogy állandóan vannak jelentkezők. Jelenleg is 6 fő kérte a felvételt a tszcs-be.

A tszcs tagjai pedig mind erélyesebben kérik a tagosítást, mivel a jelenlegi állapotban nem tudnak komoly eredményt elérni, ha így marad a jövő évben is.

A kulákság részéről ellenséges magatartás észlelhető, ez különösen ifj. Horgas József kulák részéről észlelhető, aki közvetlen a tszcs mellett lakik, 34. sz. alatt. Burkoltan izgat a tszcs ellen, s a kulákok körében a híreket továbbítja, amit a szomszéd tszcs-tagoktól hall.

A község kulákjai közül hangadó egyének:

Nagy Imre, 32 holdas kulák, született: 1897, Komlósd, apja: János, anyja: Csikesz Julianna, foglalkozása: fm.,⁵⁸⁶ nős, Komlósd, Fő út 18. szám alatti lakos.

Nevezett szülei jómódú gazdálkodók voltak. Apjától örökölte a földet, amelyen jelenleg is gazdálkodik. A községben a múltban mint a vezető személyekhez tartozó egyén, nagyon költséges életmódot tartott. 1 gyermeke van, aki férjhez ment a község tanítójához, aki a fronton 1943-ban meghalt.⁵⁸⁷ Jelenleg egy jugoszláv származású egyénnel él együtt.

⁵⁸⁵ Lásd: 16 sz. lábjegyzet!

⁵⁸⁶ földműves

⁵⁸⁷ Szabó Mihály tanítóról van szó, aki 1936–1937 között a Komlósi Református Elemi Népiskolánál működött, majd Görgetegre, aztán Vásárosbécere (település egykor Somogy, ma Baranya megyében) került, s 1941-től ismét Komlósdon tanított. MNL SML. Tanítói minősítési lapok.

Vagyoni állapota: egy ház kb. 20 000 Ft értékben, 1 kaszálógépj, 1 pár ló, 2 tehén, 1 borjú, 5 drb sertés. Nevezett Nagy Vendel nevezetű volt horthysta rendőrrel tart fenn kapcsolatot, akivel állandóan beszélgetnek és összejárnak egymáshoz. Úgyszintén a kapcsolatot a pappal is fenntartja, mivel az is inkább a kuláksággal barátkozik.

A községben egy pap van, név szerint Füles Károly, aki szül.: 1913, Bolhás, apja: György, anyja: Futó Erzsébet, ref[ormátus] lelkész, nős, 3 gyermeke van, Komlósd, Fő út 50. szám alatti lakos.

Nevezett 1938 óta van a községben mint lelkész. Tartózkodási ideje alatt a kapcsolatot kiépítette a környéken lakó kulákokkal, név szerint Helyes István, 32 holdas kulákkal, valamint Horgas József és Bakocs János kulákokkal. A községben ez évben tavasszal az asszonyokat elvonta a munkából olyképpen, a saját lakásán Biblia-órákat tartott, s amelyen mindig 30-40 asszony megjelent.

Nevezettnek apja vasúti tiszt volt Bolhás községben. Az iskoláinak elvégzése után állítólag Budapesten volt egy rövid ideig, majd utána szüleinek házához tért vissza. Később, mint lelkész, állásba jutott Mihályfalván,⁵⁸⁸ s majd onnan helyezték ide Komlósdra.

A békeívet aláírta, de nem meggyőződésből, hanem csak azért, mert az egyház vezetői utasítást adtak arra. Ezt ki is nyilatkozta, amikor Helyes István kulákkal beszélgetett.

A papnak elég nagy befolyása van a lakosság körében, de a tszcs megalakulása óta mind jobban terjed a felvilágosító munka. Így jelenleg már nincs annyi templomba járó sem, mint még a múlt évben volt.

A községben más vallásos egyesület nem működik.

A községben egy csendőr volt, melyet kitelepítettek a községből, név szerint Juhos Pál volt.

Múlt rezsím rendőrei:

Nagy Vendel, Pusztai Pál, mindkét személy kapja a nyugdíját. Nagy Vendel demokráciaellenes kijelentése miatt 10 hónapot ült 1946-ban a kaposvári fogházban.

Honvédségnél szolgált [...] volt főtörzsőrmester, aki Nyugaton volt kint családjával együtt, fia az pedig SS katona⁵⁸⁹ volt, állítólag látták, amint 1944-ben német egyenruhában hazajött látogatóba szüleihez.

Hazatérése után a községben egy fiút agyonlőtt a fiú, és emiatt 2 évig volt fogházban, Kaposváron.

Leventeoktató név szerint Varga Láncki Ferenc volt, aki 1938 óta lakik a községben. Előzőleg Kaposvár mellett, mint kertész és bérlő, 100 hold földön gazdálkodott. Az államosítás során elvonták tőle az engedélyt, és azóta alkalmi munkából él. Kapcsolatot tart fenn a község kulákjaival, vasárnaponként templom után hazafelé beszélgetnek egymással.

A községben a hangadó, név szerint [...] középparaszt, aki [...] 32 holdas kuláknak az öccse. [...]

Nevezett a múltban mint a nyilas pártnak a titkára szerepelt. A községben vezető szerepet vitt az 1943-44-es években. Nagy tekintélye volt, mivel bátyja szintén vezetőségi tag volt az Imrédysta-pártban, és így az összefonódás megvolt a hivatalos szervekkel is. Jelenleg igyekszik alkalmazkodni és külsőleg mutatja, hogy bátyjával megszakította a kapcsolatot, de állandóan a késő esti órákban jár hozzá. Vagyoni állapota 1 ház 12 000 Ft [értékben], 2 ló, 1 tehén, 2 sertés és lófogatú eke, valamint vetőgépe van. A felszabadulás után az FKGP-ba lépett, de annak feloszlása után semmiféle pártba nem kapcsolódott bele. Nevezetthez jelenleg nem jár senki, hanem inkább ő megyen el a kulák ismerőseihez, akikkel megbeszélést folytatnak. Leginkább vasárnapi napokon találkoznak, délelőtt, templom után, s az esti órákban.

A községben a legutóbbi 3-4 hétre visszamenőleg mezőgazdasági munkálatok körül volt észlelhető, hogy a kulákság körében zúgolódás volt, mivel majdnem mindegyik kulákot 2 000-

⁵⁸⁸ Település az egykori Nagy-Küküllő vármegyében, ma Románia.

⁵⁸⁹ SS: Schutzstaffel (Védőosztag), a Német Szocialista Munkáspárt katonai és védelmi szervezete, melyet 1925-ben szerveztek meg.

3 000 Ft-ra megbüntették, mert későn kezdett az aratási munkához, vagy pedig a tarlóhántási munkálatokat nem kezdte meg idejében.

Így pl. Kovács Lajos kulák a következőket mondta: „Baszná meg az Isten ezt a rendszert, akármit is csinálunk, sehog sem jó, mindig akadékoskodnak, vergődnek, mert látják, hogy nem bírnak a néppel, s rövidesen letűnik a napjuk is”.

A községben észlelhető az áruhiány, amely különösen textilanyagban mutatkozik meg. Általában ezt kérik, hogy a szövetkezeti bolt rendeljen anyagot, mert a pénz a kezükben van a termés után, de nem tudnak rajta vásárolni anyagot.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

Tárgy: Kőröshegy⁵⁹⁰ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 3-án.

Jelentem, hogy a tárgyban nevezett községhez tartozó földterület 3 828 kat. hold.⁵⁹¹ Ebből a kulákság tulajdonában 600 kat. hold, középparaszttság tulajdonában 900 hold, újgazdák és kisparasztok tulajdonában 1 427 kat. hold, tszcs tulajdonában 175 kat. hold, állami gazdaság tulajdonában 21 hold, legeltetési bizottságok tulajdonában 517 kat. hold és az erdőgondnokság tulajdonában 158 kat. hold és az Állami Hal- és Nádgazdasági N. V.⁵⁹² tulajdonában 40 kat. hold nádas és víz.

Ez idáig a községben lévő földterületen tagosítás nem volt.

A községben jelenleg 1 tszcs van (Táncsics Mihály), harmadik típusú tszcs működik.⁵⁹³

A tszcs földterülete még ez idáig parcellákban van széttagolva és a tszcs tagja⁵⁹⁴ ezeket így műveli. A tszcs-ben 15 család 175 hold földön gazdálkodik.

A község az összlakosságának lélekszáma 2 000 személy,⁵⁹⁵ amely rétegződés szerint a következőképpen oszlik meg: 26 család kulák 80 fővel, 80 család középparaszt 420 fővel, 400 család kisparaszt 1 080 fővel, 21 család újgazda 120 fővel, 30 család munkás 160 fővel, 30 család iparos 100 fővel és 12 család értelmiségi 40 fővel.

A községben a MDP községi alapszervezetnek 42 tagja, a tszcs üzemi MDP alapszervezetének 6 tagja van. A községben tömegszervezet is működik, így a DISZ-nek 92 tagja, az MNDSZ-nek 62 tagja, a DÉFOSZ-nak 233 tagja, a MÉMOSZ-nak⁵⁹⁶ 40 tagja és a MKOSZ-nak 11 tagja van. A község túlnyomó rész része part- és tömegszervezeten kívüli.

A község lakosságának 55%-a római katolikus vallású és 45%-a református vallású.⁵⁹⁷ A községben szekták vagy más hitfelekezetűek nincsenek.

A község lakossága teljes egészében magyar nemzetiségű.

A községben az alábbi állami szervek működnek: jegyzőség, adóhivatal, posta.

A községben a felszabadulás előtt a Magyar Élet Pártja működött, melynek elég nagy létszáma volt. A MÉP-nek a vezetője [...] volt.

[...] foglalkozása: hentes és mészáros, vagyona: egy üzlethelyiség, 2 hold szőlő, egy hold föld, 3 szoba-konyhás ház és 4 sertés. [...]

Nevezett 1935-ben került a községbe. Ekkor bérletbe vette a községtől a községi kocsmát és a hentesüzletet. Itt gyűjtötte össze a fent említett vagyonát.

A felszabadulás előtt a MEP-nek volt tagja és szervezője. A község lakosságának 90%-a bent volt a pártba. Majd később az Imrédy-pártnak⁵⁹⁸ lett titkára s a pártot szervezte. A nyilas éra alatt nyilas karszalaggal járt az utcán, s a község lakosságát félelemben tartotta.

A felszabaduláskor nem menekült el, és el sem vitte a Vörös Hadsereg, mert az akkori körjegyző kimentette és pártját fogta. Így csak kb. 3 hónapja töltötte le büntetését, a 8 hónapot.

⁵⁹⁰ Kisközség a Tabi, 1950 után a Siófoki járásban. 1872 és 1950 között körjegyzőségi székhely. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁵⁹¹ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 5 958 kat. hold (3 428 ha).

⁵⁹² Nemzeti Vállalat

⁵⁹³ Kőröshegy községben az első, III. típusú termelőszövetkezeti csoport 1949. február 10-én alakult Táncsics Tszcs néven, amely 1956 végén megszűnt.

⁵⁹⁴ Értsd: tagsága.

⁵⁹⁵ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 2 722 főt számlált a település.

⁵⁹⁶ Magyar Építőmunkások Országos Szövetsége

⁵⁹⁷ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Kőröshegy lakosságának 64,8%-a a római katolikus, 0,3%-a a görög katolikus, 31,8%-a a református, 2,6%-a az evangélikus, 0,1%-a a görögkeleti, 0,1%-a az izraelita hitet követte, 0,2% pedig egyéb felekezethez tartozónak vallotta magát.

⁵⁹⁸ Értsd: Magyar Megújulás Pártja (MMÚP). Lásd: 267 sz. lábjegyzet!

Jelenleg szőlőjében és földjében dolgozik és ebből él. [...]

Baráti kapcsolatot tart fenn Rájder Flóriánnal, ki az FKGP-nek volt tagja, 22 hold földje és 8 hold szőlője van, kulák, jobboldali klerikális beállítottságú egyén, Kátai Sándorral, 23 hold földje és 8 hold szőlője van, jobboldali beállítottságú, klerikális, demokráciaellenes egyén, Pákozdi Gézával, kinek 25 hold földje s 5 hold szőlője van, az FKGP-nak volt tagja jobboldali, klerikális beállítottságú egyén, Király Lajos[sal], 20 hold földje s 4 hold szőlője van, klerikális jobboldali, demokráciaellenes egyén, Takács [sic!] Károllyal (r[ómai] k[atolikus] esperes),⁵⁹⁹ 39 holdas kulák, demokráciaellenes, kispolgári egyén és Faludi Jenő körjegyzővel, kizárt MDP-tag, jobboldali beállítottságú, kispolgári egyén, a község irányítása teljes mértékben az ő kezében van. Fent említett személyek Faludihoz szoktak járni, ha valaki meg lesz büntetve a községben.

A községben működött az Imrédy-párt is, melynek a vezetője [...] volt.

[...], foglalkozása fm.,⁶⁰⁰ vagyona 23 hold föld 8 hold szőlő, 3 szoba-konyhás ház, 4 ló, 3 tehén, 4 növendék, 6 sertés, vetőgép és egyéb gazdasági felszerelés, nős, 2 gyermeke van, katona volt, büntetve nem volt, lakik [...] sz. alatt.

Kulákcsaládból származik, ketten vannak testvérek, apja földműveléssel foglalkozott, 47 hold földje volt, amit gyermekeinek osztott szét.

Az első világháborúban mint honvéd teljesített szolgálatot 1914-től 1918 végéig, ekkor vitézzé lett avatva.

A múltban az Imrédy-pártnak volt tagja. Az Imrédy-pártban mint szervező és titkár vette ki részét a pártmunkából.

A felszabadulás után az FKGP-nak lett tagja, ahol agitációt fejtett ki az MKP ellen, úgy a 1945-ös, mint a 1947-es választáson.

1947-ben volt ellene eljárás indítva azért, mert olyan kijelentéseket tett az MKP ellen, ami súlyosan megsértette a pártot. Jelenleg otthon tartózkodik.

Özvegy, fiának feleségével él közös háztartásban, mivel fia hadifogságba esett, és még ez ideig nem tért haza. [...]

Baráti kapcsolatot tart fenn Bődök (Alsó) Jánossal, 22 hold földje és 4 hold szőlője van, kulák, jobboldali klerikális egyén, Böröndi Dániel[lal], 15 hold föld, 3 hold szőlője van, kulák, klerikális, jobboldali, rendszerellenes egyén, Takács [sic!] Károllyal, a község esperesével és Dankház Sándor[ral], 15 hold föld és 4 holdas szőlősgazda, kulák, jobboldali beállítottságú, klerikális egyén.

A községben az 1945-ös választás alatt az FKGP kapott legtöbb szavazatot, az FKGP titkára és hangadója Reider Flórián volt, ki jelenleg is a községben lakik.⁶⁰¹

Az 1947-es választás⁶⁰² alatt az MKP kapta a legtöbb szavazatot, de Reider Flórián, az FKGP titkára nem akarta ezt elhinni, és kérte, hogy még egyszer szavazzanak le, mert a kommunisták csaltak.

⁵⁹⁹ Helyesen: Takács Károly (1907–1978), aki zákányi (gróf Zichy Ödön házikáplánja), somogytarnócai (gróf Széchenyi Frigyes házikáplánja) szolgálat után először 1934–35-ben látta el a kápláni teendőket Kőröshegyen, majd Veszprémbe, aztán Fűzfőgyártelepre került. 1944. május 25-től ismét Kőröshegyen működött mint plébános, ugyanekortól a ságvári kerület helyettes esperesének tanfelügyelőjévé nevezték ki. 1962-ben címzetes esperes lett. 1978-ban halt meg, Kőröshegyen temették el. Pfeiffer, 1987. 1008. p.

⁶⁰⁰ földműves

⁶⁰¹ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 965 szavazat (76,16%);
- Szociáldemokrata Párt: 139 szavazat (10,97%);
- Magyar Kommunista Párt: 35 szavazat (5,71%);
- Nemzeti Parasztpárt: 109 szavazat (8,60%);
- Polgári Demokrata Párt: 11 szavazat (0,87%);
- összesen: 1 267 érvényes szavazat (99,45%) és 7 érvénytelen szavazat (0,55%).

⁶⁰² Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Magyar Kommunista Párt: 387 szavazat (25,94%);

Az 1949-es választás a legnagyobb rendben folyt le.

Reider Flórián, született Kőröshegy, 1902. április 4-én, apja: János, anyja: Szászi Katalin, iskolai végzettsége 6 elemi, foglalkozása fm.,⁶⁰³ vagyona 22 hold föld, 8 hold szőlő, egy szikvíz üzem 1 cséplőgép használhatatlan állapotban, 3 szoba-konyhás ház, 4 ló, 3 tehén, 3 növendék, 6 sertés, vetőgép és egyéb gazdasági felszerelés, nős, 2 gyermeke van, katona volt, büntetve nem volt, állampolgársága magyar, ezenkívül van még egy darálómalma, ami jelenleg nem működik, lakik: Kőröshegy, Petőfi u. 104. sz. alatt.

Az első világháborúban mint honvédörmester teljesített szolgálatot.

A felszabadulás előtt 3 cseléddel dolgoztatott, kiknek fizetését sohasem fizette rendesen ki. Most, hogy a cselédeknek rendes lakást és fizetést kell adni, egy cselédet tart.

A felszabadulás előtt a Magyar Élet Pártnak volt a tagja, de ott politikai tevékenységet nem fejtett ki. [...]

A felszabadulás után az FKGP-nak lett a tagja, majd titkára. Az 1945-ös választások alatt nagy propagandát fejtett ki az MKP ellen. Az 1947-es választáson, mikor az MKP győzött, vagyis jóval több szavazatot kapott, mint a többi párt, azt a kijelentést tette, hogy az MKP-tagok azok többször szavaztak le. A választás előtti napokban a plakátokat Pintér József vagyontalan erdőőrrel szaggatták le, s jelenleg is agitációt fejt ki az MDP ellen. [...]

Baráti kapcsolatot tart fent [...] volt nyilas vezetővel, ki jobboldali, klerikális, kispolgári beállítottságú, Kátai Sándor 31 holdas kulákkal, Pákozdi Géza 30 holdas kulákkal és Faludi Jenő körjegyzővel, ki MDP-tag, klerikális, jobboldali beállítottságú egyének.

A községben a népi demokráciánk egyes döntő eseményeivel kapcsolatban (iskolák államosítása, Mindszenty-per,⁶⁰⁴ öt- és 3-éves terv beindítása) hangulatmegnyilvánulás csak az iskolák államosításánál volt. Ezzel kapcsolatban a fő hangadó Takács Károly r[ómai] k[atolikus] esperes volt.

Takács Károly, sz.: Zákány, 1907. IV. 4-én. Apja: n[éhai] Hugó, anyja: n[éhai] Bencze Mária. Iskolai végzettsége doktorátus, foglalkozása: r[ómai] k[atolikus] esperes, vagyona: 39 hold föld, három hold szőlő, egy pár ló, két tehén, 6 sertés, vetőgép és egyéb gazdasági felszerelés. Nőtlen, katona nem volt, büntetve nem volt, állampolgársága magyar, lakik: Kőröshegy, Erzsébet út 44. sz.

Értelmiségi családból származik, apja tanító volt.

Nagykanizsán kezdte papi pályáját, 1943-ban, '44-ben Fűzfőgyártelepen⁶⁰⁵ volt, ezután került Kőröshegy községbe esperesnek.

A felszabadulás előtt, sem utána politikai pártnak tagja nem volt.

A mezőgazdasági munkálatokat cseléddel végezteti el, ezen kívül van egy szakácsnője s egy szobalánya. Mezőgazdasági munkát egyáltalán nem végez. 1948-ban volt egy elég jó beállítottságú káplán, Balogh Jenő,⁶⁰⁶ kit a falu kis- és középparasztja sokkal jobban kedvelt,

-
- Független Kisgazdapárt: 358 szavazat (23,99%);
 - Szociáldemokrata Párt: 257 szavazat (17,23%);
 - Demokrata Néppárt: 239 szavazat (16,02%);
 - Magyar Függetlenségi Párt: 98 szavazat (6,57%);
 - Nemzeti Parasztpárt: 81 szavazat (5,43%);
 - Független Magyar Demokrata Párt: 38 szavazat (2,55%);
 - Magyar Radikális Párt: 23 szavazat (1,54%);
 - Polgári Demokrata Párt: 11 szavazat (0,74%);
 - összesen: 1 492 érvényes szavazat (99,80%) és 3 érvénytelen szavazat (0,20%).

⁶⁰³ földműves

⁶⁰⁴ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

⁶⁰⁵ Helyesen: Fűzfőgyártelep, a Veszprém megyei Balatonfűzfő településrésze.

⁶⁰⁶ Balogh Jenő káplánra vonatkozóan nem találtunk adatokat. Pfeiffer az 1948 és 1951 közötti időszakból Kőszegi Ivánt, Pauer Antalt és Schrédli Viktort említi mint kőröshegyi káplánokat. Pfeiffer, 1987. 643., 832. és 903. p.

mint Takácsot, ezért Takács kijelentette, hogy ő addig nem marad nyugodtan, amíg Baloghot nem helyezik más községbe, és bejelentette, ha másképp nem megy, rendőrkezre adja, [...]. Az iskolák államosításával kapcsolatban a pap, illetve Takács olyan propagandát terjesztett a falu lakossága között, hogy most, hogy az iskolák államosítva lesznek, a gyerekeket ezután egészen elszakítják a vallás-, illetve a hitoktatástól és a szabad szerelemre nevelik (úgy, ahogy ők a szabad szerelmet értelmezik).

A béke aláírási ív aláírását ő megtagadta, és Kozma Béla ref[ormátus] pappal⁶⁰⁷ minden nap átjár Balatonföldvárra, s ott agitációt fejt ki a demokrácia ellen.

Az idei mezőgazdasági munkálatokkal kapcsolatban, így a tarlóhántással, ő nagymértékben el volt maradva, mikor megtudta azt, hogy a tarlóhántás szabotálásáért meg akarják büntetni, másnap 18 fogat volt neki esőbe szántani, hogy a tarlóhántást időben elvégezze. A fogatosok között több újgazda, kis- és középparaszt volt.

Az állam és az egyház közti kiegyezéssel kapcsolatban olyan kijelentést tesz, hogy ő felmegy Pestre, a kongresszusra, de azért nem helyesli az állam és az egyház közti kiegyezést, mert ha kiegyeznek, ezzel csak az egyház az állam befolyása alá kerül.

[...] Baráti kapcsolatot tart fenn Pintér József, vagyontalan mezőőrrel, volt FKGP-tag, jobboldali beállítottságú, klerikális egyén. Jencski István volt korcsmárossal, Reider Flórián 30 holdas kulákkal, Kátai Sándor 31 holdas kulákkal, Pákozdi Géza 30 holdas kulákkal, Király Lajos 24 holdas kulákkal, Faludi Jenő községi körjegyzővel és Kozma Béla ref[ormátus] pappal, kinek 25 hold földje volt, 8 holdat kiadott bérletbe a tszcs-nek. Jobboldali, klerikális beállítottságú egyének.

A községben aratás, cséplés, tarlóhántási munkálatok elég jól haladnak. Ennek ellenére, illetve [annak] érdekébe, hogy a cséplést minél előbb befejezzék, a DÉFOSZ vezetősége és a községi elöljáróság kért még egy gépet, hogy a cséplést még előbb be tudják fejezni, a cséplőgép magántulajdonban van, ami Zamárdi községből lett Kőröshegyre kiadva. Mikor a cséplőgép megérkezett Kőröshegy községbe, a cséplőgép munkások négyel kevesebben voltak, mivel lebetegedett a négy személy. A cséplőgép felelős vezetője a DÉFOSZ vezetőségét kérte, hogy négy munkást állítson a cséplőgép mellé, hogy meg tudjanak indulni. Mikor a gépállomás gépjénél dolgozók megtudták azt, hogy Zamárdi községből hoztak ide egy gépet, lázadni kezdtek, itt jelen volt Vörös József, a kenderi gépállomás politikai helyettese, [aki] elment a Zamárdiból érkezett gépfelölőkhöz, és leigazoltatta, s kijelentette azt, hogy itt nem csépelhetnek, mert így a gépállomás által kiküldött cséplőgép mellett dolgozóknak nem lesz biztosítva a keresetük.

A községben a kulákság nagy agitációt fejt ki a tszcs ellen, de ezt közvetett úton teszi meg, így Pintér József erdőőr, ki a kulákokkal barátkozik, a tszcs ellen nyíltan agitál. A tszcs felkérte, illetve kérvényt adott be az erdőgondnokságnak, hogy ők is kaphassanak fát az erdőről. Ebből kifolyólag Pintér olyan kijelentést tett, hogy a tszcs tagoknak lófaszt adunk, inkább a kulákok vágják ki a fát, azoknak adunk. Ebből kifolyólag f. hó 17-én a kaposvári járásbírószágon tárgyalás lesz.

A falu kuláksága mindenáron, s ahogy tudja, akadályozza a falu fejlődését s a szocializmus építését falun. Ez meglátszik abból is, hogy Dombházi Sándor 21 holdas kulák három éven keresztül üszkös gabonát termelt, hogy ne kelljen neki beszolgáltatni, inkább még ő kapjon a gabonaraktárból. Nevezett ellen a siófoki rendőrkapitányság az eljárást megindította.

A község kuláksága között a fő hangadók, kik a népi demokráciának nyíltan vagy burkoltan ellenségei, Jencski István és Kátai Sándor fent említett személyekről jelentésemben már karakterisztikát készítettem. Ezek a hangadó kulákok több említett kulákkal Faludi Jenő körjegyző lakásán szoknak összejönni, olyan esetben, ha valakit a rendőrség a községből elvisz vagy a község lakossága közül valaki meg lesz büntetve.

⁶⁰⁷ Kozma D. Béla 1940–1972 között állt a kőröshegyi református gyülekezet élén.

<http://refkoroshegy.shp.hu/hpc/web.php?a=refkoroshegy&o=3Mm14JFmg> (2017. június 7.)

A községben Takács Károly r[ómai] k[atolikus] esperes a népi demokráciának erősödését, szocializmus építését minden alkalmat megragadva akadályozni próbálja. A község lakosságára nagy befolyással bír. Ez meglátszik abból is, hogy mikor a parlóháttal nagyon el volt maradva, s a jegyző tudatta vele, hogy ha nem iparkodik elvégezni a parlóháttal időre, meg lesz büntetve, így másnap már 18 fogat esőben szántott Takács esperes földjén.

Az állam és az egyház közt folyó tárgyalásokkal kapcsolatban olyan kijelentést tett, hogy ő ugyan felment a papi konferenciára, illetve kongresszusra, de azért nem helyesli az állam és az egyház közti kiegyezést, mert ha az egyház kiegyezik az állammal, evvel csak az állam befolyása alá kerül. A béke aláírással kapcsolatban kijelentette, hogy ő nincs arra felhatalmazva, illetve nem kapott a püspöktől arra engedélyt, hogy a békeívet aláírhasa. A megyei tanács által kiküldött agitációs bizottságnak, kik felkérték, hogy írja alá, hogy ő is egyetért az állam és az egyház közti kiegyezéssel, ezt Takács megtagadta.

A községben több múlt rendszer exponense él. Így a községben 9 csendőr, négy volt rendőr és nyomozó, négy volt katonatiszt, egy leventeoktató, egy Hunyadi-páncélos,⁶⁰⁸ egy nyilas vezető és egy hercegnő lakik. Ezek a személyek közül hangadó, illetve ellenséges megnyilvánulást sokat kifejtő: Nagy Gyula volt rendőrnemzetőr.

Nagy Gyula, sz.: Kőröshegy, 1912. I. 14-én. Apja: István, anyja: Pintér Teréz, iskolai végzettsége: 6 elemi, foglalkozása: fm.,⁶⁰⁹ vagyontalan, nős, egy gyermeke van,⁶¹⁰ katona nem volt, büntetve nem volt, lakik: Kőröshegy, Széchényi út 66. sz. alatt.

Nevezett földműves családból származik, apja földműveléssel foglalkozik, kinek 6 hold földje, 1 200 négyszögöl szőlője, két szoba-konyhás lakása van. Nevezett apjával él közös háztartásban és apja földjét műveli.

A felszabadulás előtt a csendőrségen teljesített szolgálatot mint cső.⁶¹¹ nyomozó törzsőrmester. Szolgálati helye Budapesten volt. A községben élő szüleit ebben az időben csak időnként kereste fel. Főként 1943–44-ben. Ebben az időben jobboldali beállítottságáról tett tanúbizonyosságot. Mert a nyilas éra alatt, mikor hazajött, ő oktatta ki [...] -t, hogy hogy kell a falu lakosságával bánni, hogy félelembe tarthassa. Külföldre nem menekült el.

Felszabadulás után az FKGP-nek aktív tagja volt, a párt szétesése után még mindig agitációt fejtett ki az FKGP mellett. Nagy agitációt fejtett ki, és helyeselte a Nagy Ferenc-féle⁶¹² politikát. Jelenleg is, főleg ha kicsit ittas állapotban van, agitál az MDP ellen. [...]

Baráti kapcsolatot tart fenn Márkus János volt cső.-rel,⁶¹³ Labus László borbélyal, Leidli János órással, Csató Károly volt cső.-rel,⁶¹⁴ Kálmán István volt rendőr őrmesterrel, kik jobboldali beállítottságú személyek.

A községben a mezőgazdasági munkálatok megindulása óta egy tszcs elleni izgatás volt, amit Pintér József erdőőr tett. Ellene az eljárás folyamatban van, és f. hó 17-én lesz a tárgyalása a kaposvári bíróságon.

⁶⁰⁸ Lásd: 348. sz. lábjegyzet!

⁶⁰⁹ földműves

⁶¹⁰ A „nős, egy gyermeke van” mondatrész tollal áthúzva szerepel a forrásban.

⁶¹¹ csendőr

⁶¹² Lásd: 166. sz. lábjegyzet!

⁶¹³ csendőrrel

⁶¹⁴ csendőrrel

Tárgy: Kötcsé⁶¹⁵ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 5.

Jelentem, hogy a tárgyban nevezett község feltérképezése közben az alábbi adatokat állapítottam meg:

Kötcsé.

A község összes földterülete 3 470 kat. hold, ⁶¹⁶ ebből a területből kulák kezén 440 kat. hold, középparaszt kezén 885 kat. hold, kisparaszt kezén 960 kat. hold, újgazda 300 kat. hold. A községben egy tszcs van, Előre, 204 kat. hold földterületen.⁶¹⁷ Állami gazdaság nincs, ÁMG⁶¹⁸ nincs. A község területén tagosítás ez ideig nem volt.

A község politikai helyzetével kapcsolatosan jelentem azt, hogy a község lakosságának létszáma: 1 308 fő.⁶¹⁹ Ebből rétegződés szerint kulák 19 család, 39 személy, középparaszt 62 család, 242 személy, kisparaszt 254 család 1 158 személy, újgazda 50 család 275 személy. Munkás 3 személy, értelmiségi 21 személy.

Jelenleg a községben⁶²⁰ a Magyar Dolgozók Pártja áll 47 taggal. A községben más politikai párt nincsen. Továbbá tömegszervezetek a következők: DISZ 104 taggal, DÉFOSZ 162 taggal, MNDSZ 13 taggal rendelkezik. Ezek főképpen kisparasztok[ból] és újgazda családokból tevődnek össze.

Vallásos megoszlás a községben felekezetek szerint:

A község 90 %-a evangélikus családokból áll, 1 100 fő, katolikus 98 személy, református 102 személy.⁶²¹ A község magyar nemzetiségből tevődik össze.

Jelentem, hogy a község közigazgatásában részt vesznek a körjegyzőség, a posta, a tűzoltóság.

A községben a múlt rendszerben önálló politikai pártok nem voltak, csak kormány képvisellete alatt álló kortesek működtek, a következő személyekből tevődik össze:

Trimmel Henrich, szül.: Kötcsé, 1876. február hó 28., apja: Henrich, anyja: Badek Katalin. A nevezett egyén 1935-től a MÉP megyei bizottsági tagja volt, 1936-ban a gazdakörnek elnöke. A nevezettnek a község irányítása teljesen a kezében volt. A Turcsányi kormánypárti képviselőnek⁶²² mint fő kortese volt. A felszabadulás után, 1945-ben a Kisgazdapártnak titkára volt, egész 1948-ig. A nevezettnek a baráti köre rokoni kapcsolatokból tevődik össze.

Reicher Ádám, szül.: Kötcsé, 1896. október 4-én, apja: Ádám, anyja: Felner Katalin. A nevezett egyén szintén a Turcsányi képviselő főkortese közé tartozott. Szoros viszonyban a korteséget Trimmel Henrichel folytatták. 1937-től MÉP-tag volt, majd 1939-ben a gazdakörnek elnökévé választották. Több ügyet folytatott Turcsányi keze alatt. A felszabadulás után, 1945-től az FKGP-nak mint vezető személye volt. Baráti köre a vele együtt lévő kulákokból tevődik össze.

⁶¹⁵ Kisközség a Tabi járásban. 1872 és 1874 között nagyközség önálló jegyzővel, 1874 és 1923 között körjegyzőségi székhely, 1923 és 1947 között ismét nagyközség, 1947 és 1950 között újfent körjegyzőségi székhely. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁶¹⁶ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 3 471 kat. hold (1 997 ha).

⁶¹⁷ Kötcsén 1948 októberében alakult meg a III. típusú Előre Termelőszövetkezeti Csoport, amely 1956 végén megszűnt.

⁶¹⁸ Állami Mezőgazdasági Gépállomás

⁶¹⁹ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 305 főt számlált a település.

⁶²⁰ Ezután tollal áthúzott, olvashatatlanná tett szövegrész következik.

⁶²¹ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Kötcsé lakosságának 29,5%-a a római katolikus, 0,2%-a a görög katolikus, 12%-a a református, 57,8%-a az evangélikus, 0,2%-a görög keleti, 0,1%-a unitárius, 0,2%-a izraelita hitet követte, a lakosság 0,1%-a egyéb felekezethez tartozónak vallotta magát.

⁶²² Értsd: Turcsányi Egon erősen szélsőjobboldali római katolikus hitoktató, aki a Keresztény Gazdasági Ellenzéki Párt képviselője lett a tabi választókerületben 1931-ben. Vida, 2011. 178. p.

dr. Csaplár Imre, szül.: Bácsbokod,⁶²³ 1893. XII. 5-én, apja: Imre, anyja Kuts Mária, a nevezett egyén a Barankovics-⁶²⁴ és Pfeiffer-pártnál⁶²⁵ mint aktív tevékenységet kifejtő személyiség működött. Felszabadulás után közvetlenül az FKGP tagja volt. Baráti köre Trimmel Henrich és György Ádám kulákokból tevődik össze.

A községben az iskolák államosításakor Vörös József plébános⁶²⁶ nyílt ellenagitációz, vagy hasonló hozzá való megnyilvánulásokat nem csinált. Így szintén a Mindszenty-ügynél⁶²⁷ aláírásokat vagy egyéb házi agitációkat nem folytatott. A plébános kifelé ható politikai helyzetéhez semmiféle nyílt cselekményt nem csinált. Attól eltekintve, hogy az állam és az egyház közötti megegyezést tudomásul vette, de Pestre a papi kongresszusra nem ment fel, mert azt tartja, hogyha az állam és az egyház megegyezik, akkor az egyház az állam befolyása alá esik. A községben az 1945-ös választásoknál több párt indult, de legtöbb százalékot a Független Kisgazdapárt érte el.⁶²⁸ Ez arra vall, hogy akkor még a község lakossága nem tudta úgy kiértékelni a Kisgazdapárt programját, és így 75 %-ban jött ki a választásokon.

Az 1947-es választásoknál⁶²⁹ itt már a Magyar Kommunista, a Szociáldemokrata Pártok is jó százalékeredményt értek el, pl. a Magyar Kommunista Párt 55 %-ban, a Szociáldemokrata Párt 62 %-ban és az FKGP 64 %-ot ért el. Itt már a község lakossága a két év leszűrésének tapasztalata⁶³⁰ alatt az FKGP-nak több működésére jött rá.

Az 1949-es választásoknál a község lakossága 100%-ig a Népfontra szavazott, ellenagitáció úgy papi vonalon, vagy Kisgazdapárt vonalán nem történt. Itt már a népek látták, hogy sem a Szoc. demnak,⁶³¹ sem a Kisgazdapártnak jövője nincsen. Itt egyöntetűen a Népfront mellett voltak.

A község területén az aratási munkálatoknál, a beszolgáltatásnál, tarlóhántásnál elől járók voltak a község fent nevezett kulákjai, önkéntesen, maguktól, a géptől a búzájukat a szövetke-

⁶²³ Település Bács-Kiskun megyében.

⁶²⁴ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

⁶²⁵ Lásd: 30. sz. lábjegyzet!

⁶²⁶ Vörös József veszprémi és kéthelyi szolgálat után 1946. november 7-től volt lelkész Kötcsén. 1950. szeptember 26-tól Keszthelyre helyezték át káplánnak, innen Balatonkeresztúrra, Lovászpatonára, Nagykanizsára, Somogysámsonba, majd Balatonberénybe került. Kötcsén, Nagycsepelyen és Somogymeggyesen templomot építtetett Vándor Ferenc veszprémi építésmérnök tervei alapján. Kötcsén lelkészlak céljára kertest házat vett, s megszerezte a kötcsi Sárközy-, illetve a somogymeggyesi Von Götzen-kastélyt, melyekben iskolát létesített. Későbbi szolgálati helyén, Balatonberényben elérte, hogy az ottani gótikus templomot tatarozzák, illetve feltárják. Pfeiffer, 1987. 1092. p.

⁶²⁷ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

⁶²⁸ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 829 szavazat (75,64%);
- Nemzeti Parasztpárt: 114 szavazat (10,40%);
- Szociáldemokrata Párt: 85 szavazat (7,76%);
- Magyar Kommunista Párt: 50 szavazat (4,56%);
- Polgári Demokrata Párt: 18 szavazat (1,64%);
- összesen: 1 096 érvényes szavazat (99,55%) és 5 érvénytelen szavazat (0,45%).

⁶²⁹ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Független Kisgazdapárt: 382 szavazat (53,50%);
- Szociáldemokrata Párt: 163 szavazat (22,83%);
- Magyar Kommunista Párt: 61 szavazat (8,54%);
- Nemzeti Parasztpárt: 57 szavazat (7,98%);
- Demokrata Néppárt: 26 szavazat (3,64%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 14 szavazat (1,96%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 7 szavazat (0,98%);
- Polgári Demokrata Párt: 2 szavazat (0,28%);
- Magyar Radikális Párt: 2 szavazat (0,28%);
- összesen: 714 érvényes szavazat (99,58%) és 3 érvénytelen szavazat (0,42%).

⁶³⁰ Értsd: tapasztalatának leszűrése.

⁶³¹ Értsd: a Szociáldemokrata Pártnak.

zeti raktárban leadták, semmiféle megnyilvánulást, hogy a többi társaikra is hogy kihathatott volna, nem történt, mert ezt a párt vezetősége sem vett észre, ugyanis a párt vezetősége erre nagyobb ügyet fordított, hogy a kulákok nem-e valami ügyből kifolyólag csinálják ezt az önkéntes beszolgáltatást.

Cséplőgépnél szabotázs vagy géprongálódás az egész községben nem történt.

A községben a tszcs-hez a bent lévő tagoknak jó viszonyuk van, csak egyes tagok még avval nincsenek tisztában, hogyha már a tszcs működik, akkor az mért nincs már egy tagban, mint a Szovjetunióban van. És így ezt többször napirenden van a tszcs tagok között.

A község kulákjai között semmiféle megnyilvánulás, ami a község kisparasztságára vagy az újjazdáira kihatással volna, nem történt, mint ahogy a fent említett ügyben a legjobb magatartásukat tanúsítják, a községben még nem fordult elő összejövétel a kulákok részéről, amit észrevett volna a község lakossága.⁶³²

Jelentem, hogy a község területén 4 katonatiszt, 4 csendőr [van], amely jelenleg a következő: Hertelendi Miklós, szül.: Magyargencs,⁶³³ 1879. május 31. apja: Gyula, anyja: Sziliga Paula, volt honv[éd] alezredes, nevezett a múltban a MÉP-nek képviselője [volt], valamint nagyobb földbirtokkal rendelkezett, mikor szabadságra ment, a cselédek már előre rettegtek, hogy jön a Hertelendi úr, az egész cselédséget rettegés alatt tartotta. Több felől érkezett rá katonai viszonylatból is panasz. 1945-ben a felszabadulás után az FKGP-nek volt a tagja, majd 1946-ban nyugdíjba tették, most már megnyilvánulásokat, vagy baráti kapcsolatot tart fenn senkivel, mivel már 70 éves, így sokszor heteken keresztül még a lakását sem hagyja el. Pártonkívüli, vagyona 1 ház, két gyermeke van.

dr. Pethes Róbert, szül.: Gige, 1909. július hó 24-én, apja: Ernő, anyja: Szigeti Vilma, volt honv. hdgy.⁶³⁴ Nevezett a múltban a katonasága előtt tette le a doktorátust, mikor a katonasághoz került, Ludovikára⁶³⁵ ment, Ludovika után, mint hdgy.⁶³⁶ került ki, mivel ő a doktori címen szerepelt, a honvédséget lealázta, és így az egész századja tartott a hadnagy úrtól. Felszabadulás után teljesen magába vonult. Pártnak nem volt tagja. Semmiféle megnyilvánulást vagy ehhez hasonlót nem csinált. Baráti kapcsolata nincsen, nős, gyermeke nincs.

Horváth Pál, szül.: Iharosberény, 1902. XII. 10-én, apja: János, anyja: Vörös Rozália, volt honv. hdgy.⁶³⁷ A nevezett a felszabadulás után több ízben alkalmi munkával foglalkozott. 1946-ban az SZDP-nek lett tagja, de az egyesülés alkalmával a pártból ki lett zárva mint osztályidegen. A nevezett Barankovics-⁶³⁸ és Pfeiffer-párt⁶³⁹ mellett erős agitációt fejtett ki a választások alkalmával, mert nevezett még mindig bízott abban, hogyha majd Pfeifferék nyernek, akkor ő ismét a katonai beosztását fogja elnyerni. Baráti kapcsolatot tart fenn György Ádám csendőrőrmesterrel, aki szélsőjobboldali beállítottságú. Külföldi kapcsolatai nincsenek. Csabai Gyula, szül.: Debrecen, 1913. V. 25., apja: Kocsis József, anyja Zombori Julianna, volt honv. hdgy.⁶⁴⁰ Nevezett a felszabadulás után adóügyi főtiszt lett, amiben jelenleg is van. 1945-ben az FKGP tagja lett, ott mint aktív tag vette ki a részét a munkából. A főtisztsege alatt nevezett úgy érzi magát, hogy ő még mindig a nép fölött uralkodik, így erős agitációt tart a jobboldali szociáldemokraták mellett. Baráti kapcsolatot tart Trimmel Henrik kulákkal és Ménes József kulákkal. Nős, 3 gyermeke van, vagyona 1 ház.

⁶³² Ez a bekezdés a forrásban tollal áthúzva szerepel.

⁶³³ Település Vas megyében.

⁶³⁴ honvéd hadnagy

⁶³⁵ Értsd: Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia, a magyar katonai felsőoktatás egyik intézménye 1945 előtt.

⁶³⁶ hadnagy

⁶³⁷ honvéd hadnagy

⁶³⁸ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

⁶³⁹ Lásd: 30. sz. lábjegyzet!

⁶⁴⁰ honvéd hadnagy

György Ádám, szül.: Kötcese, 1902. IX. 24., apja: Henrik, anyja: Birt Katalin, vagyontalan, volt cső. főtörm.⁶⁴¹ Nevezett egyén 1945-ben, a felszabadulás után alkalmi munkákkal foglalkozott. Több ízben járt az erdőbe fát vágni, jelenleg is cséplőgépnél dolgozik. Most mivel hatalmában nincsen semmi, csendes természetű embernek tartja magát. Baráti kapcsolatot tart Horváth Pál volt honv. hdgy-vel.⁶⁴² Vagyona 1 kat. hold gyümölcsös, 1 ház, nős, egy gyermeke van.

Latorcai Károly, szül.: Mátraszele,⁶⁴³ 1913. XII. 24-én, apja: [...] ⁶⁴⁴ Gyula, anyja: Koril Anna, vagyontalan, volt cső. örm.⁶⁴⁵ 1945 után Kötcsére hazatért családjához, nagyon rossz sorsban voltak a családjai, és mindjárt munka után kellett neki nézni, hogy a családját valahogyan el tudja tartani. Így mindjárt erdőmunkával, favágással foglalkozott, utána több alkalmi munkából vette ki a részét. Nevezett semmiféle politikai pártnak tagja nem volt. Nős, két gyermeke van, vagyona 1 ház.

Nagy Mihály, szül.: Vajasd,⁶⁴⁶ 1886. III. 4-én, apja: Ferenc, anyja: Tóth Eszter, volt cső. törm.⁶⁴⁷ Nevezett hazatérése után saját földjében dolgozott. Az SZDP-nek aktív tagja volt. Nevezett az egyesülés alkalmából a pártból ki lett zárva, mert osztályidegen. Míg a pártból ki nem zárták, addig erősen és nyíltan a jobboldali szociáldemokraták mellett politizált, de mikor a kizárása megtörtént, teljesen magába vonult, s otthon a földjében és a ház körül dolgozott. Vagyona 1 ház, 4 kat. hold föld. Nős, 1 gyermeke van.

Tóth István, szül.: Kötcese, 1907. VI. 5-én, apja: József, anyja: Pappeller Rozália, a felszabadulás után hazatérésekor mint földmunkás a saját földjében dolgozott. Pártonkívüli volt, de agitációt folytatott a jobboldali szociáldemokraták mellett. Más különös munkával nem foglalkozott, csak a saját földjét munkálta meg. Nevezett több ízben kijelentette, hogy vissza fog még jönni az ő csendőr világuk. Nős, 1 gyermeke van. Vagyona 4 kat. hold föld, 1 kat. hold gyümölcsös, baráti kapcsolatai nincsenek. Külföldi befolyás alatt részben áll.

Jelentem, hogy a községben az aratási munkálatokkal kapcsolatosan az egész község területén jó viszonyok között zajlottak le a munkálatok. A cséplés, beszolgáltatás, tarlóhántásnál rendellenességeket nem tapasztal a község előjárósága.

A tszcs-k ellen agitációt nem folytatott a kulákság. A beszolgáltatásoknál a kulákok elől járók voltak a munkálatok során, úgy hogy rendellenességet nem lehetett rájuk kiróni, mert a kötelességüknek eleget tettek, így megnyilvánulások vagy szabotázsok vagy géptörések a község területén nem fordultak elő.

⁶⁴¹ csendőr főtörzsőrmester

⁶⁴² honvéd hadnaggyal

⁶⁴³ Település Nógrád megyében.

⁶⁴⁴ Az apa vezetéknévét nem lehet elolvasni.

⁶⁴⁵ csendőr őrmester

⁶⁴⁶ Település az egykori Alsó-Fehér vármegyében, ma Románia.

⁶⁴⁷ csendőr törzsőrmester

Tárgy: Kutas⁶⁴⁸ község feltérképezése

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 4.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügyben nyomozásom során az alábbiakat állapítottam meg. Kutas község összes földterülete 6 305 kat. hold.⁶⁴⁹ Ebből a kulákok kezén 451 kat. hold van. Továbbá a középparasztság kezén 1 031 kat. hold, újgazdák és a kisparasztság kezén 2 570 kat. hold, az állami gazdaság kezén az említett községben csak 700 kat. hold van. A községben ez ideig termelő[szövetkezet]i csoport nem alakult meg.⁶⁵⁰ Tagosítás ez ideig nem volt.

A falu politikai helyzetével kapcsolatosan jelentem, hogy a község lakosságának összlétszáma 1 757 fő,⁶⁵¹ ebből 29 család kulák van, középparaszt 960 fő, kisparaszt és újgazdák 730 fő, értelmiség 53 fő, a községben lévő állami gazdaság létszáma 260 fő, de ez azonban állandóan változik.

A községben egyedül csak az MDP működik, melynek 30 tagja és 17 tagjelöltje van. A helyi pártszervezet a párt központi utasításának megfelelően tevékeny munkát nem fejt ki. Az állami gazdaság és falusi pártszervezet titkára nem működnek együtt, ellentétben állnak egymással. Ennek tudható be az, hogy a községi pártszervezetnél hónapok óta sem taggyűlés, sem pártnap nem volt. A községi pártszervezet a községben felvilágosító munkát nem fejt ki, melynek következménye az lett, hogy f. hó 2-án a tszcs nem bírt megalakulni.

A MDP-n kívül a községben más pártok nem működnek. A Kisgazdapártnak és a Nemzeti Parasztpártnak ugyan tagjai vannak, de ezek 1947 óta tevékenységet nem fejtenek ki, a tagok nem aktivizálják magukat, és azoknak így a létszámát megállapítani nem állt módomban.

Az MDP-n kívül a DISZ tömegszervezet működik és az MNDSZ. A DISZ, mely az EPOSZ-ból⁶⁵² alakult át, 42 taggal rendelkezik. Ennek a demokratikus tömegszervezetnek csak egy egész kis helyisége van, úgy, hogyha gyűlést tartanak, a terembe csak fele tag fér be. A DISZ titkára a községi főjegyzőhöz fordult egy nagyobb teremért azzal az indokkal, hogy ő nekik nagyobb teremre van szükségük, mert különben fejlődni, illetve taglétszám növekedni sem tud. A községi főjegyző megígérte azt az (EPOSZ) DISZ titkárának, hogy lehetőséget nyújt arra, hogy nagyobb termet kapjanak. De ez ideig azonban konkrét intézkedés még nem történt. Az DISZ tömegszervezetén kívül a községben még az MNDSZ van megalakulva, de mivel azonban a helyi pártszervezet nem támogatja, így tevékeny munkát a községben nem fejtenek ki.

A községben két templom van, egy református és egy katolikus, így a község lakosságának fele református, fele katolikus.⁶⁵³ A községben egyéb felekezetek nincsenek, szekták egyáltalán nem működnek.

A község lakossága tiszta magyar, ott sem svábok, sem délszlávok, és más nemzetiségűek sem laknak.

A községben körjegyzőség működik, melyhez még Beleg és Kisbajom községek tartoznak. A körjegyzőségen kívül rendőrőrs, postamesterség és vasúti megálló van. Egyéb állami szervek a községben nem működnek.

⁶⁴⁸ Kisközség a Nagyatádi járásban. 1872 és 1907 között a Szabási körjegyzőség társközsége, 1907 és 1950 között körjegyzőségi székhely. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁶⁴⁹ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 6 305 kat. hold (3 628 ha).

⁶⁵⁰ Kutason 1955-ben öt mezőgazdasági termelőszövetkezet alakult (Petőfi, Kossuth, Béke, Ady és Új Élet Mgtsz.), melyek 1956 végén megszűntek.

⁶⁵¹ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 719 főt számlált a település.

⁶⁵² Egyesült Parasztfjúság Országos Szövetsége

⁶⁵³ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Kutas lakosságának 79,3%-a a római katolikus, 0,1%-a a görög katolikus, 19,0%-a a református, 1,2%-a az evangélikus, 0,1%-a az unitárius, 0,2%-a a baptista hitet követte.

A felszabadulás előtti időkben Kutas községben egyedül a Nyilaskeresztes Párt fejtett ki tevékeny munkát a jobboldali pártok részéről. De ez is csak 1944 utolsó felében fejtett ki tevékenységet. Ez annak tudható be, mert a Kisgazdapárt erős ellentétben állott a jobboldali pártok megalakításával szemben. A felszabadulás előtti időkben az FKGP volt az egyetlen befolyásos párt a község lakosságára. Ugyanis a községet nagy részben középparasztok és kulákok lakták, ezek igyekeztek a község lakosságát a Kisgazdapárt oldalára állítani, úgy a felszabadulás előtt, mint a felszabadulás után is.

Kutas községben a Nyilaskeresztes Párt vezetője [...] volt, aki értesülesem szerint azért lett a Nyilaskeresztes Pártnak a vezetője, mert a párton keresztül hozzá tudott jutni egy bérelt korcsmához. [...]t ezért a magatartásáért 1945-ben a kaposvári népbíróság 6 hónapra el is ítélte, és a büntetését le is töltötte.

Nevezettnek a múltbeli nyilas tevékenysége abban mutatkozott meg, hogy 1944 őszén két ízben sót és petróleumot osztott ki a községeknek a Nyilaskeresztes Párton keresztül. Nyugatra nem menekült el, a felszabadulást az egyik közeli községben várta be. A felszabadulás után politikai pártba nem lépett be. A demokráciával szemben teljesen passzív magatartást tanúsít, feleségével és két kiskorú gyermekével visszavonult életet él. Mivel teljesen vagyontalan, így feleségével együtt alkalmi munkát végeznek.

Az 1945-ös választások során⁶⁵⁴ a községben a Kisgazdapárt jött ki győztesen. Utána következett a Nemzeti Parasztpárt, a Kommunista Párt, az SZDP és csak ezután következtek az 1947-es választások⁶⁵⁵ után Kisgazdapárton kívül a többi jobboldali pártok. Az FKGP jobboldali hangadói a következő személyek voltak: Balogh Ferenc 14 holdas középparaszt, aki a felszabadulás előtt az FKGP tagja volt és a felszabadulás után is az maradt. Nyugaton nem volt, katona volt. Iskolai végzettsége 6 elemi, büntetve nem volt. Feleségétől és egy gyermekétől különváltan él, a felszabadulás után a Kisgazdapárt megalakításában tevékenyen részt vett. 1945-ös és 1947 választáskor mint kortes nyíltan agitált a munkáspártok ellen. Ugyanúgy a Szovjetunió és a népi demokráciák ellen. 1947-es választások óta azonban nyíltan nem agitál a demokrácia ellen, passzivitásba vonult. Egyébként visszavonult életet éle, azonban több alkalommal, ünnepnapokon felkeresi Filotás József korcsmáját, ahol fröccsözgetni szokott.

Az FKGP következő hangadói közé tartozott Joó Imre 17 holdas középparaszt, aki Nyugaton nem volt, katona volt, büntetve nem volt, iskolai végzettsége 6 elemi, feleségével és egy leánygyermekével él egy háztartásban, jó anyagi körülmények között. A felszabadulás előtt a Független Kisgazdapárt kortese volt és a felszabadulás után is az maradt. Illetve a párt (FKGP) elnöke lett. Nevezett erősen jobboldali beállítottságú, amit bizonyít az is, hogy nyílt agitációt folytatott az MKP ellen és a Szovjetunió ellen is egészen 1947-ig, aminek eredmé-

⁶⁵⁴ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 538 szavazat (70,70%);
- Nemzeti Parasztpárt: 155 szavazat (20,37%);
- Szociáldemokrata Párt: 56 szavazat (7,36%);
- Magyar Kommunista Párt: 8 szavazat (1,05%);
- Polgári Demokrata Párt: 4 szavazat (0,53%);
- összesen: 761 érvényes szavazat (97,07%) és 23 érvénytelen szavazat (2,93%).

⁶⁵⁵ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Független Kisgazdapárt: 309 szavazat (35,89%);
- Nemzeti Parasztpárt: 215 szavazat (24,97%);
- Demokrata Néppárt: 148 szavazat (17,19%);
- Szociáldemokrata Párt: 58 szavazat (6,74%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 57 szavazat (6,62%);
- Magyar Kommunista Párt: 42 szavazat (4,88%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 16 szavazat (1,86%);
- Magyar Radikális Párt: 14 szavazat (1,63%);
- Polgári Demokrata Párt: 2 szavazat (0,23%);
- összesen: 861 érvényes szavazat (99,31%) és 6 érvénytelen szavazat (0,69%).

nye az lett aztán, hogy pótképviselő lett. 1946-ban megalakította a Kutas községben a Paraszt-szövetséget, és a Független Ifjúságot kettéválasztotta, és annak nagy részét teljesen jobboldali irányba igyekezett társaival, Kovács Józseffel, Polgár Istvánnal és Balogh Ferencsel vinni.

Nevezett egyébként klerikális beállítottságú, kulák befolyás alatt álló személy, aki jelenleg azonban a látszat szerint visszavonuló életet él, politikai megnyilvánulástól távol tartja magát. A baráti viszonyát a fent felsorolt személyekkel tartja továbbra is fent.

Kovács József (Barna) hivatalosan kuláknak van minősítve, nyugaton nem volt, iskolai végzettsége 6 elemi, katona volt, büntetve nem volt. A felszabadulás előtti időkben és ezt követően 1946-ig két állandó mezőgazdasági alkalmazottat tartott. Ezután az egyiket elbocsájtotta, míg a másik mezőgazdasági alkalmazottját 1948-ban. A felszabadulás előtti időkben a FKGP tagja és a felszabadulás után is az maradt. 1945-ben az FKGP létrehozásában tevékenykedett, annak titkára lett. 1946-ban a Parasztpárt egyik megalakítója volt, mivel a munkáspártok ellen erős jobboldali propagandát fejtett ki, ezért 1947-es választások után képviselő lett. De még ugyanez év végén képviselői tisztségéről leváltották, mivel erősen klerikális, jobboldali beállítottságú volt. Azóta a látszat szerint politikai megnyilvánulásuktól távol tartja magát, de továbbra is az FKGP volt jobboldali vezetőségével, Balogh Ferencsel, Joó Imrével, Polgár Istvánnal kapcsolatait fenntartja.

Polgár István, kinek saját földje 12 hold, ezenkívül édesapjától 8 hold földet bérelt, saját vetőgépe, kaszalógépe és egy 35 lóerős szívógázmotorja van, továbbá két ló, 1 tehén és 6 drb disznója van. Feleségével és három gyermekével él egy háztartásban jó anyagi viszonyok között. A felszabadulás előtt édesapjának saját malma volt, amit ő vezetett és ebből maradt meg a szívógázmotor. A felszabadulási időben az FKGP tagja volt és a felszabadulás után pedig annak vezetőségi tagja lett. 1946-ban pedig a Parasztszövetség vezetőségébe választották be. Nevezett szintén az FKGP jobboldali szárnyához tartozott. Erősen klerikális beállítottságú, kulákbarát, aki Kovács Józseffel, Joó Imrével és Balogh Ferencsel [tart fenn viszonyt], aki 1948-ig nyíltan agitált a munkáspártok, valamint a Szovjetunió ellen.

1949-es választások alkalmával a Népfront ellen nyílt agitáció nem folyt.

Az iskolák államosításával a helybeli katolikus pap az öregasszonyokra támaszkodva nyílt agitációt folytatott az államosítás ellen. Ezért feljelentették és a pécsi államvédelmi osztályra szállították, ahol megfogadta, hogy többet hasonló magatartást nem tanúsít, ezért szabadon bocsájtották. Azóta nevezett a demokráciával szemben ellenséges propagandát kifejteni nem mert. Ugyanis a községben szimpátiának nem örvend, mivel erkölcstelen életet él. Olyan hangok is hangzottak el, hogy ő azt hirdeti, ne paráználkodj, és pont ő nem tartja be ezt, „elhoz minékünk amit akar”.

Mikor Mindszentyt elítélték,⁶⁵⁶ csak a nők fejezték ki sajnálatukat, így közöttük Malkovics Kató, aki a helybeli postaügynökségen van alkalmazva mint tisztviselő, de nevezett egyébként az SZDP tagja volt, de a tagfelülvizsgálat során kizárták a klerikális beállítottsága miatt.

Kutas községben az aratás csak a párt erős felvilágosítási munkája után indult meg. Később a felvilágosító munka után a község kihívta Felsősegesdet⁶⁵⁷ páros versenyre aratási, cséplési és beszolgáltatási versenyre. Több gazda, így Pap József, Verbulec Ferenc, Gönc János pártonkívüli úrgazdák és még többek azt beszélik a községben, milyen jó volt, hogy a párt felvilágosítására idejében learatták a gabonát. Ha nem aratták volna le idejében, akkor most kevesebb gabonájuk lenne. Illetékesek még nem döntöttek el azt, hogy az aratási versenyt melyik község nyerte meg. A cséplési munkálatokban azonban Kutas község vezet, a beszolgáltatási versenyben azonban egyformán állnak, fej-fej mellett egyformán haladnak. Ugyanis Kutas községben a kis- és középparasztság nagy része, a kulákok pedig kivétel nélkül a cséplőgép mellől szolgáltatják be gabonájukat a szövetkezeti raktárba. Így a kulákoknak nem áll módjukban zsiszikes, rossz gabonát beszolgáltatni. Az elmúlt vasárnap a megyei tanács részéről Varga

⁶⁵⁶ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

⁶⁵⁷ Egykori település Somogy megyében, 1950-ben Segesd néven egyesült Alsósegesddel.

elvtárs kint volt beszédet tartani a fent említett munkálatokkal, valamint a tarlóhántással kapcsolatosan, és ez a beszéd annyira fellelkesítette a község lakosságát, hogy ígéretet tettek arra, hogy a cséplési munkálatot legkésőbb 10-ére, a beszolgáltatást pedig 20-ára befejezik. Ugyanúgy a tarlóhántást és az előírtaknál is előbb befejezik.

A községben ez ideig termelőcsoport nem tudott megalakulni a felvilágosító munka hiányában. Július 29-én, szombaton Rosta Mezosz⁶⁵⁸ járási kiküldött megjelent a községben és minden felvilágosító munka nélkül tszcs tagokat gyűjtött. Nevezettnek sikerült is 40 tagot összegyűjteni és ezek nagy részét felszólította, hogy menjenek el a legközelebbi tszcs-nek a látogatására egy gépkocsin, amit ő fog szerezni. Erre nagy része jelentkezett is, de a kitűzött időpontban a gépkocsik nem jelentek meg, annak ellenére, hogy a jelentkezők nagy része a kitűzött helyen össze is jött. Ez a jelentkezők között aztán nagyon rossz hangulatot váltott ki, és azt beszélték, hogy nem lépnek be a tszcs-be, mert bolondot tettek és tesznek belőlük. A rossz munkának az eredménye végül az lett aztán, hogy f. hó 2-án este a kitűzött helyen a tszcs alakuló gyűlésén csak 8 jelentkező jelent meg. Rostai a tszcs-t nem tudta megalakítani. Egyébként Rostát már előzőleg figyelmeztették, hogy ne fogjon hozzá a tszcs megalakításához addig, míg kellő felvilágosító munkát nem végeznek ez irányban a párt részéről. Rosta ennek ellenére azt mondta, hogy ő megmutatja azt, hogy 3 napon belül a tszcs meg fog alakulni, mert rövidesen tagosítás lesz.

A községben székelő állami gazdaság központjával kapcsolatos hangulat jó. A kisparasztok általában azt beszélik, hogy szívesebben mennének az állami gazdaságba dolgozni, mint a tszcs-be. Az állami gazdaság kebelén belül az MDP-szervezet ez ideig nem a párt irányvonalának megfelelő irányban működött. Ezt nagy részben gátolta Fekete István, a gazdaság vezetője, akit az Államvédelmi Hatóság kaposvári osztálya f. hó 2-án távolított el. Ez a személy teljesen meggátolta a munkaverseny, Sztáhov [sic!] mozgalom⁶⁵⁹ és az egyéni verseny fejlődését. Mikor a gazdaságból eltávolították eztet a dolgozókat, a község lakossága örömmel vette tudomásra. Egyébként az új norma rendezésével kapcsolatban az állami gazdaság dolgozói azt beszélik, hogy jó, hogy rendezték az új normát és mindenki a munkája után lesz így legalább kifizetve. Az állami gazdaságban ez ideig 4 párttag van és egy, azaz 1 tagjelölt. A dolgozók nagy része parasztpárti.

A község 29 kulákja igyekezik a jó kulák szerepét megjátszani, ezt bizonyítja az is, hogy a kicséplelt gabonáikat a cséplőgép mellől szállították a földműves-szövetkezeti raktárba. Nyíltan nem agitálnak a demokrácia ellen, passzivitásba vonultak, nem lehet észlelni azt, hogy egyes helyeken összejönneek. A községben rádióhallgatásokat nem tudnak folytatni, mert 3 drb rádió van a községben, de ez is szocialista szektorok kezén.

Mivel a helybeli katolikus pap figyelmeztetve lett, így ellenséges propagandát a demokrácia ellen nem fejt ki. Ugyanúgy a református pap sem.

A múltrendszer exponensei közül a községben két csendőr van, név szerint Fonai Imre községi apaállat-gondozó és Horváth János, aki az apósa 6 hold földjén dolgozik. Nevezettek a demokráciával szemben passzív magatartást tanúsítanak. Levente-főoktató Németh Sándor,⁶⁶⁰ a jelenlegi tanító volt, aki jelenleg is a községben tartózkodik, és mint állami tanító tanít, pártönkivüli. Nevezett szintén passzív magatartást tanúsít a demokráciával szemben.

A nyilas párt volt vezetője, [...] szintén a községben lakik, és mint ahogy a jelentésekben előbb is említettem, a látszat szerint politikai megnyilvánulástól távol tartja magát. A községben az állami gazdaság területén egy volt arisztokrata lakik. Név szerint Boronkai [sic!] La-

⁶⁵⁸ Mezőgazdasági Osztály

⁶⁵⁹ Értsd: Sztahanov-mozgalom. Lásd: 58. sz. lábjegyzet!

⁶⁶⁰ Németh Sándor először 1921–1925 között tanított a Kutasi Római Katolikus Elemi Népiskolában, aztán 1925-től 1928-ig a Libickozma-Kopárpusztán működött, majd 1928-ban visszakerült a kutasi iskolához. MNL SML. Tanítói minősítési lapok.

jos⁶⁶¹, akinek kastélyát az állami gazdaság vette igénybe és 1 465 hold földjét [is]. Az állami gazdaság vezetősége illetékeseknél több alkalommal eljárta, hogy az állami gazdaság területéről egy másik lakásba telepítsék át, mivel a jelenléte ott nem kívánatos. De ez ideig azonban ez irányba intézkedés nem történt. Értesülésem szerint Boronkait [sic!] külföldi valuta rejtegetése miatt a budapesti ÁVH őrizetbe vette és Budapestre szállította, de 3 nap múlva visszaengedte. Nevezett azóta annyira visszavonult életet él, hogy még a lakásából is ritkán jön ki az udvarra, az egész lakosság aláírásával kérte szabadon bocsájtását. Míg maga a helybeli jelenlegi MDP-titkár is.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

⁶⁶¹ Helyesen: Boronkay Lajos. A Boronkay család a XIX. század első felében jelent meg birtokosként Kutason, az úrilakot Boronkay Károly építtette, s később Boronkay Károlyra szállt. Somogy vármegye, [1914]. 100. p. Boronkay Lajos 1935-ben 1 017 hold földet birtokolt a községben. Gazdacímtár, 1937. 257. p.

Tárgy: Lakócsa⁶⁶² község feltérképezése.

Jelentés

Barcs, 1950. augusztus 4-én.

Jelentem, hogy Lakócsa község feltérképezését az alábbiakban készítettem el.

Lakócsa község összes földterülete: 4 949 hold.⁶⁶³

Ebből erdő: 1 922 hold.

Kulák kézen: 58 hold

Középparaszt kezén: 2 100 hold

Új és kisparaszt kezén: 817 hold

tszcs kezén: 52 hold

A községben ez ideig még tagosítás nem volt. Állami gazdaság nem működik.

A községben 1 tszcs „Haladás” néven működik.⁶⁶⁴ 11 család 18 taggal 52 hold földön.

A község összes lakóinak létszáma: 1 157 fő.⁶⁶⁵

Kulák: 4 család

Középparaszt: 97 család

Szegényparaszt: 137 család

Agrárproletár: 5 család

Útór: 4 család

Értelmiség: 9 család

A községben a következő politikai pártok és tömegszervezetek működnek.

MDP 39 taggal

Titkár: Kádár Mihály

DÉFOSZ 90 taggal

Titkár: Kecskés Pál MDP-tag

Föld. Szöv. 320 taggal

Elnök: Vancsik Ferenc MDP[-tag]

DISZ 18 taggal

Titkár: Kovácsévics István MDP-tj.⁶⁶⁶

MNDSZ 50 taggal

Elnök: Matota Pálné pk.⁶⁶⁷ kisparaszt.

A község felekezeti megosztása⁶⁶⁸

A község lakóinak 98%-a római k[atolikus] Esperes: Izelstögel Lajos.⁶⁶⁹

Református: 1,5%

Evangélikus: 0,5%

Egyéb vallásos egyesületek vagy szekták nem működnek.

A község nemzetiségi megosztása.

A lakosság 95% délszláv, de mind magyarnak vallja magát. Sváb a községben jelenleg nincs.

A községben működő állami szervek.

Körjegyzőség: 4 fő, vezető jegyző: Vértés György MDP[-tag].

⁶⁶² Kisközség a Szigetvári, 1896-tól a Barcsi járásban. 1872 és 1950 között körjegyzőségi székhely. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁶⁶³ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 4 949 kat. hold (2 848 ha).

⁶⁶⁴ A lakócsai Haladás Termelőszövetkezeti Csoport 1950-ben alakult meg és 1956 végéig működött.

⁶⁶⁵ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 152 főt számlált a település.

⁶⁶⁶ tagjelölt

⁶⁶⁷ pártönkívüli

⁶⁶⁸ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Lakócsa lakosságának 97,9%-a a római katolikus, 0,1%-a a görög katolikus, 1,6%-a a református, , 0,1%-a az unitárius, 0,3%-a az evangélikus hitet követte.

⁶⁶⁹ Helyesen: Izelströger Lajos római katolikus esperes.

Adóhivatal: 3 fő, vezető: Pusztai János pk.⁶⁷⁰

Postahivatal: 2 fő, 1 kézbesítő és 1 távbeszélő kezelő.

Rendőrség: 12 fő, őrsparancsnok: Tereny József törzs. MDP[-tag].

A községben a múlt-rendszer alatt a következő pártok működtek.

MÉP vezetője: Lofkovics József, taglétszám: 60 fő.

Imrédista-párt⁶⁷¹ vezetője: [...], 20 fő.

FKGP vezetője: Fucskár Pál (kitelepítve a községből), 200 fő.

Nyilaskeresztes Párt vezetője: [...], 7 fő.

A MÉP fő hangadója Lofkovics József községi bíró volt, sz.: 1906, Lakócsa, apja néhai Vince, anyja: Lofkovics Anna, fogl[alkozása]: cipész, nős, Lakócsa, 149. szám alatti lakos.

Nevezett a felszabadulás előtt mint községi bíró tevékenykedett. A bírói hatalmával visszaélt és diktatórikusan kezelte a község lakóit. A MÉP megszűnése után az FKGP-ba lépett, s mindaddig itt tevékenykedett, míg az FKGP fel nem oszlott. A felszabadulás óta politikai pártnak vagy szervezetnek nem tagja. Baráti köre: a község kulákjaiból és jobb módú középparasztjaiból tevődik össze, szoros kapcsolatot azonban Scháf János és Jelics Vendel kulákokkal, valamint Vilányi Vendel, Verkoferi Vendel középparasztokkal és Gálosfalvi Vince volt nyugatos rendőrrel tartja fenn. Időnként Vilányi Vendeléknél jönnek össze politizálás céljából és itt a hangadó Gálosfalvi Vince volt nyugatos rendőr.

Az Imrédista-párt fő hangadója [...] volt, aki nincs a községben, hanem Drávaszentesre lett helyezve.

Az FKGP fő hangadója Fucskár Pál délszláv nemzetiségű egyén volt, akit kitelepítettek a közelmúltban.

A Nyilaskeresztes Párt fő hangadója [...] középparaszt volt [...].

A felszabadulás utáni választások eredményei

1945-ös választásnál az FKGP győzött 80%-ban.⁶⁷²

1947-es választásnál Barankovics-párt⁶⁷³ 70%-ban.⁶⁷⁴

Az 1945-ös választásnál az FKGP szervezője Izelstögel [sic!] Lajos r[ómai] k[atolikus] esperes volt, aki született 1885, Pancsóva,⁶⁷⁵ apja: Lajos, anyja: Schmidt Teréz, foglalkozása: r[ómai] k[atolikus] esperes plébános, lakik Lakócsa, 4. szám.

⁶⁷⁰ pártonkívüli

⁶⁷¹ Értsd: Magyar Megújulás Pártja. Lásd: 267. sz. lábjegyzet!

⁶⁷² Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 452 szavazat (69,22%);
- Polgári Demokrata Párt: 86 szavazat (13,17%);
- Magyar Kommunista Párt: 58 szavazat (8,88%);
- Nemzeti Parasztpárt: 48 szavazat (7,35%);
- Szociáldemokrata Párt: 9 szavazat (1,38%);
- összesen: 653 érvényes szavazat (98,94%) és 7 érvénytelen szavazat (1,06%).

⁶⁷³ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

⁶⁷⁴ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Demokrata Néppárt: 408 szavazat (58,54%);
- Magyar Kommunista Párt: 84 szavazat (12,05%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 61 szavazat (8,75%);
- Független Kisgazdapárt: 57 szavazat (8,18%);
- Nemzeti Parasztpárt: 55 szavazat (7,89%);
- Szociáldemokrata Párt: 18 szavazat (2,58%);
- Polgári Demokrata Párt: 6 szavazat (0,86%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 5 szavazat (0,72%);
- Magyar Radikális Párt: 3 szavazat (0,43%);
- összesen: 697 érvényes szavazat (99,43%) és 4 érvénytelen szavazat (0,57%).

Nevezett 1941-ben került a községbe, s azonnal nekiállt a Kisgazdapárt megszervezésének. A község lakóit a saját befolyása alá tudta állítani papi funkcióján keresztül, és így a község lakossága oda szavazott, ahova ő diktálta. Nagy legitimista volt, még a múlt évben is szobájának falán Ottó trónjelölt⁶⁷⁶ képe lógott. Jelenleg is nagy királypárti, amit nyíltan is híresztel. Barátai a község kulákjaiból tevődik össze.

Szoros kapcsolatban áll Feleki József, Golobics Vendel kulákokkal, továbbá Gamos István községi állatorvossal, akik többször összejönnek a pap lakásán, s megbeszéléseket tartanak. A községi rendőrőrs figyelemmel kísérte ezt az összejövetelt, azóta ritkábban találkoznak, mert észrevették, hogy megfigyelés alatt vannak.

Az 1947-es év választási hangadói ugyanezen személyek voltak, mivel az egész FKGP átállt a Barankovics-párthoz, és itt próbálta folytatni aknamunkáját.

1949-ben a Népfront ellen Golobics Vendel kulák azt a rémhírt terjesztette, hogy ez már a pokróc- és a csajkarendszert hozta maga után. Golobics született: 1905, Lakócsa, apja: néhai Vince, anyja: Veriga Rozália, foglalkozása: kőművesmester, nős, Lakócsa, újtelepi lakos.

Nevezettnek 3 nagy háza van, 12 hold földje, 2 drb ló, 2 tehén, 1 drb borjú, 4 sertés. A felszabadulás előtt mint kőműves működött Lakócsán és az FKGP-nak volt aktív tagja. A felszabadulás után szintén az FKGP jobbszárnyához tartozott, és itt szervezte tovább a község lakosságát, mindaddig, míg az FKGP-t fel nem oszlatták. A feloszlítás óta semmiféle pártba vagy szervezetbe nem lépett be. Baráti kapcsolatai közé tartozik Izerstögel [sic!] Lajos r[ómai] k[atolikus] esperes, Feleki József kulák, valamint öccsével Golobics Józseffel tartja a szoros kapcsolatot. Golobics József már több ízben volt büntetve [...?]. Nevezettnek: G. Józsefnek a községi főjegyző állítása szerint jelenleg is még eldugott pisztolya és német katonai távcsőve van, melyet áruba bocsátott, de nem vette meg senki.

Az iskolák államosításakor Izerstögel [sic!] Lajos esperes, Horváth István tanító⁶⁷⁷ megbeszéltek, hogy nem fogadják el az iskolák államosítását. Ennek érdekében Horváth tanító egy beszédet is tartott az iskolában a szülőknek, amelyen elhatározták, hogy egy ívet fognak aláírni a község lakóival és tiltakoznak az iskolák államosítása ellen. Ezt Lakócsa község MDP pártja leleplezte, és az ügynek továbbjutását megakadályozta. Horváth igazgató jelenleg Drávaszentes községben tanít és előzőleg 8 hónapot volt internálva az Államvédelmi Hatóság által.

Mindszentyvel⁶⁷⁸ kapcsolatban a községben tüntetésforma kezdett kialakulni, amit a párt szintén idejében leleplezett. Ennek vezetője szintén Horváth igazgató és Légrádi György 15 holdas pártonkívüli középparaszt volt.

Légrádi György, született: 1911, Lakócsa, apja: Vendel, anyja: Hajós Mária, földműves, nős, Lakócsa, Fő utca 70. sz. alatti lakos.

Nevezett a felszabadulás után 8 hónapot volt internálva és jelenleg is ref.⁶⁷⁹ alá van helyezve. Az utóbbi időben nagyon megváltoztak a nézetei a demokráciával szemben, mert bármiféle megmozdulás vagy ünnepség van a párt vagy valamelyik tömegszervezet részéről, ott aktívan részt vesz. Többek állítása szerint ezt azért csinálja, mert fia, Légrádi István ebben az évben végezte el a tanítóképzőt, és nehogy fiának valami baja legyen az elhelyezkedésben. Fia elég demokratikus érzelmű, ő irányítja a községben lévő DISZ-t. Most akarják felvenni az MDP sorába.

A község jelenlegi politikai helyzete.

⁶⁷⁵ Település az egykori Torontál vármegyében, ma Szerbia.

⁶⁷⁶ Értsd: Habsburg Ottó (1912-2011), IV. Károly király fia.

⁶⁷⁷ Horváth István tanító Tolna megyéből került 1935-ben a Lakócsai Római Katolikus Elemi Népiskolához. MNL SML. Tanítói minősítési lapok.

⁶⁷⁸ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

⁶⁷⁹ rendőrhatalósági felügyelet

A községben az aratás július 4-én teljesen befejeződött, ez annak köszönhető, hogy a községben lévő pártaktívák eredményes felvilágosító munkát végeztek, melynek eredményeképpen még a vasárnapi napokon is végezték az aratási munkát.

A cséplés augusztus 5-én fejeződik be, és ez ideig 97 vagon terményt csépeltek el. A község részéről a beszolgáltatásnál, valamint tarlóhántási munkálatokkal kapcsolatban lemaradás nem volt észlelhető. A beszolgáltatás 80%-ban van befejezve, míg a tarlóhántás 95-97%-ig. Zsuzsikes vagy rossz gabona beszolgáltatást ez ideig a községben nem észleltek.

A kulákság a mezőgazdasági munkálatokat rendes időre elvégezte.

A község lakóinak viszonya a tszcs-hez

A község lakossága a tszcs-vel kapcsolatban nagy érdeklődést mutat. Nagyon meg vannak elégedve a tszcs működésével, mindössze egy ember ellen van kifogása, név szerint Fucskár György üzemi párttitkár ellen, akit a község lakossága nem bír, túlságosan baloldali beállítottságáért, valamint pökhendi magatartásáért, melyen keresztül terrorisztikusan akarja kezelni a csoport tagjait.

Rétégződés szerint a tszcs-vel kapcsolatban a vélemények a következők:

A kulákság véleménye a tszcs-vel kapcsolatban a csajkamese és a pokrócmese volt, mellyel eleinte meg tudták rémisztetni a szegényparasztságot. Azonban mikor látták, hogy a szegényparasztság, valamint a középparasztság nem nagyon reagál a rémhírekre, abba hagyták.

A közép- és kisparaszt[ság], valamint az újgazdák nagy érdeklődéssel figyelik a tszcs működését, ami kitűnik abból is, hogy az utóbbi időben 9-10 jelentkező volt a tszcs-be való felvételre.

A község ellenséges elemeinek tevékenysége

A kulákság körében fő hangadó Feleki József és Golobics Vendel.

Feleki József, született 1912, Lakócsa, apja: Vendel, anyja: Piszkor Magdolna, földműves, nő, 2 gyermeke van, Lakócsa, Fő út 9. szám alatti lakos. Nevezett a felszabadulás előtt mint korcsmáros és szikvízgyáros működött a községben. A felszabadulás után ismét megmaradt a korcsma és szikvízgyára, ezen kívül van még 6 hold földje, 1 háza 25-30 000 Ft értékben, ezen kívül 2 ló, egy tehén, 3 sertés. Gépei nincsenek. A korcsmáját 1950. március elsején adta át a földműves-szövetkezetnek, s azóta 6 hold földjén és szikvízüzemében dolgozik. Apósa Véber István potonyi korcsmáros volt, akit a közelmúltban mint nem kívánatos egyént kitelepítettek Potonyból. Baráti kapcsolatai: Golobics Vendel, akiről a karakterisztikát már az előbbi oldalon elkészítettem. Továbbá Gamos István községi állatorvos, [...?].

Nevezettek, mint már említettem, többször összejárnak Izerstögél [sic!] Lajos esperes lakására, különösen vasárnap délelőtt mise után. Megbeszéléseiknek célját még ez idegi megállapítani nem tudtam.

Klerikális front működése a községben

A községben két pap működik, Izerstögél [sic!] Lajos r[ómai] k[atolikus] esperes-plébános, a másik papnak a nevét még megállapítani nem tudtam, mivel most helyezték a községbe, és még nem ismerik, s be sincs jelentkezve.

Az esperesnek viszonya a népi demokráciához kimondottan rossz. Sem az esküt nem tette le az alkotmányra, se a békeívet nem írta alá. Mikor nevezetthez elvitték a békeívet aláírás végett, ő azt felelte, hogy ő erre nem kapott engedélyt a püspökétől, és még ilyenre nem kap engedélyt, addig nem is fog semmiféle felhívást aláírni.

Az esperes viszonya a kulákokhoz jó. A község lakói körében főképpen az asszonyokra tud nagy befolyást gyakorolni. A férfiaknak kb. 60%-a jár templomba, de ezekből is állandóan látszik a lemorzsolódás. Izerstögél [sic!], mivel látja, hogy a férfiak mind jobban szakadnak el a templomból, többször megállítja a földekre dolgozni menő parasztokat és hosszabb ideig elbeszélget velük.

A községben lévő református és evangélikus vallású személyek tevékenységet nem fejtenek ki.

Múlt rendszer exponensei

A községben 4 volt csendőr volt, akik közül egyet a kitelepítés során elvittek. A 3 ott élő csendőr név szerint a következő Német Imre volt csendőr főtörzsőrmester, Gyöpös Gyula törzsőrm[ester] és Nagy Mihály csendőr őrmester. Ez 1935-ben leszerelt.

Volt rendőr: Gálosfai Vince volt levanteoktató, vitéz Murányi Jakab, aki a felszabadulás előtt mint pénzügyőr alhdgy.⁶⁸⁰ működött.

Nevezettek közül a fő hangadó Gálosfai Vince, aki született: 1894, Lakócsa, apja: József, anyja: Bunyevác Mária, földműves, nő, Lakócsa, 64. szám alatti lakos.

Nevezett a múltban mint horthysta rendőr teljesített szolgálatot, majd a háború folyamán a felszabadító szovjet csapatok elől Nyugatra távozott. Innen 1945 végén tért haza, s röviddel ezután, 8 hónapig internálva volt. Nevezett baráti köre a község jobb módú középparasztjaiból és kulákjaiból tevődik össze, akik többször összejönnek Villányi Vendel középparaszt lakásán, ahol Gálosfalvi Vince a fő hangadó, és múltbeli eseményeit meséli el, melyen aztán megindul a beszélgetés.

A községben az utóbbi 3-4 hétre visszamenőleg semmiféle különös esemény, szabotázs, géprongálás vagy tszcs elleni izgatás nem történt. A beszolgáltatás folyamán ez ideig még senki nem akart rossz vagy zsizsikes gabonát beadni. Ilyen esetek során senki ellen feljelentés vagy eljárás nem indult, és jelenleg sincs folyamatban.

⁶⁸⁰ alhadnagy

Tárgy: Libickozma⁶⁸¹ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 10.

Jelentem, hogy a tárgyban nevezett község feltérképezését elvégeztem, melynek során az alábbiakat állapítottam meg:

A község földterülete 3 991 kat. hold.⁶⁸² Ez megosztás szerint:

Kulákok kezén 505 kat. hold, középparasztok kezén 1 700 kat. hold, újgazdák és szegényparasztok kezén 1 167, kisparasztok kezén 230 kat. hold.

Tárgyban nevezett községben tszcs vagy állami gazdaság nincs. Megállapítottam azt, hogy a fent nevezett községben tszcs-t meg lehet alakítani, mert többen vannak újgazdák, kis és szegényparasztok, akik belépnének termelősövetkezeti csoportba, de belépésükhöz felvilágosító munkára van szükség, amit úgy a község elöljárósága, mint a járási bizottság még elhanyagolt.

A lakosság száma 1 020.⁶⁸³

A lakosság rétegződés szerinti megoszlása:

Kulákok száma: 16, 64 családtaggal, középparasztok száma 120 fő, kb. 500 taggal, kisparasztok, szegényparasztok és újgazdák száma 116 család, kb. 200 családtaggal, ipari munkások száma 4, földmunkás, munkás száma 33. Nevezettek azok, akik földjükből nagy családjuk miatt megélni nem tudnak vagy földnélküliek, azért neveztem földmunkás, illetve munkásnak [őket]. Értelmiségi 9, önálló iparos 13, kereskedő 4, ezek mind magánkereskedők.

A községben politikai párt a Magyar Dolgozók Pártja, 18 taggal működik. Más párt nincs.

Szervezetek: DÉFOSZ 72 taggal, MNDSZ 26 taggal és DISZ 19 taggal.

A községben egyház nincs. A község lakóinak száma százalék szerint: kb. 90% róm[ai] kath[olikus], akik a pusztakovácsi templomba szoktak menni vallást gyakorolni. A 10%-a baptista.⁶⁸⁴ Az utóbbiak Libickozma község pusztáján tartják vallásgyakorlatukat. Róm[ai] kath[olikus] egyház pusztakovácsi plébánosá Frei Mátyás.⁶⁸⁵ A baptisták vezetője a községben lakó emberek között is ismeretlen, mert többször változik.

A község nemzetiség szerinti megoszlása: 100%-ig magyar nemzetiségűek.

A község területén állami szervek nem működnek, mert a község jegyzőségileg, mint rendőrségileg Pusztakovácsihoz tartozik.

A múltban a községben, illetve a Horthy-fasizmus alatt politikai párt a Magyar Élet Pártja működött, melynek akkori vezetője v[itész] Hosszú János volt, ki jelenleg a Szovjetunióban van fogságban. Létszáma fent nevezett pártnak 45-50 fő, más párt a községben nem működött.

⁶⁸¹ Kisközség a Marcali járásban. 1872 és 1950 között a Pusztakovácsi körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁶⁸² Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 3 392 kat. hold (2 297 ha).

⁶⁸³ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 023 főt számlált a település.

⁶⁸⁴ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Libickozma lakosságának 91,2%-a a római katolikus, 0,2%-a a görög katolikus, 2,1%-a a református, , 1,2%-a az evangélikus, 0,1%-a a görög keleti, 4,9%-a a baptista hitet követte. A lakosság 0,1%-a egyéb felekezethez tartozónak, 0,2%-a felekezeten kívülinek vallotta magát. A népesség 0,1%-nak vallási, felekezeti hovatartozása ismeretlen.

⁶⁸⁵ Helyesen: Frey Mátyás, aki 1918-ban született, és többek között taszári és szuloki szolgálat után 1945-ben került Pusztakovácsiba, ahol először mint káplán, majd 1947-től mint ideiglenes plébánoshelyettes működött. 1959-től a Városlődön (Veszprém megye) lett plébános. Frey Mátyás szervezte meg Pusztakovácsiban 1945-ben a plébániát, rendbe hozatta a templom tetőzetét és belsejét, új Mária-oltárt és márvány keresztlőkutat állíttatott fel, bebútoroztatta az iskolát. 1947-ben Libickozmán rendbe tetette az iskolát és a kápolnát. A Libickozmához tartozó Kopárpusztán at iskola épületében oltárfülkét állíttatott fel, a Pusztakovácsihoz tartozó Kürtöspusztán pedig helyrehozatta a kápolnát s kőkeresztet állíttatott eléje. Pfeiffer, 1987. 418–419. p.

Tagjai⁶⁸⁶ közép- és szegényparasztokból tevődött össze.

1945 és '47-es választási eredmények:

1945-ben,⁶⁸⁷ illetve 1947-ben⁶⁸⁸ a Független Kisgazdapárt volt a legerősebb, 60%-os volt, a Polgári Demokrata Párt 6% szavazattal, a Demokrata Néppárt 20%-os szavazattal, a Magyar Kommunista Párt 10%-os szavazattal, a Szociáldemokrata Párt 4%-os szavazattal.

A Független Kisgazdapárt vezetője Bükfa József 40 holdas kulák volt. Nevezett 1949-ben mezőgazdasági munkálatok szabotálása miatt 8 napra elítélték, illetve lezártak, amit ki is töltött.

Nevezett szüleivel, feleségével és két gyermekével él egy háztartásban. Lezárása óta visszavonult magatartást tanúsít. Akkori barátai a pusztakovácsi pap, Frei [sic!] Mátyás plébános és több helybeli kulák volt. Jelenleg tartózkodó magatartást tanúsít velük szemben. Jelenleg szoros barátságot tart fenn Pintér János volt detektív felügyelővel, aki jelenleg nyugdíjazva van. Pintér Kötő Imréné nevű testvérénél lakik, akinek 18 hold földje van, családtagok száma: 3, Pintérnének egy gyermeke és nevezett. Nevezett testvérénél mezőgazdasági munkát végez. Fent nevezett Bükfa vagyoni helyzete: 40 hold föld, egy ház, egy ló, két csikó, három szarvasmarha és mezőgazdasági felszerelések, eke, borona. Hangadó volt még az FKGP-ban Joó István is. 29 holdas kulák. Nevezett jelenleg Szőkepusztán⁶⁸⁹ lakik. Hangadó még Horváth Pál (Butina) 27 hold földes kulák, aki jelenleg három kereszt feketecséplésért eljárás alá lett vonva. Nevezett háztartásában négyen vannak, felesége, özvegy lánya és annak gyermeke. Barátai a község kulákjaiból tevődnek össze, vagyoni helyzete 1 ház, 2 ló, 4 szarvasmarha, 5 sertés és gazdasági felszerelés.

A Polgári Demokrata Párt vezetője, illetve hangadója Kern Rezső vagyontalan, Tarai Jánosné 40 holdas kulák vője volt. Nevezettnek korcsmája és kereskedése volt. Korcsmáját bezárták, melyet a szövetkezet fog átvenni, fűszerüzlete jelenleg is fenn áll, aminek átvételét a SZÖVOSZ⁶⁹⁰ már folyamatba tette. Nevezett jelenleg pártonkívüli, 1947-es és 1949-es választásoknál az MKP ellen agitált, azon kívül a Demokrata Néppártnak is agitátora volt, csak azért, hogy az MKP ne erősödjön. Nevezett klerikális befolyás alatt áll. Nagyon vallásos, politikai szempontból teljesen megbízhatatlan. Jelenleg Marcaliban a Tejért-nél⁶⁹¹ van alkalmazásban. Családjá otthon lakik.

⁶⁸⁶ Értsd: tagsága.

⁶⁸⁷ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 327 szavazat (72,03%);
- Magyar Kommunista Párt: 112 szavazat (24,67%);
- Szociáldemokrata Párt: 9 szavazat (1,98%);
- Polgári Demokrata Párt: 3 szavazat (0,66%);
- Nemzeti Parasztpárt: 3 szavazat (0,66%);
- összesen: 454 érvényes szavazat (92,28%) és 38 érvénytelen szavazat (7,72%).

⁶⁸⁸ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Független Kisgazdapárt: 261 szavazat (51,58%);
- Magyar Kommunista Párt: 119 szavazat (23,52%);
- Nemzeti Parasztpárt: 54 szavazat (10,67%);
- Szociáldemokrata Párt: 40 szavazat (7,91%);
- Demokrata Néppárt: 17 szavazat (3,36%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 6 szavazat (1,19%);
- Polgári Demokrata Párt: 4 szavazat (0,79%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 4 szavazat (0,79%);
- Magyar Radikális Párt: 1 szavazat (0,20%);
- összesen: 506 érvényes szavazat (97,31%) és 14 érvénytelen szavazat (2,69%).

⁶⁸⁹ Libickozmához tartozó külterületi lakott hely.

⁶⁹⁰ Fogyasztási Szövetkezetek Országos Szövetsége

⁶⁹¹ Tej- és Tejtermék-értékesítő Nemzeti Vállalat

Az 1949-es választásoknál Libickozma községben 100%-os Népfront győzelem volt. Ekkor már úgy a kulákok, mint a fent nevezettek nyíltan, szinte feltűnően a Népfontra szavaztak. A község egyházközségi megbízottja Horváth P. József 49 holdas kulák.

Az iskolák államosításánál a pap – értesülésem szerint – suttogó propagandát fejtett ki, majd az EPOSZ⁶⁹² ifjúsága ellen agitált. Ezzel kapcsolatban nyílt agitáció a községben nem folyt. Jelentem, hogy a községben több kulák [részvételével], Pintér József volt detektívfelügyelő, jelenleg nyugalmazott egyén vezetésével egy klikk, illetve csoportosulás van, amely állítólag a községi párttitkár és a tanító bemondása szerint rémhírekkel foglalkozik. Ezzel kapcsolatban jelentem azt, hogy nevezettek többször Pintér lakásán vagy valamelyik korcsmában gyűlnek össze, ahol ismeretlen dolgokat beszélgetnek.

Megállapítottam azt, hogy a községben az állam és egyház közötti tárgyalásokról még kb. a község 10%-a tud. Köztük tanító, párttitkár, vagy bíró. Ezzel kapcsolatosan állásfoglalásuk az, hogy éppen ideje annak, hogy a róm. kat. egyház és az állam vezetősége megegyezzen, és több vita az állam és egyház között ne történjen. Különösebb érdeklődést nem tanúsítanak emiatt. A község plébánosa, illetve a pusztakovácsi pap, Frei [sic!] Mátyás még 1947–48-ban is erős agitációt fejtett ki úgy az MKP, mint az ifjúsági szervezetek ellen. Majd megismerve azok erősségét, más állást foglalt el azok iránt úgy, hogy már az 1949-es választásoknál viselkedése látszólag rokonszenvesebb volt. Hívei a község kulákjaiból, középparasztjaiból, kisparasztjaiból, szegényparasztjaiból, újgazdáiból és vagyontalanokból tevődik össze, kb. 90%-ban. A községben, illetve a községen kívül működő baptistákról még a községben lakó emberek sem bírnak tudomással, bemondásuk szerint egy héten egyszer Szőkepusztán⁶⁹³ vallásgyakorlásra gyűlnek össze, aminek végeztével hazamennek és dolgoznak tovább. Ezek tagjai⁶⁹⁴ kisparasztokból és szegényparasztokból tevődik össze. Számuk 10%, kb. 96-100 tag.

A fent nevezett vallásos egyesület vagy szekta a felszabadulás óta semmilyen tüntetést nem rendezett. Megállapításom szerint a baptisták munkájával kapcsolatban egy hozzájuk járó személyt beépíteni szükséges.

Jelentem, hogy a fent nevezett Pintéren kívül a községben más múlt rendszer exponens nem tartózkodik.

A község élete:

A községben az aratás 100%-os, a csépelés 81%-os. Ezzel kapcsolatosan a lemaradás géphiány miatt történt. A község 5 cséplőgépet kért és hármát kapott. Úgy a párttitkár, mint a pusztakovácsi jegyző állítása szerint a község augusztus 20-ra a cséplést befejezi. A beszolgáltatás 56%-os. Ezek között vannak olyan kis- és középparasztok, akik 350-400%-os kiemelkedő beszolgáltatást tettek a hivatalos beszolgáltatáson kívül. A tarlóhántás 100%-os. A község előírt ütemtervét augusztus 20-ra elvégzi. A tarlóhántással kapcsolatosan Horváth Pizdóczi József 29 holdas kulák 9 holdra szerződött a gépállomással és földjét nem akarta felszántani. A községi párttitkár beavatkozása után 9 hold földjét 3 nap alatt felszántotta. A beszolgáltatással kapcsolatosan jelentem azt, hogy a községben a 16 kulák közül 10 még ez ideig feleslegét nem adta be. Lépéseket a párttitkár és a járási jegyző nevezettek ellen megtette.

⁶⁹² Egységes Parasztfjúság Országos Szövetsége

⁶⁹³ Libickozmához tartozó külterületi lakott hely.

⁶⁹⁴ Értsd: tagsága.

Tárgy: Magyaratád⁶⁹⁵ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 8.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügyel kapcsolatban a feltérképezés során az alábbiakat állapítottam meg.

A község összes földterülete 2 666 kat. hold.⁶⁹⁶ Ebből a kulákság kezén van: 52 kat. hold, középparasztok kezén: 708 kat. hold, kisparasztok kezén: 532 kat. hold, újonnan földhöz jutottak kezén: 728 kat. hold, tszcs kezén 325 kat. hold, az állami gazdaság kezén 321 kat. hold van. A községben 1 tszcs 38 fővel működik.⁶⁹⁷

A község összlakosságának létszáma: 1 238 fő.⁶⁹⁸ Ebből kulákok száma 6 család. Középparaszt: 191, kisparasztok: 19, újonnan földhöz juttatottak: 73, állami gazdaság: 14 család. Munkás 18 fő, kereskedők: 5 család, iparos 15 család, értelmiségi 14 fő.

A községben lévő tszcs üzemi pártszervezet 11 taggal, a falu pártszervezete 22 tag és 7 tagjelölttel működik. A községben más párt nem működik. Demokratikus tömegszervezetek működnek a következők: DÉFOSZ 210, MNDSZ 35, DISZ 67 taggal.

A községben a református és a katolikus egyházak működnek. A katolikus egyházhhoz tartozik a község lakosságának 65%-a, a református valláshoz 35%-a tartozik.⁶⁹⁹ A községben különbözőbb szekták nem működnek.

A lakosság nemzetiségi megoszlása a községben: 15 fő svájból, majd a lakosság többi része magyar állampolgárokból tevődik össze.

A községben a következő állami szervek működnek: körjegyzőség, posta és az adóhivatal.

A Horthy-fasizmus ideje alatt a Kisgazdapárt és a MÉP működött, de a Kisgazdapárt működött a legnagyobb létszámmal, akinek vezetői Finta József, szül.: Magyaratád, 1900. évben, nős Nyulas Eszterrel, egy leánygyermek van, vagyoni viszonya: 14 kat. hold föld, 1 ház, 2 drb. ló, 2 tehén, 2 csikó, egy drb. vetőgép, 1 drb. vontatós gyűjtőgép. A felszabadulás után továbbra is a Független Kisgazdapártnak maradt a tagja és ott mint hangadó működött. 1947-ben a község lakosságának azt beszélte, hogy ne szolgáltatassák be a gabonát, hanem tartsák meg maguknak.

Ifj. Kömüves József középparaszt, szül. 1891, Magyaratádon, nős Sipos Erzsébettel, két leánygyermek van. Vagyoni viszonya: 21 kat. hold föld, 1 ház, 2 ló, 2 tehén, 3 drb. sertés. A felszabadulás után továbbra is a Kisgazdapártnak lett a tagja és ott mint rendes tag működött a felszabadulás után. Jelenleg pártonkívüli, ellenséges tevékenységet nem fejt ki, látszólag a demokráciához a viszonya jó.

A Horthy-fasizmus ideje alatt továbbá a MÉP szervezet működött, melynek vezetője Dombi Bertalan Pál középparaszt volt, szül. Magyaratád, 1888. évben, nős Bertalan Erzsébettel, egy fiúgyermekük van. Vagyoni viszonya: 18 kat. hold föld, 1 ház, 2 ló, 2 tehén, 5 sertés, 1 drb. vetőgép. Baráti köre: Nagy Károly középparaszt és Cséplő János középparasztokkal szokott baráti kapcsolatot fent tartani. Demokráciaellenes tevékenységet nem folytat. Jelenleg a helybeli földműves-szövetkezet felügyelő bizottságának tagja.

Sipos Lajos, szül. 1902, Magyaratád, nős Róka Máriával, egy gyermeke van, vagyoni viszonya: 12 kat. hold föld, egy ház, 2 ló, 2 tehén, 5 sertés, 1 drb. vetőgép. Nevezett szintén a

⁶⁹⁵ Kisközség az Igali, 1950 után a Kaposvári járásban. 1872 és 1950 között körjegyzőségi székhely. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁶⁹⁶ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 2 666 kat. hold (1 534 ha).

⁶⁹⁷ Magyaratádon 1949-ben alakult meg a II. típusú Petőfi Termelőszövetkezeti Csoport, 1950-ben pedig a Búzakalász Tszcs.

⁶⁹⁸ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 195 főt számlált a település.

⁶⁹⁹ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Magyaratád lakosságának 63,8%-a a római katolikus, 0,8%-a a görög katolikus, 32,3%-a a református, 2,8%-a az evangélikus, 0,3%-a az unitárius hitet követte.

MÉP-nek volt vezetőségi tagja volt. Baráti kapcsolatot tart fent Cséplő János középparaszt és Hárságyi János tanítóval. Nevezett Sipos Lajos a felszabadulás után az FKGP-nek lett a tagja. Jelenleg a demokráciát nyíltan nem támadja.

Hangadói voltak a MÉP-nek: Cséplő János volt csendőr tiszthelyettes, jelenleg középparaszt, nős Imre Erzsébettel, egy leány gyermeke van, vagyoni viszonya: 16 kat. hold föld, 2 ló, 2 tehén, 2 sertés, 1 ház. A felszabadulás után a PDP-nak lett a tagja, jelenleg pártonkívüli. Nevezett leánya szintén csendőrhöz ment férjhez. A demokráciát látszólag nyíltan nem támadja, de azonban a tervekölcsön jegyzésekor a népnevelőket kizavarta és az 1945-ös választások alkalmával Pintér Márton jelenlegi párttitkárt kétszer arcon ütötte azért, mert feltárta előtte, hogy ők okozták a háborút. Baráti kapcsolatot tart fent Nagy Károly középparaszttal, aki a demokráciát nem tudta értékelni, mert állandóan részeg, pártonkívüli. A korcsmákban több alkalommal a Horthy-nótákat énekelte és jelenleg is énekl.

Továbbá a MÉP-nek a vezetője volt még Hárságyi János tanító, szül. 1901-ben, nős Bácsy Gabriellával, egy leány gyermeke van, vagyontalan. A felszabadulás után a Kisgazdapártnak lett a tagja, a demokrácia ellen nyíltan nem támad, a demokrácia szellemében előírt tantárgyakkal tanítja a gyermekeket. Baráti viszonyt tart fent Vogronits Sarolta postamesternővel, a postán szoktak több esetben találkozni.

1945-ös választáskor a Kisgazdapárt kapta a legtöbb szavazatot.⁷⁰⁰ Hangadói voltak: Vitéz Róka József, szül. 1898-ban, nős Pálfi Rozáliával, vagyoni viszonya 12 kat. hold föld, 1 ház, 2 ló, 2 tehén, 3 drb. sertés, egy drb. vetőgép. Baráti kapcsolatot tart fent Finta József, Sipos Sándor, Gari László B listázott jegyzővel, akikkel kölcsönösen látogatják meg egymást. Hangadó volt még ezen kívül Bánk Antal, szül. 1902, nős Horváth Máriával, vagyoni viszonya: 12 kat. hold föld, 2 ló, 1 ház, 3 tehén, 5 sertés, 1 drb. vetőgép. Baráti köre Bauer Ferenc, Sipos Sándor, Hárságyi János tanító. Nevezettek legtöbb esetben a templom és a földműves-szövetkezet előtti téren szoktak találkozni, ahol 1948-ban többek között Bánk Antal azt a kijelentést tette, hogy sokkal jobb lenne az amerikai demokrácia, mint a népdemokrácia. Nevezettet feljelentették ezért a kijelentéséért, de eljárás nem indult ellene.

1947-es választások⁷⁰¹ alkalmával a már megalakult Barankovics-párt⁷⁰² kapta, akinek hangadói: Finta József, kinek az adatai a fentiekben szerepel már. Továbbá Molnár Sándor, szül. 1914, elvált feleségétől. Vagyoni viszonya: 8 kat. hold föld, 1 ló, 1 tehén, 5 sertés, 1 ház. Jelenleg a Kisgazdapártnak a tagja, de ez a párt a faluban nem működik. Baráti köre: Szikra József, Róka Lajos, Juhász Sándor, Tóth István.

⁷⁰⁰ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 422 szavazat (68,06%);
- Nemzeti Parasztpárt: 67 szavazat (10,81%);
- Szociáldemokrata Párt: 59 szavazat (9,52%);
- Polgári Demokrata Párt: 43 szavazat (6,94%);
- Magyar Kommunista Párt: 29 szavazat (4,68%);
- összesen: 620 érvényes szavazat (99,36%) és 4 érvénytelen szavazat (0,64%).

⁷⁰¹ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Demokrata Néppárt: 163 szavazat (25,39%);
- Magyar Kommunista Párt: 127 szavazat (19,78%);
- Független Kisgazdapárt: 121 szavazat (18,85%);
- Szociáldemokrata Párt: 100 szavazat (15,58%);
- Nemzeti Parasztpárt: 87 szavazat (13,55%);
- Polgári Demokrata Párt: 20 szavazat (3,12%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 16 szavazat (2,49%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 7 szavazat (1,09%);
- Magyar Radikális Párt: 1 szavazat (0,16%);
- összesen: 642 érvényes szavazat (99,07%) és 6 érvénytelen szavazat (0,93%).

⁷⁰² Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

Juhász Sándor, szül. 1909, nős, vagyoni viszonya: 11 kat. hold föld, 1 ház, 2 ló, 2 tehén, 5 sertés, 1 drb. vetőgép. Baráti köre: Molnár Sándor, Varga József zenész, Sipos Sándor, Finta József, Bánk Antal.

1945-ös választásnál az eredmények a következők voltak: első a FKGP, második: NPP, harmadik: SZDP, negyedik: MKP, ötödik: PDP.

1947-es választásnál az eredmények a következők voltak: első Barankovics[-párt], második: MKP, harmadik: SZDP, negyedik: FKGP, ötödik: NPP.

1949-es választáskor 100%-os volt a Népfontra való szavazás. Ellenagitáció, nyíltan a Népfront elleni agitáció nem történt. Egyes fontos politikai eseményeknél különösebb esemény nem történt. Az iskolák államosításánál sem a pap, sem a község lakossága nem tüntetett, s nem zúgolódott, de azonban a Mindszenty-üggyel⁷⁰³ kapcsolatban Elek Béla, a szentgálaskéri plébános⁷⁰⁴ a körleveleket fel szokta olvasni, és befolyást gyakorolt a község[beli] katolikus egyénekre. Ez megnyilvánult abban, hogy a lakosság azt hangoztatta, hogy szegény Mindszentyt minek kínozzák.

A község lakossága az aratási munkálatokat rendes időben megkezdte és azt a határidő előtt be is fejezte. Cséplési munkálatokat a tszcs kivételével a község lakossága befejezte. A tszcs-nél a lemaradás abból ered, hogy az igali gépállomás nem tudott cséplőgépet adni, és így a mernyei gépállomás csak július 31-én adott cséplőgépet.

⁷⁰³ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

⁷⁰⁴ Elek Béla 1922-ben született. 1944-től Mernyén volt káplán, 1945-től Szentgálaskéren káplán, majd ideiglenes plébánoshelyettes. 1959-ben átkerült Somogyvárra káplánnak, 1963–1964 között Felsőmocsoládon működött mint lelkész, majd 1964 és 1965 között ismét Somogyvárott töltötte be a kápláni tiszteletet. 1965-ben áthelyezték Rezibe (Zala megye). Pfeiffer, 1987. 376–377. p.

Tárgy: Mike⁷⁰⁵ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 13.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügyben a feltérképezésem során az alábbiakat állapítottam meg. Mike község összes földterülete 4 700 kat. hold föld.⁷⁰⁶ Ebből kulák kézen van 38 kat. hold, középparasztok kezén 1 524 kat. hold, kisparasztok tulajdonában 2 408 kat. hold. Közületek tulajdonában 740 kat. hold. A községben tszcs⁷⁰⁷ és állami gazdaság még nem alakult meg. Azonban egy gépállomás működik, de azonban földterületük nincs.

A község összlakosságának létszáma: 1 530 fő.⁷⁰⁸ Ebből két kulák, 127 középparaszt, 780 kisparaszt, 47 újjgazda, 6 értelmiségi, 13 munkás, 3 gépállomási dolgozó család. Nemzetiségi megoszlás: a községben magyarok és svábok laknak, csak egy lengyel család van. A község lakosságának túlnyomó része katolikus, a többi család református és evangélikus.⁷⁰⁹

A községben az MDP működik 29 taggal. Demokratikus tömegszervezetek a következők működnek: MNDSZ 29, DISZ 72, DÉFOSZ 190, a földműves-szövetkezet 400 taggal. Felszabadulás előtt a községben a Volksbund⁷¹⁰ és az FKGP működött. Vezető szerepet azonban az FKGP vitte, ennek a vezetője Frank József 8 kat. hold paraszt és Bauer István 9 kat. holdas kisparaszt voltak. Bauer a választások alkalmával mint kortes tevékenykedett. Frank József kimondott baráti kapcsolatot jelenleg is Bauerrel tart fent. De mivel szívbetegsége van, társaságba nem járhat. A Volksbund pártnak vezető tagjai ki lettek telepítve Németországba. Jelenleg a községben 13 család van, aki a Volksbund pártnak voltak a tagjai. Felszabadulás után közvetlen az FKGP, az SZDP, az MKP működtek. Az 1945-ös választásoknál az FKGP került ki győztesként, mivel a község lakossága erősen kommunistaelles volt. Az MKP csak egy pár szavazatot kapott.⁷¹¹

1947-es választásoknál az MKP került ki győztesként, míg a legkevesebb szavazatot az SZDP kapott.⁷¹² 1949-es választások alkalmával a Népfront került ki győztesként 100%-os eredménnyel. Csak két-három család volt, aki nem szavazott a Népfontra.

⁷⁰⁵ Kisközség a Nagyatádi, 1977 után a Kaposvári járásban. 1872 és 1950 között a Csökölyi körjegyzőség társ-községe. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁷⁰⁶ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 5 185 kat. hold (2 984 ha).

⁷⁰⁷ Mikében 1949 folyamán három termelőszövetkezeti csoport is alakult, az Új Élet Tszcs és a Március 9. Tszcs, melyek 1956-ban szűntek meg, valamint a Végh István Tszcs, mely 1952-ig működött.

⁷⁰⁸ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 547 főt számlált a település.

⁷⁰⁹ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Mike lakosságának 94,1%-a a római katolikus, 2,5%-a a görög katolikus, 2,3%-a a református, 1,0%-a az evangélikus hitet követte.

⁷¹⁰ Lásd: 295. sz. látjegyzet!

⁷¹¹ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 615 szavazat (86,50%);
- Szociáldemokrata Párt: 60 szavazat (8,44%);
- Polgári Demokrata Párt: 28 szavazat (3,94%);
- Magyar Kommunista Párt: 5 szavazat (0,70%);
- Nemzeti Parasztpárt: 3 szavazat (0,42%);
- összesen: 711 érvényes szavazat (99,58%) és 3 érvénytelen szavazat (0,42%).

⁷¹² Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Demokrata Néppárt: 318 szavazat (53,99%);
- Magyar Kommunista Párt: 128 szavazat (21,73%);
- Szociáldemokrata Párt: 55 szavazat (9,34%);
- Független Kisgazdapárt: 45 szavazat (7,64%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 19 szavazat (3,23%);
- Nemzeti Parasztpárt: 16 szavazat (2,72%);
- Polgári Demokrata Párt: 3 szavazat (0,51%);
- Magyar Radikális Párt: 3 szavazat (0,51%);

A községben két kulák van. Somsics Gyula arisztokrata.⁷¹³ Feleségének a földosztás után 26 kat. holdat, két lányának pedig 20-20 hold földet hagyott meg a földosztó bizottság. Nevezettnek rokona van Amerikában, akivel levelezési viszonyban vannak. A felszabadulástól 1949-ig minden hónapban csomagot is kaptak, de azonban ez 1949-ben megszűnt, és most csak leveleznek egymással. Nevezett jelenleg nyílt formában demokráciaellenes megnyilvánulásokat nem fejt ki. Klerikális beállítottságú, a helybeli papnak, Borsós Bálintnak⁷¹⁴ jó barátja. Aki demokráciaellenes magatartásáért, igazgatásáról ismert. És már a hatóság őrizetében is volt. A másik kulák Hetényi Gyula, akinek 11 kat. hold földje, malma, gazdasági felszerelése, állatállománya és egy háza van. A felszabadulás után a helybeli pappal, Kovács Gyula tanítóval⁷¹⁵ és Ilia István honv. fhdgy.[-gyal]⁷¹⁶ jelenleg is nevezett pincéjében szoktak összejönni, ahol demokráciaellenes kijelentéseket tettek. Azonban azóta a községből elkerült Ilia és a tanító is. Nevezett a demokrácia ellen nyíltan nem izgat, de feltételezhető róla az, hogy megbújva tevékenykedik.

A koreai eseményekkel⁷¹⁷ kapcsolatosan a lakosság túlnyomó része passzív magatartást tanúsít, amit bizonyít az is, hogy a gyűjtés alkalmával 1-2 Ft-okat adtak.

A helybeli pap, Borsós [sic!] Bálint plébános kimondottan demokráciaellenes. Az iskolák államosításakor nyílt propagandát fejtett ki, íveket hordott végig a falun és aláírásokat gyűjtött. Ebben segítségére volt neki és a fő hangadója volt Kovács Gyula igazgató-tanító is. Ekkor a helybeli papot az iskolák államosítása elleni uszításáért a pécsi Államvédelmi Hatóság őrizetbe is vette, és kb. 10 nap múlva lett kiengedve. Jelenleg úgy mutatja, mintha visszavonult életet élne. A békeívet aláírta, és a koreai gyűjtés alkalmával is adott. Olyan kijelentéseket tesz, hogy itt is akar élni a földön, ki akarja használni a hátralevő éveit. Mindszenty tárgyalásával⁷¹⁸ kapcsolatosan tevékenységet nem fejtett ki. A községben egy Rózsafüzér Társulat⁷¹⁹ működik a pap vezetésével, azonban ezen csak idősebb asszonyok vesznek részt, és tevékenységük annyiban nyilvánul meg, hogy vasárnap délutánonként a templomban összejönnek imádkozni. Felvonulásokat vagy tüntetéseket nem rendeznek.

A községben négy csendőr van. Név szerint Bóm János, aki a felszabadulás után 7 kat. hold földet kapott és most mint újjgazda működik, illetve dolgozik. Bajor Gyula volt vitéz, 18 kat. holdas középparaszt. Havas István 3 holdas és Strublics József 12 holdas, aki kimondottan demokráciaellenes magatartású elem. Tavaly és az idén is szemetes búzát akart beadni és úgy akarta becsapni a dolgozó népet. A beszolgáltatást is szabotálta és csak többszöri felszólításra volt hajlandó beadni a gabonát.

Község lakosságának hangulata a tszcs megalakulásával kapcsolatosan rossz. A tszcs-től idegenkednek, és olyan kijelentéseket tesznek, hogy ők szívesen dolgoznak még többet is, csak a tszcs ne alakuljon meg a községben.

Ez a rossz hangulat a tszcs-vel kapcsolatosan betudható annak is, hogy a pártszervezet nagyon elhanyagolja a községet. Felvilágosító, népnevelő munka egyáltalán nem folyik. A pártelnök maga Siling István sváb származású, azt a kijelentést tette, hogy addig nem alakul meg a tszcs

- Független Magyar Demokrata Párt: 2 szavazat (0,34%);

összesen: 589 érvényes szavazat (99,83%) és 1 érvénytelen szavazat (0,17%).

⁷¹³ Helyesen: Sommsich Gyula. Sommsich Pongrác a XIX. század elején telepítette be a falut, s kastélyt építtetett fel ott. Somogy vármegye, [1914]. 110. p. 1935-ben Somssich Gyula 1 597 hold földet tulajdonolt a faluban. Gazdacímtár, 1937. 258. p.

⁷¹⁴ Helyesen: Borsos Bálint. 1915-ben született, 1935-ben a pálos rendbe lépett. 1945 júniusában került Mikébe káplánnak. 1947-ben zsinati vizgát tett, 1948-ban az egyházmegyében véglegesítették. 1972-től püspöki tanácsos, 1973-tól plébánoshelyettes Taranyban. 1980-ban vonult nyugalomba. Pfeiffer, 1987. 308. p.

⁷¹⁵ Kovács Gyula 1932-től tanított a Mikei Római Katolikus Elemi Népiskolában. MNL SML. Tanítói minősítési lapok.

⁷¹⁶ honvéd főhadnagy

⁷¹⁷ Lásd: 81. sz. lábjegyzet!

⁷¹⁸ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

⁷¹⁹ Lásd: 38. sz. lábjegyzet!

a községben, amíg ő nem akarja. És ő pedig nem akarja, hogy megalakuljon. A másik részről pedig a klerikális reakció, a bigott vallásosságnak tudható be. Ugyanis a községben olyan nagy a bigott vallásosság, hogy minden kisebb ünnepet megtartanak.

Az állami gazdasághoz a lakosság viszonya jobb. Azt mondják, hogy az állami gazdaságba hajlandók belépni, és még a földjeiket is szívesen beadják, mert ott naponta 8 órát kell nekik dolgozni, és a ledolgozott időért még fizetést is kapnak. De a falu lakosságának túlnyomó része továbbra is egyénileg gazdálkodik. A kisparasztság között olyan kijelentéseket lehet hallani, hogy addig a tszcs-be be nem lépnek, míg a földjeiket el nem veszik.

A középparasztság azt a hírt terjeszti, illetve olyan kijelentéseket tesz, hogy a tszcs tagjai nem mások, mint tovább szolgáló cselédek, és ha a tszcs-be belépnek, a szabadságukat is elveszítik.

A községnek jegyzősége, postahivatala és adóhivatala van.

A községben aratás, cséplés határidő előtt be lett fejezve és a beszolgáltatás is rendben, zavartalanul folyt le. A tarlókántási munkálatok rendben folynak.

Szabotázs, géprongálás vagy olyan bűncselekmény, mely miatt a községben rossz hangulat állott volna be, a közelmúltban nem történt. Az elmúlt hónapokban a községben őrizetbe senkit nem vettek.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

Tárgy: Miklósi⁷²⁰ község feltérképezése

Jelentés

Kaposvár, 1950. augusztus 9-én.

Jelentem, hogy Miklósi község feltérképezését elvégeztem és a következőket állapítottam meg:

A község összes földterülete 1 816 hold, ebből kulákok kezén 217 hold, középparasztok kezén 569 hold, újgazdák és kisparasztok kezén 703 hold, tszcs kezén 264 hold föld van.⁷²¹

1 tszcs van 41 taggal, még nem tagosítottak a községben.⁷²² A tszcs földterülete 280 parcellában van jelenleg.

A község lakosságának össz. létszáma 835 fő,⁷²³ ebből 18 család kulák, 44 család középparaszt, 70 család kisparaszt, 55 család újgazda, 4 család értelmiségi.

MDP üzemi pártszervezet működik csak, mivel a községi alapszervezetnek csak 3 tagja van, így ebben van. A tagság létszáma 34 fő.

DÉFOSZ 56 fő, DISZ 25 fő, MNDSZ 26 fő, földműves-szövetkezet 105 taggal.

A községben a [római] katolikus egyház viszi a vezető szerepet, a község lakosságának 90%-a r. katolikus vallású.⁷²⁴

A községben dr. Fürstey József [római] k[atolikus] esperes,⁷²⁵ aki a demokráciának a legnagyobb ellensége, mely a cselekedeteiből is kitűnik. 1949-ben megverte Borsi Lajos szegény-paraszt fiát, mert nem ment hittanóra, s a gyermek pedig azt merete neki mondani, hogy csak menjen az esperes úr a hittanra.

1950 áprilisában keresztúti körmenetet hirdetett ki a templomban, erre azonban engedélye nem volt, s így a rendőrség és a párttitkár meg akarták akadályozni a körmenetet, s elmentek az espereshez, s ekkor ő azt a kijelentést mondta, hogy ő neki nem parancsol sem a párt, sem a rendőrség, ő az egyház, a pápa és a nép akaratát csinálja.

A népi szervek által a hozzá vitt békeívet nem írta alá, s amikor felszólították, hogy írja alá, akkor azt mondta, hogy őt nem érdekli a béke. A budapesti értekezletre is kapott meghívót, de arra nem ment el, hanem egy vidéken lakó barátjához utazott el. Megjegyzendő még tevékenységével kapcsolatban az, hogy Budapestről 4 kg-os csomagokat kap hetenként, melyben könyvek és kották vannak, vagyis a csomag tartalmának ez van feltüntetve. A hozzá érkezett csomag átvétele után az esperes kisebb csomagokat küld ki 40 filléres bélyeg értékkel vidékre. Így megállapítást nyert az, hogy nevezett a hozzá érkezett broszúrákat küldi szét a községekben postán.

Nevezett egy könyvet is írt, melyet németből fordított magyarra. A könyv címe Vészt jósló harangok, amely kb. 80 oldalas.⁷²⁶ Ezt a könyvet is küldözgeti szét a községekben.

⁷²⁰ Kisközség az Igali, 1950 után a Tabi, 1969 után a Siófoki járásban. 1872 és 1950 között a Törökkoppányi körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁷²¹ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 1 817 kat. hold (1 046 ha).

⁷²² 1949 szeptemberében alakult meg a III. típusú Vörös Csillag Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végén megszűnt.

⁷²³ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 834 főt számlált a település.

⁷²⁴ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Miklósi lakosságának 99,4%-a a római katolikus, 0,5%-a a református, 0,1%-a az evangélikus hitet követte.

⁷²⁵ Helyesen: Fürstein József (1913–1960), aki többek között nágocsi szolgálat után 1943-ban került Miklósiba mint káplán. 1946-ban kánonjogi doktorátust szerzett. 1948-ban az újonnan létesített andocsi ekrület esperesévé nevezték ki, mely tisztség alól 1959-ben felmentették. 1960-ban egy gépkocsibaleset következtében vesztette életét, szülőfalujában, Böszénfán temették el. Működése alatt Miklósiban tataroztatta a templomot, Kárán pedig 1947–1948-ban templomot építtetett Steinbacher István törökkoppányi építómester tervei szerint. Pfeiffer, 1987. 423–424. p.

⁷²⁶ Fürstein József lefordította Reimmichl (Riegler Sebestyén) „Kisértő harangok” c. munkáját, mely 1946-ban jelent meg. A könyvből befolyt jövedelmet a kárai templom építésére fordította. Pfeiffer, 1987. 424. p.

Nevezett személy adatai: Dr. Fürstey [sic!] József, született 1913. augusztus 24-én Bószénfán, apja: József, anyja: Descher Katalin, r[ómai] k[atolikus] esperes, nőtlen, vagyoni állapota: 35 hold egyházi birtok saját kezelésében. Lakhelye: Miklósi község, plébánia.

A községet magyarok és svábok lakják. A községben postaügynökség van 1 fővel, Bangertner Józsefné MDP-tag, férje pedig a megyei tanácsban van.

A múlt rendszerben vezető szerepet a Volksbund⁷²⁷ vitte, amelynek 15 tagja volt. A vezetőit és a hangadóit kitelepítették Németországba.

1945-ös választásoknál az FKGP kapta a legtöbb szavazatot, amelynek hangadóit szintén Németországba telepítették ki.⁷²⁸

1947-es választásokon a Balogh-párt⁷²⁹ kapta a legtöbb szavazatot, s ekkor a fő hangadó Kelemen Gáspár volt, aki nem tartózkodik a községben.⁷³⁰

1949-es választásoknál a Népfront kapta a 100%-os szavazatot. A szavazásnál felszínen ellenséges megmozdulás nem volt észlelhető.

Mindszenty-üggyel⁷³¹ kapcsolatban aktív tevékenység nem volt, csak egy misét tartott a pap, melyen azt mondotta a pap, hogy megsegíti az Isten a mi drága szent atyánkat.

Az aratásnál, csépelésnél, tarlóhántásnál ellenség hangja, tevékenysége a felszínen nem volt észlelhető.

A beszolgáltatást 98%-ban teljesítették. A kulákok félelmükben a cséplőgép alól vitték be a terményt a raktárba, mert féltek, hogy meg lesznek büntetve.

A tszcs-hez való viszony: a községben a rétegződés szerint a következő kulákok azt mondják, hogy a tszcs nem jó, mert ott nincs magántulajdon, közös minden és elvisz az állam mindent tőlük.

Közép-, valamint a szegényparasztok általános véleménye az, hogy megvárják a végelszámolást a tszcs-nél, mert akkor meglátják, hogy nincsen ráfizetése a tagoknak. A tszcs-nél azonban augusztus 8-án félévi elszámolás volt, és akkor egy-egy tag 800-1 000 Ft-ot kapott, és még a tszcs-nek 14 000 Ft tiszta jövedelme maradt. Ezek után a község lakói közül többen elhatározták, hogy belépnek a tszcs-be, mert ott biztosabb a megélhetésük.

A községben Lichtenberg Ferencné agitál a demokrácia ellen. A rémhírek lakásából terjednek, mivel nevezettnek van rádiója és az angol híreket hallgatja, s ugyanakkor azokat továbbítja a község lakói között. Nevezett azt hangoztatta a korcsmában, hogy ez nem lesz így sokáig, mert jönnek majd az angolok. A békeívet, amikor vitték hozzá aláírásra, azt mondta, hogy őt az ilyen béke nem érdekli.

⁷²⁷ Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

⁷²⁸ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 316 szavazat (85,41%);
- Magyar Kommunista Párt: 33 szavazat (8,92%);
- Nemzeti Parasztpárt: 18 szavazat (4,86%);
- Szociáldemokrata Párt: 2 szavazat (0,54%);
- Polgári Demokrata Párt: 1 szavazat (0,27%);
- összesen: 370 érvényes szavazat (99,73%) és 1 érvénytelen szavazat (0,27%).

⁷²⁹ Lásd: 54. sz. lábjegyzet!

⁷³⁰ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Demokrata Néppárt: 166 szavazat (50,15%);
- Magyar Kommunista Párt: 73 szavazat (22,05%);
- Szociáldemokrata Párt: 39 szavazat (11,78%);
- Nemzeti Parasztpárt: 38 szavazat (11,48%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 11 szavazat (3,32%);
- Független Kisgazdapárt: 3 szavazat (0,91%);
- Polgári Demokrata Párt: 1 szavazat (0,30%);
- összesen: 331 érvényes szavazat (99,40%) és 2 érvénytelen szavazat (0,60%).

⁷³¹ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

Nevezettnek Amerikában nővére él, aki állandóan csomagot és levelet küld neki. Úgyszintén a községben saját korcsmája volt, melyet most zártak le, s ezen kívül hentesüzlete, valamint szódagyára volt, földterülete 800 négyszögöl, szőlő 800 négyszögöl.

Lichtenberg Ferencné szül.: Cuber Rozália, 1904. december 8-án, Somogyacsa. Apja: Ferenc, anyja: Tóth Anna, férjezett, foglalkozása: háztartásbeli, lakhelye: Miklósi község.

Schiller István szül.: 1908. augusztus 20-án Miklósi községben. Apja: Mihály, anyja: Payer Anna, nőtlen, foglalkozása földműves, apjának 25 hold földje van, pártonkívüli.

Nevezett egy felvonulás alkalmával azt a kijelentést tette, hogy csak hurcoljátok azt a piszkos vörös rongyokat, majd még eldobnátok.

A községben két csendőr van, név szerint Bánfalvi Menyhért, foglalkozása hentes- és mészárossegéd, jelenleg alkalmi munkákból él, üzérkedés miatt büntetve volt.

Bánföldi János vagyontalan, anyósánál dolgozik, földműves és napszámmunkákra jár a községben. MDP-tag.

SS katona⁷³² 2 személy van a községben, nincstelenek. Baráti körük nincs kialakulva.

⁷³² SS: Schutzstaffel (Védőosztág), a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt katonai és védelmi szervezete, melyet 1925-ben szerveztek meg.

Tárgy: Mosdós⁷³³ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 20.

Jelentem, hogy tárgybani ügyben nyomozást folytattam, és az alábbiakat állapítottam meg:

A község összes földterülete: 3 300 kat. hold.⁷³⁴

Ebből kulák kézen 380, középparaszt kézen 1 500, kisparaszt kézen 400, újgazdák kezén 500, községi tulajdon 400, állami gazdaság területe 140 kat. hold.

Az összlakosság száma 943 fő.⁷³⁵ Ebből kulák 8. Név szerint Gaál F. József 35 hold, Bóna Pál Gábor 27 hold, ifj. Bernát Sándor 28 hold, F. Gaál Ágoston 28 hold, dr. Májay Dezsőné⁷³⁶ 38 hold, dr. Páva István 35 hold, dr. Gara Elekné 72 hold, özv. Festetics Vilmosné⁷³⁷ 100 hold.

Az utóbbi 4 kulák földjét felajánlotta az államnak, melynek egy részét már a Gázlópusztai⁷³⁸ Állami Gazdaság át is vett.

Az egész lakosság római katolikus vallású,⁷³⁹ nemzetiségileg minden család magyar, egy római katolikus pap van, név szerint Nagy József plébános.⁷⁴⁰

A felszabadulás előtt a Magyar Élet Pártja működött a községben, komoly tevékenységet nem fejtett ki, vezetői ellen eljárás nem volt. A felszabadulás után a Független Kisgazdapárt, az NPP, az SZDP és az MKP működött. Jelenleg az utóbbi 3 párt nem működik.⁷⁴¹

Nyugatra menekült, illetve onnan visszatért személy a község területén nincs.

Mosdós községhez tartozó Gázlópusztán 11 újgazda család lakik, akik 100 hold földet kaptak a földosztáskor.

Ellenséges hangadó a községben Papp János 13 holdas középparaszt, B. Kiss János, ifj. Bernát Sándor 40 holdas kulák, Filiszán József 7 holdas újgazda, Takács Vendel 11 holdas újgazda, Bóna Pál Gyula 27 holdas kulák és Gaál Ágoston 28 holdas kulákok.

⁷³³ Kisközség a Kaposvári járásban. 1872 és 1888 között körjegyzőségi székhely, 1888 és 1950 között a Nagyberki körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁷³⁴ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 3 317 kat. hold (1 909 ha).

⁷³⁵ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 943 főt számlált a település.

⁷³⁶ Dr. Májay Dezsőné szül. Evya Sári (1885–1962) író, dr. Májay Dezső kaposvári körjegyző felesége.

⁷³⁷ Gróf Festetics Vilmosné 1935-ben 411 hold földet birtokolt Mosdóson. Gazdacímár, 1937. 251. p.

⁷³⁸ Gázlópusztai Mosdóshoz tartozó külterületi lakott hely.

⁷³⁹ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Mosdós lakosságának 97%-a a római katolikus, 2,7%-a a református, 0,2%-a az evangélikus, 0,1%-a a görög keleti hitet követte.

⁷⁴⁰ Nagy József (1908–1972) többek között szentbalázsi és kaposvári szolgálat után 1944-ben került Mosdósa, előbb plébánoshelyettesként működött, 1945-től pedig plébánosi kinevezést nyert. 1971-ben vonult nyugalomba. Pfeiffer, 1987. 760. p.

⁷⁴¹ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 400 szavazat (70,80%);
- Szociáldemokrata Párt: 108 szavazat (19,12%);
- Nemzeti Parasztpárt: 40 szavazat (7,08%);
- Polgári Demokrata Párt: 10 szavazat (1,77%);
- Magyar Kommunista Párt: 7 szavazat (1,24%);
- összesen: 565 érvényes szavazat (100%).

Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Demokrata Néppárt: 270 szavazat (46,00%);
- Független Kisgazdapárt: 96 szavazat (16,35%);
- Szociáldemokrata Párt: 62 szavazat (10,56%);
- Nemzeti Parasztpárt: 53 szavazat (9,03%);
- Magyar Kommunista Párt: 50 szavazat (8,52%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 43 szavazat (7,33%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 10 szavazat (1,70%);
- Polgári Demokrata Párt: 3 szavazat (0,51%);
- összesen: 587 érvényes szavazat (99,32%) és 4 érvénytelen szavazat (0,68%).

Fent nevezett 3 kulák, akik között hangadó Gaál Ágoston, felhasználja Papp János középparasztot és teljesen a befolyása alatt tartja. Értesülesem szerint Papp János lakásán fent leírt személyek hetenként 2-3-szor össze szoktak jönni, és ott az Amerika Hangját⁷⁴² hallgatják Papp János rádióján keresztül. Gaál Ágoston kulák, aki az FKGP tagja, kb. 38 éves, két gyermeke van. Nevezett 1949-ben feketevágásért és lisztfeketézésért 6 hónapot ült.

Szoros viszonyban van Javós Gyula nagyberki 60 holdas kulákkal, aki értesülesem szerint elősegítette Vidovics volt főispán⁷⁴³ szökését.

Bóna Pál Gyula 27 holdas kulák, aki a fenti összejöveteleken szintén részt vesz, jelenleg fekete cséplésért van feljelentve és már tarlóhántásért, illetve annak elszabotálásért büntetve volt (pénzbírság), 1949-ben pedig a tejszövetkezet fuzionálása volt, erősen vágta a Szovjetuniót, és azt hangoztatta, hogy most már egy lépéssel közelebb vagyunk a kolhozhoz.

A gabonafelesleg beszolgáltatásakor ellenségesen nyilvánult meg Vörös Béla kulák, befolyása alatt álló 16 holdas középparaszt, aki Miketcz Jánosné MDP-tag, Nagy Károly MDP-tag és Törekes János MDP-párttitkár előtt úgy nyilatkozott, hogy „elveszik az utolsó fejadagunkat, a parasztság úgysem fog megváltozni, csak beletörődik ebbe a rendszerbe, az ifjúságot nem nevelik, hanem belekényszerítik ebbe a rendszerbe, nem a munkásosztály, hanem a parasztság épített, azok szabják meg a falusi dolgozó parasztnak a fejadagot, akik nem dolgoznak”. Nevezett kulákok hangadója és a középparasztság által könnyen befolyásolható.

Csendőr, nyilas, a múlt rendszer exponensei a nyomozás során nem kerültek felszínre, illetve ilyeneket a községben nem találtam.

Termelő[szövetkezeti] csoport a község területén nincs⁷⁴⁴. A közép- és kisparasztság között a tszcs megalakítással kapcsolatban ingadozás tapasztalható.

A római kat[olikus] plébánosnak a dolgozó parasztság felé erős befolyása nincs. A papot személyéért gyűlölik, templomba azonban rendszeresen járnak. A pappal kapcsolatban a dolgozó parasztság között személyi ellentétek vannak, és olyan hangok is hallatszanak, hogy el fogják zavarni a községből. Mivel már több esetben megtörtént, hogy a dolgozó parasztsok családtagjait nem akarta, vagy csak hosszas huzavona után temette el. A kuláksággal azonban fent nevezett pap szoros barátságot tart fenn.

⁷⁴² Lásd: 157. sz. lábjegyzet!

⁷⁴³ Lásd: 84. sz. lábjegyzet!

⁷⁴⁴ Mosdóson 1952-ben alakult meg a III. típusú Alkotmány Tszcs, mely 1956 végén megszűnt.

Tárgy: Nágocs⁷⁴⁵ község feltérképezése

Jelentés.

Nágocs, 1950. augusztus 4.

Jelentem, hogy Nágocs község feltérképezésében a következőket állapítottam meg: Nágocs község összes földterülete 4 111 hold,⁷⁴⁶ ebből kulákok kezén van 250 hold, középparasztok kezén 930 hold, kisparaszt és újgazdák kezén 2 076 hold, a község kezén (erdő, ház-hely, stb.) 489 hold, tszcs⁷⁴⁷ kezén 280 hold, állami gazdaság kezén 90 hold. Ebben a községben még ez ideig tagosítás nem volt.

Nágocs község összlakosságának száma: 1 328.⁷⁴⁸ Ebből kulák: 18, kereskedő: 5, értelmiség: 12, iparos: 40, nyugdíjak: 10, egyéb alkalmazott: 8, középparaszt; kisparaszt és újgazda: 736, tszcs-tag: 35.

Nágocs község politikai helyzetét⁷⁴⁹ megállapítottam, így pontos megállapításom szám szerint a következő: Kisgazdapárt 1945-től 1947-ig 280 tag, vezetőjük: Kéri János középparaszt, Balassa Sándor középparaszt, Tarr Ferenc középparaszt. Ezek közül főbb hangadók jelenleg nincsenek, esetleg Balassa Sándor középparasztot lehetne részben ennek mondani, mert jelenleg határ-államvédelmista fia teljes megalégedetlenségét fejezte ki előttem. A Parasztpártnak 168 tagja volt, vezetője: Gyimesi Gyula tszcs-tag, Varga Géza középparaszt. A jelenlegi tömegszervezetek közül működik az MNDSZ, a DÉFOSZ és a DISZ, mint illegális tömegszervezet működött az oltáregyesület, amelyet az ott lévő apácák hoztak létre.⁷⁵⁰ Az apácák eltávozásával, melyek civilbe vetkőztek ki ez aktív működést kifejezni megszűnt.

Az MNDSZ jelenleg 64 fővel dolgozik, vezetője: Dömötör Jánosné, szövetkezeti alkalmazott felesége, pártonkívüli, kisparaszt. Az MNDSZ tevékeny munkát fejtett ki, azonban az apácák megjelenésével visszaesett, és meglehetősen a tagok között érezni lehet a klerikális befolyást.

⁷⁴⁵ Kisközség a Tabi, 1969 után a Siófoki járásban. 1872 és 1950 között körjegyzőségi székhely. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁷⁴⁶ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 4 115 kat. hold (2 368 ha).

⁷⁴⁷ 1949-ben alakult meg Nágocson a III. típusú Szabadság Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött.

⁷⁴⁸ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 329 főt számlált a település.

⁷⁴⁹ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 449 szavazat (69,40%);
- Nemzeti Parasztpárt: 170 szavazat (26,28%);
- Magyar Kommunista Párt: 16 szavazat (2,47%);
- Szociáldemokrata Párt: 9 szavazat (1,39%);
- Polgári Demokrata Párt: 3 szavazat (0,46%);
- összesen: 647 érvényes szavazat (99,39%) és 4 érvénytelen szavazat (0,61%).

Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Nemzeti Parasztpárt: 166 szavazat (26,52%);
- Demokrata Néppárt: 145 szavazat (23,16%);
- Magyar Kommunista Párt: 132 szavazat (21,09%);
- Szociáldemokrata Párt: 74 szavazat (11,82%);
- Független Kisgazdapárt: 72 szavazat (11,50%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 28 szavazat (4,47%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 8 szavazat (1,28%);
- Polgári Demokrata Párt: 1 szavazat (0,16%);
- összesen: 626 érvényes szavazat (99,68%) és 2 érvénytelen szavazat (0,32%).

⁷⁵⁰ Az oltáregyesület vagy oltáregylet az Eucharisztia imáadására és a szegény templomok oltárral való ellátásra alakult egyesület volt, az elsőt Meuss Anna alapította 1849-ben. Magyarországon az első oltáregyesület 1859-ben jött létre. <http://lexikon.katolikus.hu/O/olt%C3%A1regyes%C3%BClet.html> (2017. június 8.)

DÉFOSZ – eléggé gyengén működik, különösen megnyilvánul ez abban, hogy az ott lévő Rubidó Zsicsi Iván⁷⁵¹ és a többi kulákokkal szemben eljárást csak a legritkább esetben indított. Vezetője: Pál Imre kisparaszt, pártönkízüli. A DÉFOSZ titkára Johann Jakob kisiparos, nevezett egyén sváb származású, akinek több hozzátartozója és közeli rokonai ki lettek telepítve, polgári beállítottságú.

DISZ – létszáma 50 fő. Belső életében meglehetősen bonyodalmak voltak. Jelenleg azonban jelek szerint egészséges fejlődésnek indul. A közelmúltban a DISZ-ben, illetve az EPOSZ-ban⁷⁵² állandó nézeteltérések voltak, melyek személyeskedésben nyilvánultak meg. Sudár Miklós, aki felszabadulás előtt KALOT-vezető,⁷⁵³ felszabadulás után SZIM-vezető⁷⁵⁴ volt, majd utána az EPOSZ-nak lett a vezetője, teljesen a kezében tartotta az ifjúságot.

Nevezett unokatestvére a községben lévő Mészáros Ernő közismert reakciós papnak.⁷⁵⁵ Állandóan együtt vannak és így közvetlen a pap irányítása alatt áll az ifjúság. Jellemző pl. Sudárnak a tevékenységére, hogy az utóbbi időben egyik alkalommal beszédet mondott, ezen a beszéden erősen szélsőbaloldali hangot ütött meg. Ekkor a jelenlevő nagybátyja, Mészáros Ernő [római] k[atolikus] pap a következőt mondotta: „túlságosan jól sikerült a beszéd.” Feltehető az, hogy nevezett beszédet előre megbeszélte és azért, hogy magát leplezze, a szélsőbaloldali beszédet ezért mondta.

Sudár egyébként a községházán dolgozott mint írnok, ahol sikkasztott és ezért kidobták, jelenleg a tszcs-ben dolgozik.

Mészáros Ernő [római] k[atolikus] pap azonban olyan jobboldali megnyilvánulásokat tesz, hogy a demokratikus érzelmű lakosságot felháborítja. Pl. rendszeresen, még ezelőtt egy hónappal is, minden mise után Mindszentyért⁷⁵⁶ imádkozott. A felszabadulási ünnep⁷⁵⁷ alkalmával pedig kijelentette, hogy ez nem a mi felszabadulásunk, majd el fog jönni az igazi felszabadulás. Ebből a megnyilvánulásából minden kétség nélkül arra lehetett következtetni, hogy majd meg fog változni a helyzet. Hívóinek létszáma: kb. 960 fő.⁷⁵⁸ Itt azonban megjegyezni kívánom, hogy a községben nemcsak katolikusok mennek el misére hozzá és felvonulásokon részt venni, hanem református és egyéb vallású kulákok is. A demokratikus érzelmű katolikus lakosság azonban a jobboldali magatartása miatt távol tartja magát a templomba járástól.

Református lakosság kb. 350 fő. Vezető pap, illetve papjuk: Kenéz Ferenc. Nevezett 1946-ban megalakította a Mabisz-t [sic!].⁷⁵⁹ Későbbiek folyamán tagja lett az EPOSZ-nak és jelenleg a DISZ-nek. Pártnak nem tagja. Demokratikus érzelmű, a reakciók mint kommunista papot emlegetik. Baráti köre a DISZ-ből és a demokratikus beállítottságú egyénekből tevődik ki. Nevezett felszabadulás előtt elbeszélése szerint partizán mozgalomban vett részt. Nevezett

⁷⁵¹ Helyesen: báró Rubidó-Zichy Iván. Nágocs a XVI. század vége óta állt a Zichy család birtokában. Somogy vármegye, [1914]. 114. p. 1935-ben a család 1 928 hold területet bírt a községben. Gazdacímtár, 1937. 262. p. Rubidó-Zichy Iván „1900-ban lépett a külügyminisztérium szolgálatába. Diplomataként megfordult szinte valamennyi jelentős államban: attasé volt Rómában, Bukarestben, Madridban; követségi titkár Washingtonban és Pekingben; ügyvivő Koppenhágában és Stockholmban; követségi tanácsos Péterváron; diplomata Kairóban, Stuttgartban, Isztambulban; követ Szófiában. Pályájának csúcsa a két világháború közötti időszakra esett. 1920-ban rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter lett, 1921-től 1924-ig bukaresti követ, 1925-től 1932-ig londoni követ volt.” Kiss Tamás: Nágocs története 1945-ig. Bp., 2000. 200. p.

⁷⁵² Egységes Parasztifjúság Országos Szövetsége

⁷⁵³ Katolikus Agrárfjúsági Legényegyletek Országos Testülete

⁷⁵⁴ Szociáldemokrata Ifjúsági Mozgalom

⁷⁵⁵ Mészáros Ernő (1886–1971) Erdélyből került át a Dunántúlra, Nágocsra 1925-től volt káplán, 1926-ban átkerült Attalára, majd 1927-től ismét Nágocsra működött előbb káplánként, majd 1930-tól adminisztrátorként. 1960-ban vonult nyugalomba. 1971-ben hunyt el Bálványoson, ott is temették el. Pfeiffer, 1987. 714. p.

⁷⁵⁶ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

⁷⁵⁷ Értsd: április 4.

⁷⁵⁸ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Nágocs lakosságának 74,7%-a a római katolikus, 24,4%-a a református, 0,8%-a az evangélikus hitet követte, 0,2% pedig felekezeten kívülinek vallotta magát.

⁷⁵⁹ Helyesen: MABISZ, azaz Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség.

jelenleg is 60 napi munkafelajánlást tett, és ennek keretében a versenytáblázatot készíti. Megjegyezni kívánom, hogy a nevezett állandóan ellentétben van a fent említett katolikus pappal. A katolikus pap Sudáron keresztül előzőleg az EPOSZ-ban, jelenleg pedig a tszcs-n és a DISZ-en keresztül igyekszik nevezetett minden tömegszervezetből kiszorítani és lehetetlenné tenni. Pl. amikor felajánlotta a 60 napi munkáját a tszcs-elnök felesége: Fábiónné egyszerűen odament, és kizavarta az irodából, melynek következtében a járási bizottsághoz került az ügy, ahol úgy döntöttek, hogy a nevezettnek elfogadják a felajánlását.

A községben a lakosságnak kb. 45%-át teszi ki a németajkú lakosok száma. Nagy számban voltak kitelepítések, ez arra vezethető vissza, hogy meglehetősen számos tagot számlált Folksbund⁷⁶⁰ szervezet. Létszáma kb. 30 fő volt. Német katonának mintegy 20 fő vonult be. Ezen egyének nagy része azonban Németországba lett kitelepítve, vagy pedig helyi viszonylatban vagyonukból áttelepítve. A fasiszta beállítottságú, németajkú lakosság erős vonzalmat tanúsít Rubidó Zicsi [sic!] Iván volt földbirtokoshoz. Alkalmazottai is ezekből tevődnek ki.

Rubidó Zicsi [sic!] Iván bukaresti nagykövet, majd utána pedig mintegy 12 évig londoni nagykövet volt. Amerikába és Angliába levelez. Két leánya szökött ki külföldre, akik az angol és amerikai követségen dolgoztak. Felszabadulás után igen gyakran jelentek meg nála angol és amerikai gépkocsik. Ez azonban az utóbbi időben már nem volt észlelhető. A nevezett szoros baráti kapcsolatot tart fenn Kálnai Józseffel, aki a Nagy Ferenc-féle összeesküvésben⁷⁶¹ részes volt, továbbá Mészáros Ernő [római] k[atolikus] pappal. Ezen kívül az ott lévő jobboldali beállítottságú értelmiséggel. Gyakran meg szokta hívni a tárgyban nevezetteket, illetve az előbb megnevezetteket lakására. Ugyancsak a kastélyban adott szállást hosszabb időn keresztül kettő kóbor apácának. [...], jobboldali beállítottságú egyén. Nevezett Grácban⁷⁶² született 1875. június 17-én, atyja: Radoszláv, anyja: Zichy Stefánia.

A községben fent nevezetteken kívül erősen jobboldali beállítottságú Fábión Sándor kulák, aki 1903-ban született Nágocs községben 40 hold földje van. Továbbá: Fulmer György 51 holdas kulák, aki Nágocs községben 1903-ban született. Kubó Sándor volt jobboldali szocdem,⁷⁶³ kulák. Skobrák János volt jobboldali szocdem. Sudár Miklós volt jobboldali szocdem. Nyilas párt vezetőségi tagjai: [...]. Folksbund [sic!] vezetőségi tagjai: [...], német katonák voltak: [...]

A község területén nagy számban laknak alföldi telepések, ezek a telepések nagy részben az ott lévő tszcs-be tömörültek. A föld területe kb. 280 hold. Tagjainak létszáma 35 fő. A tszcs szépen indult fejlődésnek, azonban jelenleg erősen visszaesett. Ez a visszaesés az alábbiakra vezethető vissza:

A tszcs elnöke Fábión Lajos egy kizárt MDP-tag, a nevezettet még az Alföldön zárták ki azért, mert a Párton belül frakciózott. Jelenleg a tszcs-be pedig kiskirály módjára viselkedik. Többször tett olyan kijelentést tagoknak, hogy valagba rúgom úgy, hogy az anyja...

A tszcs-ben dolgozik még az előbb említett Sudár Miklós jobboldali szocdem. A nevezett teljesen befolyása alá vette az elnököt és a vezetőséget. A tagsággal is a legjobb viszonyt igyekszik kiépíteni. Alattomosan a tagságot a vezetőség ellen és egymás ellen ugratta. Jelenleg a tszcs-ben ennek következtében állandó ellentétek vannak. Ennek következtében a tszcs-tagok teljesen elidegenedtek a tszcs-től teljesen, a kulákság befolyása alá esnek és már egyes tszcs-tagok, így pl: Albert Ferenc pártonkívüli azt hangoztatja, hogy otthagyja a tszcs-t és inkább megy a kuláknak dolgozni, minthogy a tszcs-ben veszekedjen.

Fábión Lajos tszcs-elnök ellen az egész tszcs tagjai a titkárok kivételével gúnyos megjegyzéseket hangoztatnak Albert Ferenc tszcs-tag javaslatot tett egy másik tszcs felállítására, amelyben már több szegényparaszt és középparaszt is jelentkezett. A jelenlegi tszcs-elnök, névileg

⁷⁶⁰ Értsd: Volksbund. Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

⁷⁶¹ Lásd: 166. sz. lábjegyzet!

⁷⁶² Értsd: Graz ausztriai városban.

⁷⁶³ szociáldemokrata

Fábián Lajos a tagok kérelmét elutasítja és fenyegetőleg inti a tagokat, hogy ne merjenek új tszcs-t alakítani, mert attól tart, hogy felbomlik a régi, vagyis a jelenlegi tszcs, ami több mint valószínű, hogy meg is történne, mert egész diktatórikusan bánik a tagokkal, ami abban nyilvánul meg, hogy egyes tagok kérelmét durván visszautasítja, mint hogy azt megvizsgálná és azután a rendes választ adná meg a durva szavak helyett.

Megjegyezni kívánom, hogy a pártmunkában Fábián Lajos túl baloldalian veszi ki a részét, így a falu népe általa nem hogy megszeretné a pártot, hanem inkább meggyűlöli. Így egyes nincstelen parasztok előttem gúnyos kifejezéssel beszéltek a pártról, hogy azok csak úgy tudnak kéregetni, mint a koldusok, de hogy segítenének rajtunk vagy kérelmünket meghallgatnák, durván elutasítanak. A jelenlegi két párttitkár (az üzemi tszcs és a helyi) minden erejükkel igyekeznek a hibákat kiküszöbölni, de Fábián Lajos igyekszik ezeket elnyomni mint tszcs-tagokat, és munkájukban nem támogatja, sőt inkább mondható, hogy személyeskedést hoz létre.

A legutóbbi eseményekre vonatkozólag különösebb eseményt idáig nem tudtam felderíteni. A gabonacsépléssel kapcsolatban történtek géptörések, pl Schmidt István, Rentler Gyula, Rentler István, Kubó Sándor gépeiknél volt törés, de oly jelentéktelen, hogy egy pár órán belül kijavították, és a gép dolgozott tovább. Egyébként a cséplést 98%-ban ez ideig elvégezte a község. A tarlóhántás lemaradt egyrészt a kulákság agitálása miatt, másrészt a gépállomás hanyagsága miatt. Ugyanis a község kisparaszsága közül sokan leszerződtek tarlóhántásra, de a gépállomás nem igen szántott, így ez is csak a 96%-ot érte el. A beszolgáltatás idáig csak a 80%-ot érte el, azonban a beszolgáltatás folyamatban, előreláthatóan teljesítik kötelességüket. Utólag megjegyezni kívánom, hogy az állami gazdaság nágocsi üzemegységének a vezetője, névileg Skorbák János jobboldali szocdem. Nevezett régebb óta ismeretséget tart fenn Rubidó (báró) Zichy Ivánnal. Nevezett több ízben találkozott is az utóbbi időben Rubidóval. A meglátásom az, hogy a falu reakciós elemét Rubidó Zichy Iván és Mészáros Ernő irányítja, de a szálaiban vannak a tszcs-ben, állami gazdaságban és a kulákság⁷⁶⁴ között. Ezek vasárnaponként összejönnek. Minden 2-3 hétben megjelenik 1-2 apáca a faluban és ezek kulákokat, kivétel nélkül reformátusokat keresnek fel. Ezek után a községben mindig különféle⁷⁶⁵

⁷⁶⁴ A „kulákság” szó tintával áthúzva szerepel a forrásban.

⁷⁶⁵ A szöveg itt megszakad, folytatása nincs az aktában.

Tárgy: Nagyálláspuszta⁷⁶⁶ feltérképezése

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 13.

Jelentem, hogy fenti tárgyú ügyben a feltérképezés során az alábbiakat állapítottam meg.

Nagyalás puszta [sic!] összes földterülete 866 kat. hold és 1 284 négyszögöl. Kulák a pusztán nincs. Középparaszt kezén 350 kat. hold, kisparasztok kezén 410 kat. hold, a tszcs tulajdonában 137 kat. hold van. A pusztán egy 3-ik típusú tszcs van.

A puszta összlakossága 319 fő. Ebből középparaszt 29 család, kisparaszt 39 család, újgazda 5 család és egy család értelmiségi. Nemzetiségi megoszlás: magyar és sváb és egy család orosz. A puszta túlnyomó része katolikus, a többi református.

A pusztán az MDP működik politikai téren 22 taggal. Demokratikus tömegszervezetek: MNDSZ 20 taggal és a DÉFOSZ 22 taggal működik. Felszabadulás előtt a pusztán a Kisgazdapárt működött, ő irányította a puszta életét. A puszta lakosságának 95%-a kisgazda volt. A Kisgazdapártot Szecsey [sic!] nagyatádi ügyvéd⁷⁶⁷ irányította és szervezte. A választások alkalmával Mikéről szoktak kimenni kortések a pusztára.

A felszabadulás után közvetlen az FKGP és az MKP működött. Az 1945-ös választásoknál⁷⁶⁸ még az FKGP került ki győztesként, de már az 1947-es választásoknál⁷⁶⁹ az MKP győzött, az 1949-es választáskor a Népfront került ki 100%-os szavazatra győztesként.

Az FKGP-nek a pusztán közvetlen irányítója nem volt, hanem a már meghalt Szecsey [sic!] nagyatádi ügyvéd autóval szokott kijárni időközönként a pusztára az FKGP mellett agitálni.

Az iskolák államosítása ellen és a Mindszenty elítélése⁷⁷⁰ ellen tüntetés nem volt.

A pusztán az ütemterv szerint teljesítették az aratást, cséplést, beszolgáltatást. A tarlóhántási munkálatok rendben folynak.

A tszcs-n kívüli egyéni gazdálkodóknak a hangulata változó a tszcs-vel kapcsolatosan. Olyan kijelentéseket tesznek, hogy majd meglátjuk, hogy boldogul a tszcs lakossága, és akkor ők is be fognak lépni. Az állami gazdasághoz a viszonyuk jó, ugyanis az egyénileg gazdálkodók családtagjai az állami gazdaságba járnak napszámba dolgozni, és ezáltal jó kereseti forrásra tettek szert.

Vágner István újgazda úgy vélekedik, és még többen, hogy inkább a Drávába mennek, mint-hogy a tszcs-be belépjenek. Vágner István újgazda kijelentette, hogy „minek adták a földet, ha most el akarják venni tőlünk”.

A pusztán egyházi szerv vagy pap nincs, hanem Mikéről szokott kijárni időnként Borsos Bálint plébános⁷⁷¹ a pusztára. Azonban tavasz óta még nem volt kint.

⁷⁶⁶ Rinyabesenyőhöz tartozó külterületi lakott hely.

⁷⁶⁷ Helyesen: Szecsey István nagyatádi ügyvéd, a Nagyatád c. hetilap egyik alapítója és kiadója, 1935-ben a nagyatádi kerület kormánypartii képviselője. 1940-ben munkaképtelenség miatt törölték az ügyvédi névjegyzékből. A Somogy Megyei Ügyvédi Kamara emlékkönyve. Szerk.: Szántó László. Kaposvár, [1999]. 180. p. (A továbbiakban: SMÜK emlékkönyve, [1999].)

⁷⁶⁸ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 96 szavazat (64,86%);
- Magyar Kommunista Párt: 46 szavazat (31,08%);
- Nemzeti Parasztpárt: 3 szavazat (2,03%);
- Szociáldemokrata Párt: 3 szavazat (2,03%);
- összesen: 148 érvényes szavazat (95,48%) és 7 érvénytelen szavazat (4,52%).

Az adatok forrása: MNL SML IV. 403. Somogy Vármegye Központi Választmányának iratai. Az 1945-ös nemzetgyűlési választások iratai. (A továbbiakban: MNL SML. 1945-ös választási iratok.)

⁷⁶⁹ Nem állnak rendelkezésre községsoros adatok Nagyálláspusztára vonatkozóan az 1947. évi nemzetgyűlési választások iratai között.

⁷⁷⁰ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

A puszta lakossága bigott vallásos, és így a papnak nagy befolyása van a tömegekre, de főleg az asszonyokra.

A pusztán lakik Köpe Viktor volt földbirtokos. Feleségének 180 holdja volt. A földosztás alkalmával feleségének 3 holdat és a kastélyt hagyta meg a földosztó bizottság. Lakik a pusztán még egy Bobok nevezetű volt urasági intéző, aki 10 hold juttatott földet kapott. Ezt jelenleg egy volt volksbundista⁷⁷² svábbal művelteti. A pusztán lakik még Berk András nevezetű 13 holdas középparaszt. Kimondott demokráciaellenes, a békeív aláírását megtagadta, és levelezési viszonyban van Amerikában élő rokonával, akitől szokott csomagot is kapni.

Szabotázs, géprongálás vagy olyan bűncselekmény, mely miatt a lakosság hangulatában rossz vélemény állott volna be, a közelmúltban nem történt. Az elmúlt hónapokban a községben őrizetbe senkit nem vettek.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

⁷⁷¹ Borsos Bálint 1915-ben született, 1935-ben a pálos rendbe lépett. 1945 júniusában került Mikébe káplánnak. 1947-ben zsinati vizsgát tett, 1948-ban az egyházmegyében véglegesítették. 1972-től püspöki tanácsos, 1973-tól plébánoshelyettes Taranyban. 1980-ban vonult nyugalomba. Pfeiffer, 1987. 308. p.

⁷⁷² Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

Tárgy: Ordacsehi⁷⁷³ község feltérképezése.

Jelentés

Kaposvár, 1950. augusztus 5.

Jelentem, hogy a tárgyban nevezett községről feltérképezésem során az alábbiakat állapítottam meg:

A község gazdasági helyzete:

Az összes földterület 5 800 kat. hold.⁷⁷⁴

A föld megoszlás a következő:

0-5 holdig	98 gazda	821 holddal
5-10 holdig	120 gazda	897 holddal
10-20 holdig	63 gazda	1 033 holddal
20-25 holdig	2 gazda	44 holddal

Földadó alá nem eső terület 1 852 hold (berek, nádas, sásos terület, udvarok stb.).

A községben 1 tszcs van, 68 kat. hold szántóföld, 4 hold rét, 192 hold legelő, 10 család 10 taggal. A tszcs neve: „Úttörő”.⁷⁷⁵

Állami gazdaság nincs a községben.

Tagosítás nem volt.

A falu politikai helyzete:

A lakosság összlétszáma: 1 268 személy.⁷⁷⁶

2 kulák, 63 középparaszt, 120 kisparaszt, 98 újonnan földhöz juttatott, 20 tőzegtelepi munkás, 6 kisiparos, 7 értelmiségi, 92 nyugdíjas, akik az Ordacsehihez tartozó Jankovicstelepen⁷⁷⁷ laknak.

A községben az alábbi politikai pártok és tömegszervezetek vannak:

MNDP 42 taggal, DISZ 60 taggal, MNDSZ 25, DÉFOSZ 153, NPP 32, FKGP 10 taggal. A NPP és a FKGP csak papíron létezik, de 1948 óta egyáltalán nem működik, üléseket nem tartanak, feloszlóban vannak.

Az egyházak a következők:

A községben csak római katolikus egyház van, a lakosság 98%-a római katolikus.⁷⁷⁸ Egy katolikus templom van, a pap Borsos István plébános, aki állandóan nem tartózkodik a községben, csak vasárnaponként jár át misézni vagy temetésre vagy iskolai idő alatt hittan tanításra. Állandó tartózkodási helye: Jankovicstelep.

A község teljesen magyar anyanyelvű és nemzetiségű. Délszláv vagy sváb nem lakik a községben.

Állami szervek:

Jegyzői kirendeltség van, a község Szőlősgyörökhöz tartozik.

Ellenséges elemek:

A Horthy-fasizmus alatt a Kisgazdapárt és a Magyar Élet Pártja működött. Nyilas párt nem volt.

⁷⁷³ Kisközség a Lengyeltóti, 1950 után a Fonyódi, 1975 után a Marcali járásban. 1939-ben alakult meg Orda és Balatoncsehi egyesüléséből. 1872 és 1950 között a Szőlősgyöröki körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁷⁷⁴ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 5 801 kat. hold (3 338 ha).

⁷⁷⁵ Az ordacsehi Úttörő Tszcs 1949-ben alakult meg, s 1956 végéig működött.

⁷⁷⁶ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 257 főt számlált a település.

⁷⁷⁷ Helyesen: Jankovichtelep, Ordacsehihez tartozó külterületi lakott hely.

⁷⁷⁸ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Ordacsehi lakosságának 97,9%-a a római katolikus, 0,2%-a a görög katolikus, 1,4%-a a református, 0,4%-a az evangélikus, 0,1%-a az unitárius hitet követte.

Az FKGP vezetője ifj. Gazdag Antal, aki született: Ordacsehi, 1904. Apja Ferenc, anyja: Szalai Mária, nős, Dávid Margittal, fm.,⁷⁷⁹ ordacsehi lakos. Nevezett a múltban kubikos volt, már 1939-es években az akkori választáson képviselőjelölt volt, de csak a lista végén volt jelölve, s abban az időben képviselte a kisparasztok érdekeit. A felszabadulás után a községben megalakította az FKGP-t, majd tagja lett a földosztó bizottságnak, a nemzeti bizottságnál az elnöki tisztséget töltötte be, majd 1947-ben átment az NPP-be, s ott a titkár szerepét tölti be jelenleg is. Tagja a községi előljároságnak, a földosztás során 12 hold földet kapott. Baráti köre kisparasztokból áll.

Farkas Lajos, 1905, Tapolca, anyja: Tapolcai Anna, nős, fm., ordacsehi lakos. Szegényparaszt gyermeke volt, a Horthy-fasizmus alatt tagja az FKGP-nak, ott tevékenységet fejtett ki. A földosztás során 5 hold földet kapott. Az FKGP-nak élharcosa volt. Majd átment az NPP-be, de ott jelenleg semmiféle tevékenységet nem fejt ki. Jelenleg községi előljáros. Baráti köre ifj. Gazdag Antal és Miszti István kovácmester.

Miszti István Budapesten született, 1898. Anyja: Livia Erzsébet, foglalkozása kovácmester és fm., 4 hold földje van, amit a felszabadulás után kapott. Az 1930-as években került Ordacsehibe, Budapesten a munkásmozgalomban részt vett az SZDP keretein belül. Mivel a községben csak FKGP működött, így az FKGP-nak lett a tagja. A 1939-es választásoknál az FKGP élén tevékenységet fejtett ki. Az FKGP-ban mint pénztáros működött. A felszabadulás után előbb belépett az FKGP-ba, majd ifj. Gazdag Antallal és Farkas Lajossal átmentek az NPP-be, aminek jelenleg is tagja. Jelenleg politikával nem foglalkozik. Vagyoni helyzete egy ház és 6 hold föld. Baráti köre ifj. Gazdag Antal és Farkas Lajos. Az 1945-ös választásnál még az FKGP vezetőségi tagja volt.

Az 1945-ös választás eredményei:

FKGP 66%, NPP 15%, SZDP 10%, MKP 6%. A többi személyek a választással kapcsolatban passzívok voltak és nem szavaztak.⁷⁸⁰

Az 1945-ös választásokkor fő hangadó az FKGP élén a fent említett 3 személy volt.

Az 1947-es választásnál FKGP 50%, Barankovics[-párt]⁷⁸¹ 25, SZDP 5 és MKP 20% szavazatot kapott.⁷⁸²

Az 1947-es választásnál Horváth Márton, [szül.] Ordacsehi, 1894, anyja: Liborács Teréz, fm., nős, 12 hold földje van. Nevezett az FKGP mellett élénk tevékenységet fejtett ki, majd az 1949-es választás óta összejegyzeteket egyáltalán nem tart az FKGP tagjaival.

⁷⁷⁹ földműves

⁷⁸⁰ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 649 szavazat (90,77%);
- Magyar Kommunista Párt: 31 szavazat (4,34%);
- Szociáldemokrata Párt: 15 szavazat (2,10%);
- Nemzeti Parasztpárt: 15 szavazat (2,10%);
- Polgári Demokrata Párt: 5 szavazat (0,70%);
- összesen: 715 érvényes szavazat (100%).

⁷⁸¹ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

⁷⁸² Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Független Kisgazdapárt: 260 szavazat (34,99%);
- Demokrata Néppárt: 153 szavazat (20,59%);
- Nemzeti Parasztpárt: 114 szavazat (15,34%);
- Magyar Kommunista Párt: 91 szavazat (12,25%);
- Szociáldemokrata Párt: 64 szavazat (8,61%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 29 szavazat (3,90%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 24 szavazat (3,23%);
- Polgári Demokrata Párt: 7 szavazat (0,94%);
- Magyar Radikális Párt: 1 szavazat (0,13%);
- összesen: 743 érvényes szavazat (99,33%) és 5 érvénytelen szavazat (0,67%).

Gazdag Lajos 1898 Ordacsehi, anyja: Hamvai Rozália, nős, egy gyermeke van. Fia rendőrfőhadnagy, a barcsi járási kapitányság vezetője. 14 hold földje van. A felszabadulás előtt is az FKGP-ban működött és annak jelenleg is tagja. Jelenleg nem politizál, politikailag passzív magatartást tanúsít.

1949-ben a Népfront 98%-os győzelmet aratott, ellenagitáció nem volt tapasztalható.

Az iskolák államosításánál Németh Pál r[ómai] k[atolikus] pap⁷⁸³ aláírásokat gyűjtött, hogy az iskola továbbra is az egyház kezébe maradjon. Ezen aláírásokat úgy gyűjtötte, hogy behívta az iskolába a gyermekek szüleit, és igyekezett rábeszélni őket, hogy írják alá. Ez sikerrel is járt, kb. 150 aláírást gyűjtött. Az aláírók között minden réteg képviselve volt, de legnagyobb számban kis- és középparasztok. Németh Pál a tanítókkal is igyekezett aláírni az ívet, de azok megtagadták az aláírást, csak egyedül a húga, Németh Ilona írta alá. Ezért az aláírást Németh Ilona 6 hónapig⁷⁸⁴ volt internálva. Internálásának letöltése után visszahelyezték állásába, és jelenleg Boronka⁷⁸⁴ községben tanít. Németh Pál r[ómai] k[atolikus] papot a községből eltávolították. Ez rossz hangulatot nem váltott ki a község lakóiból, mert nem nagyon szimpatizáltak vele, mivel igen magas fizetést kért, és igen erkölcstelen magatartást tanúsított. Mindszenty ügyében⁷⁸⁵ nem gyűjtött aláírást.

A községben vallásos tüntetés vagy vallásos tömegmegmozdulás nem volt tapasztalható.

A község jelenlegi politikai élete:

Sem az aratásban, sem a cséplésben lemaradás nem volt tapasztalható. A MDP irányítása mellett az ütemterv szerint végzik a mezőgazdasági munkákat. Egy alkalommal a lengyeltői gépállomás traktorján hengerfejtörés volt, majd egy másik gépen szalmazúzó rugótörés, ami miatt a munka másfél napig szünetelt, lemaradás emiatt sem történt, mert igyekeztek a lemaradást behozni.

A községben a kulákok, közép- és kisparasztok közvetlen a géptől vitték be a gabonát, csak azok nem, akik esős időben csépeltek, és a terményük nedves volt. A terménybegyűjtő kijelentette, hogy addig nem veszi be a gabonát, míg meg nem szárad.

A lakosság viszonya a tszcs-hez:

A tszcs-től idegenkednek, mert nem volt eléggé tudatosítva, hogy milyen körülmények között lehet belépni, kik léphetnek be, és milyen lehetőségeket biztosít a belépők számára.

Kulák uszítás nyíltan nem tapasztalható, de kárörvendően veszik tudomásul, ha a tszcs tagok néha összevesznek. Jelenleg úgy a középparasztok, mint a kisparasztok érdeklődnek a tszcs-be való belépés iránt, szeretnék megtudni a feltételeket, és azután akarnak nyilatkozni, hogy belépjenek-e. Ez idáig a tagtoborzás folytán 4 család írta alá a belépési nyilatkozatot. Az, hogy a tszcs-be lépnek be a kis- és középparasztok, újjazdák, ez annak tudható be, hogy politikailag felvilágosulatlanok, és olyan hangok hallatszanak, hogy a demokrácia adott nekik földet 5-12 holdig, ahhoz kaptak romos épületet, melyből maguknak házakat építettek, állatállományuk elszaporodott, tehető középparasztokká változtak át, és a tszcs-k gyenge működése miatt nem lépnek be a tszcs-be, csak akkor, ha „muszáj”. Ez a megnyilvánulás is a politikai fejtelenséget bizonyítja, mert a belépők úgy értelmezik, mintha az ő anyagi hátrányukra válna. Mert az a nézetük, hogy miért adták a földet 1945-ben, ha most elveszik. A tszcs-ben a párt-szervezet gyengesége miatt szervezetlenség is tapasztalható. Nincs, aki az adminisztrációs munkát elvégezze, s nincs olyan személy, aki irányítaná őket sem a munkájuk elvégzésében, sem politikailag. Érezhető a tszcs tagjain a klerikális és kulák befolyás is. Belső ellentétek vannak, amit a külső reakció felhasznál.

⁷⁸³ Németh Pál többek között tapsonyi, törökkoppányi, somogysámsoni és szőlősgyőri szolgálat után 1945-től volt adminisztrátor Ordacsehben. 1948-ban internálták. Több állomás után 1951–1955 között Andocson volt káplán. Ordacsehben lelkészlakot, 6 hold földet és iskola céljaira két házhelyet és építőanyagot szerzett. Pfeiffer, 1987. 779. p.

⁷⁸⁴ Egykor önálló település Somogy megyében, 1977-ben Marcalihoz csatolták.

⁷⁸⁵ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

A község lakosai attól függetlenül, hogy politikailag fejletlenek, eleget tesznek 100%-ban az adózásnak, beszolgáltatásnak és általában minden állampolgári kötelezettségnek.

A község a mezőgazdasági munkálatok elvégzésénél járási viszonylatban első helyen áll.

A kevés létszámú munkásság a Feketebézsényi Tőzegkitermelő N. V.-nél⁷⁸⁶ dolgozik, igen megelégedettek, különösen az új normarendezéssel kapcsolatban. Sokszor dicsekednek, hogy jól keresnek, emelkedett a keresetük és ezáltal az életszínvonaluk.

A kisiparosság szintén rendezett körülmények között él, és melleleg földműveléssel is foglalkozik. A kulákok közül az egyiknek 20 hold, a másinak 24 hold földje van. De rendelkeznek cséplőgép-garnitúrával és darálóval.

A községben a r[ómai] k[atolikus] pap állandóan nem tartózkodik, körmeneteleket úrnapiján,⁷⁸⁷ búzaszentelésen,⁷⁸⁸ feltámadáskor,⁷⁸⁹ keresztjárókor⁷⁹⁰ rendeznek, és ezen a község lakói 80%-ban részt vesznek. A község lakóira igen nagy befolyást gyakorol Szücs István, aki született Balatonszemes, 1891, anyja Kántor Teréz, fm.,⁷⁹¹ 10 hold földje van. Nevezettnek fia is katolikus pap, az egyház-képviselői üléseket ő szokta összehívni. Pártonkívüli, a pap sokszor szokott a lakásán megszállni. Olyan hangokat lehet tőle hallani, hogy szeretné, ha az egyház és az állam között a tárgyalások sikerrel fejeződnek be.

1948-ban a katolikus egyház egy dalárdát is szervezett, de ez megszűnt a csekély érdeklődés miatt, mert az ifjúság inkább átjött az EPOSZ⁷⁹² szervezetbe. A község lakosai közül általában csak az idősebbek vallásosak, a fiatalság jelenleg a DISZ-be tömörül. A békefelhívást a r[ómai] k[atolikus] pap minden megjegyzés nélkül aláírta.

A községben apácák nincsenek.

A mezőgazdasági munkával kapcsolatban a beszolgáltatás igen szépen, a meghatározott ütemtervnek megfelelően folyik. 1950. VIII. 3-án az eddigi beszolgáltatott termények állása 53%, az október 1-i ütemterv előirányzatnak [megfelelően]. A beszolgáltatással kapcsolatos hangulat általánosságban jó, csupán a pótárpa beszolgáltatás ellen zúgolódnak olyan személyek, akik sertéshizlalási szerződést kötöttek. Véleményük az, hogy akik sertéshizlalási szerződést kötöttek, azokat mentsék fel a pótárpa beszolgáltatástól.

Közepes termés volt, a termésátlag 7-8 q holdanként.

A lakosság rendezett életkörülmények között él, mert a múltban Jankovics gróf uradalmában⁷⁹³ dolgoztak mint konvenció és uradalmi cselédek. A földosztás során Jankovics grófnak az uradalmát szétosztották, és a község lakói ebben gazdálkodnak.

A község terjeszkedése a múltban meg volt gátolva, mert északra a Balaton és a berek, másfelé pedig az uradalom földjei voltak.

Az MDP a községben igen gyengén működik, nem rendez komoly politikai előadásokat, így az egész községen meglátszik a politikai nevelés hiánya.

A DISZ igen gyengén működik, kb. 3 hete nem volt ifi⁷⁹⁴ nap, ami állítólag a munkák miatt szünetel, két önkéntes ifi brigádot alakítottak, de ezek bevetésére nem került sor, mert a mezőgazdasági munkákat a határidőre mindenki elvégezte.

⁷⁸⁶ Nemzeti Vállalatnál

⁷⁸⁷ „Pünkösd után következő második hét csütörtökjén tartott ünnep, amikor az egyház Krisztus testét, az oltári-szentséget ünnepli.” <http://mek.oszk.hu/02100/02115/html/5-1013.html> (2017. június 9.)

⁷⁸⁸ „A vetések megáldásának szertartása, amelyet a katolikus egyház Szent Márk napján, április 25-én végzett.” <http://mek.oszk.hu/02100/02115/html/1-1068.html> (2017. június 9.)

⁷⁸⁹ Húsvét hétfője, Krisztus feltámadásának ünnepe.

⁷⁹⁰ „Áldozócsütörtök előtti hétfő, kedd, szerda, testi-lelki javakért könyörgő, imádságos napok.” <http://lexikon.katolikus.hu/K/keresztj%C3%A1r%C3%B3napok.html> (2017. június 9.)

⁷⁹¹ földműves

⁷⁹² Egységes Parasztiifjúság Országos Szövetsége

⁷⁹³ Ordacsehi a XVIII. század eleje óta állt a Jankovics család birtokában. Somogy vármegye, [1914]. 38. és 125. p. Az 1935-ös adatok szerint Ordán 1 048, Balatoncsehiben pedig 2 971 hold földet bírt gróf Jankovics Iván. Gazdacímár, 1937. 252-253. p.

⁷⁹⁴ ifjúsági

Két szövetkezeti bolt van a földműves-szövetkezet vezetésében, ahol áruhiány nincs, a felvásárlási láz ideje alatt sóban és cukorban néha fennakadás volt, de azt leküzdötték azonnali árukihozattal. Textilben, kartonban, cipőben és bakancsban hiány tapasztalható.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

Tárgy: Osztopán⁷⁹⁵ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 4.

Jelentem, hogy Osztopán község feltérképezése során a következő adatokat gyűjtöttem.

A község összes földterülete 2 714 kat. hold,⁷⁹⁶ ebből a kulákok kezén 256 kat. hold van, középparasztok kezén 1 887 kat. hold föld van, újgazdák és kisparasztok kezén 662 kat. hold, tszcs birtokában 210 kat. hold, Állami gazdaság a község területén nincs. A községben ez ideig tagosítás még nem volt. A községben tszcs egy működik, 28 taggal.⁷⁹⁷ A földterület szétszórtan fekszik.

Az összlakosság létszáma 1 442 fő,⁷⁹⁸ kulákok száma 12 család, középparasztok 116 fő, kisparasztok 139, újgazda 121 fő, az állami téglagyár dolgozóinak száma 48 fő, értelmiségi dolgozó 5 fő.

A község területén az MDP alapszerv[ezet] működik 18 taggal és 10 tagjelölttel. A Független Kisgazdapártnak 200 tagja van, más politikai párt a községben nem működik. Demokratikus tömegszervezetek a következők működnek: DISZ 30 taggal, MNDSZ 65 taggal, DÉFOSZ 130 taggal, földműves-szövetkezet 254 taggal és az úttörőmozgalom 20 taggal működnek. A község területén csak a katolikus egyház működik. A község 95%-a katolikus, 5%-a református és evangélikus vallásúak.⁷⁹⁹ A község nemzetiségi megoszlása 98%-a magyar, 2%-a sváb származású. A község összlakosságának állampolgársága: magyar. Állami szervek a következők találhatóak: a posta és a vasútállomás.

A Horthy-fasizmus idején a Kisgazdapárt működött 250 taggal. A Kisgazdapárt[mak] a fasizmus idejében mint egyedülálló pártnak rendkívül nagy befolyása volt a kulákok és a középparasztok körében, a kisparasztok kis létszámúak voltak a párt tagjai. A nincstelen parasztokat a pártba fel sem vették. A párt vezetői Koleszár János kulák, 60 éves, Vágner József középparaszt, 49 éves és Benkő József 65 éves középparasztok voltak.

A Kisgazdapárt volt vezetői szoros kapcsolatot tartottak fent és tartanak a községben lévő többi kulákkal, akiknek neveik a következők: Városi Vince, Zsinkó Pál, Rumi Lajos, Rumi Gergely, Huszár István, Kovács Lajos, Baronics János, Márián József volt honv. hadgy.⁸⁰⁰ és idős Márián József volt honv. szds.⁸⁰¹ Mióta idős Márián Józsefet mint igazgató-tanítót a községből áthelyezték, így a baráti kapcsolatuk megszakadt.

Az 1945-ös választások⁸⁰² alatt a Kisgazdapárt került fölénybe 90%-os eredménnyel. A választás idején hangadók voltak a volt kisgazdapárti vezetők. 1947-es választásokon⁸⁰³ a Pfeif-

⁷⁹⁵ Kisközség a Lengyeltóti, 1950 után a Kaposvári járásban. 1872-1878 között a Somogyvári, 1878-1950 között a (Somogy)Jádi körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁷⁹⁶ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 3 799 kat. hold (2 186 ha).

⁷⁹⁷ 1949-ben alakult meg Osztopánban a III. típusú Győzelem Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1957-ben mezőgazdasági termelőszövetkezetté alakult át.

⁷⁹⁸ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 435 főt számlált a település.

⁷⁹⁹ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Osztopán lakosságának 95,7%-a a római katolikus, 2,9%-a a református, 1,3%-a az evangélikus, 0,1%-a az izraelita hitet követte.

⁸⁰⁰ honvéd hadnagy

⁸⁰¹ honvéd százados

⁸⁰² Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 549 szavazat (74,59%);
- Szociáldemokrata Párt: 87 szavazat (11,82%);
- Nemzeti Parasztpárt: 66 szavazat (8,97%);
- Magyar Kommunista Párt: 26 szavazat (3,53%);
- Polgári Demokrata Párt: 8 szavazat (1,09%);
- összesen: 736 érvényes szavazat (99,46%) és 4 érvénytelen szavazat (0,54%).

⁸⁰³ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

fer-pártnak⁸⁰⁴ 35%-kal sikerült az elsőséget megszerezni. Annak ellenére, hogy ilyen párt a községben nem is működött. A választások előtt éjjel Pfeifferék több ízben röpcédulákat szórta a faluban és a kisgazdapártban fellépő viszálykodások folytán sikerült Pfeifferéknak az elsőbbséget megnyerni. Pfeifferék mellett nagyobb agitációt fejtett ki Koleszár János 24 holdas kulák, a volt Kisgazdapárt akkori jelenlegi elnöke és Városi Vince 8 holdas középparaszt, nevezett csak névleg középparaszt, a földjének másik részét beadta a tszcs-be azért, hogy ne minősítsék kuláknak. 1949-es választásokon a választók 100%-ig a Népfrontra szavaztak. Az iskolák államosításánál, a Mindszenty-ügy⁸⁰⁵ tárgyalásánál a pap nyilvános agitációt nem fejtett ki. A községben demokráciaellenes tüntetés és tömegmegmozdulás nem volt.

A mezőgazdasági munkálatok során az aratás 100%-ig, a cséplés 100%-ig, a tarlóhántást 99%-ig zökkenőmentesen folyt le. A tarlóhántásnál elmaradott 1% földterület a tszcs földje, amit rövid időn belül felszántanak. A beszolgáltatást 101%-ig teljesítették. Egy kulák ellen, aki zsiszikes gabonát akart beszolgáltatni, a rendőrség az eljárást megindította, neve: Zsinkó Pál. Nevezett letartóztatását az egész község lakossága helyesnek tartotta. A kulákok a földjük egy részétől meg akarnak szabadulni és át akarják adni a tszcs-nek⁸⁰⁶ A középparasztok egyelőre várnak, és előbb akarják látni, hogy, hogy dolgoznak a tszcs-ben. A kisparasztok nagy része is csak akkor lép be a tszcs-be, ha többet tudnak keresni.

A téglagyár munkásai meg vannak elégedve keresetükkel és helyeslik a darabbérezés bevezetését. A kulákok közt hangadó Zsinkó Pál, 45 éves, nős, 20 holdas kulák, aki zsiszikes gabonát akart beszolgáltatni. Koleszár János 24 holdas kisgazdapárti elnök, Molnár István, nős, 35 éves, 20 holdas kulák 10 hold földet már átadott az állami gazdaságnak, cséplőgépberendezéssel rendelkezik. A faluban a kulákok sűrűen összejárnak, de nem rendszeresen. Ez ideig ellenséges tevékenységet nem lehetett észlelni. A pap lakására nem járnak és a pap sem látogatja meg őket. Ha az utcán a pappal találkozunk, akkor elbeszélgetnek vele. A helyi pap a demokráciának nem híve, 20 hold földje van, mint kulák szerepel. A földjét felesbe kiadta. A békeívet csak kétszeri felszólítás után írta alá, ezt azzal indokolta, hogy előtte már a kaposvári tanfelügyelőségtől kint voltak nála és ő egyszer már aláírta. A papnak a tömegbefolyása inkább a nőszemélyek felé orientálódik, a férfiak akkor járnak a templomba, amikor nincsenek elfoglalva valami sürgős munkával. Az újjgazdák családtagjai közül kevesen járnak templomba. A katolikus egyház keretében működik a Rózsafüzér asszonykör⁸⁰⁷ 15 taggal. Tagjai szegény parasztok asszonyaiból és leányaiból tevődik össze. Vezetőjük id. Perák Jánosné, 38 éves, 8 kat. hold földjük van. Jelenlegi működésük abban áll, hogy mise vagy litánia után a templomba összejönnek és órák hosszat imádkoznak. Egyéb vallásos szekták nem működnek. A községben volt csendőr, rendőrnnyomozó, Volksbund,⁸⁰⁸ SS,⁸⁰⁹ Hunyadi-páncélos,⁸¹⁰ nyilas pártfunkcionárius nincs. Katonatiszt id. Márián József volt honv. szds.,⁸¹¹ kulák, a tankerületi

-
- Demokrata Néppárt: 261 szavazat (35,37%);
 - Független Kisgazdapárt: 156 szavazat (21,14%);
 - Nemzeti Parasztpárt: 99 szavazat (13,41%);
 - Magyar Kommunista Párt: 82 szavazat (11,11%);
 - Szociáldemokrata Párt: 60 szavazat (8,13%);
 - Független Magyar Demokrata Párt: 37 szavazat (5,01%);
 - Magyar Függetlenségi Párt: 31 szavazat (4,20%);
 - Polgári Demokrata Párt: 10 szavazat (1,36%);
 - Magyar Radikális Párt: 2 szavazat (0,27%);
 - összesen: 738 érvényes szavazat (99,33%) és 5 érvénytelen szavazat (0,67%).

⁸⁰⁴ Lásd: 30. sz. lábjegyzet!

⁸⁰⁵ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

⁸⁰⁶ A forrásban tollal kisatírozott, olvashatatlaná tett szövegrész következik.

⁸⁰⁷ Lásd: 38. sz. lábjegyzet!

⁸⁰⁸ Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

⁸⁰⁹ SS: Schutzstaffel (Védőosztag), a Német Szocialista Munkáspárt katonai és védelmi szervezete, melyet 1925-ben szerveztek meg.

főigazgatóság nevezett igazgató-tanítót a községből 1950. júliusban áthelyezte. Ifj. Márián József honv. hdgy.⁸¹², kulák, Szolnokon teljesített szolgálatot, 28 éves, nős, egy gyermeke van. Nevezettek a Vörös Hadsereg elől Nyugatra mentek és 1945. május végén Nyugatról hazatértek. Nevezettek még mindig jobboldali magatartást tanúsítanak. Nem szeretik a szegény parasztok környezetét. 1938-ban levanteoktató volt Rumi Gergely, 50 éves, 25 holdas kulák, nős gyermeke nincs. 1949-ben 20 hold földet beadott a tszcs-nek. Rumi után id. Márián József lett a levanteoktató. Fent nevezett személyek baráti köre kulákságból és tanítókból tevődik össze. Idegen személyek őket nem látogatják.

1950. VII. 28-án, a fentebb már megemlített Zsinkó Pál, 45 éves osztopáni lakos, 20 holdas kulák, zsiszikes gabonát szolgáltatott be a földműves-szövetkezeti raktárba, mellyel szabotázscselekményt követett el. 1 q 80 kg gabonát egy másik kulák társával küldte a jádi⁸¹³ földműves-szövetkezet raktárába. Ahol megállapították, hogy az egyik zsákban tavalyi zsiszikes gabona volt benne, amelynek tetejére idei frissen kicsépelte búzát rakott, hogy ezáltal az államot be tudja csapni. Ezt a gabonaátvevő azonnal észrevette és a helyi rendőrséghez bejelentette. A helyi rendőrőrs azonnal intézkedett és Zsivkovicso⁸¹⁴ letartóztatták, illetve őrizetbe vették. A falu lakossága helyesli a rendőrség eljárását Zsinkóval szemben azért, mert ezzel rontott a falu 101%-os beszolgáltatási eredményén. Más szabotázscselekmény vagy demokráciaellenes megnyilvánulás a községben nem volt észlelhető.

⁸¹⁰ Lásd: 348. sz. lábjegyzet!

⁸¹¹ honvéd százados

⁸¹² honvéd hadnagy

⁸¹³ Értsd: somogyjádi.

⁸¹⁴ Értsd: Zsinkót.

Tárgy: Pusztaszemes⁸¹⁵ község feltérképezése.

Jelentés

Kaposvár, 1950. augusztus 8-án

Jelentem, hogy a tárgyban nevezett községhez tartozó összes földterület 1 742 hold.⁸¹⁶ Ebből a kulákok tulajdonában 93 hold, a középparasztok tulajdonában 855 hold, újgazdák és kisparasztok tulajdonában 202 hold, tszcs⁸¹⁷ tulajdonában 174 hold, erdőbirtokosság tulajdonában 50 hold, legeltetési bizottság tulajdonában 25 hold és a Mállerd⁸¹⁸ tulajdonában 343 hold földterület van.

A községben ez ideig tagosítás nem volt.

A községben egy tszcs működik, mely a József Attila nevet viseli. A tszcs a harmadik típusú mintán működik. Földterülete 174 hold, melyet 13 tag munkál.

A község összlakosságának lélekszáma 674 fő,⁸¹⁹ mely a rétegződés szerint a következőképpen oszlik meg: 5 család kulák 27 fővel, 95 család középparaszt 370 fővel, 10 család újgazda 50 fővel, 50 család kisparaszt 183 fővel, 10 család szegényparaszt 35 fővel és 3 család értelmiségi 9 fővel.

A községben az MDP alapszervezetének 3 tagja van, a tszcs üzemi MDP alapszervezetének 12 tagja van. A községben tömegszervezetek is működnek, így a DISZ-nek 82 tagja, az MNDSZ-nek 18 tagja, és a DÉFOSZ-nak pedig 41 tagja van. A község túlnyomó része párt- és tömegszervezeten kívüli.

A község lakossága mind római katolikus vallású.⁸²⁰

A községben 668 magyar nemzetiségű és 6 német nemzetiségű van.

A községben semmilyen állami szervek nincsenek. Posta szempontjából a kereki postához tartoznak, jegyzőségileg, illetve közigazgatásilag a kőröshegyi jegyzőséghez tartoznak.

A községben a felszabadulás előtt semmilyen párt nem működött. A községben volt, illetve van is egy német anyanyelvű, név szerint [...], aki meg akarta alakítani a „Woschbund”⁸²¹ szervezetet, ez mellett nagy agitációt fejtett ki a község lakossága között. A községben lakik [...], ki a felszabadulás előtt a woschbund⁸²² szervezetnek körzeti szervezője volt.

[...], iskolai végzettsége 6 elemi, foglalkozása volt földműves, jelenleg alkalmi munkás, vagyona volt 26 hold föld, 1 három szoba-konyhás ház, 2 pár ló, 4 tehén, 8 sertés, nős, 1 gyermeke van, katona volt büntetve volt, lakik [...] sz. alatt.

Kulák családból származik, ketten voltak testvérek, apja Nágocs községben volt mint földműves, kinek 34 hold földje volt.

Gyermekkorában szüleinél a földet munkálta, majd az első világháborúban bevonult katonának és ott teljesített szolgálatot 1919 végéig. Ekkor ismét hazament szüleihez s otthon dolgozott.

A felszabadulás előtt a Woschbundnak⁸²³ volt tagja és körzeti szervezője. Nágocs környéki községek lettek rábízva, hogy szervezze meg ott is a pártot. A község tartozott hozzá, s csak

⁸¹⁵ Kisközség a Tabi, 1950 után a Siófoki járásban. 1872 és 1950 között a Kőröshegyi körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁸¹⁶ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 1 742 kat. hold (1 002 ha).

⁸¹⁷ Pusztaszemesen 1949. október 1-jén alakult meg a III. típusú József Attila Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött.

⁸¹⁸ Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek

⁸¹⁹ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 674 főt számlált a település.

⁸²⁰ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Pusztaszemes lakosságának 97,2%-a a római katolikus, 0,7%-a a görög katolikus, 1,5%-a a református és 0,6%-a az evangélikus hitet követte.

⁸²¹ Értsd: Volksbund. Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

⁸²² Értsd: Volksbund. Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

⁸²³ Értsd: Volksbund. Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

Pusztaszemes községben nem tudta végrehajtani feladatát. Nágocs községben a község lakosságát réműletben tartotta.

A felszabadulás alkalmával meg akart szökni, de mivel a Vörös Hadsereg sokkal gyorsabban haladt, úgy Budapesten elfogták és az akkori népbíróság 1 és fél évi börtönbüntetésre ítélte.

Büntetése letöltése után visszament Nágocs községbe, de mivel a földjei el lettek kobozva, átköltözött P[usztaszemes] községbe, ahol jelenleg is alkalmi munkával foglalkozik. Főleg Valar József 30 holdas kuláknál dolgozik.

A felszabadulás után pártnak tagja nem volt és jelenleg sem tagja.

Levelezési viszonyt tart fenn sógorával, ki ki lett telepítve Németországba.

Baráti kapcsolatot tart fenn [...] volt Woschbund⁸²⁴ taggal, kit megbízott, hogy a községben készítse elő a párt megszervezését.

A felszabadulás után, illetve az 1945-ös választás alkalmával a következő választási eredmények voltak: az elsőnek az FKGP jött ki 90%-os szavazattal, az MKP-nak 6%-os, az NPP-nek 2%-os, és az SZDP-nek pedig 2%-os volt a szavazata.⁸²⁵

Az FKGP-nek az akkori vezetője és hangadója Geiger József volt.

Geiger József született P[usztaszemes], 1894. február 13-án. Apja: † József, anyja: Farkas Katalin, iskolai végzettsége 6 elemi, foglalkozása fm.,⁸²⁶ vagyona 10 hold föld, 1 2 szobakonyhás ház, 2 ló, 1 tehén, 1 növendék, 4 sertés, vetőgép és egyéb gazdasági felszerelés. Nős, katona volt, büntetve nem volt, állampolgársága magyar, lakik P[usztaszemes] szemes, Fő utca 35. sz. alatt. Középparaszt családból származik, apja földműveléssel foglalkozott. Addig, míg apja élt, közös háztartásban élt vele, jelenleg mint községi bíró tevékenykedik a községben.

A felszabadulás előtt politikai pártnak vagy szervezetnek tagja nem volt.

A felszabadulás után belépett az FKGP-be, és annak mint szervezője tevékenykedett az 1945-ös és az 1947-es választás alkalmával. Kirívó tevékenységet nem fejtett ki a MKP ellen vagy annak vezetői ellen. Még a mai napon is FKGP tagnak vallja magát.

Családi élete jó, feleségével, anyjával és gyermekeivel él közös háztartásban.

Gerinces, ragaszkodó, becsületes egyéniségű.

Baráti kapcsolatot nem tart senkivel, mivel községi bíró, mindenkivel egyformán barátkozik.

A községben az 1947-es választások alkalmával az MKP 42%-ot, a Barankovics-párt⁸²⁷ 41%-ot ért el, s a többi pártoknak is mindegyiknek volt egy-két szavazója.⁸²⁸ Ez alkalommal a Ba-

⁸²⁴ Értsd: Volksbund. Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

⁸²⁵ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 288 szavazat (81,82%);
- Szociáldemokrata Párt: 42 szavazat (11,93%);
- Magyar Kommunista Párt: 14 szavazat (3,98%);
- Nemzeti Parasztpárt: 7 szavazat (1,99%);
- Polgári Demokrata Párt: 1 szavazat (0,28%);
- összesen: 352 érvényes szavazat (100%).

⁸²⁶ földműves

⁸²⁷ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

⁸²⁸ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Demokrata Néppárt: 115 szavazat (34,95%);
- Szociáldemokrata Párt: 86 szavazat (26,14%);
- Magyar Kommunista Párt: 61 szavazat (18,54%);
- Független Kisgazdapárt: 44 szavazat (13,37%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 12 szavazat (3,65%);
- Polgári Demokrata Párt: 6 szavazat (1,82%);
- Nemzeti Parasztpárt: 4 szavazat (1,22%);
- Magyar Radikális Párt: 1 szavazat (0,30%);
- összesen: 329 érvényes szavazat (99,70%) és egy érvénytelen szavazat (0,30%).

rankovics-párt érdekében nagy agitációt fejtett ki Berki József volt ig[azgató]-tanító.⁸²⁹ A faluban az asszonyok majdnem mind a Barankovics-pártra szavaztak.

Berki (Schüller) József, sz.: Miklósi, 1903. március 18-án, tanítóképző, foglalkozása ny[ugalmazott] tanító, vagyona egy két szoba-konyhás ház, katona volt, büntetve nem volt, nős, két gyermeke van, lakik: Pusztaszemes, Fő u. 27. sz. alatt.

Értelmiségi családból származik, apja mint tanító volt alkalmazásban Miklósi községben.

Az első világháborúban mint karpaszományos szakaszvezető teljesített katonai szolgálatot, 1918 végén szerelt le és ezután került P[usztas]zemes községre tanítónak. Itt alkalmazásban volt 1950 tavaszáig, ekkor nyugdíjazták. A nyugdíjazása azért történt, mert semmiben sem akarta támogatni az MDP alapszervezetét, tömegszervezeteket, és semmilyen utasítást nem hajtott végre, amit a tankerület kiadott neki, hogy az iskolásokkal valamilyen megmozdulást szervezzen, de ennek ellenére a templomba kötelezte a gyerekeket, hogy el kell menni.

A felszabadulás előtt politikai pártnak vagy szervezetnek tagja nem volt. A felszabadulás után sem lépett pártba, de az 1947-es választás alkalmával mindent megtett annak érdekében, hogy a Barankovics-párt legyen az első a községben.

Az asszonyokkal csoportosulva az utcán győzte meg őket, hogy nekik a Barankovics-pártra kell szavazniuk. Ezen kívül nagy agitációt fejtett ki Mindszenty⁸³⁰ mellett.

Családi élete jó, feleségével és gyermekeivel él közös háztartásban.

Baráti kapcsolatot tart fenn Szipli Jánossal, ki 20 holdas kulák, Valer József 30 holdas kulákkal, Pap Mátyás 25 holdas kulákkal, Böm Ferenc 21 holdas kulákkal és Ullrách Miklós 25 holdas kulákkal, kik mind jobboldali beállítottságú, demokráciaellenes egyének.

Az 1949-es választás alkalmával mindenki leszavazott a Függetlenségi Népfontra, semmilyen ellenséges megnyilvánulás nem volt.

A népi demokráciánk egyes szakaszaiban, illetve döntő eseményeinél megnyilvánulás a Mindszenty-per alkalmával volt. Ekkor Berki József ny[ugalmazott] ig[azgató]-tanító azt a hírt terjesztette a községben, hogy Mindszentyt úgysem engedik elítélni az amerikaiak, majd eljönnek érte, és megmentik. Berki karakterisztikáját már a fenti adatokban megírtam.

A mezőgazdasági munkálatok alkalmával, úgy az aratás, mint a cséplés, tarlóhántás, terménybeszolgáltatás alkalmával nyílt ellenséges megnyilvánulás nem volt. A községben nem lett senki megbüntetve azért, mert nem végezte el időben a terménybegyűjtést, illetve a mezőgazdasági munkálatokat.

A kis- és középparasztság figyelemmel kíséri a tszcs munkáját, és beismerik, hogy közös gazdálkodással többet lehet termelni, mint egyénileg, csak a tszcs egyik tagja ellen emelnek kifogást, ki a tszcs MDP alapszervezetének a titkára. Azt mondják, ha az nem lenne benne a tszcs-ben, vagy másként viselkedne, belépnének többen a tszcs-be. A tszcs MDP alapszervezetének a titkára, Horváth Gyula, az aratás alkalmával, mikor a tszcs tagjai elvitték gyermeküket ki a mezőre, hogy azok is segítsenek az aratás minél előbbi befejezéséért, ekkor Horváth azt mondta nekik, hogy csak hátráltatják a munkát, annak ellenére, hogy a gyerekek tudtak és akartak dolgozni.

A községben 5 kulák van, ezek mind a tanítóval együtt össze szoktak járni Amerika Hangját⁸³¹ hallgatni Ullrách Miklós kulák lakásán.

Ullrách Miklós, sz. Páci,⁸³² 1898. január 28-án, apja: † Mihály, anyja: † Szhutzbach Borbála, iskolai végzettsége 6 elemi, foglalkozása fm.,⁸³³ vagyona 25 hold föld, egy 3 szoba-konyhás

⁸²⁹ A Pusztaszemesi Római Katolikus Elemi Népiskolánál Berki (Schiller) Sebestyén 1942-től működött tanítóként, Schüller József pedig 1948-tól. MNL SML. Tanítói minősítési lapok.

⁸³⁰ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

⁸³¹ Lásd: 157. sz. lábjegyzet!

⁸³² Páci nevű település nem létezik. A forrás írója valószínűleg a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Pácínra gondolt.

⁸³³ földműves

ház, 2 ló, 1 tehén, 3 növendék, 4 sertés, vetőgép és egyéb gazdasági felszerelés, nős, két gyermeke van, katona volt, büntetve nem volt, lakik: Széchenyi u. 85. sz. alatt.

Szegényparaszt családból származik, ketten voltak testvérek, apja földműveléssel foglalkozott, vagyona 4 hold föld volt, amit gyermekei között elosztott.

Addig, míg nem vonult be katonai szolgálatra, szüleinél dolgozott.

Az első világháborúban bevonult katonának és katonai szolgálatot teljesített 1918 végéig. Ezután hazament szüleihez és megnősült. Majd kereskedőüzletet nyitott, és ott szedte össze magát annyira, hogy 25 hold földje lett. Jelenleg szolgálattal dolgoztat, egy 16 éves román gyermek van nála, még 10 éves korában magához fogadta, és azt mondta, hogy a nevére fogja írni, de még máig sem íratta nevére.

A felszabadulás előtt politikai pártnak vagy szervezetnek tagja nem volt. A felszabadulás után belépett a FKGP-be, de tevékenységet nem fejtett ki. A pártnak addig volt tagja, míg a FKGP meg nem szűnt szervezetileg működni a községben. Ezután a pártba nem lépett be.

Családi élete jó, feleségével, lányával és szolgálójával él közös háztartásban.

Befolyásolható, gerinctelen, jobboldali egyéniség.

Baráti kapcsolatot tart fenn Berki József tanítóval, Pál Mátyás 25 holdas kulákkal, Waler József 30 holdas kulákkal, Szipli János 20 holdas kulákkal és Böm Ferenc 21 holdas kulákkal, kik jobboldali beállítottságú egyének. Ezek a személyek időközönként Ullráchnál összejönnek és ott az Amerika Hangját hallgatják.

A községben a klerikális frontot a volt tanító, Berki József viszi, minden este tart litániát. A községben pap nincs, a kereki pap jár át minden vasárnap P[uszt]aszemesre misét tartani. Berki nagy befolyással bír a falu összlakosságára. Azelőtt nem mentek templomba, de mióta az egyház és az állam között ellentétek vannak, sokkal jobban mennek misére. Vallásos egyesületek, szekták nincsenek a községben.

A községben a múlt rendszer exponensei vannak. A községben van 3 volt csendőr és 2 Woschbund⁸³⁴ tag. Ezek politikai tevékenységet nem fejtenek ki.

A községben egy hónapra visszamenően szabotázs vagy nyílt ellenséges megnyilvánulás nem volt, a község lakossága között a némtörődömség van.

⁸³⁴ Értsd: Volksbund. Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

Tárgy: Rinyaszentkirály⁸³⁵ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 13.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügyben nyomozásom során az alábbiakat állapítottam meg: Rinyaszentkirály össz. földterülete 5 737 kat. hold.⁸³⁶ Ebből a kulákok kezén 46 kat. hold van, kisparasztok és újgazdák kezén 2 839 kat. hold, a többi földterület a középparasztság kezén, valamint a helybeli tszcs kezén 303 kat. hold van. A községben tagosítás nem volt. A község lakosságának összlétszáma: 1 122 fő.⁸³⁷ Ebből 2 család kulák van, kis és középparaszt 1 111 fő, értelmiségi 12 fő.

A községben kimondottan csak az MDP működik. Míg a többi koalíciós pártok tevékenységet egyáltalán nem fejtenek ki. A pártszervezetnek 1949-ig 54 tagja volt. Jelenleg azonban csak 12 aktív fizető párttagja van. Értesülésem szerint a pártszervezet létszáma azért apadt le, mert a volt párttitkárok közül az egyik azzal fenyegette a tagságot állandóan, hogy elinternálja őket, és a rendőrséggel lecsukhatja. Ez a személy az elmúlt év végén eltávozott a községből. A két párt egyesülése óta a helybeli MDP szervezetnek 7 párttitkára volt, de ezek közül egyik sem volt agilis, politikailag képzetlenek voltak, lazán kezelték a párt ügyeit, és ezért oszlott szét a pártszervezet.

[...] Nős, földműves, rinyaszentkirályi lakos, kinek 9 kat. hold földje és egy háza van. Feleségével és egy gyermekével él közös háztartásban. Nevezett a felszabadulás előtt a Nyilaskezes Pártnak a pénztárosa volt. 1945-ben a FKGP egyszerű párttagja lett. Jelenleg pártönkivüli, és mint ilyen, a demokráciával szemben passzív magatartást tanúsít.

[...] vagyontalan, jelenleg a rinyaszentkirályi tszcs tagja. A felszabadulás előtt a Nyilaskezes Párt agilis tagja volt. 1944 végén a községben lakó zsidó vallású egyének holmijának kiosztásában tevékenyen részt vett. 1945-ben az MKP tagja lett, de a két párt egyesülése után adminisztrációs hiba folytán a pártból kimaradt. Jelenleg a demokráciával szemben passzív magatartást tanúsít. A férje, aki Nyugaton volt, az MDP-nek tagja.

[...] rinyaszentkirályi lakos, 1944-ben Hunyadi pánצלgránátos⁸³⁸ lett, majd Nyugatra távozott, ahonnan 1945-ben tért vissza. Mint Hunyadi pánצלós gránátos ellen, ez ideig ellene eljárás folyamatban nem volt. Ez évben azonban fegyverrejtegetésért egy hónapra le volt zárva. Nevezett egyébként kisparaszt. A felszabadulás előtt urasági alispán volt. Majd az MKP tagja lett a felszabadulás után, jelenleg az MDP tagja, de tevékenységet egyáltalán nem fejt ki a pártban. A demokráciával szemben passzív magatartást tanúsít. Nevezett ellen tiltott pálinkafőzésért és dohányárusítás miatt több alkalommal eljárás volt folyamatban.

Az 1945-ös választások során az FKGP jött ki győztesen.⁸³⁹

Az 1947-es választások során pedig a Barankovics-párt⁸⁴⁰ jött ki győztesen, annak ellenére, hogy az említett párt részéről a községben nem voltak kinn agitálni.⁸⁴¹

⁸³⁵ Kisközség a Nagyatádi járásban. 1872–1897 között a Visontai körjegyzőség társközsége, 1897–1907 között a Rinyaszentkirályi körjegyzőség székhelye, 1907-től a körjegyzőség székhelyét Görgetegre helyezték át. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁸³⁶ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 5 731 kat. hold (3 298 ha).

⁸³⁷ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1108 főt számlált a település.

⁸³⁸ Lásd: 348. sz. lábjegyzet!

⁸³⁹ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 265 szavazat (49,35%);
- Magyar Kommunista Párt: 118 szavazat (21,97%);
- Nemzeti Parasztpárt: 102 szavazat (18,99%);
- Szociáldemokrata Párt: 46 szavazat (8,57%);
- Polgári Demokrata Párt: 6 szavazat (1,12%);
- összesen: 537 érvényes szavazat (98,90%); 6 érvénytelen szavazat (1,10%).

⁸⁴⁰ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

Mindszenty⁸⁴² elítélésénél csak az asszonyok voltak azok, akik sajnálatukat fejezték ki. Az iskolák államosítását a község lakosságának 80%-a örömmel fogadta, ellene agitáció nem folyt.

A cséplési munkálatokat augusztus 5-én elvégezték és a gazdák kivétel nélkül a cséplőgép mellől szállították gabonájukat a földműves-szövetkezet raktárába. A C vételi jegyre a lakosság 99%-a szintén beszolgáltatta gabonáját minden szabotálás nélkül. A tarlóhántást szintén befejezték.

A községben egy tszcs működik,⁸⁴³ melynek 15 tagja van. De mivel a földterület nagy, így a családtagok rendszeresen megművelni azt nem tudják teljes egészében. A tszcs tagjai között nagyon rossz a hangulat, azt hangoztatják, hogy kilépnek. Sőt azt a kijelentést teszik, hogy a rosseb ette volna meg nagyfejű Rákosit és Sztálint, mert kitalálta a tszcs-t. Ezt az értesülésemet Aszalai Józsefnétől kaptam, akitől, mikor megkérdeztem, hogy név szerint kik tették ezt a kijelentést, azt mondotta, hogy a tszcs tagjai kivétel nélkül ezt hangoztatják. A tszcs elnöke, Fajgli Lajos, f. hó 10-én népnevelő értekezleten egy nagyatádi elvtárs jelenlétében azt a kijelentést tette, hogy napok kérdése és a tszcs szét fog esni, ha azonnal nem kapnak segítséget.

Fajgli azt is kijelentette, hogy ő maga nem ért a tszcs vezetéséhez, nem ért a bérelszámoláshoz, és nem tudja a tszcs tagjait a munkájuk után kielégíteni anyagilag. Mióta a tszcs megalakult, senki nem volt kinn őket felvilágosítani, nem volt, aki megmutatta volna a helyes irányt. A község lakosságának kivétel nélkül a helybeli tszcs-vel rossz a hangulata, azt beszélik, hogy ők a tszcs-be nem lépnének be, mert ők is úgy járnak, mint a helybeli tszcs tagjai.

A községben csak 2 család van kuláknak minősítve, de ezeket is az elmúlt hónapban minősítették kuláknak. Jelenleg most illetékesekhez folyamodtak azzal, hogy őket ne minősítsék kuláknak. Részükről ez ideig még a községben rémhírterjesztés, demokráciaellenes uszítás nem volt észlelhető.

A községben a múlt rendszer exponensei közül értesülésem szerint senki nem lakik.

A nyomozásom során arról értesültem, hogy a Nagyatádi Járási Pártbizottság elhanyagolta Rinyaszentkirályt, ezt bizonyítja az is, hogy f. hó 10-én a népnevelő értekezleten az egyik elvtárs kijelentette, hogy Dézsényi Ferenc járási propagandista kijárt szemináriumokat tartani, de szemináriumát soha nem tartotta meg, hanem az említett elvtárral tartatta meg azokat, miközben Dézsényi a községben különböző helyeken vendégeskedett.

A község lakossága 99%-ban bigott vallásos, még a párttagok is.⁸⁴⁴ Így a község bírója is, akinek lakásának falait szentképek díszítik rózsafüzérrel együtt. Az MDP titkárát az elmúlt héten választották meg, aki lazán kezeli a pártot, illetve a párt irányvonalát. Mikor nevezettől érdeklődtem, hogy a községben voltak-e nyilasok és a jelenben tartózkodnak-e jobboldali személyek, hogy nincsenek, azt a választ adta. Nyilatkozatából azt vettem ki, hogy ott mindenki rendes ember, és mégis a tszcs fel akar oszlani.

⁸⁴¹ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Független Kisgazdapárt: 72 szavazat (23,38%);
- Demokrata Néppárt: 65 szavazat (21,10%);
- Magyar Kommunista Párt: 47 szavazat (15,26%);
- Szociáldemokrata Párt: 43 szavazat (13,96%);
- Nemzeti Parasztpárt: 34 szavazat (11,04%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 24 szavazat (7,79%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 21 szavazat (6,82%);
- Magyar Radikális Párt: 2 szavazat (0,65%);
- összesen: 308 érvényes szavazat (100%).

⁸⁴² Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

⁸⁴³ Rinyaszentkirályon 1950-ben alakult meg a Petőfi Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1951-ben megszűnt.

⁸⁴⁴ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Rinyaszentkirály lakosságának 78,3%-a a római katolikus, 21,4%-a a református és 0,3%-a az evangélikus hitet követte.

Tárgy: Somodor⁸⁴⁵ község feltérképezése.

Jelentés.

Somodor, 1950. augusztus 7.

Jelentem, hogy Somodor község feltérképezése ügyében a következő adatokat állapítottam meg.

A község összes földterülete 3 051 kat. hold.⁸⁴⁶

600 kat. holdat magyaratádi és rózsahegy⁸⁴⁷ lakosok használnak. 3 051 kat. holdból 17 hold kert, 33 hold szőlő, 217 hold legelő, 321 hold erdő, földadó alá nem eső terület 131 hold.

Somodor lakó használatában lévő földterület: szántó 2 265 kat. hold, 72 hold kert.

Kulákok kezén 24 hold 1 003 öl.

Középparasztok birtokában 512 kat. hold.

Újgazdák és kisparasztok tulajdona 1 697 és fél hold.

Tszcs birtokában van (engedély nélkül működik) 95 kat. hold.⁸⁴⁸

Mállerd⁸⁴⁹ és a Szovjetunió tulajdona 754 és fél hold.

Egy vad (engedély nélküli) tszcs 95 holdon, 7 család 14 fővel.

Összlakosság létszáma 982 fő.⁸⁵⁰ Kulák 3 család, 35%-a⁸⁵¹ értelmiségi dolgozó 3 fő, újgazda és szegényparaszt⁸⁵²

A Mállerd [Somogy]Aszalóhoz tartozik.

A faluban az MDP 25 taggal, a Kisgazdapárt 100 taggal működik.

A faluban lévő demokratikus tömegszervezetek a következők működnek: DISZ 25 taggal, MNDSZ 15 taggal, DÉFOSZ 40 taggal, földműves-szövetkezet 18 taggal, úttörőmozgalom 20 taggal.

A községben templom nincs. A pap Mernyéről 3 hetenként jár a faluba, az iskolában miséznek.

A községben 14 református él, a többi katolikus vallású.⁸⁵³

A nemzetiségi megoszlás: 1 sváb kivételével magyar származású.

Állami szerv a község területén nem található.

A Horthy-rendszerben a Kisgazdapárt és a MÉP működött. A Kisgazdapárt 30, a MÉP 20 taggal működött.

A MÉP vezetői a Kisgazdapárt vezetői lettek. Hangadók voltak: Szecsődi Gábor, szül. 1883, nős, 2 gyereke van, MÉP elnöke volt, 25 évig a község bírója volt az első világháború után. Jelenleg szövetkezeti elnök. Lakása Somodor 105.

Átol István, szül. Polány, 1901, nős, egy gyereke van, 1947-ben egy évi politikai jogfosztott volt.

Buzsáki János, szül. Somogyjád, 1916, újgazda, volt próba csendőr, nős, egy gyereke van.

Ernyes Ferenc, szül. Somodor, 1901, nős, egy gyereke van, lakik Somodor 112. sz.

Luca Gyula, szül. Somogyjád, 1895, nős, lakik Somodor 164. sz.

Rajci János, szül. Somodor, 1903, lakik Somodor 131. sz., nős, egy gyereke van.

⁸⁴⁵ Kisközség az Igali, 1950 után a Kaposvári járásban. 1872 és 1950 között a Magyaratádi körjegyzőség társ-községe. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁸⁴⁶ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 3 052 kat. hold (1 756 ha).

⁸⁴⁷ Rózsahegy: Magyaratádhoz tartozó külterületi lakott hely.

⁸⁴⁸ Az első engedéllyel működő, III. típusú tszcs Somodorban 1950. augusztus 20-án alakult meg Alkotmány Termelőszövetkezeti Csoport néven.

⁸⁴⁹ Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek

⁸⁵⁰ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 999 főt számlált a település.

⁸⁵¹ Itt megszakad a szöveg.

⁸⁵² Itt megszakad a szöveg.

⁸⁵³ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Somodor lakosságának 89,3%-a a római katolikus, 0,2%-a a görög katolikus, 4,7%-a a református, 5,6%-a az evangélikus és 0,1%-a a görög keleti hitet követte.

Sütő József, szül. Somodor, 1894, nős, egy gyereke van, lakik 72. sz.

Babos János, szül. Mernye, 1878, nős, egy gyereke van, lakik 76. sz. Nevezettek a MÉP, majd a Kisgazdapárt vezetői voltak. Kulák 3 hold 1 307 □ öl, földje, kocsmája, üzlete van.

1945-ös választáson az SZDP a legtöbb szavazatot kapott, a szavazatok 30%-át.⁸⁵⁴ Hangadók:

Hortobágyi József, szül. Somodor, 1904, nős egy lánya van (a férje rendőr), lakik Somodor 164. sz. Gacs Gyula, szül. 1912, Szentgáloskér, lakik Somodor 162. sz., nős, egy gyereke van.

Az 1947-es választásnál a Barankovics-párt a szavazatok 50%-át kapta.⁸⁵⁵ Hangadók: Szecsődi Gábor (volt MÉP elnök), nevezett a somogyeszi pap sűrűen látogatta és látogatja, megtörtént az is, hogy a papot éjfélkor látták elmenni Szecsődi lakásáról. Borossai Magdolna,

szül. Zákány, 1899, MDP-tag, lakik 113. sz. A testvére pap. Nevezett a Rózsafüzér⁸⁵⁶ egyik vezetője. A párttitkár feleségének kijelentette azt, hogy ha titkár még egyszer a klerikális reakcióról fog beszélni, akkor ő elmegy a gyűlésről akármi is történik.

Az 1949-es választásoknál a község 100%-ig a Népfontra szavazott.

Az iskolák államosításánál Lukács Géza somodori tanító,⁸⁵⁷ 42 éves, nős, három gyereke van, antalmajori⁸⁵⁸ lakos, a párttitkárt arra kérte, hogy menjenek az iskolába szülői értekezletre, és mondja azt a szülőknek, hogy ne fogadják el az iskolák államosítását.

Az aratás határidő előtt 100%-ig befejeződött.

A cséplési munkálatok határidő előtt 100%-ig befejeződtek.

A tarlóhántást határidőre 100%-ig befejezték.

A beszolgáltatást 68%-ra teljesítették, 15-re vállalták, hogy 100%-ra teljesítik.

A tszcs-vel kapcsolatosan a községben a hangulat rossz. A rossz hangulatot a szövetkezet vezetői szítják, aki a MÉP vezetőségi tagjai voltak. Pl.: Patakfalvi János volt MÉP vezetőségi tag, jelenleg a földműves-szövetkezet egyik vezetőségi tagja. A múlt rendszerben a mernyei kat. egyházkormányzóságon a kegyes tanító rendnél⁸⁵⁹ mint építőmester munkavezető dolgozott. Annyira rosszul bánt a munkásokkal, hogy félték tőle, mikor látták, hogy jön, társaikat értesítették, hogy jön a „Vihar”, „viharhoz” hasonló MÉP vezetőkől tevődik össze a földmű-

⁸⁵⁴ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 263 szavazat (42,90%);
- Nemzeti Parasztpárt: 168 szavazat (27,41%);
- Szociáldemokrata Párt: 143 szavazat (23,33%);
- Magyar Kommunista Párt: 35 szavazat (5,71%);
- Polgári Demokrata Párt: 4 szavazat (0,65%);
- összesen: 613 érvényes szavazat (99,51%) és 3 érvénytelen szavazat (0,49%).

⁸⁵⁵ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Nemzeti Parasztpárt: 166 szavazat (26,90%);
- Demokrata Néppárt: 135 szavazat (21,88%);
- Szociáldemokrata Párt: 124 szavazat (20,10%);
- Független Kisgazdapárt: 92 szavazat (14,91%);
- Magyar Kommunista Párt: 63 szavazat (10,21%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 29 szavazat (4,70%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 5 szavazat (0,81%);
- Magyar Radikális Párt: 2 szavazat (0,32%);
- Polgári Demokrata Párt: 1 szavazat (0,16%);
- összesen: 617 érvényes szavazat (99,68%) és 2 érvénytelen szavazat (0,32%).

⁸⁵⁶ Lásd: 38. sz. lábjegyzet!

⁸⁵⁷ Lukács Géza Kelevízen, Válaszúton (Kolozs vármegye, ma Románia) tanított, majd 1945. április 10-től szeptember 5-ig működött a Somodori Állami Elemi Népiskolánál, ahonnan Balatonboglárra került. MNL SML. Tanítói minősítési lapok.

⁸⁵⁸ Antalmajor Somogyaszalóhoz tartozó külterületi lakott hely.

⁸⁵⁹ I. Ferenc király a mernyei uradalmat 1807-ben adományozta a kegyes tanító rendnek, azaz a piaristáknak, akik virágzó jószágkormányzóságuk központjává tették. 1910-ben jószágkormányzói kastélyt építettek a községben. Somogy vármegye, [1914]. 108. p.

ves-szövetkezet vezetősége, ezek pedig lebeszélük a szegényparasztokat, hogy ne lépjenek be a csoportba.

Id. Buzsáki János 9 hold 789 öl földje és közös cséplőgép berendezésük van. Buzsáki a behordást nem végezte el időben és a gabonája megázott. A cséplőgépét nem hozta rendbe a megszabott időre.

A hangadók a községbe a földműves-szövetkezet vezetői, a MÉP volt vezetőségi tagjai. A vezetőségi ülést hetenként megtartják a Szecsődi lakásán annak ellenére, hogy van a szövetkezetnek erre megfelelő helysége. Szecsődi 1916–1920-ig Franciaországban volt hadifogoly és itt középiskolát végzett.

A faluban templom nincsen. A misét három hetenként az iskolában szokták megtartani. Somogyesztiből jár át a plébános misézni. A Rózsafüzér egyesület működik, özvegy Bárdosi Gyuláné a vezetője, 1876-ban Andocs községben született, 5 hold földje van, egy nagy háza és korcsmája. A Rózsafüzér egyesület hetenként rendszeresen összejön.

Hegedüs János csendőr szakaszvezető, szül.: Újbezdán,⁸⁶⁰ nős, egy gyermeke van, földosztásnál 6 hold földet kapott, lakik: Somodor 45. sz.

Ifj. Buzsáki János, szül.: Somogyjád, 1916, nős, 1 gyermeke van, újjazda, 6 hold földje van, volt próbacsendőr, lakik: Somodor 10. sz.

Stark János, [...], szül.: Somodor, 1905. Kútásó foglalkozású, családjától külön váltan él, 6 gyermeke van, a legidősebb fia a faluban a DISZ szervezet titkára.

Július hó 28-án Kiss János terményfelvásárló a község magtárából szállította el a gabonát az állomásra. A gabona szállítására a tszcs tagokat is vett fel dolgozni. A tszcs tagok közül csak az asszonyok mentek a gabonagyűjtő magtárba, ahol a gabonát gyűjtötték a zsákokba. Nevezett terményfelvásárló a tszcs asszonyok részére nem akart zsákot adni, ekkor az asszonyok felszólaltak, hogy miért nem ad ki nekik zsákokat, mire nevezett trágár szavakkal szidalmazta az asszonyokat és csak azután adta ki nekik a zsákokat. A zsákok megtöltése után férfi munkaerőre lett volna szükség, akik a zsákokat a kocsira rakták volna. A férfi munkaerőt egyenesen megtagadta a tszcs tagoktól, a gabonát nem akarta elszállítani, majd hosszas veszekedés után utoljára a tszcs tagok által megtöltött zsákokat elszállította.

⁸⁶⁰ Újbezdán település az egykori Baranya vármegyében, ma Horvátország.

Tárgy: Somogyaszaló⁸⁶¹ község feltérképezése

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 5.

Jelentem, hogy Somogyaszaló község feltérképezése során az alábbi adatokat gyűjtöttem:

A község egész földterülete 4 028 kat. hold.⁸⁶² Ebből kulákok kezén 428 hold, középparasztok kezén 1 226 kat. hold, kisparasztok kezén 188 kat. hold, új földhöz jutottak kezén 800 kat. hold tszcs kezén 324 kat. hold. A községben állami gazdaság nincs.

A községben tagosítás eddig nem volt. Egy tszcs működik, melynek 30 tagja van.⁸⁶³ A község területéből 684 kat. hold, idegen községbeli gazdák kezén van.

A község összes lakossága 972 fő.⁸⁶⁴ Ebből 13 kulák és 64 középparaszt, valamint 252 kisparaszt és 100 újonnan földhöz juttatott, 8 munkás. A községben gépállomás nincs. A községben ezen kívül 9 értelmiségi is lakik.

A községben az alábbi pártok és tömegszervezetek vannak: MDP 24 taggal, DÉFOSZ 137 taggal, EPOSZ 32 tag, MNDSZ 23 taggal.

A községben csak református egyház van. A reformátusokon kívül a községben 25 katolikus család lakik. Semmiféle szekta a községben nem működik.⁸⁶⁵

A község lakossága túlnyomó részt magyar, ezen kívül 15 délszláv és 31 sváb él a községben. A község a Mernyei körjegyzőséghez és a Mernyei Rendőrőrhöz tartozik. A községben sem jegyzőség, sem más állami szerv nincs. A vasútállomás a községtől 2 km-re Somodor-Somogyaszaló név alatt van.

A községben a Horthy-fasizmus alatt a kisgazdapárt a legnagyobb politikai párt mint ellenzéki párt. Később, 1938-ban a MÉP rendelkezett legnagyobb létszámmal, melynek hangadója Radóczy Károly erdőmérnök volt, aki 1948-ban meghalt. Szervező titkára Kiss József⁸⁶⁶ volt, aki jelenleg is a községben lakik mint tanító. Nevezett Kaposváron, 1902. augusztus 10-én született, anyja Bertók Katalin, nős, 4 gyermeke van. Volt MDP tag. A Pártból 1948-ban kizárták, mert fia egy kulák lányt vett el feleségül. Baráti köre: a fiának apósa, Decsi Lajos, 28 holdas kulák, ifj. Györe Pál és Györe Vince kulákok és Sente Pál középparasztból áll. A falu lakosságával jó viszonyt tart fenn, köztisztelőben áll. Teljesen vagyontalan. [...]

Az 1945-ös választásokon a legtöbb szavazatot a FKGP kapta, utána sorrendben a NPP, SZDP, a legkevesebbet a MKP kapta.⁸⁶⁷

A 1947-es választásokon a NPP volt az első 182 szavazattal, utána DNP 129 szavazattal, utána a FKGP 122 szavazattal, aztán a MÉP 54 szavazattal, a Magyar Függetlenségi Párt 16 szavazattal.⁸⁶⁸

⁸⁶¹ Kisközség az Igali, 1924 után a Kaposvári járásban. Neve 1908 előtt Aszaló. 1872 és 1950 között a Mernyei körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁸⁶² Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 4 029 kat. hold (2 319 ha).

⁸⁶³ Somogyaszalóban 1949. szeptember 3-án alakult meg a III. típusú Latinka Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött.

⁸⁶⁴ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 972 főt számlált a település.

⁸⁶⁵ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Somogyaszaló lakosságának 54,6%-a a római katolikus, 0,4%-a a görög katolikus, 43,6%-a a református, 1,3%-a az evangélikus hitet követte.

⁸⁶⁶ Kiss József tanító 1948-tól működött a Somogyaszalói Református Elemi Népipiskolánál. MNL SML. Tanítói minősítési lapok.

⁸⁶⁷ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 351 szavazat (66,35%);
- Nemzeti Parasztpárt: 127 szavazat (24,01%);
- Szociáldemokrata Párt: 24 szavazat (4,54%);
- Magyar Kommunista Párt: 22 szavazat (4,16%);
- Polgári Demokrata Párt: 5 szavazat (0,95%);
- összesen: 529 érvényes szavazat (99,62%) és 2 érvénytelen szavazat (0,38%).

A legerősebb jobboldali párt a Demokrata Néppárt volt. Fő hangadója Kakas János és sógora, Harasztos István.

Kakas János somogyaszalói lakos, jobboldali, klerikális beállítottságú egyén. Lakásában, mivel a községben katolikus templom nincs, minden második vasárnap istentiszteletet tart a r[ómai] k[atolikus] pap. Nevezett jelenleg MDP-tag. Barátja Sipos Gyula postamester. Nevezettek a kulákokkal szoktak kártyázni.

Harasztos István jelenleg nem lakik a községben, és senki nem is tudja, hogy hol lakik.

Az 1949-es választásoknál a Népfront ellen agitáció nem volt.

Az iskolák államosításakor a pap semmiféle ténykedést nem fejtett ki, ellene nem agitált és aláírást nem gyűjtött.

A jelentősebb politikai eseményeknél a falu aktív ellenséges elemei részéről semmiféle megnyilvánulás nem történt. A Mindszenty-üggyel⁸⁶⁹ kapcsolatban a község lakossága passzív magatartást tanúsított.

A községben mindennemű politikai és gazdasági megmozdulást a Párt irányítása és vezetése mellett végeznek.

Az aratási munkák kellő időben befejezést nyertek. A kulákok is időben learattak, betakarítottak. A cséplési munkálatok az egész községben augusztus 4-ig befejeződtek. Az aratás, behordás és cséplés alatt kulák szabotázs nem történt. A tarlóhántási munkákat a község lakossága 95%-ban teljesítette, az elmaradt gazdák azért nem tudták a tarlóhántást befejezni, mert a gépállomással kötöttek szerződést, és a gépállomás traktorosai a cséplési munkák miatt nem tudták tarlóhántást végezni. A kulákok azonban a tarlóhántási munkákat teljes egészében elvégezték.

A község terménybeadási kötelességét eddig 39%-ban teljesítette, C előírásnak csak 0,5%-ban tett csak eleget. A kulákok termésükből a fejadagon és a vetőmagon felüli mennyiség 21%-át adták be.

A község az aratási, cséplési és tarlóhántási munkában a tervét teljesítette. A beadásban lemaradás mutatkozik, azonban ez a lemaradás szűnőben van, mivel a cséplést befejezték és igyekeznek beszolgáltatási kötelezettségüknek eleget tenni.

A kulákság a szocializmus építésével szemben passzív magatartást tanúsít. A középparasztság túlnyomó többsége a tszcs munkáját jóindulatúan nézi, és ha a tszcs munkájában eredményt látnak, akkor ők is csatlakoznak a tszcs-hez. A középparasztsók többsége, főként a fiatalabb gazdák, teljesen díjmentesen segítettek a tszcs-nek a behordási munkában. A kisparasztsók és az újonnan földhöz juttatottak is figyelemmel kísérik a tszcs munkáját, és érdeklődnek az eredmények iránt.

A kulákok közül hangadót megnevezni nem tudok, mind teljesen visszavonultan élnek.

Hideg József kulák, 2 cselédet tart, Jáger Kálmán 1 cselédet, özv. Decsi Pálné 1 cselédet, Győri Vince 24 holdas kulák 1 cselédet tart. Ez utóbbi a 24 holdas földjét bevetve, terménnyel együtt átadta az államnak. Decsi Lajos a betakarítás utáni üres 12 hold földet adta át.

A helyi pap viszonya a demokráciához jó. A békeívet aláírta, a békebizottságnak tagja. Semmiféle ellenséges propagandát nem fejt ki, a kulákokhoz nem jár, őket nem is szervezi. Ellen-

⁸⁶⁸ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Nemzeti Parasztpárt: 182 szavazat (34,40%);
- Demokrata Néppárt: 129 szavazat (24,39%);
- Független Kisgazdapárt: 122 szavazat (23,06%);
- Magyar Kommunista Párt: 54 szavazat (10,21%);
- Szociáldemokrata Párt: 24 szavazat (4,54%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 16 szavazat (3,02%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 1 szavazat (0,19%);
- Magyar Radikális Párt: 1 szavazat (0,19%);
- összesen: 529 érvényes szavazat (99,62%) és 2 érvénytelen szavaz (0,38%).

⁸⁶⁹ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

séges elemek nem tudják befolyásolni. A pap a falu lakosságának minden rétegével jó viszonyt tart fenn. Javadalmi földjét maga műveli, minden munkát maga végez.

A községben a múlt rendszer exponensei, volt rendőrök, csendőrök, katonatiszt stb. nincsenek.

A község életében az aratás megindulása óta semmiféle szabotázs, ellenagitáció az aratás, cséplés vagy begyűjtési munkálatok ellen nem történt.

Még a tavaszi mezőgazdasági munkák során indult eljárás, illetve feljelentés két kulák ellen, az egyik Papp Pál, a reá kivetett cukorrépa területet nem vetette el időben. A másik ifj. Győri Pál, aki a reá kivetett napraforgó területet elvetette ugyan, de nem kapálta meg. Nevezettek ellen a feljelentés megtörtént, ezért ifj. Győri Pált 7 hónapi elzárásra, 500 Ft pénzbüntetésre, vagyoni elégtételre (500 Ft), 3 évi jogvesztés (hivatali és politikai) és 1 hónapi kitiltásra ítélték a községből.

Papp Pál főtárgyalása még nem volt, a bíróság ítéletet nem hozott, mert nevezett fellebbezett.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

Tárgy: Somogydöröcske⁸⁷⁰ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 8.

Jelentem, hogy a fent nevezett község feltérképezését lefolytattam és az alábbiakat állapítottam meg.

A község összes földterülete: 1 874 kat. h.⁸⁷¹ Ebből a kulákok kezén 82 kat. h., középparasztok kezén 1 336 kat. h., újgazdák és kisparasztok kezén 88 kat. h., tszcs kezén 320 kat. h. van. Tagosítva nem volt még a községben. 1 tszcs van 192 taggal 190 drb földterületen.⁸⁷²

A lakosság létszáma összesen 816 fő.⁸⁷³

Lakosság rétegződése: kulák 3 család, középparaszt 90 család, kisparaszt 22 család, újgazda 41 család, értelmiségi 5 fő, önálló iparos 4 család.

Politikai pártok és tömegszervezetek a következők: 1 falusi MDP alapszervezet 27 taggal, 1 üzemi tszcs MDP alapszervezet 40 taggal, DÉFOSZ 93 taggal, 1 üzemi tszcs DISZ 30 fővel, 1 községi DISZ 40 taggal, 1 MNDSZ szervezet 54 taggal, 1 földműves-szövetkezet 177 taggal.

Egyházak, felekezetek szerinti megoszlása: evangélikus és katolikus.⁸⁷⁴

Nemzetiségi megoszlás: magyar és sváb.

Állami szervek a következők: 1 rendőrőrs, 1 postaügynökség.

A község múltbeli politikai élete: a Horthy fasizmus alatt a Volksbund párt⁸⁷⁵ működött 550 taggal, vezetője [...] volt, [...], a többi vezetőt kiszállították Németországba az 1947. évben.

Somogydöröcske községben az 1945-ös választásban a Független Kisgazdapárt kapott legtöbb szavazatot,⁸⁷⁶ a fő hangadója jelenleg Somogyszilban lakó Jetter András volt. Az 1947-es választásnál a MKP kapott 65%-os szavazatot, a többit az SZDP kapta,⁸⁷⁷ akinek a fő hangadója Mihályi József SZDP titkár volt, aki 1947 tavaszán az MKP gyűléseit zavarta, és egy alkalommal a párthelyiségbe gyűlés alkalmával bekiabált, és azt mondta, hogy nem igaz, amit a kommunisták beszélnek. Továbbá egy másik alkalomkor szintén hallgatózott a párthelyiség ablaka alatt, és amikor a jelenlegi MDP-titkár, név szerint Nagy József kiment, akkor fokosával leütötte, ezáltal súlyos testi sértést okozott. Itt megjegyzem, hogy Mihályi József

⁸⁷⁰ Kisközség az Igali, 1950 után a Tabi, 1969 után a Siófoki járásban. Neve 1908 előtt Döröcske 1872 és 1950 között a Törökkoppányi körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁸⁷¹ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 1 875 kat. hold (1 079 ha).

⁸⁷² Somogydöröcskén 1949 szeptemberében alakult meg a Béke Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött.

⁸⁷³ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 752 főt számlált a település.

⁸⁷⁴ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Somogydöröcske lakosságának 63,2%-a a római katolikus, 0,4%-a a görög katolikus, 14,4%-a a református, 21,9%-a az evangélikus, 0,1%-a az izraelita hitet követte.

⁸⁷⁵ Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

⁸⁷⁶ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 162 szavazat (81,82%);
- Magyar Kommunista Párt: 25 szavazat (12,63%);
- Nemzeti Parasztpárt: 5 szavazat (2,53%);
- Szociáldemokrata Párt: 3 szavazat (1,52%);
- Polgári Demokrata Párt: 3 szavazat (1,52%);
- összesen: 189 érvényes szavazat (98,02%) és 4 érvénytelen szavazat (1,98%).

⁸⁷⁷ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Magyar Kommunista Párt: 138 szavazat (71,88%);
- Szociáldemokrata Párt: 44 szavazat (22,92%);
- Független Kisgazdapárt: 5 szavazat (2,60%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 2 szavazat (1,04%);
- Nemzeti Parasztpárt: 2 szavazat (1,04%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 1 szavazat (0,52%);
- összesen: 192 érvényes szavazat (99,48%) és 1 érvénytelen szavazat (0,52%).

ellen súlyos testi sértés miatt eljárást indítottak, ellenben meg nem büntették. Az 1949-es választásoknál a község lakosságának 99%-a szavazott a Népfontra, azonban 1 szavazó, név szerint Borsányi Ignác, kb. 70 éves földműves kisparaszt nem szavazott, mert zsebbe tette a szavazólapot és elvitte magával. Semmi ellenséges megnyilvánulás nem volt észlelhető.

Az iskolák államosításánál ellenséges megmozdulás nem volt észlelhető.

Mindszenty letartóztatásával⁸⁷⁸, valamint elítélésével kapcsolatba semmiféle ellenséges megnyilvánulás nem volt észlelhető.

A község jelenlegi politikai élete: A községben az aratás elég gyors ügyekben folyt le. Cséplésnél semmi baj nem történt, a begyűjtést a község ez ideig 85%-ban teljesítette. Tarlóhántást 100%-ban elvégezték. A kulákság részéről felszínen ellenséges megnyilvánulás nem volt észlelhető.

A lakosság viszonya a tszcs-vel szemben rossz, mivel vezetője, Mihály József, aki született 1920. július 19-én Szarvaskerten,⁸⁷⁹ apja: József, anyja: Kamper Mária, nős. fm.,⁸⁸⁰ lakhelye: Somogydöröcske község. Az SZDP-nek volt titkára, s jelenleg a tszcs-nek az elnöke. Ezzel kapcsolatban a község, vagyis a tszcs tagsága azt hangoztatja, hogy nem akarják azt, hogy ismét a múlt embere vezesse őket, aki Nyugaton is volt mint katona. Nevezett a tszcs tagságát két részre szakította, s amelyik része Mihály József felé orientálódik, az nem jár dolgozni, s munkaegységük annak ellenére szaporodik, ugyanakkor a csoport másik része, mely nem hajlandó Mihálynak az uszályába belekerülni, az pedig azt hangoztatja, hogy ők sem mennek dolgozni, mert nincs semmi értelme. Így tehát a felelősség Mihály Józsefet terheli.

A község középparasztjának, valamint szegényparasztjának a hangulata a tszcs-vel kapcsolatban olyan, hogy addig nem lépnek be a tszcs-be, míg a nem kívánatos elemek el nem lesznek távolítva a csoportból, mert azok csak bomlasztó munkát végeznek.

A fent nevezett Mihály József tszcs-elnöknek a baráti köre a jobboldali beállítottságú elemekből tevődik össze, név szerint K. Tóth Józsefné, valamint Bognár Jenő tszcs tagokból, akik a gyűléseken is a tszcs ellen, valamint az MDP ellen agitálnak. Így pld. egy alkalomkor a tszcs gyűlésen Bognár Jenő azt a kijelentést tette, hogy lófasz a kommunistáknak a valagukba, ő neki még nem adtak semmit, sőt mindenit elvesznek. Ugyancsak a tszcs-elnök azt a kijelentést tette a tszcs irodahelyiségében, hogy a Párt csak dísz a tszcs-ben, és nem helyes az, amit a párt mond, és ahogyan az irányít.

A községben pap nincsen, hanem Törökkoppány községből jár át Somogydöröcskére név szerint Reindl Rafael r[ómai] k[atolikus] plébános⁸⁸¹ minden vasárnap misét tartani. A községben különösen a betelepített szlovákiai magyarok körében tud eredményes munkát kifejtteni, és pedig Somogyi Vince somogydöröcskei középparaszttal, akihez minden vasárnap ellátogat és ebédel is. Somogyi Vince somogydöröcskei középparaszttal, akihez minden vasárnap ellátogat és ebédel is. Somogyi szokta közölni a lakossággal a misét, vagyis annak megtartását.

Reindl Rafael demokráciaellenes egyén, mely abból is kitűnik, hogy a békeívet nem írta alá, s ugyanakkor, amikor Budapestre kellett felmenni értekezletre, azt mondotta, hogy ötet nem érdekli a béke.

A község múltbeli vezető emberei.

A községben 2 csendőr van, név szerint Kurucz Bálint, 5 hold földje van, pártonkívüli, Csikker Ferenc vagyontalan, foglalkozása mezőőr, pártonkívüli.

⁸⁷⁸ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

⁸⁷⁹ Ilyen nevű település nem létezik, a szöveg írója talán Szarvaskendre, egy Vas megyei településre gondolt.

⁸⁸⁰ földműves

⁸⁸¹ Reindl Rafael (1908–1973) többek között tapsonyi, csurgói, iharosi, marcali szolgálat után 1945. május 17-től lett ideiglenes adminisztrátor Törökkoppányban, majd 1959-től a karádi kerület esperesévé nevezték ki, 1967-től Zalaphalápra került plébánosként. Pfeiffer, 1987. 874. p.

[...] volt SS katona⁸⁸², jelenleg tszcs-tag, 12 hold földje van, pártonkívüli. Lakhelye Somogydöröcske község.

A fent nevezett egyének nem barátkoznak senkivel sem, ellenséges megnyilvánulás nem észlelhető náluk, munkájukat jól elvégzik. Gyűléseken több ízben megjelennek és végighallgatják a beszé-⁸⁸³

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

⁸⁸² SS: Schutzstaffel (Védőosztag), a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt katonai és védelmi szervezete, melyet 1925-ben szerveztek meg.

⁸⁸³ A szöveg itt megszakad, folytatás az iratcsomóban nem található.

Tárgy: Somogyeszi⁸⁸⁴ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 5.

Jelentem, hogy Somogyeszi község feltérképezése során a következő adatokat gyűjtöttem. A község földterülete összesen 4 284 kat. hold.⁸⁸⁵ Ebből kulák kézen van 153 kat. hold, középparasztok birtokában 223 kat. hold, újgazdák és kisparasztok kezén 3 508 kat. hold, tszcs birtokában 133 kat. hold, az állami gazdaság területe 152 kat. hold, az állami erdészet és tőgazdaság birtokában 15 kat. hold föld van. A faluban egy tszcs van, 133 kat. hold földön működik 14 taggal, a tszcs földterülete 38 helyen, a község különböző részein szétszórtan terül el.⁸⁸⁶ A község területén ez ideig tagosítás még nem volt.

A község lakosságának⁸⁸⁷ létszáma: a kulákok száma 6 család, középparasztok száma 25 család, az állami gazdaság, állami erdészet és tőgazdaság dolgozóinak száma 147 fő, értelmiségi dolgozók száma 4 fő, úgy a többi lakos kisparaszt. A faluban a MDP 34 taggal működik. Egyéb politikai párt nincs. Demokratikus tömegszervezetek a következők működnek: DISZ 44 taggal, MNDSZ 120 taggal, DÉFOSZ 150 taggal, földműves-szövetkezet 183 taggal, úttörőmozgalom 30 taggal.

A község területén csak katolikus egyház működik. A lakosság 99%-a katolikus, a többi református és evangélikus, baptista vallásúak.⁸⁸⁸

A község nemzetiségi megoszlása a következő: egy sváb, két román, egy jugoszláv származású családok vannak. Ezeknek állampolgársága magyar. A lakosság többi része magyar származású.

Állami szervek a következők vannak a községben: posta, szabadságharcos iskola, melynek összlétszáma 78 fő, 5 iskolavezetőségi tag, 2 gh-s,⁸⁸⁹ egy sofőr és 70 hallgató. A hallgatók 2 hónaponként cserélődnek.

A Horthy-fasizmus ideje alatt a Kisgazdapárt 20 taggal, a Nyilaskeresztes Párt 21 taggal működött. A megemlített pártoknak csak a kulákság és a középparasztsággal szemben volt befolyásuk. A szegényparasztokat a Nyilaskeresztes Párt kényszeríteni akarta, hogy lépjenek be a pártba.

A Nyilaskeresztes Párt 15 tagját a felszabadulás után elvitték, és azóta nem is tértek haza, és hollétükről egyáltalán nem tudnak. A Nyilaskeresztes Párt vezetőségének 3 tagja, név szerint [...], akinek 12 kat. hold földje van, családi állapota: nős, nevezett a somogyeszi nyilas párt szervezője és vezére volt. Fent nevezett párt a gyűléseit rendszeresen [...] lakásán tartotta.

[...] 9 kat. hold földje van, aki szintén a nyilas párt vezetője volt, [...] 8 holdas paraszt a Nyilaskeresztes Párt vezetőségi munkájából aktívan kivette a részét. Nevezettek Szálasi fellépésétől a felszabadulásig a faluban állandóan fegyverrel jártak. A kisparasztokat ijesztgették és szovjetellenes propagandát fejtettek ki. A felszabadító csapatok ellen ellenállást akartak szervezni, de ez azonban kudarcba fullt, azért, mert tagjaik sem mertek ellenállni. A falu lakossága azt beszéli, hogy a fegyverüket állítólag egy kútba dobták bele.

⁸⁸⁴ Kisközség az Igali, 1924 után a Kaposvári járásban. Neve 1908 előtt Geszti. 1872 és 1950 között a Mernyei körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁸⁸⁵ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 3 773 kat. hold (2 171 ha).

⁸⁸⁶ Somogyesztiben 1949. december 20-án alakult meg az Új Barázda Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1969. december 31-ig működött.

⁸⁸⁷ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 191 főt számlált a település.

⁸⁸⁸ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Somogyeszi lakosságának 95,9%-a a római katolikus, 0,2%-a a görög katolikus, 1,3%-a a református, 1,2%-a az evangélikus, 0,3%-a a görög keleti, 0,6%-a az izraelita, 0,1%-a a baptista hitet követte, 0,3% egyéb felekezethez tartozónak vallotta magát, míg 0,2% esetében az adatok ismeretlen felekezetet jeleznek.

⁸⁸⁹ gazdasági hivatalbeli dolgozó

Az 1945-ös választáskor a Kisgazdapárt kapta a legnagyobb százalékot (58%).⁸⁹⁰ Hangadók voltak: Lonkai József kulák, cséplőgép-tulajdonos, a nyilas párt volt vezetői és a többi kulákok. Rieder Vilmos 25 kat. holdas kulák, Buzsáki Vendel 46 holdas, Lukics György 28 holdas és Buzsáki Emil cséplőgép-tulajdonos és Esküdt József, akinek jelenleg csak 2 hold földje és cséplőgép-berendezése van, 1949-ig a szomszéd községben 25 hold földet tartott bérben. Az 1947-es választásnál⁸⁹¹ 25%-kal a legtöbb szavazatot a Barankovics-párt⁸⁹² kapta, hangadók Lóka József és a fent megemlített társai. Az 1949-es választásokon a község 100%-ig a Népfontra szavazott rá, annak ellenére, hogy a postáskisasszony, aki még jelenleg is ott van állásban, erős kommunistaellenes agitációt fejtett ki. Nevezettnek a vezeték nevét még nem sikerült megállapítani, kereszt neve: Ilonka, kb. 30 éves, háztartásában egyedül van. Az iskolák államosításánál, a Mindszenty-per⁸⁹³ letárgyalásánál a községben ellenagitációkat nem folytatott és nem folytattak. A község területén az aratás 100%-ig, cséplés 100%-ig a tarlóhántás 99%-ig fejeződött be. Az 1%-os lemaradás a tszcs földjén van, ami abból következett, hogy a traktorok a csépléssel voltak elfoglalva. A gabona beszolgáltatást a község összlakossága ez ideig 70%-ig teljesítette, a kulákok beszolgáltatásuknak 100%-ig eleget tettek. A kulákok a mezőgazdasági munkálatok folyamán szabotázs cselekményt nem követtek el. A kulákok meg akarnak szabadulni földjeiktől és egy részét felajánlották a tszcs-nek. A tszcs a földjüket visszautasította. A középparasztok körében nagy az érdeklődés a tszcs felé. A kisparasztok közül ez ideig 4 új tag jelentkezett. Az állami gazdaság dolgozói fel vannak háborodva azért, mert Vinczky főgépész állandóan ledorongolja őket, ahelyett, hogy segítene nekik. Pl. mikor a cséplőgép rossz volt, s ezt tudomására hozták, azt a kijelentést tette, hogy „ha ez a gép idáig így ment, akkor ezután is fog menni.” Lonkai József 20 holdas kulák, cséplőgép-tulajdonos a felszabadulás után a Kisgazdapártnak volt az elnöke. 1949-ben 4 hónapra lezárták, mert munkás alkalmazottját nem fizette ki, s Esküdt József 2 holdas, cséplőgép-tulajdonos, mikor megtudták, hogy a tszcs-nél dolgozó cséplőgép csak 60-70%-os teljesítményt tud elérni, kihasználva a parasztok rossz hangulatát, olyan agitációt fejtettek ki, ha eljöttek volna hozzám dolgozni, sokat kerestek volna, de így még kenyerük sem lesz. Ezek a kulákok a többi kulákkal jóban vannak és sűrűen összejárnak. A helybeli katolikus pap a templomban prédikáció közben burkoltan agitált a vallás leple alatt a demokrácia ellen, s minden lehetőséget megad a klerikális reakció munkájához, így pl. 1950. április 29-én délután három apáca érkezett a községbe, akiket megvendégelt, majd utána ezek az apácák végigjárták a falut, és az asszonyokat a templomba rendelték azzal, hogy

⁸⁹⁰ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 329 szavazat (57,32%);
- Nemzeti Parasztpárt: 157 szavazat (27,35%);
- Szociáldemokrata Párt: 66 szavazat (11,50%);
- Magyar Kommunista Párt: 15 szavazat (2,61%);
- Polgári Demokrata Párt: 7 szavazat (1,22%);
- összesen: 574 érvényes szavazat (99,31%) és 4 érvénytelen szavazat (0,69%).

⁸⁹¹ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Demokrata Néppárt: 257 szavazat (43,41%);
- Magyar Kommunista Párt: 107 szavazat (18,07%);
- Nemzeti Parasztpárt: 86 szavazat (14,53%);
- Szociáldemokrata Párt: 52 szavazat (8,78%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 42 szavazat (7,09%);
- Független Kisgazdapárt: 27 szavazat (4,56%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 12 szavazat (2,03%);
- Polgári Demokrata Párt: 7 szavazat (1,18%);
- Magyar Radikális Párt: 2 szavazat (0,34%);
- összesen: 592 érvényes szavazat (99,33%) és 4 érvénytelen szavazat (0,67%).

⁸⁹² Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

⁸⁹³ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

ott részükre szentbeszédet tartsanak. A pap és a kántor a templom körül figyelték, nehogy olyan személyek bejussanak, aki esetleg elmondanák az ott történeteket. Somogyi elvtárs, a párttitkár, ezt megtudta, és elment a templomba. Mielőtt bement, a kántor megállította, és azt kérdezte tőle, hogy miért akar bemenni. Erre ő azt felelte, hogy imádkozni megy. Alighogy belépett a templomba, a pap utána ment és a „szentbeszédet” leállította azzal, hogy majd más alkalommal folytatják. Azóta az apácák a községben még nem jelentek meg. A községben semmiféle vallásos egyesület és szekta a katolikus egyházon kívül nem működik.

A községben csendőr, rendőr, nyomozó, Hunyadi páncélos,⁸⁹⁴ Volksbund,⁸⁹⁵ leventeoktató, volt arisztokrata (gróf, báró) stb. nincs.

Várhelyi József volt katonatiszt őrm.,⁸⁹⁶ 36 éves, nős, egy gyermeke van, 8 kat. hold földje, nevezett a felszabadulás előtt szovjetellenes propagandát fejtett ki (vörösterror, osajkarendszer).

Csapó József 1919-ben született, volt katona a múltban őrzetői rangban. A felszabadulás előtt leszerelt.

[...] volt fhdgy.⁸⁹⁷ A Szovjetunióban teljesített frontszolgálatot, fogságba esett és még 1945-ben a fogságból hazatért. Nevezettnek 12 hold földje van, nős, a somogyeszi nyilas párt szervezője és vezére volt.

[...] volt SS,⁸⁹⁸ 26 éves, nős, egy gyermeke van. Újgazda, 4 holdon gazdálkodik. Nevezettet német hangzású nevéért sorozták be SS-nek.

A községben a fent megemlített agitáción kívül más szabotázscelemekény a mezőgazdasági munkálatok folyamán nem történt.

⁸⁹⁴ Lásd: 348. sz. lábjegyzet!

⁸⁹⁵ Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

⁸⁹⁶ őrmester

⁸⁹⁷ főhadnagy

⁸⁹⁸ SS: Schutzstaffel (Védőosztág), a Német Szocialista Munkáspárt katonai és védelmi szervezete, melyet 1925-ben szerveztek meg.

Tárgy: Somogyjád⁸⁹⁹ község feltérképezése

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 5.

Jelentem, hogy Somogyjád község feltérképezése során a következő adatokat gyűjtöttem.

A község földterülete összesen 4 355 kat. hold,⁹⁰⁰ kulákok kezén 465 kat. hold, újgazdák és kisparasztok kezén 1 488 kat. hold, középparasztok birtokában 1 719 kat. hold. Ebből 533 kat. hold erdő és legelő. A tszcs⁹⁰¹ és állami gazdaság a faluban nincs. A községben tagosítás nem történt még ez idáig.

A község lakosságának összlétszáma 1 684 fő.⁹⁰² Kulákok száma 16 család, családtagokkal együtt 53 fő. Középparasztok száma 165 család, kisparasztok száma 180 család. Újgazdák létszáma 103 család. Munkások száma az államosított malom üzemben 12 fő. Értelmiségi dolgozó a községben 14 fő van. A községben a MDP 57 taggal működik. Egyéb politikai párt a faluban nem működik. Demokratikus tömegszervezetek a következők működnek: DISZ 30 taggal, MNDSZ 28 taggal, DÉFOSZ 160 taggal, földműves-szövetkezet 720 taggal, úttörők 32 taggal.

A községben a katolikus egyház és a református egyház működik. Mindkét felekezetnek van papja és temploma. A lakosság 54%-a katolikus, 46%-a református vallású.⁹⁰³ A község összes lakóinak nemzetisége magyar.

A faluban a következő állami szervek találhatók: rendőrség, körjegyzőség, posta, vasútállomás.

Horthy fasizmus alatt a Kisgazdapárt működött 250 taggal. A Kisgazdapárt vezetője Papszt Gyula 3 holdas kőművesmester volt. Nevezett a felszabadulás után is a Kisgazdapárt vezetője maradt és 1947-ben a Kisgazdapárt képviselője lett. 1948-ban képviselői állásából menesztették.

Az 1945-ös választáson a Kisgazdapárt kapta a legtöbb szavazatot.⁹⁰⁴ Hangadók voltak Bencze János 47 holdas, kulák, nős és Somogyjád községben 22 házsám alatt lakik. Pap Gyula és Györék Sándor 4 holdas középparaszt, 12 hold földet bérel, nős, két gyermeke van, egyik fia eddei kuláklányt vett el feleségül.

Az 1947-es választáson az MKP kapta a legtöbb szavazatot.⁹⁰⁵

⁸⁹⁹ Kisközség a Lengyeltóti, 1950 után a Kaposvári járásban. Neve 1908 előtt Jád. 1872 és 1878 között a Somogyvári körjegyzőség társközsége, 1878–1950 között körjegyzőségi székhely. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁹⁰⁰ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 4 356 kat. hold (2 507 ha).

⁹⁰¹ Somogyjádön az első (III. típusú) tszcs 1950 folyamán alakult meg Augusztus 20. Termelőszövetkezeti Csoport néven, mely 1973. december 31-ig működött.

⁹⁰² Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 685 főt számlált a település.

⁹⁰³ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Somogyjád lakosságának 65,0%-a a római katolikus, 0,4%-a a görög katolikus, 31,6%-a a református, 2,3%-a az evangélikus, 0,1%-a a görögkeleti, 0,4%-a a baptista hitet követte, 0,1% egyéb felekezethez tartozónak, 0,1% pedig felekezeten kívülinek vallotta magát.

⁹⁰⁴ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 589 szavazat (65,01%);
- Nemzeti Parasztpárt: 145 szavazat (16,00%);
- Szociáldemokrata Párt: 91 szavazat (10,04%);
- Magyar Kommunista Párt: 79 szavazat (8,72%);
- Polgári Demokrata Párt: 2 szavazat (0,22%);
- összesen: 906 érvényes szavazat (99,67%) és 3 érvénytelen szavazat (0,33%).

⁹⁰⁵ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Független Kisgazdapárt: 269 szavazat (29,56%);
- Magyar Kommunista Párt: 204 szavazat (22,42%);
- Nemzeti Parasztpárt: 149 szavazat (16,37%);
- Szociáldemokrata Párt: 120 szavazat (13,19%);
- Demokrata Néppárt: 84 szavazat (9,23%);

Az 1949-es választásnál a község lakossága 100%-ig a Népfontra szavazott.

Mogyorópusztán⁹⁰⁶ a szavazóbizottság hanyagsága végett 8 család nem adta le a szavazatát.

Az iskolák államosításánál, a Mindszenty-ernél aláírásgyűjtés és nyílt agitáció a klerikális reakció részéről nem volt. A katolikus pap Bugala Erzsébeten⁹⁰⁷ keresztül a kisparasztok körében suttogva agitációt fejtett ki. Bugala Erzsébet volt tanítónő. 1949 szeptemberében állása alól felmentette magát, azért másik községbe helyezték, és ott a pap nem lehet a közelében. A pappal jó viszonyban vannak, sűrűen látogatják egymást a lakásukon. Bugala Erzsébetet kisparasztok látják el élelemmel. Katolikus hívők többször meghívják őt ebédre.

A mezőgazdasági munkálatok során az aratás, cséplés, tarlóhántás 100%-ig befejeződött. A község lakossága a gabonabeszolgáltatást 75%-ig teljesítette. A kulákokkal a feleslegeiket is beszolgáltatták. A takarmánygabona beszolgáltatása nem fog 100%-ig befejeződni azért, mert a terméshozam a vártnál kevesebb volt. Ezt a mennyiséget a kukorica beérésekor, kukoricával fogják pótolni.

A tszcs megalakítása most van folyamatban. Kis- és középparasztokat nehezen lehet meggyőzni, hogy jelentkezzenek a tszcs-be tagnak.

Az államosított malom dolgozói kérték, hogy náluk is vezessék be a darabbérezést, mert a jelenlegi időbér normarendszer nem kielégítő. Azért, mert így ők nem tudják kiszámítani keresetüket és a darabbér bevezetésével többet is fognak kapni, illetve keresni.

A faluban 16 kulák van, ezek nagyon jó viszonyban vannak egymással és sűrűen látogatják egymást. Özv. Márton Sándor: 50 kat. hold föld, egy vetőgépe van, lakik Somogyjád 10-es házsám.

Patczai Varjú József, 28 holdas, vetőgép-tulajdonos, nős, egy gyermeke van, szüleivel tart fenn viszonyt.

Id. Kovács Pál, 47 holdas, vetőgép-tulajdonos, nős, felesége meghalt.

Egyed Sándor 25 holdas, nős, egy gyermeke van, szüleivel él, lakik Somogyjád 25-ös házsám alatt.

Özv. Torma Sándorné 30 holdas vetőgép-tulajdonos, szüleivel együtt él, lakik 162-es házsám.

Páti Varju József 47 holdas, vetőgép-tulajdonos, nős, egy gyermeke van.

Bognár József 38 holdas, nős, szüleivel együtt van, lakik 206-os házsám alatt.

Fábos János volt korcsmáros, 24 hold földje van, vetőgépe van, nős, szüleivel együtt lakik, lakik 235-ös házsám alatt.

Bencze János 47 hold földje van. Nős, lakik 22-es házsám alatt.

Özv. Taranyi Sándorné: 25 hold földje, vetőgépe van, lakik 51-es házsámában.

Sámson László: 35 hold földje van, egy vetőgépje, nős egy gyermeke van, szüleivel együtt él, lakik 1-es házsám alatt.

Taranyi József⁹⁰⁸

özv. ifj. Nemes Pálné, 10 holdas, vető- és cséplőgép-tulajdonos, szüleivel együtt lakik, hozzátartozik még özv. id. nemes Pálné, 24 holdas, lakásuk 31. szám.

Nemes Kálmán, 25 holdas, nős, cséplőgép-tulajdonos, lakik 99. házsám.

Szerencz János, volt korcsmáros, jelenleg 7 hold földje és szikvízgyára van. Nős, egy gyermeke van. Lakik 137. szám alatt.

-
- Független Magyar Demokrata Párt: 41 szavazat (4,51%);
 - Magyar Függetlenségi Párt: 19 szavazat (2,09%);
 - Polgári Demokrata Párt: 14 szavazat (1,54%);
 - Magyar Radikális Párt: 10 szavazat (1,10%);
 - összesen: 910 szavazat (99,02%) és 9 érvénytelen szavazat (0,98%).

⁹⁰⁶ Értsd: Magyaróvölgypusztá. Ma is Somogyjádhoz tartozó külterületi lakott hely.

⁹⁰⁷ Bugala Erzsébet előbb kaposvári és toponári elemi népiskolánál működött helyettes tanítóként, majd 1940-ben került a Somogyjádi Római Katolikus Elemi Népiskolához. MNL SML. Tanítói minősítési lapok.

⁹⁰⁸ A szöveg itt megszakad, a következő oldal elején már a következő személyről olvashatók információk.

A katolikus pap⁹⁰⁹ a békeívet nem írta alá. A kulákok lakására nem jár, de az utcán órák hosszát szívesen elbeszélget velük, annak ellenére, hogy a kulákok mind református vallásúak. A szegényparasztoakat sűrűen meglátogatja.

A református pap⁹¹⁰ a kulákokkal nagyon jóban van, sokat tartózkodik a lakásukon.

Alaga József volt csendőrőrmester, 1941-ben nyugdíjazták.

Tamás Gyula, kulák, nagyapjánál van, nős, egy gyermeke van, 1945-ben volt nyomozó a Balaton környékén.

Mihalovits Jenő, volt horthysta honvédezeres, Somogyjádön 1949-ben a malmát államosították. Egy személykocsija van, ezt jelenleg nem használja, a rendszám táblát a rendőrkapitányságon leadta. Keszthelyen szőlője van. Nevezett jelenleg Somogyjád községben lakik, a kulákokkal barátkozik.

Veidinger István, volt hdgy.,⁹¹¹ nős, két gyermeke van. A faluban lévő gyógyszertár tulajdonosa volt, gyógyszertárát ez év júliusában államosították, a gyógyszertár további kezelésére egyelőre őt bízták meg.

A mezőgazdasági munkálatok folyamán a községben semmiféle szabotázscselekmény nem történt.

⁹⁰⁹ Valószínűleg Lánosz László (1903–1980), aki ferences pap volt, 1946-ban vették fel a veszprémi egyházmegyébe, s 1947. október 5-től Somogyjádra nevezték ki plébánoshelyettesnek. 1950-ben végleges felvételt nyert a veszprémi egyházmegyébe, 1958. november 2-től Toponáron lett plébánoshelyettes.

⁹¹⁰ Izsák Aladár (1881–1970) református lelkész, 1903-ban végezte el a teológiát Kolozsvárott, Marosvásárhelyt volt segédlelkész, majd 1905 és 1953 között a somogyjádön református gyülekezetet vezette. Lelkeszi önéletrajzok, 2013. 817–827. p., valamint http://somogyjad.blog.hu/2012/07/21/reformatus_lelkeszek_somogyjad (2017. június 5.)

⁹¹¹ hadnagy

Tárgy: Somogy megyes⁹¹² község feltérképezése.

Jelentés.

Somogy megyes, 1950. aug. 8.

Jelentem, hogy Somogy megyes községet az alábbiak szerint térképeztem fel:

A község lakóinak száma: 996,⁹¹³ amelyben 125 újgazda, 48 középparaszt, 26 kisparaszt, 7 értelmiségi, 7 kisiparos és kereskedő, valamint 2 kulák van.

A község összes földterülete 2 500 kat. hold,⁹¹⁴ amelyből újgazdák és kisparasztok kezén 1 262 hold, tszcs kezén 660 hold, középparasztok kezén 541 hold, valamint kulákok kezén 38 hold van. Állami gazdaság a községben nincs, tagosítás ez ideig nem történt. A községben 1 tszcs működik Petőfi termelőcsoport néven, melynek a 660 kat. hold összes földterületéből 642 kat. hold szántó, amely kb. 200 drb-ban van.⁹¹⁵ A csoportban 63 család van, amelyből összesen 105 dolgozó tag van.

A községben csak a Magyar Dolgozók Pártja van, községi szervezete 9 tagból áll, míg a tszcs üzemi szervezet 31 tag. MNDSZ 55 taggal, DÉFOSZ 228 taggal, valamint a DISZ szervezetnek 28 tagja van.

A községben túlsúlyban katolikusok laknak, melyek száma 488 fő, evangélikus 357 fő, református 149 fő, valamint 2 fő baptista van.⁹¹⁶ A község nemzetiségi szempontból magyar, de megjegyezni kívánom, hogy 1944-1945. évben 7 család jött át Jugoszláviából 25 fővel.

A községben állami szervként megtalálható egy postaügynökség 1 fővel, MÁV vasútállomás 2 fővel, valamint az általános iskolák 6 fővel, mivel Somogy megyes község 3 pusztából tevődik össze,⁹¹⁷ így minden pusztán két-két tanító van.

A községben a felszabadulás előtt politikai párt egyáltalában nem működött, csupán a nyilasoknak volt egy agitátora, névileg: [...] sváb származású somogy megyesi lakos, kinek vagyona 6 hold föld, egy lakóház, 2 drb. szarvasmarha. Nevezett a felszabadulás után a nemzeti parasztpártban tevékenykedett egész 1947-ig, amikor is az MKP megalakult a községben és a parasztpárt kezdett megszűnni, úgyhogy kb. azóta semmiféle pártéletet nem él a nemzeti parasztpárt.

A községben az 1945-ös választáskor a nemzeti parasztpárt kapott legtöbb szavazatot, ugyanis ez a párt volt abban az időben megalakulva és a többi pártok elenyésző számú szavazatot kaptak.⁹¹⁸ A 1947-es választáskor viszont a Magyar Kommunista Párt kapta a legtöbb szavaza-

⁹¹² Kisközség a Tabi, 1969 után a Siófoki járásban. 1947-ben alakult önálló községgé Kötcséhez tartozó pusztákból. 1947 és 1950 között a Kötcsesi körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁹¹³ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 992 főt számlált a település.

⁹¹⁴ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 2 642 kat. hold (1 520 ha).

⁹¹⁵ Somogy megyes 1949. október 22-én alakult meg a III. típusú Petőfi Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1953-ig működött.

⁹¹⁶ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Somogy megyes lakosságának 60,2%-a a római katolikus, 9,8%-a a református, 23,9%-a az evangélikus, 0,3%-a az izraelita, 4,1%-a a baptista hitet követte, 1,1% egyéb felekezethez tartozónak, 0,1% pedig felekezeten kívülinek vallotta magát, míg 0,5% esetében az adatok ismeretlen felekezetet jeleznek.

⁹¹⁷ Somogy megyes község 1947-ben alakult meg a Kötcséhez tartozó Csicsalpuszta, Felsőcseszta, Középsőcseszta, Meggyespuszta és Sárkánypuszta külterületi lakott helyekből.

⁹¹⁸ Az 1945. évi országgyűlési választások eredményei, Kötcsé-Meggyespuszta:

- Független Kisgazdapárt: 208 szavazat (83,20%);
- Nemzeti Parasztpárt: 16 szavazat (6,40%);
- Magyar Kommunista Párt: 13 szavazat (5,20%);
- Szociáldemokrata Párt: 7 szavazat (2,80%);
- Polgári Demokrata Párt: 6 szavazat (2,40%);
- összesen: 250 érvényes szavazat (100%).

Az 1945. évi országgyűlési választások eredményei, Kötcsé-Csicsalpuszta és Kötcsé-Ceszta:

- Független Kisgazdapárt: 89 szavazat (51,44%);

tot,⁹¹⁹ míg 1949-ben a község lakossága kivétel nélkül leszavazott a Népfontra, de itt meg kell említenem, hogy kb. 7 rontott szavazat volt, amely a feltevések szerint az idősebb egyéneknél fordulhatott elő, mert semmiféle ellenagitáció nem volt észlelhető.

A község kb. 70%-a volt gazdasági cselédekből tevődik össze, így nem volt észlelhető, hogy bármikor is államellenes agitációt bárki is folytatott volna. Így az iskolák államosításakor, valamint a Mindszenty-ügyben⁹²⁰ is a legjobb hangulat volt és nagy helyesléssel fogadták. Semmiféle pap, apáca a községben nincs.

A községben az aratás, cséplés és beszolgáltatás, valamint a tarlólántás rendben folyt le, azonban a tarlólántásnál rossz hangulatot váltott ki a kisparasztság soraiban az a tény, hogy tarlólántásra szerződtek a tabi gépállomáshoz és a gépállomás semmit nem szántott részükre, holott Juhász József 28 holdas bérlő kuláknak kb. 7 holdat szántott föl a gépállomás traktorá éjjel, holott az nem is volt leszerződve. Juhász Józsefnek csak 3 ½ hold saját földje van és 25 holdat bérel 1 kapolyi 65 holdas kuláktól. Ezen kuláknak mondható egyén a gabonáját későn hordta be, ami a tarlón megázott, így csépléskor is nedves volt, amiből kifolyólag beszolgáltatási kötelezettségét késve teljesítette, mert a szövetkezet a nedves gabonát nem vette át.

Aratás után a tarlólántásban lemaradás történt, de ennek oka az, hogy a község határának egy részén a katonaság huzamosabb időn keresztül gyakorlatokat folytatott, és a szántást csak kora reggel vagy a késő esti órákban lehetett folytatni. Jelenleg 99%-ban befejezést nyert a tarlólántás. Voltak azonban olyan hangok is, hogy minek felszántani minden tarlót, mert mit fognak enni a birkák és hova fogjuk kihajtani őket, ha minden tarlót fel kell szántani.

A beszolgáltatás jelenleg is folyik. A község gazdagyűléseken fogadta el Mindszent és Szegvár,⁹²¹ valamint Kadarkút községek versenykihívását, és csatlakozott azon mozgalomhoz, hogy a beadási mennyiséget, valamint a felesleges gabonát leadják a földműves-szövetkezetnek.

A dolgozó parasztság soraiban azonban lehetett találkozni olyan hanggal is, hogy a beadásomnak eleget teszek, de egy szemmel sem adok többet.

A lakosság viszonya jelenleg is tszcs-hez nem a legjobbnak mondható, mert Juhász József, aki egy kapolyi kuláktól 25 holdat bérel, ezen egyén a Szovjetunióban volt hadifogoly és állandóan gyalázza a Szovjetuniót és többször tett olyan kijelentést, hogy Ő volt a Szovjetunióban, de nem kér abból, ami ott van. Ezen kulák jó viszonyt tart fenn [...] ottani lakossal, aki 1942-ben jött át Jugoszláviából, szülei Szabadkán⁹²² vannak, akikkel állandó levelezésben áll, és meg-

-
- Nemzeti Parasztpárt: 53 szavazat (30,64%);
 - Magyar Kommunista Párt: 21 szavazat (12,14%);
 - Szociáldemokrata Párt: 7 szavazat (4,05%);
 - Polgári Demokrata Párt: 3 szavazat (1,73%);
 - összesen: 173 érvényes szavazat (99,43%) és egy érvénytelen szavazat (0,57%).

MNL SML. 1945-ös választási iratok.

⁹¹⁹ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Magyar Kommunista Párt: 132 szavazat (33,67%);
- Független Kisgazdapárt: 102 szavazat (26,02%);
- Nemzeti Parasztpárt: 82 szavazat (20,92%);
- Szociáldemokrata Párt: 27 szavazat (6,89%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 21 szavazat (5,36%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 12 szavazat (3,06%);
- Demokrata Néppárt: 12 szavazat (3,06%);
- Polgári Demokrata Párt: 2 szavazat (0,51%);
- Magyar Radikális Párt: 2 szavazat (0,51%);
- összesen: 392 érvényes szavazat (99,49%) és 2 érvénytelen szavazat (0,51%).

⁹²⁰ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

⁹²¹ Települések Csongrád megyében.

⁹²² Település az egykori Bács-Bodrog vármegyében, ma Szerbia.

történt már az is, hogy Szabadkáról telefonáltak [...] -nak. [...] 1945-ben került a községben [...] MÁV főintézővel, akinek szintén 51 hold földje volt, [...]

Szükséges lenne Juhász József és [...] eltávolítása a községből, mert nevezettek a lakosság egységének a megbontói és a fejlődés akadályozói. A tszcs ellenségei, ami megmutatkozott akkor is, amikor Juhász Józseftől és [...] -tól a magtárak igénybe lettek véve a tszcs gabonájának tárolására, és a magtárakat nem voltak hajlandók átadni, amikor is Juhász kijelentette, hogy „csak a testén keresztül lehet tőle elvenni”. Így karhatalom igénybevétele vált szükségessé, mely karhatalomnak a fenti személyeket meg kellett bilincselni arra az időre, míg a bizottság a helyiséget átvette.

A község kis- és középparasztjainak véleménye jó a tszcs-ről. Ez év tavaszán a falu 75%-a tszcs-t akart alakítani, a meglévőtől különállóan, de ezt a kormányzat nem engedélyezte. A tszcs ellen semmi kifogásuk nem volt, csupán az akkori vezetőség ellen volt kifogásuk, ami külön tszcs alakítására készítette őket.

A helyi tszcs-ből jelenleg 21 család lépett ki azzal, ha az alant felsorolt személyek ki lesznek zárva a csoportból, akkor valamennyien visszamennek és biztosítják a csoportot, hogy a község 80-90%-a a csoportba lép. A tagság nincs megelégedve azzal, hogy olyan üzemi titkára legyen a tszcs-nek mint Korró András, akinek az apja és az öccse a felszabaduláskor szovjet katonát lőttek agyon, amiért is úgy az apját, mint az öccsét a szovjet katonák rögtön agyonlőtték. Az üzemi titkár jó viszonyt tart fenn Juhász József kulák bérrelővel, egy házban laknak és a faluban általános vélemény az, hogy együtt szoktak italt fogyasztani, a kulák által befolyásolható.

A csoport tagsága kizárását javasolja Tóth János pártonkívüli egyénnek, akinek Kapoly községben kötélgyártó üzeme van, amely jelenleg 25 000 Ft adósságban lefoglalás alatt áll. Ezen egyénnek személygépkocsija is volt, és állandóan több munkást foglalkoztatott üzemében.

Spitzer Ferenc volt 8 holdas, kupec, kereskedő, aki csak deportálása óta vallja magát demokratának, jobboldali beállítottságú, s polgári gondolkozása és kupeckodása végett az MDP-ből ki lett zárva. Ezen személy a fenti földjét mindig mással munkáltatta és soha nem dolgozott. A csoportban is olyan helyre igyekeznek menni, ahol dolgozni nem kell. Jelenleg a csoportnál raktáros és kb. 110 kg mák, amely két hold földnek a termése, kitisztítatlanul a raktárban romlófélben van, amiért nevezett a felelős.

A csoport tagjai kizárásra javasolja még [...] MDP-tag, volt téglagyári munkást, bár nagycsaládos, de állandóan részeges, amiből kifolyólag családja nagyon szegény sorban él. Valamint Orsós József pártonkívüli cigányt, aki [...] -val a csoportban nagyobb munkák idején (kapálás, aratás, stb.) nem mentek ki dolgozni, hanem elmentek a kulákhoz és így a kulák rögtön azzal érvelt, hogy a tszcs sohasem fog odaérni, hogy annyi pénzük legyen, mint az egyénileg gazdálkodó parasztnak.

Itt meg kell jegyezni azt, hogy több esetben előfordult a csoportnál az, hogy nem volt pénzük, amiből kifolyólag kisebb hiányosságokat szenvedtek a csoport tagjai.

A községben pap nincs, Kötcséről szokott átjárni nagyon ritkán Vörös József kat[olikus] pap,⁹²³ aki a békeívet nem írta alá. Budapesten, az értekezleten sem volt. Reakciós beállítottságú. Somogy megyes községben nem tud nagy befolyást gyakorolni a lakókra, ami megmutatkozik abban is, hogy a párbért nem fizetik neki rendesen, amiért is hanyagolja Somogy megyes lakosságát és híveit. Semmiféle vallásos szekta a községben nem működik. A köz-

⁹²³ Vörös József veszprémi és kéthelyi szolgálat után 1946. november 7-től volt lelkész Kötcsén. 1950. szeptember 26-tól Keszthelyre helyezték át káplánnak, innen Balatonkeresztúrra, Lovászpatonára, Nagykanizsára, Somogyásámsónba, majd Balatonberénybe került. Kötcsén, Nagycsepelyen és Somogy megyes templomot építtetett Vándor Ferenc veszprémi építész mérnök tervei alapján. Kötcsén lelkész lak céljára kertés házat vett, s megszerezte a kötcsi Sárközy-, illetve a somogy megyesi Von Götzen-kastélyt, melyekben iskolát létesített. Későbbi szolgálati helyén, Balatonberényben elérte, hogy az ottani gótikus templomot tatarozzák, illetve feltárják. Pfeiffer, 1987. 1092. p.

ségben volt csendőr, katonatiszt, stb. nincsen. A községben egy volt leventeoktató tartózkodik, névileg [...] kisparaszt, aki jelenleg vadházasságban él [...] volt 36 holdas kulákkal, kinek Jugoszláviában, Szabadkán vannak rokonai, akikkel állandó levelezésben áll. [...] ellen lett feljelentés téve a 2760/1949. számú kormányrendeletbe ütköző haszonbérleti szerződés kötése miatt.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

Tárgy: Somogyszentpál⁹²⁴ község feltérképezése

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 5-én.

Jelentem, hogy tárgyban nevezett község feltérképezése során az alábbiakat állapítottam meg:

1./ A község gazdasági helyzete:

Összes földterület: 8 080 kat. hold,⁹²⁵

Kulákok kezén: 310 hold,

Középparaszt, újgazda és kisparaszt kezén: 1 800 hold,

Tszcs⁹²⁶ kezén: 150 hold,

Állami gazdaság területe: 280 hold.

Eddig a község területén tagosítás nem történt.

A község területén 1 tszcs van 150 hold földdel és 13 családdal.

2./ A falu politikai helyzete:

Összlakosság száma: 1 607 fő,⁹²⁷

Kulákok száma: 13 család,

Középparasztok száma: 500 fő,

Kisparaszt és újgazda: 950 fő,

Ipari munkások száma: 9 fő,

Értelmiségiek száma: 7 fő.

A községben az alábbi pártok és tömegszervezetek vannak:

Magyar Dolgozók Pártja 44 taggal,

DÉFOSZ 240 taggal,

DISZ 65 taggal,

MNDSZ 35 taggal.

Egyházak vagy felekezetek:

Csak katolikus egyház működik, illetve a község lakossága mind katolikus, csak 2 izraelita család lakik a községben 8 taggal.⁹²⁸

A község lakossága mind magyar, más nemzetiségű vagy anyanyelvű egyén nincs.

A községben állami szerv:

Körjegyzőség,

Adóhivatal,

Posta,

Földmíves-szövetkezet (2),

Állami gazdaság és állami erdőgazdaság.

A község területén más állami szerv nem működik.

⁹²⁴ Nagyközség a Marcali járásban. Neve 1929 előtt Tótszentpál. 1929-ben Tótszentpál és Varjaskér egyesültek Somogyszentpál néven. 1872 és 1928 között körjegyzőségi székhely, 1928–1950 között nagyközség önálló jegyzőséggel. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁹²⁵ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 8 288 kat. hold (4 769 ha).

⁹²⁶ Somogyszentpálon 1949. szeptember 18-án alakult meg a III. típusú Béke Termelőszövetkezet Csoport, mely 1956 végéig működött.

⁹²⁷ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 605 főt számlált a település.

⁹²⁸ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Somogyszentpál lakosságának 99,3%-a a római katolikus, 0,1%-a a görög katolikus, 0,3%-a a református, 0,1%-a az evangélikus, 0,1%-a a görög keleti, 0,1%-a az izraelita hitet követte.

3./ Ellenséges elemek felkutatása:

A község területén, illetve a községben a múltban semmiféle párt nem működött. A felszabadulás után a Független Kisgazdapárt működött, melynek vezetője Ty. Kovács Lajos volt, kinek vagyona: 30 hold föld, 1 ház, 2 szarvasmarha, 2 ló és gazdasági felszerelés. Ty. Kovács Lajos született: Somogyszentpál, 1910. április 18-án, apja: István, anyja: Rádó Mária, magyar, nős, fogl.: földműves és borügynök, 1 gyermeke van, László, aki 1940. május 5-én született, lakik: Somogyszentpál község. Megállapítottam, hogy nevezett minden rendelettel szemben ellenségesen lép fel, a község lakosságának felvilágosítást szokott adni a rendeletekkel kapcsolatban, amelyeknél mindig fordítva állítja be a rendeleteket. A község lakossága előtt népszerűségnek örvend. Nevezett iskoláit Somogyszentpál községben végezte, majd utána apja földjén dolgozott, s jelenleg is apjától azt bérlí. Földjén kívül borügynökséggel foglalkozik, melyekre többek szerint nevezettnek engedélye is van. A bort Zalából hordja, és azzal tüzérekedik. Nevezett az 1945-47-es [sic!] választások⁹²⁹ alkalmával az FKGP-nak volt fő kortese. A felszabadulás előtt pártonkívüli volt. Akkori barátai: Hadorics Ignác, 42 holdas kulák volt, akinek jelenleg 3 hold földje van, a többit a tszcs-nek adta le, és a volt cselédjének, Artner Károlynak adta bérbe, valamint Kovács János 44 holdas kulák, akinek jelenleg 5 hold földje van, míg 15 hold földet a tszcs-nek adott, a többit pedig bérbe adta ki, Kovács István 32 holdas kulák és Rózinger Béla kereskedő (kulák) kinek 1 fűszerüzlete, 1 hold földje és a feleségének 2 háza van. Nevezettek szoros barátságot tartottak fenn fent nevezettel, de a mostani időkben, illetve 1948-tól ez a szoros barátság már nem nagyon áll fenn köztük, mivel mind vagy bérbe, vagy a tszcs-nek leadta a földjét, és ők is alkalmi munkára járnak ki. Ty. Kovács Lajos jelenleg is mind a terménybeadás, mind a tszcs ellen agitálást fejt ki, jelenleg a terménybeadással kapcsolatosan azt a kijelentést tette, hogy hiába jegyezték elő a tartalék búzájukat beadásra, arra mégsem kapják meg a 100%-os örökléti engedélyt. A község lakossága között állandó lázító munkát fejt ki.

Fent nevezett az 1949-es választásoknál és a Népfront ellen is agitációt fejtett ki, amiért jegyzőkönyvet vettek fel ellene, de ez ideig eljárás nem folyt.

Politikai eseményeknél a faluban aktív ellenséges provokáció nem történt, az iskolák államosításánál a pap, ki a Párt irányvonalát nézte, semmilyen intézkedést nem tett az ellen. Ezt talán öreg korára és betegségére való tekintettel nem tette meg. A pap neve Baráth József volt.⁹³⁰

Aláírásgyűjtés vagy valamilyen tömeghangulat-megnyilvánulás egy esetben sem állt fenn.

⁹²⁹ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 755 szavazat (89,67%);
- Magyar Kommunista Párt: 34 szavazat (4,04%);
- Szociáldemokrata Párt: 33 szavazat (3,92%);
- Nemzeti Parasztpárt: 12 szavazat (1,43%);
- Polgári Demokrata Párt: 8 szavazat (0,95%);
- összesen: 842 érvényes szavazat (100%).

Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Demokrata Néppárt: 565 szavazat (55,77%);
- Független Kisgazdapárt: 94 szavazat (9,28%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 90 szavazat (8,88%);
- Magyar Kommunista Párt: 83 szavazat (8,19%);
- Nemzeti Parasztpárt: 82 szavazat (8,09%);
- Polgári Demokrata Párt: 54 szavazat (5,33%);
- Szociáldemokrata Párt: 40 szavazat (3,95%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 4 szavazat (0,39%);
- Magyar Radikális Párt: 1 szavazat (0,10%);
- összesen: 1013 szavazat (98,93%) és 11 érvénytelen szavazat (1,07%).

⁹³⁰ Baráth József (1911–1985) 1937–1938 között Somogyszentpálon működött mint káplán, aztán adminisztrátor, majd Niklára, aztán Tótvázsonyba helyezték át. Működése alatt kifestette a somogyszentpáli és a niklai templomot. Pfeiffer, 1987. 264. p.

A község jelenlegi politikai élete:

Somogyzentpál községben az aratást 100%-ig elvégezték, a cséplés 90%-os, a beszolgáltatás 60%-os, tarlóhántás 98%-os. A terménybegyűjtés van lemaradva, illetve a beszolgáltatás, ami a község közellátási vezetőjének a hanyagságából történt. A közellátás vezetője Zsák József, szül.: Nagyszombat,⁹³¹ 1889. július 20., Csehszlovákia, apja: †János, anyja: †Lehotai Karola, állampolgársága: magyar, családi állapota: elvált, foglalkozása: közellátási tisztviselő, előbbi lakása: Pusztakovácsi, jelenlegi lakása: Somogyámson, 195. szám. Nevezett személyeknek már 1950. június 1-re ki kellett volna adni a községek lakóinak a gabonalapokat, melyen rajta lett volna a beszolgáltatás helye, mennyisége. Ezzel szemben nevezett még most sem adta ki a község kb. 30%-ának lapjait, vagy akinek kiadta, hanyagul és rosszul állította ki, melynek következtében többen a községben vitatkoztak a gabonalapok kiadásán.

Hibája az volt, hogy több 5 holdas gazdának, illetve az egyiknek kevesebb mennyiséget írt a lapjára, mint a másoknak, s aki kevesebbet adott be, az a beadásnál nem szólt semmit, mikor azonban megtudta a másik, hogy mennyit adott be, vitáztak rajta és a község házához, valamint a földműves-szövetkezet ügyvezetőjéhez mentek panaszra. Többek állítása szerint nevezett hanyagsága öregségének, többeknek meg tudatlansága miatt történt. Megállapítottam azt ezzel szemben, ha a földműves-szövetkezet ügyvezetője vagy a község MDP titkára, Hodolics Jenő figyelmeztették hanyagságára, hanyagul és durván felelt nekik, és azzal, hogy ő a közellátás törvényei szerint dolgozik. Öreg korára való tekintettel nevezettnek sok mindent eltűrtek, jelenleg felmondás alatt áll.

A község a tervét, amit jegyzőkönyvbe foglalt, hogy 1950. augusztus 20-ra terményét beadja, azt teljesíti is. A község MDP titkára bemondása szerint az eddigi kevés beadás a fent nevezett személy hanyagsága, másodsorban az esős idők miatt történt. A beszolgáltatással kapcsolatosan a kulákok a beszolgáltatást teljesítik, idáig zsizsikes vagy rossz búza beszolgáltatása vagy más géprongálás nem történt.

Megállapítottam azt, hogy a község lakosságának viszonya a tszcs-hez rossz, a vélemény az egész községnél fennáll, amikor többen azt mondják, közép- és kisparasztok, hogy az újgazdák földet kaptak, miért nem lépnek be a tszcs-be. Ezzel szemben az újgazdák azt mondják, hogy a felszabadulás óta önállóak, nem cselédek, így fenn akarják tartani a kapott földjük felett a jogot. Az állami gazdasághoz a község lakosságának a viszonya jó. Akik az állami gazdaságban dolgoznak, jelenleg is heti 96-100-150 forintot keresnek, amivel nagyon megvannak elégedve.

A kulákok viszonya a tszcs-vel kapcsolatosan az, hogy nem nyilatkoznak. Többen, mint fent említettem, a tszcs-nek leadták a földet és a megmaradt 5-7 hold földjükön gazdálkodnak. Megállapítottam azt, hogy a kisparasztoknál a tszcs-hez való viszony több százalékban sokkal rosszabb, mint a középparasztok és kisparasztok véleménye, mert a példát nekik kellene mutatni, mivel ingyen földjuttatásban részesültek.

Állami gazdaságban vagy gépállomásnál dolgozó munkások a normarendezéshez jól viszonylanak, mivel megkapják munkájuk után a rendes bért, így egyéni versenyben és Sztahanovmozgalomban⁹³² dolgoznak az állami gazdaság földjén. Ellenséges vagy jobboldali megnyilvánulás a község lakosainál jelenleg nem tapasztalható, mivel a katolikus pap, ki jelenleg új a községben,⁹³³ minden ügyével a Párthoz fordul. Jelenleg is a r[ómai] k[atolikus] templom

⁹³¹ Település az egykori Pozsony vármegyében. ma Szlovákia.

⁹³² Lásd: 58. sz. lábjegyzet!

⁹³³ 1942. februártól nyugdíjba vonulásáig, 1950. októberéig Lukács József volt a somogyzentpáli plébános, 1950. márciustól pedig Révai József működött a településen mint adminisztrátor. (Révai 1965-től a marcali kerület helyettes esperese, 1969-től esperese lett, 1975-től tiszteletbeli kanonok, 1979-től segedi főesperes, illetve marcali plébános.) Lukács József Somogyzentpálon megszervezte az Oltáregyletet és a Katolikus Leányszövetiséget, emellett sokat tett azért is, hogy a település telefonközpontot és kövesutat kapjon. Révai József működése alatt tataroztatta (1950) és felújította (1964–1970 között) a somogyzentpáli templomot Vándor Ferenc veszp-

javításához pénzt gyűjtött, amit a községi, illetve a Járási Pártbizottság engedélyezett neki. A békeívet elsőnek írta alá és a békefelhívással kapcsolatosan beszélt a híveinek.

Megállapítottam azt, mivel a pap jól viszonylik a Párthoz, így pressziót tud gyakorolni a község lakosaira, hogy azoknak is a Párthoz kb. 70%-a jól viszonylik. Ezzel szemben ellenséges hangokat lehet hallani a kulákok részéről a beszolgáltatással kapcsolatban, olyan formában, hogy hiába adnak be több gabonát a C vételi jegyre, mégsem fognak kapni majd több örletési engedélyt, mint amennyit beadtak. Ezek között van Gelencsér Károly somogyszentpáli pártönkívüli, 28 holdas kulák, aki jelenleg is aknamunkát folytat, illetve agitációt fejt ki a terménybeadással szemben.

Gelencsér Károly személyi adatai: született Somogyszentpál, 1884. március 1-én, apja: Vendel, anyja: Pandur Borbála, magyar állampolgár, családi állapota: nős, földműves, Somogyszentpál, 338. szám alatti lakos. Vagyona: 28 hold föld, 1 ház, 2 ló, 3 szarvasmarha, gazdasági felszerelés, szekér, eke, borona stb. Nevezett a községben született, apja gazdálkodó volt, földjét attól örökölte. Pártnak tagja a felszabadulás előtt nem volt, katona az 1914-es világháborúban volt. A felszabadulás után a FKGP-be lépett, de ott semmiféle munkát nem fejtett ki, ahol a tagsága meg is szűnt. Barátja: Berta Sándor 27 holdas kulák, aki földjét a tszcs-nek adta. Nevezett az, aki a kulákok között fő hangoskodó és a rendeletek ellen napokig rossz, ellenséges hangokat hallat. Ennek a személynek az aknamunkája folytán a kis- és középparasztok tartózkodnak a tszcs-be való belépéstől.

Megállapítottam azt, hogy nevezett személy a pappal vagy a csendőrrel, vagy más személyekkel kapcsolatot nem tart fenn, ez neki személyes bosszúja, hogy a tszcs-t vagy más szövetkezeti szervezet munkájában és fejlődésében akadályozza.

Megállapítottam azt, hogy a pap és a község lakosságának viszonya az állam és az egyház között folyó tárgyalásokkal kapcsolatban teljesen érdektelen, semmiféle megnyilvánulást nem tesznek. A községben csak katolikus egyház működik, ami a község lakosságának kb. 97%-át teszi ki.

Egyházon belül semmilyen szervezkedést nem észleltem, a községben demonstrációs felvonulást vagy tüntetést a felszabadulás után semmiféle állami intézkedésre nem folytattak. Jelenleg az állami gazdaság versenyben van Tótkomlósd⁹³⁴ és Kadarkút, valamint Kéthely községgel páros versenyben. E hónap elsején táviratot intézett a községi MDP vezetőség Rákosi elvtárshoz, hogy a terménybegyűjtést 100%-ig teljesíteni fogják Alkotmányunk évfordulójának ünnepére.

Megállapítottam azt, hogy a községben a múlt rendszer exponensei közül csak 1 csendőr tartózkodik a községben, név szerint Kovács Mihály született: Somogyszentpál, 1920, apja: József, anyja: Dávid Teréz, földműves, vagyontalan, csendőrszakaszvezető volt, lakik: Somogyszentpál község.

Nevezett 1943-ban került a csendőrséghez, ahol a felszabadulásig teljesített szolgálatot. A Vörös Hadsereg elől nyugatra ment, ahonnan 1946 tavaszán jött vissza, szüleihez. Hazatérése után 6 hónapra volt internálva, majd 1946-ban a kulákok megválasztották UFOSZ⁹³⁵ elnöknek és ezen beosztásában mindenkor az akkori MKP javaslatait elutasította.

Nevezett oly módon ellenkezett mindenkor a MKP Földosztó Bizottsága ellen, hogy a földosztók nem jól osztották szét a földet. Ebből aztán az következett, hogy az úgazdák mindig méltatlankodtak. Kulák befolyás alatt állt és mindenkor a kulák befolyást akarta érvényesíteni. Az utóbbi időben már nem mert ellenpropagandát kifejteni, de lehet tapasztalni, hogy egyes rémhírek csak őröle származhatnak.

régi építészmérnök tervei alapján, emellett felújította a templomban látható Dorfmeister-oltárképet, az orgonát, a gyóntatószéket, valamint a plébániaházat. Pfeiffer, 1987. 684., illetve 875-876-p.

⁹³⁴ Ilyen nevű település nem létezik. A forrás szerzője valószínűleg Tótkomlós Békés megyei nagyközségre gondolt.

⁹³⁵ Újbirtokosok és Földhözjuttatottak Országos Szövetsége

Baráti köre, illetve jó viszonyt tart fenn a községben lakó Honfi Aladár tanárral, akit állásából elbocsájtottak jobboldali magatartása miatt és a Pártból is kizárták, Kispassza János (Sised) 15 holdas, FKGP-tag, majd a Parasztszövetség volt emberével, jobboldali beállítottságú. Fent nevezett jelenleg szülei 6 kat. hold földjén dolgozik, politikai szempontból teljesen megbízhatatlan.

Megállapítottam azt, hogy a volt leventeoktató, Andosics Jenő a községből elköltözött és jelenlegi lakhelyét megállapítani nem lehetett. Másik tanító, ki leventeoktató volt, Jakab László Balatonlellén van iskolaigazgatói állásban.

Megállapítottam továbbá, hogy az utóbbi időben sem mezőgazdasági szabotázs, sem más ipari géprongálás nem történt és a tszcs vagy állami gazdaság ellen lényegesebb ellenséges hangulat nem állott elő.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

Tárgy: Somogyszil⁹³⁶ község feltérképezése

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 10.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügyben nyomozásom során az alábbiakat állapítottam meg.

A község össz. földterülete 6 333 kat. hold.⁹³⁷ Ebből kulák kézen 353 kat. hold, középparaszt-ság kezén 3 000 kat. hold, kisparaszt-ság kezén 1 700 kat. hold, újgazdák kezén 300 kat. hold, tszcs tulajdonában 246 kat. hold van. A község területén 1 tszcs működik 24 családdal, 41 taggal.⁹³⁸ A községben ez ideig tagosítás nem volt. Állami gazdaság nem működik.

A falu összlakosságának száma 1 975 fő.⁹³⁹ Ebből kulák 25 család, középparaszt 250 család, kisiparos 110 család, újgazda 100 család, értelmiségi 20 család van. Nemzetiségi megoszlás szerint: magyar 75%-a, a falu többi lakossága, azaz 25%-a egyéb származású. Felékezeti megoszlás: a falu lakosságának 75%-a r[ómai] k[atolikus] vallású, 25%-a evangélikus.⁹⁴⁰

A községben politikai párt az MDP működik 47 taggal. Demokratikus tömegszervezetek a következők működnek: DISZ 75 taggal, DÉFOSZ 270 taggal, MNDSZ 25 taggal. A községben körjegyzőség és posta működik.

A községben a felszabadulás előtt politikai párt nem működött. A felszabadulás után az FKGP, SZDP, MKP, NPP és PDP működtek. Az 1945-ös választások során az FKGP 50%-os, NPP 20%-os, SZDP 20%-os, MKP 10%-os szavazatot kapott.⁹⁴¹ Az 1947-es választások alkalmával első lett az MKP 40%-os szavazattal, míg SZDP 20%-os, NPP 15%-os, PDP 19%-os, az FKGP 6%-os szavazatot kapott.⁹⁴² Az 1949-es választáskor a község egész lakossága a Népfontra szavazott, és így 100%-os szavazatot kapott.

A PDP volt titkára, egyben fő hangadója Illés József, szül.: 1903-ban, anyja: Kalmár Mária, somogyszili születésű lakos. Vagyoni helyzete: kulák, 24 hold földje, 2 lova, eke, borona, vetőgép, gazdasági felszerelés. Jelenleg pártonkívüli, nyíltan a demokrácia ellen nem uszít, de a demokrácia ellen elégedetlenséget fejt ki. Szoros baráti kapcsolatot tart fenn a falu plébáno-

⁹³⁶ Kisközség az Igali, 1950 után a Kaposvári Járásban. Neve 1908 előtt Szill. 1872 és 1950 között körjegyzőségi székhely. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁹³⁷ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 6 333 kat. hold (3 646 ha).

⁹³⁸ Somogyszilban 1949 novemberében alakult meg a III. típusú Kossuth Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött.

⁹³⁹ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 974 főt számlált a település.

⁹⁴⁰ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Somogyszil lakosságának 78,4%-a a római katolikus, 4,6%-a a református, 16,3%-a az evangélikus, 0,2%-a az unitárius, 0,1%-a az izraelita, 0,4%-a a baptista hitet követte, 0,1% egyéb felekezethez tartozónak vallotta magát, míg 0,1% esetében az adatok ismeretlen felekezettel jeleznek.

⁹⁴¹ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 477 szavazat (54,70%);
- Szociáldemokrata Párt: 161 szavazat (18,46%);
- Magyar Kommunista Párt: 111 szavazat (12,73%);
- Polgári Demokrata Párt: 91 szavazat (10,44%);
- Nemzeti Parasztpárt: 32 szavazat (3,67%);
- összesen: 872 érvényes szavazat (99,43%) és 5 érvénytelen szavazat (0,57%).

⁹⁴² Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Demokrata Néppárt: 385 szavazat (39,73%);
- Magyar Kommunista Párt: 158 szavazat (16,31%);
- Szociáldemokrata Párt: 146 szavazat (15,07%);
- Nemzeti Parasztpárt: 108 szavazat (11,15%);
- Polgári Demokrata Párt: 64 szavazat (6,60%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 44 szavazat (4,54%);
- Független Kisgazdapárt: 35 szavazat (3,61%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 27 szavazat (2,79%);
- Magyar Radikális Párt: 2 szavazat (0,21%);
- összesen: 969 érvényes szavazat (99,69%) és 3 érvénytelen szavazat (0,31%).

sával, Dr. Kovács Ferencsel,⁹⁴³ aki a demokráciának ellensége és a falu kulákjaival. Testvérel, Illés Jánossal, aki kuláknak van minősítve, egy házban laknak, a földterületük is egyforma.

A NPP-nek hangadója volt még Molnár Dezső, szül.: 1924-ben, iskolai végzettsége érettségi, nőtlen. A felszabadulás előtt mint zászlós teljesített szolgálatot. Apja kulák, tulajdonában van 18 kat. hold föld, 2 db ló, gazdasági felszerelés és egy tanya gazdasági épületekkel együtt. Büntetve volt 1949-ben, mert a járási kiküldött elvtársat szidalmazta. Nyíltan nem agitál a demokrácia ellen, de magatartása demokráciaellenesnek bizonyul. Kirívóan viselkedik, nagyszájú, a községházán is olyan hangnemen beszél, hogy a körjegyző ki akarta dobni. Baráti kapcsolatot tart fenn a helybeli pappal és Turi Lajos kulákkal, aki a demokráciának ellensége. Nevezett apjának volt egy cséplőgépe, amit a helybeli szövetkezetnek adtak át. Nevezett Nyugaton volt fogságban, és onnan 1946-ban jött haza.

Csapó János, szül.: 1887-ben, 64 kat. holdas kulák, akinek 2 ló, gazdasági felszerelés és 1 tanya van a tulajdonában. 1 cséplőgépe volt, azt tavaly elvitték tőle, mert azt a cséplés idejére nem javíttatta meg, hogy üzemképes lett volna. 1949-ben mezőgazdasági szabotázssért büntetve volt. Az FKGP-nek aktív tagja volt, jelenleg pártunkívüli, részeges, uszít a demokrácia ellen. Olyan kijelentéseket tesz a középparasztok előtt, „ezek a kommunisták teljesen tönkre teszik az embert. Mindenét elszedik, nem törődnek azzal, hogy azt saját maga kereste. Így fogtok ti is járni, ne búsuljatok.” Állandóan az elégedetlenséget szítja a demokráciával szemben.

Papok részéről nyílt agitálás nem történt. Sem az iskolák államosításával kapcsolatban, sem a Mindszenty-üggyel⁹⁴⁴ kapcsolatban. A békeívet mind a két pap szó nélkül aláírta. De dr. Kovács Ferenc [római] k[atolikus] káplán⁹⁴⁵ átjár Gadács községbe, és sűrűen meglátogatja az odatelepített szláv, horvát és sváb lakosságot, ahol az ő befolyására 2 szlovák család megtagadta a békeív aláírását.

Község lakossága az aratást határidő előtt 1 héttel előbb befejezte. A cséplést 100%-ig elvégezték, a terménybegyűjtés beszolgáltatásában (105% C vételi jegyre) 29%-ig teljesítették, tarlóhántást 90%-ban végezték el. A beszolgáltatásban az újgazdák és a kisparasztok járnak az élen. Így Kujti Vendel pártunkívüli újgazda a beszolgáltatáson felül 8 q rozst adott be, és azt a kijelentést tette, hogy minden felesleg gabonámat beszállítom, mert tudom, hogy ezzel is elősegítem a népi demokráciánkat és az ötéves tervünket.

A község lakosságának a tszcs-vel kapcsolatban jó. A dolgozó parasztság nagy érdeklődéssel nézi a csoport tagjainak eddigi keresetüket. Nagy figyelemmel kísérték a tszcs-ben lévő egyik családtagot, aki harmadmagával dolgozott a tszcs-ben, s a félévi kenyér fejadagjának 10 q búzát kapott. A parasztok kérdezték, hogy ez csak hármójuk keresete, és erre azt mondták, hogy ezért érdemes belépni a tszcs-be, illetve a csoportba. Kilátásban van az, hogy a csoport taglétszámát könnyen meg tudják növelni.

Tagosítással kapcsolatban a hangulat jó. A csoportnak lévő 264 kat. hold földje szanaszéjjel fekszik a község területén, ezért nagyon várják a tagosítást, hogy ezáltal tudjanak gépi erővel dolgozni a földjükön.

⁹⁴³ Elírás, Somogyszilban 1949. októbertől 1951. szeptemberig Kovács Jenő működött káplánként. Pfeiffer, 1987. 631–632. p.

⁹⁴⁴ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

⁹⁴⁵ Lásd: 872. sz. lábjegyzet!

Tárgy: Somogytarnóca⁹⁴⁶ község feltérképezése.

Jelentés.

Barcs, 1950. augusztus. 10-én.

Jelentem, hogy Somogytarnóca község feltérképezését az alábbi szempontok szerint készítettem el.

A község össz. földterülete 3 000 hold.⁹⁴⁷ Ebből erdő 600 hold. Kulák kézen 5 hold. A többi szegényparaszt, mind juttatott földön dolgozik. Így 5-10 holdig 25 fő, 10-12 holdig 15 fő, 12-15 holdig szintén 15 fő.

A községben tagosítás ez ideig nem volt. tszcs nem működik.⁹⁴⁸

A községhez tartozó állami gazdaság kezén 25 hold terület van.

A község össz. lakóinak létszáma 150 fő.⁹⁴⁹ A népi szervek állítása szerint kulák nincs, de az én állításom szerint 1 van. Nézetem szerint azért kulák, mert van 5 hold földje, egy gépész-műhelye és egy cséplőgép-garnitúrája. Ezen kívül van 10 nagyobb családú paraszt, aki 15-16 hold földön dolgozik, ezeket mondhatnánk középparasztnak, és van 35 szegényparaszt, 15 munkás, ezek közé van sorolva az éjjeli őr, a mezőőr és a kézbesítő. Van 3 értelmiségi.

A községben a következő politikai pártok és tömegszervezetek működnek.

MDP 20 taggal, titkár Vándorfi Ferenc szegényparaszt. DÉFOSZ, titkár Porogi István, nem megbízható kétkulacsos. Elnök: Katona György. Munkástagozat vezetője: Balogh Sándor szegényparaszt. MNDSZ elnöke Varga Józsefné, szegényparaszt felesége. DISZ: 45 taggal, titkár Nagy István MDP-tag.

A község lakosainak 90%-a r[ómai] k[atolikus], 10%-a református. Egyéb vallási egyesület vagy szekta a községben nem működik.⁹⁵⁰

A község nemzetiségi megosztása szerint a lakosság 97%-a magyar, 3%-a délszláv. Egy család sváb 5 fővel.

Állami szervek közül a községben egy postaügynökség van, melynek vezetője Jakab Sándor pk.,⁹⁵¹ megbízható, most lesz felvéve az MDP-be. A vasútállomás főnöke Novák József MDP-tag.

A múltban a községben a FKGP működött 120 taggal, de azóta a községtől négy pusztát Barcshoz csatoltak, és így a pusztákkal együtt a lakosság is át lett csatolva.

A Független Kisgazdapárt fő hangadója a múltban dr. Hompola Mihály barcsi ügyvéd⁹⁵² volt, aki jelenleg Szigetváron tartózkodik. Szül.: 1900. július 10-én, Lakócsán. Apja: Zsigmond, anyja: Geizler Mária, nős. Lakik Szigetvár, Rákóczi utca 22. szám.

Ezenkívül a községben egy nyilas volt, de jelenleg nem tartózkodik ott.

⁹⁴⁶ Kisközség a Nagyatádi, 1896-tól a Barcsi járásban. Neve 1908 előtt Tarnóca. 1872 és 1878 között a Homokszentgyörgyi, 1878 és 1897 között a Visontai, 1897 és 1907 között a Csokonyai, 1899 és 1911 között a Barcsi körjegyzőség társközsége. Barcsot 1911-ben nagyközséggé nyilvánították, s Somogytarnóca továbbra is társközsége maradt. 1950-ben önálló tanács alakult a településen. 1979-ben egyesítették Barccsal.

⁹⁴⁷ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 6 375 kat. hold (3 668 ha).

⁹⁴⁸ Somogytarnócán 1953-ban alakult tszcs Szorgalom Termelőszövetkezeti Csoport néven, mely 1956 végéig működött.

⁹⁴⁹ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 336 főt számlált a település. Nem tudni, miért van ekkora különbség a forrásban megadott és a népszámlálás során felvett adat között. Feltételezhető, hogy – amint azt a szöveg később említi –, az eltérés oka abban rejlik, hogy Somogytarnócától négy pusztát a lakossággal együtt Barcshoz csatoltak, de ez a magyarázat is valószínűtlenné teszi a két adat közti 1 186 főnyi különbséget.

⁹⁵⁰ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Somogytarnóca lakosságának 92,7%-a a római katolikus, 6,6%-a a református, 0,7%-a az evangélikus hitet követte.

⁹⁵¹ pártonkívüli

⁹⁵² Hompola Mihály ügyvéd 1900-ban született Lakócsán. 1930-tól működött Barcson. 1958-ban alkalmatlanság miatt törölték a kamarai névjegyzékből. SMÜK emlékkönyve, [1999]. 149. p.

A múltban dr. Hompola a grófokkal⁹⁵³ az élen úgy irányította a községet politikai szempontból, ahogy akarta. Összehívta a volt cselédséget egy-egy szavazás előtt, és megmondta nekik, hogy hova szavazzanak. Ha valaki ezen intézkedése ellen mert szólni, akkor azt a grófokkal együtt eltávolították a pusztáról.

1945-ben a FKGP győzött 75%-ban.⁹⁵⁴ Ezt még akkor is Dr. Hompola irányította.

1947-ben a Barankovics-párt⁹⁵⁵ győzött, mivel Dr. Hompolával az élen a község lakossága átállt a Barankovics Pártba. A szavazás előtti éjjel a nevezett ügyvéd teleszóratta az egész községet Barankovics röpirattal, és így a község lakossága oda is szavazott.

Az 1949-es választásoknál a Népfront ellen agitációt senki nem fejtett ki, ami meg is látszott a szavazás eredményén. Sőt, még az akkori pap felhívta a lakosság figyelmét arra, hogy mindenki adja le a szavazatát a Népfrontra.

Az iskolák államosítása ellen senki nem fejtett ki agitációt. Mindszentyvel kapcsolatban a pap, akit ez év májusában helyeztek el a községből, úgy nyilatkozott, hogy egy sváb származású egyén, és megérdemli a sorsát.

A község jelenlegi politikai helyzete:

A lakosság az aratást és cséplést, a tarlóhántást, valamint a beszolgáltatást teljesen befejezte. Ezért a kaposvári Megye Bizottság⁹⁵⁶ a községet hat elismerő oklevéllel tüntette ki. Az oklevelekből egyet Serbek György 15 holdas, egyet Mátyás István 12 holdas és egyet László Károly 10 holdas parasztok kapták. A másik három ezután kerül kiosztásra érdem szerint.

A község lakossága inkább az állami gazdaságba húzódik, mint a tszcs-be, mert azt mondják, hogy az állami gazdaságban ledolgozzák a napi tíz órát, és emellett jól keresnek, és utána oda mennek, ahova akarnak. Ez az általános hangulat a lakosság körében.

A tszcs iránt csak jobban a szegényparasztság mutat érdeklődést, ami kitűnt abból, hogy állandóan mentek a párttitkár nyakkára, hogy már mikor alakul meg a tszcs. Ennek nyomán azután folyó hó 7-én 12 taggal meg is alakult a tszcs.

Kulák a községben a népi szervek állítása szerint nincs.

A községben egy r[ómai] k[atolikus] pap van, aki június hónapban került oda, név szerint Bugleolics [sic!] János⁹⁵⁷. Nevezett az esküt letette és a békeívet aláírta. Ennek ellenére semmi érdeklődést vagy elismerést nem mutat a szocializmus építése mellett. Nagyon szegénynek mutatkozik, teljesen a község lakói tartják el, habár az egyházközségnek a községben 30 hold földje van, mégsem tud annyit termelni, hogy a beszolgáltatásnak vagy az adófizetésnek elegendő tudjon tenni. Még tavalyról is 200 Ft adóhátralékkal tartoznak. Nevezett személyadatait megállapítani nem tudtam, mivel közelebről senki nem ismeri, és semmilyen nyilvántartóban nem szerepel.

A tömegek közül leginkább csak az öregebb embereket és asszonyokat tudja befolyása alatt tartani, mert a fiatalság nemigen jár templomba.

⁹⁵³ Somogytárnóca az 1720-as években került a Széchenyi család birtokába. A településen álló kastélyt gróf Széchenyi Ferenc építtette 1873-ban. Somogy vármegye, [1914]. 147–148. p. 1935-ben gróf Széchenyi Ferenc 2 597, gróf Széchenyi Frigyes 5 938, gróf Széchenyi Károly pedig 233 holdat birtokolt Somogytárnócán. Gazdacímár, 1937. 245. p.

⁹⁵⁴ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 503 szavazat (90,47%);
- Szociáldemokrata Párt: 23 szavazat (4,14%);
- Nemzeti Parasztpárt: 15 szavazat (2,70%);
- Magyar Kommunista Párt: 10 szavazat (1,80%);
- Polgári Demokrata Párt: 5 szavazat (0,90%);
- összesen: 556 érvényes szavazat (99,46%) és 3 érvénytelen szavazat (0,54%).

⁹⁵⁵ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

⁹⁵⁶ Értsd: MSZMP Somogy Megyei Bizottsága.

⁹⁵⁷ Helyesen: Bugledits János (1905-1969), aki iharosi, kaposvári, veszprémi, peremartoni, lesencetomaji szolgálat, valamint tábori lelkészi működés után, 1950. május 28-tól került Somogytárnócára lelkésznek. 1955-ben áthelyezték Mezőszilasra, 1962-ben nyugalomba vonult. Pfeiffer, 1987. 320-321. p.

A községben egy volt prb. csendőr⁹⁵⁸ van, Papp István, aki jelenleg a község kisbírója. Nevezett szül.: 1919. szeptember 4-én, Somogytarnócán. Apja: György, anyja: Dombi Julianna. Fogl[alkozása] községi és postakézbesítő, lakik Somogytarnóca. Rendes, csendes ember, nincs vele különös baj.

Volt rendőr: Rác István szül.: 1911. április 13-án Somogytarnóca. Apja: János, anyja: Hencz Anna, nős, községi mezőőr, lakik: Somogytarnóca. Nevezettet a demokratikus rendőrség nyugdíjazta, és még ma is kapja a nyugdíját. Demokratikus ember, pártértekezleteken rendszeresen részt vesz.

A községben az utóbbi időben semmi különös eset nem történt. Senki ellen eljárás nem volt, és senki nincs büntetve.

A beszolgáltatás alkalmával rossz vagy zsizsikes gabona beszolgáltatását senki nem kísérelte meg.

⁹⁵⁸ próbacsendő

Tárgy: Somogyvámos⁹⁵⁹ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 7-én.

Jelentem, hogy a tárgyban nevezett községről feltérképezésem során az alábbiakat állapítottam meg:

A község gazdasági helyzete:

Az összes földterület 4 348 kat. hold,⁹⁶⁰ ebből szántó 3 279 hold, kert 32, rét 130, erdő 364, legelő 228, szőlő 277, földadó alá nem eső terület 238.

0-5 holdig	377 hold	133 gazda
5-10 holdig	1 031 hold	142 gazda
10-20 holdig	1 351 hold	105 gazda
20-25 holdig	45 hold	2 gazda
25 holdon felül	121 hold	4 gazda

A községben egy tszcs van, a „Törekvés”.⁹⁶¹ Területe 91 hold szántó, 25 kaszáló, 6 család 18 munkabíró taggal.

A falu politikai helyzete:

Az összlakosság létszáma 1 350 fő.⁹⁶² Ebből földnélküli 32, paraszt 314, önálló iparos 16, kereskedő 3, értelmiségi 8, egyéb munkás 16, 9 kulák.

A politikai pártok és tömegszervezetek közül a MDP-nek 9 tagja és 8 tagjelöltje, a DISZ-nek 64, FKGP[-nek] 90, NPP[-nek] 50 tagja van. A tömegszervezetek közül a MNDSZ-nek 32, a DÉFOSZ-nak 190 tagja van.

Egyházak:

Római katolikus és ágostai evangélikus egyház van. A római katolikus pap dr. Pfeifer János,⁹⁶³ aki Somogyvárról jár át misézni és temetésekre. Az evangélikus pap Schök [sic!] Gyula.⁹⁶⁴ A község 65%-a katolikus, 30%-a evangélikus, a többi egyéb vallású.⁹⁶⁵ A község magyar nemzetiségű és magyar anyanyelvű 100%-ig.

Állami szervek:

Egy postaügynökség van, amely nem önálló, Somogyvárhoz tartozik. Somogyvámos közigazgatásilag is Somogyvárhoz tartozik.

Ellenséges elemek felkutatása:

A felszabadulás előtt a községben a FKGP működött. Ennek vezetője Stamler Ferenc, aki született 1906. V. 11. Apja: Ferenc, anyja: Sebestyén Mária. Nős, 2 gyerekkel. Volt kocsmá-

⁹⁵⁹ Kisközség a Lengyeltóti, 1950 után a Fonyódi, 1975 után a Marcali járásban. Neve 1908 előtt Vámos. 1872 és 1950 között a Somogyvári körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁹⁶⁰ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 4 348 kat. hold (2 502 ha).

⁹⁶¹ Somogyvámos 1949 októberében alakult meg a III. típusú Törekvés Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1969. december 31-ig működött.

⁹⁶² Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 343 főt számlált a település.

⁹⁶³ Pfeifer János (1909–1981) Böszénfáról került át Somogyvárra 1940. október 22-vel, ahol előbb adminisztrátor, majd 1943 júniusától plébános volt. 1945 szeptemberében esperessé, 1957-ben kerületi esperessé nevezték ki, később a budapesti Hittudományi Akadémia tanára, illetve tanulmányi felügyelő lett. Somogyvári működése idején négy új tanítói állást szervezet a községben, Pamukon iskolakápolnát építtetett (1941), valamint új tanítói állást harcolt ki, Somogyvámoson saját pénzén 20 000 darab téglát vásárolt egy új iskola építéséhez. A világháború után mindhárom községben rendbe hozatta az iskolákat. 1957-ben a somogyvámosi és a somogyári templomokat villamosította, kifestette. 1959-ben két új harangot szerzett Somogyvárott a templom részére. Pfeiffer, 1987. 837-838. p.

⁹⁶⁴ Helyesen: Schök Gyula, aki 1937 nyarán került lelkésznek Pápáról Somogyvámosra, 1956-ban bekövetkezett haláláig ő gondozta az ottani evangélikus híveket. Működése alatt, 1951-ben épült újjá a somogyvámosi evangélikus templom. <http://www.szombathely-lutheran.hu/egyhaztortenet/egyhazkozseg-34.html> (2017. június 6.)

⁹⁶⁵ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Somogyvámos lakosságának 72,9%-a a római katolikus, 0,1%-a a görög katolikus, 1,6%-a a református, 25,2%-a az evangélikus, 0,1%-a a baptista hitet követte,

ros, jelenleg fuvarozással foglalkozik. A felszabadulás előtt a FKGP-nek volt vezetőségi tagja. A felszabadulás után pedig megalakította a FKGP-t. Ott élénk tevékenységet fejtett ki és 1948-ban pedig beköltözött Kaposvárra, hol jelenleg is lakik.

Koletár József, 1901. július 31., Somogyvamos. Apja: József, anyja: Horváth Anna. Nős, 3 gyermeke van. Somogyvamosi lakos. 12 hold földje van. A felszabadulás előtt a FKGP-nek volt vezetőségi tagja, a felszabadulástól kezdve a jelenben is FKGP vezetőségi tag, de 1948 óta nem fejtene ki tevékenységet.

Az 1945-ös választás eredményei:

MKP 20%, FKGP 65%, SZDP 5%, NPP 8%, nem szavazott 2%.⁹⁶⁶

Az 1947-es választás eredményei:

MKP 30%, SZDP 9%, Barankovics[-párt]⁹⁶⁷ 35%, FKGP 15%, Pfeifer[-párt]⁹⁶⁸ 5%, NPP 5%, Balogh[-párt]⁹⁶⁹ 1%. A többi passzív.⁹⁷⁰

A 1949-es választás 96%-os Népfront győzelemmel, 2-en szavaztak ellene. A többiek nem szavaztak.

Ellenagitáció nem volt.

A község jelenlegi politikai helyzete:

A MDP irányítása mellett az aratás, cséplés, tarlókántás, beszolgáltatás munkálatai folyamatban vannak. A tarlókántásnál voltak lemaradások a nagy szárazság miatt, de mivel az esőzés megindult, így a tarlókántást be tudták fejezni. A beszolgáltatással kapcsolatban a kulákok is eleget tettek beszolgáltatási kötelezettségüknek, mert minden feleslegüket beadták közvetlen a géptől, vagy legalábbis az előírt 8 napos határidőn belül.

A lakosság rosszul viszonylik a tszcs-hez. A politikai nevelés hiánya meglátszik, mert többen kiléptek, pl. Szabó István elnök, amiért adótartozásáért a tehenét lefoglalták. De Szabót többen is követték, mert azt mondták, hogy nem találták meg a számításukat. Ezzel szemben belépések is voltak. Kisparasztok azt hangoztatták, hogy az állami gazdaság lemarad az egyéni gazdaságtól, mert a behordást mindig később végzik el, mint az egyéni gazdálkodók. A középparasztoknak ugyanez a véleménye. A kulákok részéről a tszcs ellen agitációt nem lehetett tapasztalni.

Kulákok:

Kovács Géza, 1914. III. 29. Apja: Géza, anyja: Lubics Julianna, nőtlen, fm.,⁹⁷¹ somogyvári lakos. Nevezett 1950 tavaszán a vityai állami gazdaságban⁹⁷² dolgozott mint napszámos. Az

⁹⁶⁶ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 499 szavazat (68,26%);
- Nemzeti Parasztpárt: 142 szavazat (19,43%);
- Szociáldemokrata Párt: 56 szavazat (7,66%);
- Magyar Kommunista Párt: 30 szavazat (4,10%);
- Polgári Demokrata Párt: 4 szavazat (0,55%);
- összesen: 731 érvényes szavazat (99,59%) és 3 érvénytelen szavazat (0,41%).

⁹⁶⁷ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

⁹⁶⁸ Lásd: 30. sz. lábjegyzet!

⁹⁶⁹ Lásd: 54. sz. lábjegyzet!

⁹⁷⁰ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Nemzeti Parasztpárt: 163 szavazat (22,77%);
- Független Kisgazdapárt: 131 szavazat (18,30%);
- Magyar Kommunista Párt: 121 szavazat (16,90%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 115 szavazat (16,06%);
- Demokrata Néppárt: 114 szavazat (15,92%);
- Szociáldemokrata Párt: 51 szavazat (7,12%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 11 szavazat (1,54%);
- Magyar Radikális Párt: 6 szavazat (0,84%);
- Polgári Demokrata Párt: 4 szavazat (0,56%);
- összesen: 716 érvényes szavazat (99,86%) és 1 érvénytelen szavazat (0,14%).

⁹⁷¹ földműves

ottani beosztása a borjúk etetése és itatása volt. Kovács 60 drb. borjúra vigyázott, s Gilláról⁹⁷³ Antalpusztára⁹⁷⁴ kellett átjárni, hogy a borjúkat megittassa. Kb. 1 hónapon keresztül nem itatta meg a borjúkat, és mikor erre rájöttek, akkor szabotázs miatt az állami gazdaságból kitiltották egy üzemi ülésen, a dolgozók egységes elhatározásából. A bíróság 2 évi fegyházra, 10 évi politikai jogvesztésre, majd az ítélet Somogyvamos községben való közzétételére ítélte. Nevezett jelenleg a pécsi fegyházban ül. Kovács Géának azelőtt 150 hold földje volt, cséplőgépje, nagy állatállománya, de amióta ő le van zárva, földjén két testvére dolgozott, akik a múlt héten az államnak felajánlották és csak 5 hold földet tartottak meg maguknak. Kovács Géza egyébként gazdasági akadémiát végzett. Erősen klerikális beállítottságú.

Klerikális front:

A községben r. katolikus pap nincs, csak misézni és temetésre szokott átjárni Somogyvár községből Dr. Pfeifer János pap. Nevezett néha, ha felkéri, akkor a prédikációjába foglalja, hogy a közönség az egyes demokratikus megnyilvánulásokon vegyen részt. Pl. a választásnál, tervkölcsönjegyzésnél, békeívek aláírásánál. A békeívet ő maga is aláírta, és adott egy nyilatkozatot, hogy elítéli a háborús gyújtogatókat, békét akarunk és békét az emberiségnek. Általában a kulákokkal és a falu értelmiségével szokott összejönni kártyázni, de jelenleg, amióta a mezőgazdasági munkálatok folynak, ez is szünetel. Kitűnő tömegbefolyása van, a lakosság nagy általánosságban hallgat rá. A pap befolyás csak az öregeknél tapasztalható, míg a fiatalság már nem követi őket.

A szokásos időben a körmeneteket meg szokták tartani, melyeken a lakosság 25%-a szokott felvonulni. A vallás részéről tüntetés vagy demonstrációs felvonulás nem volt tapasztalható.

Baptista szekta működik, melybe 3 család tartozik, ezek tevékenysége imádkozásból merül ki. A prédikátor Dombóvárról szokott átjárni, de nevezett kilétét nem sikerült megállapítani, mert a községben nem ismerik. A baptista szekta a felszabadulás előtt komolyabb formában működött és akkor nagyobb volt az érdeklődők létszáma.

A községben apácák nincsenek. Bujdosó apácát sem lehet találni.

A múlt rendszer exponensei:

Csendőrök.

[...] volt cső.⁹⁷⁵ főtörzsőrmester. Somogyvamosi lakos. Nevezett 1946-ban ismeretlen helyről került Somogyvamosra, eddigi értesüléseim szerint Budapestről. [...] ellen jelenleg népbírósi eljárás van folyamatban népellenes magatartás miatt. Ebben az ügyben tárgyalás még nem volt, és addig szabadlábba helyezték. Az ügyet a győri népbírósi bíróság fogja tárgyalni.

Valter János, Somogyvamos, 1919. nov. 8., anyja: Bekker Éva, volt cső.⁹⁷⁶ őrmester, elvált, foglalkozása földműves, vagyona 7 hold. Somogyvamosi lakos.

Erős Zsigmond, Csíkszentmiklós,⁹⁷⁷ 1883. II.12., anyja: Erős Anna, földműves, vagyona 4 hold, volt csendőr törzsőrmester. Lakik Somogyvamos községben.

Rozán József, Buzsák, 1900, anyja Kiss Jolán, nős Szabó Máriával, földműves, vagyontalan. Volt cső.⁹⁷⁸ őrmester. Lakik Somogyvamos községben.

Vitézek.

Földvári József, személyi adatai nem voltak beszerezhetőek.

Volt katonatisztek.

Kovács Géza tartalékos zászlós, Somogyvamos, 1914. III. 29., anyja: Lubics Juliánna, foglalkozása földműves. Somogyvamos-gillapusztai⁹⁷⁹ lakos, [...]

⁹⁷² Értsd: Vityapusztai Állami Gazdaság. Vityapuszta Somogyvárhoz tartozó külterületi lakott hely.

⁹⁷³ Értsd: Gillapuszta (Gilyepuszta), Somogyvamoshoz tartozó külterületi lakott hely.

⁹⁷⁴ Antalpuszta néven több külterületi lakott hely is létezik Somogy megyében, a forrásban említett valószínűleg a Polányhoz tartozó Antalpuszta.

⁹⁷⁵ csendőr

⁹⁷⁶ csendőr

⁹⁷⁷ Település az egykori Csík vármegyében, ma Románia.

⁹⁷⁸ csendőr

Tóth Albert Jenő tartalékos főhadnagy, Vinkovci⁹⁸⁰ (Jugoszlávia), 1912. IX. 3., anyja Miklausz Petronella. Foglalkozása: állami iskolai tanító, vagyontalan. Somogyvámosi lakos. Voltaképpen nevezettek nem fejtenek ki ellenséges tevékenységet nyíltan, és nem szimpatizálnak népi demokráciánkkal.

Kovács Géza és Molnár József voltak azok, akiknek a legnagyobb hangjuk volt, de Kovács már megkapta méltó büntetését, míg Molnár ellen a népbírósi eljárás folyamatban van.

A múlt rendszer exponensei közül más a községben nem található.

Legutóbbi időben történt fontosabb politikai események.

A községben a mezőgazdasági munkálatok az ütemtervnek megfelelően folyamatban vannak, illetve befejeződtek.

A beszolgáltatással kapcsolatban a hangulat jó. Csupán az árpabeszolgáltatás ellen lehet hallani hangokat azok részéről, akik sertéshízlalási szerződést kötöttek. Pl.: Tóth József 3 holdas kisparaszt megemlítette, hogy helyesebb lenne, ha az árpabeszolgáltatást azokra vetnék ki, akik nem kötöttek sertéshízlalási szerződést. Ugyanilyen kijelentést tett Lukács József 7 holdas kisparaszt is, hogy lekötötték a sertéseket, de nincs mivel meghizlalni.

A beszolgáltatás, ill. terménybegyűjtés az október 1. ütemtervhez augusztus 3-án 68%. Úgy a kis- és középparasztnak, mint a kulákok igyekeztek a beszolgáltatásnak eleget tenni. A kulákok is beszolgáltatták az összes feleslegüket, csupán a fejadagot és a vetőmagot tartották meg.

Az átlagos termés gabonából kielégítő volt, mert holdankénti átlag 10 mázsa.

A községben 1 földműves-szövetkezet van, 1 pedig Remetepusztán.⁹⁸¹ Áruhiány nem tapasztalható, volt ugyan sóban és ecetben, de ezt áru felhozattal leküzdötték.

A község lakói általában rendezett anyagi körülmények között élnek.

⁹⁷⁹ Gillapuszta (Gilyepuszta): Somogyvámoshoz tartozó külterületi lakott hely.

⁹⁸⁰ Vinkovci / Vinkovce: település az egykori Szerém vármegyében, ma Horvátország.

⁹⁸¹ Remetepusztá: Somogyvámoshoz tartozó külterületi lakott hely.

Tárgy: Szabadi⁹⁸² község feltérképezése

Jelentés

Kaposvár, 1950. augusztus 10.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügyben nyomozást folytattam, melynek során a következőket állapítottam meg:

A község össz. földterülete 1 438 kat. hold.⁹⁸³ Ebből kulák kézen van 181 hold, középparaszt tulajdonában 134 kat. hold, újgazdák és kisparasztok kezén 604 kat. hold van. Egy tszcs van, annak földterülete 230 kat. hold. Az állami gazdaság 55 kat. hold földdel rendelkezik. A községben tagosítás nem volt. A tszcs⁹⁸⁴ tagok száma 26 fő.

A lakosság összlétszáma: 540 fő,⁹⁸⁵ ebből kulák családtagokkal együtt 41 fő. Középparaszt családtagokkal együtt 40 fő, újgazda és kisparaszt 394 fő, munkás 51 és értelmiség 14 fő. Nemzetiségi megoszlás szerint: magyar 437 fő, sváb 32 fő, Horvátországból áttelepített magyar 62 fő, Felvidékről áttelepített magyarok száma 13 fő. Felekezeti megoszlás: 500 r[ómai] k[atolikus] vallású és 40 fő evangélikus van a községben.⁹⁸⁶

A felszabadulás előtt mint politikai párt a MÉP működött, de komoly befolyása nem volt a tömegekre. Ennek vezetője Füzesi Ferenc nyugdíjas vasutas kalauz volt, aki jelenleg is a községben tartózkodik. Ezenkívül a Volksbund szervezet⁹⁸⁷ működött. Azonban annak vezetőit 1946-ban, Németországba kitelepítették. Nyilas pártszervezet a községben nem volt. A felszabadulás után vezető párt a FKGP volt. Ennek elnöke Miklai Gábor 21 kat. holdas paraszt volt, aki földjének aranykorona utáni értéke szerint kuláknak van minősítve. Nagyon értelmes, politikailag képzett egyén. Az 1947-es választásokon Vidovicsnak⁹⁸⁸ volt a bizalmi embere. Nevezettel a község legtöbb kulákja rokonságban áll és a középparasztok között is van rokoni kapcsolata. Ellenséges hangadó még Klein Mihály aranykorona érték szerinti kulák (22 hold föld), aki demokráciellenes kijelentésért 6 hónapra internálva lett, és jelenleg büntetését tölti. Az 1947-es választáskor⁹⁸⁹ a SZDP kapott a legtöbb szavazatot, ennek vezetője [...] vagyontalan paraszt, aki értesülesem szerint nyilas párttag volt a múltban, és 1944-ben Bán József szabadi lakos szőlőjében égette el a nyilas könyvét.

⁹⁸² Kisközség az Igali, 1950 után a Kaposvári járásban. 1872 és 1950 között az Attalai körjegyzőség társközsége. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁹⁸³ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 1 438 kat. hold (828 ha).

⁹⁸⁴ Szabadiban 1949-ben alakult meg a III. típusú Béke Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött.

⁹⁸⁵ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 554 főt számlált a település.

⁹⁸⁶ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Szabadi lakosságának 84,3%-a a római katolikus, 0,2%-a görög katolikus, 2,9%-a a református, 12,3%-a az evangélikus, 0,4%-a az unitárius hitet követte.

⁹⁸⁷ Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

⁹⁸⁸ Lásd: 84. sz. lábjegyzet!

⁹⁸⁹ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 177 szavazat (61,67%);
- Szociáldemokrata Párt: 69 szavazat (24,04%);
- Magyar Kommunista Párt: 21 szavazat (7,32%);
- Nemzeti Parasztpárt: 19 szavazat (6,62%);
- Polgári Demokrata Párt: 1 szavazat (0,35%);
- összesen: 287 érvényes szavazat (99,65%) és 1 érvénytelen szavazat (0,35%).

Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Szociáldemokrata Párt: 93 szavazat (34,19%);
- Független Kisgazdapárt: 57 szavazat (20,96%);
- Magyar Kommunista Párt: 56 szavazat (20,59%);
- Demokrata Néppárt: 39 szavazat (14,34%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 13 szavazat (4,78%);
- Nemzeti Parasztpárt: 11 szavazat (4,04%);

Nevezett állítólag a járási MDP bizottságnak is tagja volt, és az egyesülés óta tagja az MDP-nek.

Klerikális befolyás a községben erősen nem érvényesült, mivel rendszeresített pap nincsen. Havonként kétszer van mise, egyszer katolikus és egyszer evangélikus szertartás szerint.

A jugoszláv és sváb családok levelezésben állnak külföldön lévő hozzátartozóikkal. Így pl.: Németh István, akinek két fia, bemondása szerint, a jugoszláv hadseregben teljesít szolgálatot, levelezésben áll fiaival. Továbbá Lengyel József levelezésben áll Amerikában lévő nővérével, akinek Braziliában gyára van. Ezenkívül még több család kap levelet a nyugati zónába, illetve Németországba kitelepített rokonaitól.

A község jugoszláviai származású telepesei a bemondás szerint ez év tavaszán többször összejöttek Mesnyik Imre jugoszláv telepes lakásán és rádiót hallgattak. Egy ilyen összejövetel után Mesnyik felesége azt a kijelentést tette Hegyi Istvánné MNDSZ ügyvezető előtt, hogy „nem érdemes vásárolni bútort vagy házat, mert megint háború lesz, és akkor itt kell hagyni mindent. Akkor csak a batyut viheti az ember magával.” Feltételezhető, hogy ez a megnyilvánulás Mesnyiknél az Amerika Hangja⁹⁹⁰ hallgatása után jött létre. Ezek a horvát családok várják, hogy visszamehessenek Jugoszláviába. Több esetben összejönnek, főleg az asszonyok Nagy István telepes háza előtt, de ilyenkor nem magyarul, hanem szerbül beszélnek. Ezenkívül összeszoktak még jönni „imaóra” tartás címén Plander Györgyné és Fehér Lajos házánál. Ide csak horvát származásúak mennek be, és jugoszlávuul beszélnek. Ezenkívül említésre méltó még Plander Ferenc, aki Jugoszláviából a németekkel együtt a szovjet csapatok elől menekülve jött el, és erős németbarát volt. 1946-ban belépett a MKP-ba. Ettől függetlenül azonban az 1947-es választásoknál a MKP ellen agitált, és állítólag azt a kijelentést tette, hogy beveri a derekát annak, aki az MKP-ra szavaz. Értesülésem szerint Plander Jugoszláviában kulák volt, és cselédeket tartott. Két fia Jugoszláviában. Az egyik legutóbb Zágrábból írt neki levelet.

A községben a mezőgazdasági munkálatok folynak, azonban nem eléggé nagy lendülettel. A kis- és középparasztság sem veszi ki a részét olyan mértékben a beszolgáltatási versenyből, mint ahogy azt tőle elvárják. A községben a verseny során ez ideig közepes eredményt értek el. A horvát telepesek a tszcs-ben is képviselve vannak, az eddigi személyeskedést, ami a tszcs vezetőségével fennáll, legtöbb esetben ezek a telepes családok indítják el, úgy a jugoszláv, mint a cseh és magyar telepesek a tszcs-ben, részekre bomlanak, és mindegyik a vezetést szeretné a kezében tartani.

A községben horthysta katonatisztet, csendőrt vagy ehhez hasonlót nem találtam.

A tszcs kibővítése napirenden van, és azzal a közép- és kisparasztok egy része foglalkozik is, de tétováznak a belépéssel, mert a jelenlegi tszcs a fentebb leírt működése miatt és vegyes összetételénél fogva nem mutatott olyan példát előttük. Megtörtént pl., hogy egy öt tagból álló család belépett a tszcs-be, azonban rendszeresen munkát csak a család egyik tagja végzett, és az év végén mind az öt főre követelték a fejadagot. Ilyen és ehhez hasonló személyeskedések nagyban elősegítik a községben az ellenség munkáját, és a dolgozó parasztok a tszcs-től való elfordulását vonják maguk után. Vannak olyan hangok, hogy inkább legyen állami gazdaság, mint tszcs, mert ott megállapított munkabérek vannak, és tudják, hogy mit keresnek.

Az egyház és az állam viszonyával kapcsolatban megnyilvánulás nem tapasztalható. A lakosság tud a megegyezésről, de ezzel nem foglalkozik. Háborús rémhírek nem voltak tapasztalhatók. Ott tartózkodásom alatt különösebb említésre méltó esemény nem történt.

-
- Polgári Demokrata Párt: 1 szavazat (0,37%);
 - Független Magyar Demokrata Párt: 1 szavazat (0,37%);
 - Magyar Radikális Párt: 1 szavazat (0,37%);
 - összesen: 272 érvényes szavazat (98,91%) és 3 érvénytelen szavazat (1,09%).

⁹⁹⁰ Lásd: 157. sz. lábjegyzet!

Tárgy: Szentlászlópuszta⁹⁹¹ feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 13.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügyben a nyomozásom során az alábbiakat állapítottam meg: Szentlászlópuszta összes földterülete 1 571 kat. hold. Ebből kulák kézen 289 kat. hold van, kisparasztok kezén 25 kat. hold, középparasztok kezén 567 kat. hold, az állami gazdaság kezén 300 kat. hold, míg a Máller⁹⁹² kezén 390 kat. hold van.

A puszta lakosságának összlétszáma: 400 fő, ebből 9 család kulák van, melynek létszáma 35 fő, középparaszt 235 fő, kisparaszt 30 fő, értelmiség pedig 1 fő. Az állami gazdaság dolgozóinak összlétszáma: 200 fő. Ezek egy része különböző községekből és pusztákból jár a gazdaságba dolgozni.

A fent említett pusztának MDP szervezete nincs, egyetlen egy párttag van a pusztán, név szerint Bangó Bálint, de ez is már idősebb ember. Míg a pusztán lévő állami gazdaságban az MDP működik, ahol 18 tag van és tíz tagjelölt. Ezek közül a tagok és tagjelöltek közül 5 személy van agilis párttag.

Az állami gazdaságon belül DISZ ifjúság taggal rendelkezik. Az MNDSZ 30 személlyel, míg a DÉFOSZ 134 taggal rendelkezik. Az állami gazdaságon kívül, kint a puszta területén demokratikus tömegszervezetek nem működnek.

A puszta lakosságának 99%-a r[ómai] katolikus, ezek nagy része bigott vallásos, különösen a nők. A puszta lakói kivétel nélkül magyar nemzetiségűek.

Nevezett puszta közigazgatásilag Somogyiszobhoz tartozik, ott van a jegyzősége, postahivatala, rendőrőrs, az állomása azonban Nagyatádon van, mivel az közelebb esik a pusztához.

Szentlászlópuszta összes földterülete 1939-ig grófi birtok⁹⁹³ volt, ezt 1939-ben kiharcellázták, és ezt a földterületet kulákok, valamint földbirtokosok vásárolták meg, valamint kisemberek. Így a pusztán jelenleg 9 kulákcsalád van, ezek közül 6 személy az elmúlt évben földjeinek egy részét az állami gazdaságba leadta. Így mentesítve lettek a kulákokra eső rendszabályok alól.

A felszabadulás előtt az említett pusztán politikai pártok nem működtek.

Az 1945-ös választások⁹⁹⁴ során az FKGP került ki győztesen. Ez annak tudható be, hogy a pusztai lakók részére földosztás nem volt, mivel a földeket 1939-ben kiharcellázták, így ott újgazdák nem laktak, és különösen az FKGP tudott befolyással lenni a lakosságra, mivel a lakosság kivétel nélkül régi gazdákból, kulákokból tevődik össze.

Az 1947-es választások⁹⁹⁵ során a Barankovics-párt⁹⁹⁶ jött ki győztesen, ez annak tudható be, hogy a puszta női családtagja bigott vallásosak. A két választás során a Kisgazdapárt részéről

⁹⁹¹ A forrás szerint Somogyiszobhoz tartozó vagy Bolháshoz tartozó külterületi lakott hely, a források ingadoznak ebben a kérdésben.

⁹⁹² Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek

⁹⁹³ Szentlászlópuszta területe a Festetics család birtokában állott. Somogy vármegye, [1914]. 49. p.

⁹⁹⁴ Az 1945. évi országgyűlési választások során a puszta lakói Bolhás község II. sz. szavazóköréhez tartoztak Bolhás, Imremajor, Belmajor, Tanya, Vasúti őrház lakói mellett. Az összesített eredmények az alábbiak:

- Független Kisgazdapárt: 162 szavazat (73,30%);
- Magyar Kommunista Párt: 22 szavazat (9,96%);
- Nemzeti Parasztpárt: 17 szavazat (7,69%);
- Szociáldemokrata Párt: 15 szavazat (6,79%);
- Polgári Demokrata Párt: 5 szavazat (2,26%);
- összesen: 221 érvényes szavazat (100%).

MNL SML. 1945-ös választási iratok.

⁹⁹⁵ Az 1947-es országgyűlési választások iratai között nem találhatóak meg a szavazóköri eredményeket tartalmazó jegyzőkönyvek, csak Bolhás község összesített eredményei állnak rendelkezésre. Ezek az alábbiak:

Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

egy nagyatádi személy volt kint beszédeket tartani. A Barankovics-párt részéről azonban a pusztán agitálni nem voltak.

A puszták lakói augusztus 12-re befejezte a cséplést. A beszolgáltatásnál szabotázs nem fordult elő.

A puszták lakossága még ez ideig idegenkedik a tszcs-tól. Ez annak tudható be, hogy csak a tél folyamán voltak kint ez irányban felvilágosító munkát végezni Nagyatádról. Azok a kulákok, akik földjüket leadták, és megjárták a jó kulák szerepét, olyan kijelentéseket tesznek, hogy belépnének a tszcs-be, de csak olyan személyekkel, akik szeretnek dolgozni.

A pusztán lévő állami gazdaságban munkaverseny folyik. A gazdaság kihívta a Somogy megyei összes állami gazdaságokat aratási, cséplési és beszolgáltatási versenyre. Valamint a brigádok szintén kihívták az összes Somogy megyei brigádokat.

Ezenkívül egyénileg kihívták a megyei dolgozókat. Így a pusztán lévő állami gazdaság Somogy megyei viszonylatban jelenleg is vezet.

A pusztán lévő kulákok részéről rémhírterjesztést a nyomozásom során ez ideig felderíteni konkrétan nem tudtam, de a pusztán az a hír terjedt el, hogy az amerikaiak gyújtóbombával bombázzák Németország szovjet övezetét, és rövidesen Magyarországot is bombázni fogják.

A múlt rendszer exponensei közül a pusztán egyetlen egy csendőr lakik, aki az állami gazdaságban dolgozott, de a gazdaságból elbocsájtották, mivel erre rendelkezés jött, de azonban ez ideig nem észleltem, hogy jobboldali tevékenységet fejtené ki.

-
- Független Magyar Demokrata Párt: 234 szavazat (35,14%);
 - Demokrata Néppárt: 127 szavazat (19,07%);
 - Független Kisgazdapárt: 93 szavazat (13,96%);
 - Magyar Kommunista Párt: 73 szavazat (10,96%);
 - Szociáldemokrata Párt: 58 szavazat (8,71%);
 - Nemzeti Parasztpárt: 40 szavazat (6,01%);
 - Magyar Függetlenségi Párt: 23 szavazat (3,45%);
 - Polgári Demokrata Párt: 13 szavazat (1,95%);
 - Magyar Radikális Párt: 5 szavazat (0,75%);
 - összesen: 666 érvényes szavazat (99,11%) és 6 érvénytelen szavazat (0,89%).

⁹⁹⁶ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

Tárgy: Szulok⁹⁹⁷ község feltérképezése.

Jelentés.

Barcs, 1950. augusztus 7-én.

Jelentem, hogy a feltérképezést az alábbiakban készítettem el.

Szulok község összes földterülete 4 787 kataszteri hold,⁹⁹⁸ ebből 230 hold van kulák kézen, 1 849 hold középparasztság kezén, kisparaszt kezén 1 719 hold, tszcs kezén 290 hold. Állami gazdaság területe összesen 3 002 kat. hold, mely több helyre oszlik, az állami gazdaságnak Szulok községhez tartozó földterülete 600 hold.

A községben tagosítás még nem volt.

Egy tszcs, név szerint a „Sallai” Tszcs. működik 24 taggal 290 hold területen, mely a határban szerteszt szóródik 3-4 holdas darabokban.⁹⁹⁹

Szulok község lakosságának létszáma 2 125 fő,¹⁰⁰⁰ ebből kulák 12 család 100 fővel, középparaszt 60 család 300 fővel, kisparaszt 150 család 800 fővel, állami gazdaságban, valamint gépállomáson dolgozó munkások létszáma 30 fő, értelmiségi 30 fő, nincstelen 30 család 150 fő, iparos és egyéb foglalkozású 30 család 60 fő.

A községben az MDP tagságának száma 25 fő, ebből a lakosság részéről 12 fő, 10 fő a rendőrség részéről, 3 fő pedig a pénzügyőri szakasz részéről. A párttitkár Krizsán Károly id., Jugoszláviából jött át családjával együtt. MDP-tag.

DÉFOSZ 80 fővel működik. Elnök: Bek István MDP titkár. Irodavezető: Bucsek Gyula MDP tagjelölt, megalkuvó egyén, a község nem nagyon kedveli, mivel a kulákokkal szimpatizál. Több esetben látták mulatni a kulákokkal a szövetkezeti vendéglőben.

MNDSZ 35 fő, vezető Plantek Jánosné szülésznő, MDP-tag.

DISZ 50 fő, vezető Fekete József 18 éves tszcs-tag, MDP-tagjelölt, apjának 13 hold földje van, négyen vannak testvérek, Felvidékről betelepített család. (Naszvad¹⁰⁰¹ községből).

A község lakóinak 80%-a r[ómai] katolikus vallású, református és evangélikus vallású 18%, jehovista¹⁰⁰² 2%.¹⁰⁰³ A községben mint plébános működött 1940-től Pék János,¹⁰⁰⁴ aki internálva is volt Kaposváron. Nevezett 1950. június óta nem tartózkodik a községben, apjához ment le nyaralni Ajakrendekre.¹⁰⁰⁵ A községben kb. 3 hete egy új lelkész van,¹⁰⁰⁶ akinek nevét még megállapítani nem tudtam. A község lakóinak az elbeszélése szerint a pap több esetben a

⁹⁹⁷ Nagyközség a Nagyatádi, 1875 után a Szigetvári, 1896 után a Barcsi járásban. 1872 és 1950 között nagyközség önálló jegyzőséggel. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

⁹⁹⁸ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 4 187 kat. hold (2 409 ha).

⁹⁹⁹ Szulokban 1949-ben alakult meg a III. típusú Sallai Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött.

¹⁰⁰⁰ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 2 127 főt számlált a település.

¹⁰⁰¹ Naszvad település az egykori Komárom vármegyében, ma Szlovákia. Naszvadról 1947-ben a magyar családok több mint kétharmadát Magyarországra telepítették.

¹⁰⁰² Értsd: a Jehova tanúi nevű felekezet tagja.

¹⁰⁰³ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Somogyaszaló lakosságának 96,0%-a a római katolikus, 3,7%-a a református, 0,3%-a az evangélikus hitet követte.

¹⁰⁰⁴ Pék János (1910–1974) káptalanfai, taszári, szentbékállai és gyulakeszi szolgálat után, 1939. november 10-től adminisztrátor, 1940. szeptember 1-től plébánoshelyettes volt Szulokon. 1946-ban internálták, majd ez alól felmentve, rendőri felügyelet alá helyezték. 1946. június 10-én vette át ismét a szuloki plébánia vezetését. A pécsi népbíróság 1948-ban hat hónapi fogházra ítélte. 1950-ben saját kérésére áthelyezték a Zala megyei Pacsára káplánnak. 1954-ben letartóztatták. 1957. március 19-től ismét Szulokon működött mint plébánoshelyettes, 1961 augusztusában átkerült Bálványosra, majd novemberben Fonóba. 1974-ben hunyt el, Szulokon nyugszik. Szuloki szolgálat alatt, 1942-ben iskolát építtetett a településen, a templom leégett tetőzetét megcsináltatta. Kálmáncsán kántortanítói állást szervezett, Homokszentgyörgyön önálló lelkézszeget létesített. Pfeiffer, 1987. 826–827. p.

¹⁰⁰⁵ Helyesen Ajkarendek, korábban önálló település Veszprém megyében, 1977-ben Ajkához csatolták.

¹⁰⁰⁶ Aczél István 1950-ben, Lovas János 1950 júniusában került adminisztrátorként Szulokra, talán kettejük közül gondol valamelyikre a forrás szerzője. Pfeiffer, 1987. 226. és 681. p.

korcsában is megfordult és szeszes italt is fogyasztott, a községben állandóan füttyörészve megyen, és a községben lévő lányokkal hosszasan elbeszélget.

Nemzetiségi megoszlás szerint a község képe nagyon változó, mely annak tudható be, hogy a község eredetiben sváb volt, csak 1948-ban a kitelepítés folytán csökkent le 45%-ra a számuk és helyettük jöttek be szlovák telepések 35%-ban, valamint délvidékről betelepített jugoszlávok.

A községben működő állami szervek.

Községi jegyzőség 3 fő, vezető Budaházi József MDP-tag, munkáskáder. Adóhivatal 2 fő, vezető Borbás József. Rendőrőrs 14 fő, őrsparancsnok Vida András MDP-tag. Pénzügyőri szakasz 4 fő, vezető Szollár Pál MDP-tag, párttitkár-helyettes. Vasútállomás 3 fő, vezető Kővári József őrnagyi rangban. Posta- és telefonkezelő Farkas Béla pártonkívüli.

A község múltbeli politikai élete.

A Horthy-rezsim ideje alatt a községben a legerősebb párt a Magyar Élet Pártja volt, melynek 200 főnyi tagja volt. A párt vezetője, vagyis elnöke Szemler János 20 holdas kulák volt, akinek jelenleg csak 10 hold földje van. A felszabadulás után az SZDP-nek, majd később az MDP tagja volt, de onnan kizárták. Jelenleg is a községben lakik.

Majd a Szálasi-uralom idején a községben az FKGP kezdett előtérbe lépni, s átmenetileg az vitte a vezető szerepet. Vezetője a pártnak [...] kulák volt, akit kitelepítettek még 1948-ban. 1944-ben a német hadseregben önként jelentkezett katonának. Vezetőségben szerepelt még Lempel Mátyás nevezetű 15 holdas középparaszt, aki jelenleg Darány községben lakik.

1944 novemberében, amikor a német katonai erőknek már menekülni kellett, abban az időben erős akcióba lépett a Volksbund¹⁰⁰⁷ a községben. Vezetőjük [...], valamint [...] sváb származású szuloki lakosok voltak, akiket Németországba telepítettek ki családjukkal együtt. A Volksbundnak a tagjait 1948-ban, a kitelepítés folytán eltávolították a községből.

Jelenleg a községben a Volksbundnak a vezetőségi tagjaiból csak [...] nevezetű egyén lakik, aki mint SS katona¹⁰⁰⁸ is teljesített szolgálatot.

[...] A német uralom idején a községben működő Volksbundnak volt az ifjúsági szervezője, s majd később a német hadseregnél szolgált mint SS katona. Amerikai hadifogságban volt, majd onnan hazatért 1946 őszén, s 1947-ben eljárás volt ellene indítva és 6 hónapra volt elítélve Kaposváron. Jelenleg alkalmazkodó természetű, az NPP-nek volt a tagja, majd annak megszűnése után semmiféle pártba nem lépett.

A felszabadulás után a községben ismét az FKGP vitte a vezető szerepet a pártok között. Az 1945-ös választások¹⁰⁰⁹ ideje alatt az FKGP volt a győztes. A község 90%-a szavazott az FKGP-re. Ebben az időben a párt elnöke [...] 10 holdas középparaszt, sváb származású, aki aktívan kivette a részét abban, hogy a FKGP nyerje el a legtöbb szavazatot.

[...] Nevezett mint sváb származású erősen a Volksbund felé orientálódott 1944-ben, majd a felszabadulás után az FKGP-nek lett tagja, s a párton keresztül izgatott a demokrácia ellen. Fasiszta kijelentései miatt közvetlen a felszabadulás után internálva is volt. Jelenleg mindenféle összejöveteltől távol tartja magát, mert 1948-ban is a rendőrség részéről állandóan megfigyelés alatt volt, s úgy szintén az Államvédelmi Hatóság részéről is.

¹⁰⁰⁷ Lásd: 295. sz. lábjegyzet!

¹⁰⁰⁸ SS: Schutzstaffel (Védőosztag), a Német Szocialista Munkáspárt katonai és védelmi szervezete, melyet 1925-ben szerveztek meg.

¹⁰⁰⁹ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 738 szavazat (83,80%);
- Nemzeti Parasztpárt: 110 szavazat (12,40%);
- Szociáldemokrata Párt: 23 szavazat (2,59%);
- Magyar Kommunista Párt: 13 szavazat (1,47%);
- Polgári Demokrata Párt: 3 szavazat (0,34%);
- összesen: 887 érvényes szavazat (98,56%) és 13 érvénytelen szavazat (1,44%).

Az 1947-es választások¹⁰¹⁰ alkalmával a legtöbb szavazatot a községben az NPP kapta. A párt elnöke Snodi János 18 holdas középparaszt volt, akit 1948-ban kitelepítettek Németországba. 1948 elején a vezető szerepet az MKP vette át, és azóta a párttagok létszáma nagyon változó volt. Jelenleg a községben az összes tagok létszáma 25 fő. Ez a kevés létszám annak tudható be, hogy a népnevelő munka el van hanyagolva, s úgyszintén a községnek a lakossága is passzív magatartást tanúsít a párt iránt.

Az iskolák államosításánál aktív tevékenységet fejtett ki Pék János [római] k[atolikus] plébános, aki prédikációiban a lakosság figyelmét felhívta arra, hogy vigyázzatok, mert gyermekeitek jövője veszélyben van, mert a gonosz állandóan körülötte ólálkodik. Ugyancsak a községben állandóan a katolikus hívekhez járt beszélgetni, különösen a sváb származásúakhoz, mivel nevezett is sváb származású, és így nagyon jól megértették egymást. Szoros kapcsolata volt Cink József 27 holdas kulákkal, aki 169. szám alatt lakik. Úgyszintén id. Vekker János 26 holdas kulákkal, aki 6. szám alatt lakik.

A pap a községből 1950. június havában elköltözött. A község lakóinak állítása szerint apjához ment a szabadságát eltölteni, de még onnan vissza nem jött.

A község életében tömegmegmozdulás vagy más jelentősebb esemény nem volt.

A község az aratási munkálatokkal 1950. június havában megkezdte, s a cséplési munkálatokat még csak most fejezték be, 1950. augusztus 8-án. A cséplési munkálatoknak az utolsó napjaiban volt észlelhető a munkások részéről elégedetlenség, mely abból adódott, hogy az állami gazdaság gépje a búza cséplését elvégezte, s úgyszintén a zab cséplését is. Ugyanakkor a községben végezte a cséplési munkálatokat Lempel József szuloki kuláknak a gépje is, mely még nem volt kész a csépléssel, és ennek a gépnek kellett volna menni segíteni. A munkások a népnevelő munka hiányosságai következtében azt mondták, hogy nem hajlandók menni más helyett dolgozni.

A község lakóinak a viszonya a tszcs-vel szemben tartózkodó álláspontot mutat. Ez a jelenség annak tudható be, hogy a községbe betelepített szlovákiai magyarok, valamint jugoszláv telepesek mind földet kaptak, és így nem hajlandók a saját vagyoniukat és földjüket addig beadni a tszcs-be, amíg nem muszáj.

A kulákság körében a tszcs-vel kapcsolatban megnyilvánulás nyíltan nem volt észlelhető. Ellenben azon keresztül, hogy ők felajánlották a földet a tszcs-nek, valamint az állami gazdaságnak, így akarnak kibújni a kulák megkülönböztetés alól.

Így pl: Lempel János, aki született: 1912. október 28-án. Szulok községben, apja: János, anyja: Lempel Julianna, nős, előző lakhelye Csokonyavisonta-Csertelekpuszta¹⁰¹¹ volt. Jelenlegi lakhelye: Csokonyavisonta, Fő út 145. szám. 1948-ban földjét, amely 200 holdat tett ki, az állami gazdaságnak felajánlotta és csak 14 kat. hold földet hagyott meg magának. A földet mint ajándékot adta az állami gazdaságnak. Ez évben a cséplési munkálatok befejezése után az állami gazdaság gépje elcséplelt neki, majd utána a csokonyavisontai gépállomásra ment vonatát kérni, mivel a földjét átadta az állami gazdaságnak.

A községben lévő hangadó kulákok.

¹⁰¹⁰ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Nemzeti Parasztpárt: 221 szavazat (38,10%);
- Demokrata Néppárt: 215 szavazat (37,07%);
- Magyar Kommunista Párt: 76 szavazat (13,10%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 29 szavazat (5,00%);
- Szociáldemokrata Párt: 21 szavazat (3,62%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 7 szavazat (1,21%);
- Független Kisgazdapárt: 6 szavazat (1,03%);
- Polgári Demokrata Párt: 4 szavazat (0,69%);
- Magyar Radikális Párt: 1 szavazat (0,17%);
- összesen: 580 érvényes szavazat (98,81%) és 7 érvénytelen szavazat (1,19%).

¹⁰¹¹ Csertelekpuszta Csokonyavisontához tartozó külterületi lakott hely.

Cink Mihály, született: 1899. március 4-én Szulok községben, apja: József, anyja: Pfeffer Rozina, özv., Fő út 65. szám alatti lakos. 22 hold földön gazdálkodik.

Nevezett a múltban az FKGP-nek volt a tagja, s a német uralom idején nagy németbarát volt. Lakásában német katonatisztek voltak elszállásolva. A felszabadulás után erősen bekapcsolódott a pártéletbe, és mint FKGP-tag, aktív tevékenységet fejtett ki. A község bírónak választotta meg, de rövid idő múlva lemondott tisztségéről, azon indoknál fogva, hogy ő már öreg az ilyen beosztásra. Nevezettnek a községben még ma is elég nagy tekintélye van, mivel eszes embernek ismerik. Felesége májusban meghalt, azóta nem nagyon jár el a háztól, hanem ott-hon tartózkodik. Így mint régi ismerősök járnak el hozzá látogatóba, név szerint Szemler János volt 20 holdas kulák, aki a Magyar Élet Pártnak volt az elnöke, úgyszintén Knol József kulák, aki a FKGP-nek volt az elnöke.

Cink Mihály vagyona a következő: 1 ház kb. 20 000 Ft, 22 hold föld, 2 ló, 2 tehén, 4 sertés. Gépi felszerelése nincs, úgyszintén földet sem adott el.

A községben még hangadó kulák volt Pfeifer Vendel, 210. szám alatti lakos, volt korcsmáros, úgyszintén 12 hold föld tulajdonosa, valamint szikvízgyára van. Ez a rémhíreknek az értelmi szerzője volt, és onnan indult minden izgatás. Ugyanis korcsmája a vasút felé vezető útvonalon van, és így nagyon sok ember bejárt hozzá. Nevezettet mint nem kívánatos egyént s mint korcsmárost a legújabb rendelet szerint a községből kitelepítik, vagyis el kell hagynia a községet.

A községnek a régi papja, név szerint Pék János aktív tevékenységet fejtett ki a demokrácia ellen a szószéken keresztül. Nevezett május óta a községből elment, s azóta még vissza sem jött. A jelenlegi pap, aki kb. 2-3 hete van a községben, az teljesen ellentétes nézeten van.

A korcsmába is eljár, és ott több esetben szeszes italt fogyasztott, s úgyszintén az utcán sem úgy viselkedik, mint egy papnak kell. Szószéki prédikációit elvégzi, amelyek nagyon száraz témájúak, s utána aztán megyen kerékpározni vagy pedig a községben a fiatalabb leányokkal beszélget. Ez ideig semmiféle zavarkeltés nem volt részéről észlelhető. A községben szekta vagy más egyesület nem működik.

A községben csendőr 5 személy van, akik mind egyszerű napszámos emberek. Egyik éjjeliőr, a többiek pedig a mezőgazdasági munkálatokban volt foglalkoztatva a cséplés ideje alatt.

Volt tisztek név szerint Majer Géza malomtulajdonos, volt honvéd fhdgy.,¹⁰¹² 60 éves jobboldali beállítottságú egyén. A község közép-, valamint szegényparasztjaival nem nagyon beszélget. Nagyon jó barátságban volt Pék János r[ómai] k[atolikus] plébánossal, aki gyakran el szokott hozzá látogatni, amíg Szulok községben tartózkodott. Nevezett a régi rend híve, külsőleg igyekszik jót mutatni, mert fél attól, hogy a malmát elveszik tőle.

Cink Mátyás volt honvéd zászlós, foglalkozása fűszeres volt, iskolai végzettsége kereskedelmi érettségi, s jelenlegi háborúban teljesített szolgálatot, s a front elvonulása után hazatért a községbe. Állítólag Szentgotthárd mellett volt megbújva a németek elől, mert nem akart kimenni Németországba. Hazatérése után a SZDP-nek lett a tagja, majd későbbben tagsági díj fizetésének elhanyagolása miatt kizárták a pártból. Lakik Fő út 94. szám alatt.

A községből a fő hangadókat az 1948-as kitelepítés során a községből elvitték.

A község életében mezőgazdasági vonalon jelentősebb esemény nem történt. Így általánosságban az a hír terjedt el, hogy a fejadag nagyobb lesz, és így azért nem akarták a gazdák a terményt beadni, mert számítottak arra, hogy ha későbbben adják be a terményt, akkor több marad nekik. Ez a rémhír Kálmánca községből terjedt át Szulok községbe. A jegyzőség részéről azonban ezzel kapcsolatban intézkedés történt, és kidoboltatták a községben, hogy semmiféle új megállapítás nem lesz a fejadagnál. Így ismételtén megindult a terménybeadás.

A község kulákjait, majdnem mindegyiket megbüntették kisebb-nagyobb összegben azért, mert a cséplési munkálatoknál nem készítettek elő a hordókban vizet, s úgyszintén a mező-

¹⁰¹² főhadnagy

gazdasági munkálatoknál hiányosságok mutatkoztak. Pl.: későbben kezdett a tavaszi szántási munkálatokhoz, vagy a termés aratásához nem fogadott idejében munkást.
A község életében a közelmúltban jelentősebb esemény nem történt.

MNL SOMOGY MEGYEI LEVÉLTÁRA

Tárgy: Tarany¹⁰¹³ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 13.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügyben nyomozásom során az alábbiakat állapítottam meg: Tarany község össz. földterülete 8 981 kat. hold,¹⁰¹⁴ ebből kulákok kezén 130 kat. hold, középparasztok kezén 3 775, valamint kisparasztok és újgazdák kezén 493 kat. hold. A tógazdaság, valamint az államrendészet és a legeltetési társulat kezén 4 400 kat. hold van.

Az összlakosság létszáma: 2 244 fő.¹⁰¹⁵ Ebből 42 kulák van, középparaszt 1460, kisparasztok és újgazdák 460, valamint 12-14 értelmiségi.

A községben az MDP pártszervezete 27 taggal és tagjelölttel rendelkezik. A pártszervezet kéthetenként tart párnapot, és minden hónap utolsó péntekjén taggyűlést. Ebben a községben a pártszervezet tevékeny munkát fejt ki népnevelők útján a község lakossága között.

A DISZ-nek 80 tagja van, ebből 36-an mint népnevelők működnek. Mivel a községben részükre helyiség nincsen, így összejöveteleket csak nagyritkán tartanak. Az MNDSZ 14 taggal rendelkezik, ezek közül 6 személy népnevelő munkát végez. Az úttörőmozgalom helybeli vezetője Sebestyén Lajos tanító, aki pártonkívüli, de a látszat szerint demokratikus szellemben neveli, illetve irányítja az úttörőket.

A község lakossága tiszta r[ómai] katolikus.¹⁰¹⁶ A helybeli plébános az augusztus 1-én megtartott papi értekezleten Budapesten részt vett. A látszat szerint a jelenben a demokrácia ellen nem uszít.

A lakosság kivétel nélkül magyar nemzetiségű, de ennek ellenére a szláv nyelvet beszélik.

A községben jegyzőség van, valamint postahivatal, rendőrőrsileg Nagyatádkhoz tartozik, úgyszintén vasútállomása is Nagyatádon van.

Tarany községben a felszabadulás előtt a Nyilaskeresztes Párt volt az egyetlen befolyásos párt a községben, ennek vezetői a következő személyek voltak.

[...] 7 kat. holdas gazda, taranyi lakos. Nevezett a felszabadulás előtt 1944-ben a Nyilaskeresztes Pártnak a szervezője volt, de már ezt megelőzően is tagja volt a Nyilaskeresztes Pártnak, ezért a magatartásáért a Kaposvári Népbíróság elítélte 7 hónapra. Két gyermeke van. Lányát [...], volt nyilas pártszolgálatos vette el feleségül, akivel egy háztartásban élnek. Nevezett értesülesem szerint családjával együtt visszavonult életet él, politikai megnyilvánulásoktól távol tartja magát.

[...] vagyontalan, földműves, jelenleg a kaposvári Magasépítési N. V.-nél¹⁰¹⁷ dolgozik mint segédmunkás. Nevezett 1944-ben apósával, [...] -val együtt a Nyilaskeresztes Párt agilis tagjai voltak. Nevezett mint fegyveres pártszolgálatos teljesített szolgálatot a községben. Ezért a magatartásáért a Kaposvári Népbíróság el is ítélte, nevezett büntetését ki is töltötte.

[...] földműves, taranyi lakos, vagyona 9 kat. hold föld és egy ház. Nevezett a felszabadulás előtt mint nyilas vezetőségi tag volt, ezért a magatartásáért a Kaposvári Népbíróság el is ítélte, majd büntetését le is töltötte, és most úgy tünteti fel magát, hogy ő ártatlan volt, mert rövid ideig volt vezetőségi tag. Jelenleg a demokráciával szemben passzív magatartást tanúsít. Az MDP helyi párttitkára előtt több alkalommal azt a kijelentést tette, szégyelli magát, hogy a Nyilaskeresztes Pártnak tagja volt.

¹⁰¹³ Nagyközség a Nagyatádi járásban. 1872 és 1924 között körjegyzőségi székhely, 1924 és 1950 között nagyközség önálló jegyzőséggel. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

¹⁰¹⁴ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 8 982 kat. hold (5 169 ha).

¹⁰¹⁵ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 2 171 főt számlált a település.

¹⁰¹⁶ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Tarany lakosságának 99,2%-a a római katolikus, 0,5%-a a református, 0,2%-a az evangélikus, 0,1%-a az izraelita hitet követte.

¹⁰¹⁷ Nemzeti Vállalatnál

[...] földműves, taranyi lakos, vagyona 1 hold föld és egy ház. Nevezett a felszabadulás előtt a Nyilaskeresztes Párt agilis tagja volt, és mint ilyen, 1944-ben a községben fegyverrel teljesített szolgálatot. Jelenleg pártonkívüli, a demokráciával szemben passzív magatartást tanúsít. Jelenleg útkövezéshez jár dolgozni, s ebből tartja fenn családját. Nevezettet magatartásáért a Kaposvári Népbíróság elítélte.

[...] földműves, taranyi lakos, vagyona nincs, jelenleg a kaposvári Magasépítési N. V.-nél van alkalmazásban mint segéd munkás. Nevezett 1944 végén mint nyilaskeresztes fegyveres párt-szolgálatos teljesített szolgálatot a községben. Jelenleg párton kívüli, értesülesem szerint a demokráciával szemben passzív magatartást tanúsít. Nevezettet a Kaposvári Népbíróság magatartásáért elítélte.

[...] földműves, taranyi lakos, nevezett az első világháború után Amerikába ment, ahol megnősült, és feleségével együtt, aki szintén magyar nemzetiségű, visszatértek Tarany községbe. Vagyona 3 kat. hold föld és egy ház. A felszabadulás előtt mint nyilaskeresztes párttag ő volt az, aki állandó összeköttetést tartott a németekkel, ő rendelte ki a németek részére a fogatokat és az embereket munkára. Jelenleg pártonkívüli, értesülesem szerint a politikai megnyilvánulásoktól távol tartja magát.

A felsorolt személyek passzív magatartása annak is betudható, hogy a község a határsávba esik bele, és innen ez év júniusában két családot kitelepítettek, mivel politikailag megbízhatatlanná váltak. Ezért ők is attól tartanak, hogy mivel a Nyilaskeresztes Pártnak vezetőségi tagjai voltak, és ha demokrácia ellen kijelentéseket tennének, a községből ki lennének telepítve.

Az 1945-ös választások után a községben az FKGP került ki győztesen.¹⁰¹⁸

Az 1947-es választások után pedig a Barankovics-párt¹⁰¹⁹ került ki győztesen.¹⁰²⁰ Ez annak tudható be, hogy a helybeli plébános, Gersner [sic!] Béla¹⁰²¹ mise alkalmával a választás napján az asszonyokat megagította, hogy a Barankovics-pártra szavazzanak.

Az iskolák államosítását, valamint Mindszenty perét¹⁰²² a község lakosságának nagy része közömbösen vette. Ez ellen nyílt agitáció nem folyt.

A község f. hó 9-én a cséplési munkálatokat elvégezte. És a gazdák a cséplőgép mellől beszállították gabonájukat a földműves-szövetkezet raktárába. F. hó 9-én este a községben népnevelő munkát fejtettek ki, hogy a gazdák C vételi jegyre szolgáltatassák be a felesleges gabonájukat. Ez eredményes is volt, mert másnap a gazdák kivétel nélkül gabonafeleslegüket leadták.

¹⁰¹⁸ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 911 szavazat (76,68%);
- Magyar Kommunista Párt: 119 szavazat (10,02%);
- Szociáldemokrata Párt: 93 szavazat (7,83%);
- Nemzeti Parasztpárt: 49 szavazat (4,12%);
- Polgári Demokrata Párt: 16 szavazat (1,35%);
- összesen: 1 188 érvényes szavazat (99,41%) és 7 érvénytelen szavazat (0,59%).

¹⁰¹⁹ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

¹⁰²⁰ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Független Kisgazdapárt: 771 szavazat (63,72%);
- Demokrata Néppárt: 137 szavazat (11,32%);
- Szociáldemokrata Párt: 128 szavazat (10,58%);
- Magyar Kommunista Párt: 98 szavazat (8,10%);
- Nemzeti Parasztpárt: 42 szavazat (3,47%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 19 szavazat (1,57%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 7 szavazat (0,58%);
- Magyar Radikális Párt: 7 szavazat (0,58%);
- Polgári Demokrata Párt: 1 szavazat (0,08%);
- összesen: 1 210 érvényes szavazat (99,02%) és 12 érvénytelen szavazat (0,98%).

¹⁰²¹ Helyesen: Gerstner Béla (1890–1962), aki Taranyban 1933. október 24-től volt adminisztrátor, majd 1935. december 2-től plébános. 1948. december 22-től tiszteletbeli esperes. Működése alatt, 1936-ban Taranyban ki-festtette a templomot és restauráltatta a Dorfmeister-freskót. Pfeiffer, 1987. 442–443. p.

¹⁰²² Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

A község lakossága ez ideig a tszcs-től idegenkedik. Ez annak tudható be, hogy ez irányú népnevelő munka csak a tél folyamán volt, a Mezosz¹⁰²³ részéről. A Mezosz vezetője, Zsiborás, ígéretet tett arra a tszcs-be belépni szándékozóknak, hogy elviszi őket tszcs látogatásra, hogy annak helyes munkájáról meggyőződjenek. Azonban ez nem történt meg, és most azt beszélnek, hogy addig nem hajlandók belépni a tszcs-be, még nem viszik el őket látogatásra. A kulákság részéről a nyomozásom során ellenséges megnyilvánulásokról nem értesültem. A látszat szerint demokráciaellenes tevékenységet nem mernek kifejteni attól való félelmükben, hogy a községből kitelepítik őket.

A múlt rendszer exponensei közül a községben Balla Mihály volt cső.¹⁰²⁴ tizedes tartózkodik, aki 1944-ben a felszabadulást Tarany községben várta be, azóta ott tartózkodik. A demokráciával szemben passzív magatartást tanúsít.

¹⁰²³ Mezőgazdasági Osztály

¹⁰²⁴ csendőr

Tárgy: Toponár¹⁰²⁵ község feltérképezése.

Jelentés.

Kaposvár, 1950. augusztus 13.

Jelentem, hogy a fenti tárgyú ügygel kapcsolatban feltérképezés során az alábbiakat állapítottam meg:

A község gazdasági helyzete:

A község összes földterülete 7 980 kat. hold.¹⁰²⁶ Ebből kulákok kezén 999 kat. hold, középparasztok kezén 2 358 kat. hold, újgazdák kezén 2 974 kat. hold, kisparasztok kezén 721 kat. hold, tszcs kezén 146 kat. hold.

A községben egy tszcs van, 27 taggal működik, ez idáig tagosítás még nem volt.¹⁰²⁷

Összes lakosság létszáma: 2 526 fő.¹⁰²⁸ Ebből kulák 21 család, középparaszt 56 család, kisparaszt 264 család, újonnan földhözjuttatottak száma 330 család, munkások 34 személy, értelmiségi 22 személy.

A községben politikai párt az MDP működik.

Tömegszervezetek: DÉFOSZ 225 taggal, MNDSZ 79 taggal, DISZ 57 taggal.

A községben csak katolikus egyház van. Különböző szekták nem működnek.¹⁰²⁹

A községben idegen nemzetiség nincs.

A községben jegyzőség, posta, vasútállomás és állami adóhivatal van.

A Horthy-fasizmus rendszerben a községben a MÉP szervezet volt a legnagyobb létszámmal és a legbefolyásosabb.

Vezetői:

Dr. Kelemen János körorvos, nős, toponári lakos, szül.: 1902. Nevezett 1940-ben bevonult katonának Pécsre, 2 hónap múlva visszajött, majd 1944-ben újra behívták katonának, és Szombathelyről 1945-ben alakulatától megszökött, és az állását elfoglalta. A felszabadulás után a Szoc. dem.¹⁰³⁰ Pártba lépett, ellenséges tevékenységet nem fejtett ki. A két munkáspárt egyesülésénél az MDP-nek lett tagja, de a felülvizsgálásnál kizárták. Jelenleg foglalkozás körorvos. Baráti köre Ratkóczi Pál volt gazdatiszt, Gáspár Géza helyi gyógyszerész, kölcsönös látogatásokat tesznek.

Takács Sándor: 3 gyermeke van. Az egyik fia Nyugaton van mint volt csendőr, és nem mer hazajönni. Rendszeresen folytat levelezést szüleivel. A másik fia szintén csendőr volt, aki Nyugatról jött haza az internálótáborból. Nevezett a háború alatt a németekhez jól viszonyult, és segítette a német katonákat anyagiakkal. Foglalkozása kereskedő és kútásó. Vagyona 5 kat. hold föld, egy két szoba-konyhás és üzlethelyiséggel ellátott ház, két ló, egy tehén, 2 sertés, egy cséplőgép. Baráti köre: állandó nincs, nevezett jobboldali beállítottságú.

Sipos József, nős, két gyermeke van, foglalkozása kereskedő, toponári lakos. Nevezett 1942-ben bevonult katonai szolgálatra, a Don mentén volt a szovjet fronton. Rendfokozata tizedes volt. 1943-ban leszerelt, majd 1944-ben újra bevonult mint újoncképző tiszt. Novemberben megszökött alakulatától, vagyona: 16 kat. hold föld, 1 ház fűszerüzlettel, 3 ló, 2 tehén, 1 vetőgép, 1 Medicago daráló, melyet áram hajt, 4 sertés. Nevezett állandó alkalmazottat tart. A felszabadulás után Független Kisgazdapártnak volt szervezője, baráti köre Keszthelyi Pál hen-

¹⁰²⁵ Kisközség a Kaposvári járásban. 1872 és 1950 között körjegyzőségi székhely, 1950-ben nagyközséggé nyilvánították. 1950-ben önálló tanács alakult a településen. 1970-ben egyesítették Kaposvárral.

¹⁰²⁶ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 7 198 kat. hold (4 142 ha).

¹⁰²⁷ Az adatok szerint Toponáron az első tszcs 1951. január 30-án alakult meg Békegalamb Termelőszövetkezeti Csoport néven, s 1956 végéig működött.

¹⁰²⁸ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 2 559 főt számlált a település.

¹⁰²⁹ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Toponár lakosságának 96,2%-a a római katolikus, 2,5%-a a református, 1,3%-a az evangélikus hitet követte

¹⁰³⁰ Szociáldemokrata

tes és mészáros, aki kulák volt, de jelenleg középparasztnak minősítették a községben. Nevezett a vetőgépet kölcsön szokta adni, amiért munkával fizetnek.

A Horthy-rendszerben a MÉP mellett működött a Kisgazdapárt is, melynek vezetője özv. Sipos János volt. Egy gyermeke van. Szül.: 1880. Toponár, foglalkozása kulák, vagyona 30 kat. hold föld, 1 ház, 2 ló, 2 tehén, 6 sertés, egy cséplőgép, 1 vetőgép. Nevezett a felszabadulás után a Független Kisgazdapártnak volt tagja, jelenleg is az. Állandó baráti köre látszólag nincs.

Kramiák Ferenc, nős, Bajzik Erzsébettel, egy gyermeke van. Nevezett a felszabadulás után továbbra is a Független Kisgazdapártnak volt tagja. Vagyona 17 kat. hold föld, 1 ház, 2 ló, 2 tehén, 1 vetőgép, 4 sertés. Nevezett a kulákságból most lett átminősítve középparasztnak. Baráti köre Leposa Imre kulák, Kula György kulák.

Leposa Imre, nős Lengyel Erzsébettel, 1 gyermeke van. Szül.: 1904, Toponár. Nevezett a felszabadulás után továbbra is a Független Kisgazdapártnak maradt a tagja. Vagyona: 25 kat. hold föld, egy két szoba-konyhás ház, 1 vetőgép, 1 kaszálógép, 1 vontató gyűjtőgép, két ló, 3 tehén, 10 drb. sertés. Nevezett a kaszálógépet munkaerő ellenében adta kölcsön. Barátai Bajzik Pál kulák, Keszthelyi Sándor kulák, Komjáth Ferenc kulák, Csordás Ferenc kulák.

A Horthy-rendszerben a Nyilaskeresztes Párt is működött, hangadói az alábbiak voltak:

[...], foglalkozása rendőr, 1944-ben önként ment el katonának a német hadseregbe, és mondogatta, hogy majd ő elbánik az oroszokkal, és nyilas egyenruhában, fegyverrel járkált a községben.

[...], foglalkozása: földműves, a felszabadulás után a Magyar Kommunista Pártnak volt tagja 1949-ig. Vagyoni viszonya: 8 kat. hold juttatott föld, egy ház, 2 ló, egy tehén, baráti köre Nagy László újgazda, Bán Kálmán ácsmester, kizárt MDP-tag.

[...], vagyona: 7 kat. hold föld, 3 ház, 2 ló, 1 tehén. Nevezett a felszabadulás után a Szoc. Dem.¹⁰³¹ Pártnak, majd utána a Nemzeti Parasztpártnak volt tagja. Baráti köre látszólag nincs. Nevezett a házhelyosztó bizottság tagja volt. Nem jól működött, és ezért a község lakossága gyűlölettel van nevezett iránt.

Az 1945-ös választáskor az eredmények a következők voltak: első lett a Független Kisgazdapárt a legtöbb szavazattal, utána Nemzeti Parasztpárt, a Szociáldemokrata Párt, majd végül a Magyar Kommunista Párt.¹⁰³²

A FKGP vezetői az alábbiak voltak.

Kramiák Ferenc adatai a fentiekben szerepelnek.

Leposa Imre adatai a fentiekben szerepelnek.

Hegedüs József, nős, foglalkozása: alkalmi munkás, előző foglalkozása: előadó volt az adóügyi hivatalnál. A „B” listázás során kikerült. Barátai Keszthelyi Pál kulák, Sipos József kulák.

A 47-es választásnál¹⁰³³ a MKP nyerte az első helyezést, majd utána a Nemzeti Parasztpárt következett, és végül a Barankovics-párt.¹⁰³⁴

¹⁰³¹ Szociáldemokrata

¹⁰³² Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 828 szavazat (57,06%);
- Nemzeti Parasztpárt: 255 szavazat (17,57%);
- Magyar Kommunista Párt: 201 szavazat (13,85%);
- Szociáldemokrata Párt: 157 szavazat (10,82%);
- Polgári Demokrata Párt: 10 szavazat (0,69%);
- összesen: 1 451 érvényes szavazat (99,38%) és 9 érvénytelen szavazat (0,62%).

¹⁰³³ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Demokrata Néppárt: 538 szavazat (37,73%);
- Magyar Kommunista Párt: 390 szavazat (27,35%);
- Nemzeti Parasztpárt: 206 szavazat (14,45%);
- Szociáldemokrata Párt: 130 szavazat (9,12%);

Az 1949-es választásnál a Népfront ellen a helyi esperes, dr. Seffer [sic!] Péter¹⁰³⁵ propagandát fejtett ki. Nevezett nem szavazott a Népfontra, és különös feljegyzést tett a szavazó lapon. A 47-es választásnál pedig gyűlést tartott a templom előtt, hogy ne szavazzanak a kommunistákra. Baráti köre Kula György kulák, Bán Imre kulák, adataik a fentiekben szerepelnek. Nevezett barátaival kölcsönös látogatást folytat. Barátja még özv. Keszthelyi Józsefné, kinek fia szintén pap, de nevezett meglátogatja a többi kulákokat is a községben.

Az egyes fontos politikai eseményeknél a pap nyíltan nem uszított, tüntetés nem történt, de az iskolák államosításánál a kulákok ellene szavaztak.

A községben az aratást rendes időben megkezdték, és 5 nap alatt befejezték, így a járásban első lett a község. A cséplést augusztus 3-ra befejezték, azonban a határidő 15-ig volt. A községben szabotázs nem történt. A községben a tarlóhántás 100%-ig be lett fejezve, augusztus 5-ig.

A beszolgáltatás rendszeresen folyik, a határidőre, augusztus 20-ra 100%-ig befejezik.

A község lakosságának az újonnan földhöz juttatott rétege tiltakozik a tszcs ellen. Ők azt mondják, hogy nem akarnak újra cselédek lenni, s inkább legyen állami gazdaság. A kis- és középparasztág jó véleménnyel van a tszcs-hez, de ők is csak abban az esetben hajlandók belépni a tszcs-be, ha előzőleg tagosítás történik a községben. A kulákok be akarnak lépni, de őket nem veszik be. A község lakossága szocialista építéssel elismeri, hogy az ország fejlődik. A kulákok közül fő hangadót megnevezni nem tudok, mert mindannyian látszólag illeszkednek a rendszerhez, még¹⁰³⁶

-
- Független Kisgazdapárt: 110 szavazat (7,71%);
 - Magyar Függetlenségi Párt: 27 szavazat (1,89%);
 - Független Magyar Demokrata Párt: 12 szavazat (0,84%);
 - Polgári Demokrata Párt: 8 szavazat (0,56%);
 - Magyar Radikális Párt: 5 szavazat (0,35%);
 - összesen: 1 426 érvényes szavazat (99,37%) és 9 érvénytelen szavazat (0,63%).

¹⁰³⁴ Lásd: 29. sz. lábjegyzet!

¹⁰³⁵ Helyesen: Schäffer Péter (1896-1956), aki 1927. július 15-től volt lelkész Toponáron. 1941-től tiszteletbeli esperes. 1937-ben renováltatta és kifestette a Dorfmeister-freskókkal díszített templomot. Pfeiffer, 1987. 897-898. p.

¹⁰³⁶ A szöveg itt megszakad, folytatása nem található az iratcsomóban.

Tárgy: Vízvár¹⁰³⁷ község feltérképezése.

Jelentés.

Barcs, 1950. augusztus 10-én.

Jelentem, hogy Vízvár község feltérképezését az alábbi szempontok szerint készítettem el. A község össz. földterülete 5 685 hold.¹⁰³⁸ Ebből kulák kezén 450 hold, középparaszt kezén 3 200 hold, kisparaszt kezén 750 hold. Szegényparaszt kezén 920 hold és tszcs¹⁰³⁹ kezén 344 hold.

Állami gazdaság a községben nem működik.

A község összlétszáma: 1 482 fő.¹⁰⁴⁰ Ebből 14 kulák, 180 középparaszt, 70 kisparaszt, 120 újjgazda, 20 munkás és 30 értelmiségi.

A községben a következő politikai pártok, illetve tömegszervezetek működnek.

MDP községi szervezete 26 taggal, a tszcs üzemi szervezete 12 taggal, tehát a községben összesen 38 MDP-tag van. DÉFOSZ 60 taggal, vezető Balogh István kisparaszt, megbízhatatlan, nagy karrierista. MNDSZ 80 taggal. Ügyvezetőnő Fábrián Józsefné volt tszcs-tag. Elnök Dombi Jánosné. Földműves szövetkezet 400 taggal, ügyvezető Vohl Józsefné, egyszerű munkásember felesége. Függetlenségi Népfront 25 taggal. Elnök Tóka József bírósági MDP- és tszcs-tag. Nevezett e hó 7-én váltották le bírói tisztségéről, mert a tavalyi évben a földműves-szövetkezetnél mint pénztáros működött, és most merült fel ellene az, hogy 12 000 Ft hiánnyal adta át a szövetkezet pénztárát.

A község lakossága 99% katolikus és 1% református. A községben egyéb vallás vagy szekta nem működik.¹⁰⁴¹ R[ómai] k[atolikus] részről egyházi elöljárók Csikvár György 18 holdas középparaszt és Duics István kulák.

A község lakóinak 95%-a magyar, 5% délszláv, de 60%-a beszéli a horvát nyelvet.

A községben a következő állami szervek tartózkodnak.

Rendőrőrs 17 fő, parancsnok Gáti Sándor r. t. őrm.,¹⁰⁴² MDP-tag.

Posta 2 fő, vezető Ozdi Jolán pk.,¹⁰⁴³ jó munkaerő, de nagyon passzív magatartást tanúsít.

Vasútállomás 8 fő, állomásfőnök Princz Aladár MDP-tag.

Adóhivatal 2 fő, vezető Tóth József MDP vez[etőségi] tag.

A község múltbeli politikai helyzete a következő. A múltban a községben a Kisgazdapárt és a Nemzeti Egység Párt működött.

A Kisgazdapárt 300-350 taggal, vezetője úgy a felszabadulás előtt, mint a felszabadulás után Csikvár János kulák volt mindaddig, míg a párt fel nem lett oszlatva.

Nevezett szül.: 1894. november 9-én Vízváron, apja: János, anyja: Kutnyák Rozália, nős, fogl.: molnármester, lakik: Vízvár, Hősök tere 226. Nevezett úgy a múltban, mint a jelenben a Kisgazdapárt vezetője volt. A felszabadulás után nem is szólította másképp a kommunistákat, csak komitácsoknak. Nagy malomtulajdonos volt, és malmának egyik szobájában minden este összejöveteleket tartott. Jelenleg 7 hónapra van elzárva azért, mert a kollektív szerződést ki-játszotta, és munkásainak nem adta meg a kollektív szerződésben megállapított béreket.

¹⁰³⁷ Kisközség a Nagyatádi, 1950-től a Barcsi járásban. 1872 és 1876 között a Taranyi körjegyzőség társközsége, 1876 és 1950 körjegyzőségi székhely. 1950-ben önálló tanács alakult a településen.

¹⁰³⁸ Az 1949. évi népszámlálás adatai szerint 5 685 kat. hold (3 272 ha).

¹⁰³⁹ Vízváron 1949 októberében alakult meg a III. típusú Vörös Csillag Termelőszövetkezeti Csoport, mely 1956 végéig működött.

¹⁰⁴⁰ Az 1949. évi népszámlálás szerint az adatfelvétel idején 1 481 főt számlált a település.

¹⁰⁴¹ Az 1949. évi népszámlálás vallási adatai szerint Vízvár lakosságának 97,2%-a a római katolikus, 0,1%-a görög katolikus, 2,2%-a a református, 0,4%-a az evangélikus hitet követte.

¹⁰⁴² rendőr törzsőrmester

¹⁰⁴³ pártonkívüli

1945-ös választáson a FKGP győzött 60%-ban,¹⁰⁴⁴ fő hangadók voltak Csikvár János és Duics Pál kulákok.

1947-es választáson a MKP győzött.¹⁰⁴⁵

1949-es választáson a Népfront ellen szintén Duics Pál kulák izgatott, és próbálta lebeszélni a község lakosságát a szavazásról. Tett olyan kijelentéseket, hogy ez már a csajka rendszerhez vezet.

Duics Pál, szül.: 1891. május 7-én Vízváron, apja: Mihály, anyja: Miháldinecz Katalin, özvegy, fogl.: földműves, lakik: Vízvár, Szent István utca 183. szám. Vagyon állapota: 101 hold föld, három ló, nyolc bárány, 1 nagy családi ház, 1 vetőgép, 1 kettős eke. Egy alkalmazottat állandóan tartott. Jelenleg le van tartóztatva.

Tüntetés a községben 1946-ban volt Vidovics főispán¹⁰⁴⁶ mellett. A tüntetés vezetője Princz István adóhivatali segédtiszt volt.

Nevezett született 1921, Vízvár, apja: József, anyja: Zletér Erzsébet, fogl[alkozása]: adóhivatali irodai segédtiszt. Lakik: Szent István utca 183. szám.

A felszabadulás előtt szoros baráti kapcsolatban állt a község kulák fiataljaival, és többek állítása szerint 1946-ban is ezek szedték rá a tüntetés vezetésére. Azonban az utóbbi időkben nagyon megváltozott, és baráti körén is változtatott. Így jelenleg szoros baráti kapcsolatban áll Toka István MDP taggal és a község többi demokratikus érzelmű fiataljával. A munkahelyén rendesen viselkedik, és munkáját jól végzi el. A kuláksággal szemben nem ismer megalkuvást, ez meglátszik akkor, ha egy kuláknál végrehajtást vagy lefoglalást kell végezni.

A községben az iskolák államosításával vagy Mindszentyvel¹⁰⁴⁷ kapcsolatban tüntetés vagy aláírásgyűjtés nem volt észlelhető.

A községben az aratás a környező községek közül legelőször indult meg. A lakosság szinte éjjel-nappal aratott, hogy a munkát minél előbb befejezze. A cséplést a községben már egy hete befejezték. A beszolgáltatás ezzel szemben nagyon le van maradva. A lemaradás egyik oka az, hogy a községben, mikor a cséplés és a beszolgáltatás a legnagyobb ütemben folyt, nem volt hely a magtárakban, ahol a gabonát kellett volna elraktározni. A másik oka az, hogy a község lakossága teljesen a klérus befolyása alatt áll, aki jó embernek feltüntetve magát, próbálja alázatos hangon a lakoságnak bebeszélni, hogy ráér.

A tarlóhántás a községben teljesen el van végezve.

¹⁰⁴⁴ Az 1945. évi nemzetgyűlési választások eredménye:

- Független Kisgazdapárt: 508 szavazat (78,27%);
- Magyar Kommunista Párt: 85 szavazat (13,10%);
- Nemzeti Parasztpárt: 47 szavazat (7,24%);
- Szociáldemokrata Párt: 6 szavazat (0,92%);
- Polgári Demokrata Párt: 3 szavazat (0,46%);
- összesen: 649 érvényes szavazat (86,30%) és 103 érvénytelen szavazat (13,70%).

¹⁰⁴⁵ Az 1947. évi országgyűlési választások eredményei:

- Demokrata Néppárt: 368 szavazat (42,94%);
- Független Kisgazdapárt: 219 szavazat (25,55%);
- Magyar Kommunista Párt: 164 szavazat (19,14%);
- Szociáldemokrata Párt: 61 szavazat (7,12%);
- Nemzeti Parasztpárt: 23 szavazat (2,68%);
- Magyar Függetlenségi Párt: 16 szavazat (1,87%);
- Magyar Radikális Párt: 3 szavazat (0,35%);
- Független Magyar Demokrata Párt: 2 szavazat (0,23%);
- Polgári Demokrata Párt: 1 szavazat (0,12%);
- összesen: 857 érvényes szavazat (99,54%) és 4 érvénytelen szavazat (0,46%).

¹⁰⁴⁶ Lásd: 84. sz. lábjegyzet!

¹⁰⁴⁷ Lásd: 17. sz. lábjegyzet!

A község kulákjai úgy a beszolgáltatásnál, mint a tarlóhántásnál a munkájuknak eleget tettek, és véglegesen el is lettek számoltatva. A beszolgáltatásnál rossz vagy zsizsikes gabonát egyik sem próbált beadni.

A község lakossága a tszcs-vel kapcsolatban nagy érdeklődést mutat. Már több új jelentkező volt a tszcs-be belépés céljából. Ezek között volt mintegy 5-6 középparaszt. A tszcs tagjai úgy vélekednek a munkáikkal kapcsolatban, hogy nehéz nekik így elszórt parcellákban dolgozni, és nagyon várják a tagosítást.

A kulákok közül Duics Pál úgy vélekedett a tszcs-ről, hogy tovább szolgáló cselédek egyesülete.

A kulákok fő hangadói voltak Duics Pál és Csikvári János, akik jelenleg büntetésüket töltik. A többi kulák ezek letartóztatása óta nagyon csendben van, sehol sem lehet őket látni.

Az év elején a kulákság Csabai József kulák hentes lakásán szokott összejönni, de mióta a fent nevezett két kulákot elvitték, azóta nem látni őket együtt.

A községben a római katolikus pap Dombai [sic!] Sándor esperes-plébános,¹⁰⁴⁸ aki 12 éve van a községben. Nevezettnek nagy befolyása van a község lakói között. Látszólag mutatja, hogy demokratikus akar lenni, úgy a békeívet, mint a népi szervek által elindított különböző békeakciókat mind aláírja.

Nevezett született 1878. február 27-én Veszprémben, apja: Lajos, anyja: Orbán Rozália, nőlen, római katolikus lelkész. Vízvár, Széchényi út 116. szám alatti lakos.

A felszabadulás előtt a FKGP-nek volt a tagja, és a vezetőséggel egyetértve aktív tevékenységet fejtett ki. Szoros kapcsolatban áll Csabai József kulák hentessele és Zeller Béla volt korcsmáros, lókupec kulákkal. A kaposvári megyebizottság munkatársa, aki jelenleg a kaposvári fogházban van letartóztatva, közelebről ismeri Dombai esperest, és az ő állítása szerint 1919-ben, mikor a Tanácsköztársaság megbukott, Dombai bent volt a kommunistákat elítélő bizottságban, és ő is nagyon sok kommunistát megvert.

A község lakóit annyira befolyás alatt tartja a pap, hogy úgy mennek a templomba, mintha valamit osztanának. Legnagyobb befolyása a középparasztok között van, és Csore János középparasztnak van kiadva bérbe a földje.

A községben nagyon kevés száma van a reformátusoknak, de ezek különös tevékenységet nem fejtenek ki. Egyéb szekta vagy vallásos egyesület a községben nem működik.

A községben Pétervári György próbarendőr tartózkodik, aki 1948-ban jött haza szovjet fogságból, és jelenleg egy tejesarnokban dolgozik Vízváron.

Volt leventeoktató vitéz Pap Vendel 17 holdas középparaszt, aki nem a legdemokratikusabbnak tünteti fel magát. A népi szervek által rendezett tömeggyűléseken vagy megmozdulásokon egyáltalán nem vesz részt. Barátai a jobb módú középparasztok és Csabai József kulák hentes. A községet nem igen hagyja el, idegenek nem járnak hozzá.

A község életében az utóbbi 3-4 hét alatt a lassú beszolgáltatáson kívül szabotázs vagy géprongálás nem történt. tszcs elleni izgatást Varga Istvánné egyszeri munkásember feleségétől lehet hallani, aki azt hangoztatta, hogy a tszcs bünt követett el azzal, hogy Jamában¹⁰⁴⁹ learatta a horvát kettős birtokosok gabonáját, amiért rövidesen bűnhődni is fognak.

A községben az utóbbi időben Duics Pál kulák ellen indult eljárás, aki jelenleg büntetését tölti.

A beszolgáltatás során ez ideig zsizsikes vagy rossz gabonát senki nem próbált beadni.

¹⁰⁴⁸ Helyesen: Dombay Sándor (1878–1962), aki Vízváron 1913. március 13-tól adminisztrátor, 1916. november 8-tól plébános volt. 1937-ben tiszteletbeli esperes lett. 1954-es nyugdíjazásáig működött a vízvári plébánia élén. Pfeiffer, 1987. 364. p.

¹⁰⁴⁹ Értsd: Jamapusztán. Vízvárhoz tartozó külterületi lakott hely.